

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

**FORTENOVA
GRUPA**

Sadržaj

	3 Pismo glavnoga izvršnog direktora i člana Upravnog odbora		33 Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima		79 SOCIJALNI POKAZATELJI		126 Usklađenost poslovanja i korporativne politike
1	6 OPĆE INFORMACIJE I STRATEŠKI POKAZATELJI		41 Uključivanje dionika i procjena značajnosti		80 Dobrobit zaposlenika		127 Etički kodeks
	7 Korporativni pregled		47 OKOLIŠNI POKAZATELJI	3	88 Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika	6	132 FINANCIJSKI POKAZATELJI
	8 Korporativna struktura		48 Klimatske promjene		92 Ravnopravnost i jednake prilike		133 Stvaranje ekonomske vrijednosti
	11 Poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja		49 Energija i emisije		101 Korporativna klima i kultura		136 Taksonomija EU-a
	15 Poslovno područje Prehrana		51 Inicijative za smanjenje energije		102 Lokalna zajednica	7	147 KLJUČNI POKAZATELJI 2023.
	19 Poslovno područje Poljoprivreda		56 Voda		107 Lanac opskrbe		149 O IZRADI OVOG IZVJEŠĆA I PRILOZI
	21 Ključna obilježja poslovanja 2023.		61 Otpad		109 Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda	8	150 Nagrade i članstva 2023.
2	25 STRATEGIJA, UPRAVLJANJE, RIZICI I ANALIZA ZNAČAJNOSTI		68 Materijali i sirovine		117 KORPORATIVNO UPRAVLJANJE		152 Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave
	27 Organizacijski ustroj		71 Održive poljoprivredne prakse		118 Skupština Društva		154 Skraćeni nazivi kompanija Fortenova grupe za potrebe izvješća
	29 Ključne teme i pomoci 2023.		75 Dobrobit životinja		119 Upravni odbor		157 GRI indeks sadržaj
					4		
					5		

Pismo glavnoga izvršnog direktora i člana Upravnog odbora

Ovo, treće Izvješće o održivosti Fortenova grupe bilo je u završnoj fazi izrade kada smo u konkurenciji velikih poduzeća s područja srednje i jugoistočne Europe dobili Zlatnu nagradu i priznanje “Regionalni ESG lider”. Nagradu su nam dodijelili Međunarodni ekonomski forum “Perspektive” i društvo “Promo global”, i to u kategoriji Ukupna ESG postignuća.

Na to priznanje gledamo kao na prepoznavanje naše upornosti u usvajanju inicijativa održivosti u cijeloj Grupi, neovisno o različitim administrativnim uređenjima i regulatornim okvirima na tržištima na kojima poslujemo.

Priznanje “Regionalni ESG lider” potvrda je našoj upornosti u usvajanju inicijativa održivosti u cijeloj Grupi

Već smo u prethodna dva izvješća podrobno izvijestili o strateškim ciljevima Fortenova grupe u području smanjenja emisija, učinkovitog upravljanja otpadom, utjecaja na kvalitetu života kroz kvalitetu hrane, smanjenje utjecaja na tlo i vodu, postizanja rodne ravnopravnosti i pozitivnog doprinosa, kao i o aktivnostima koje poduzimamo u vezi s tim.

Ključna ESG postignuća 2023.

U tom okviru, osvrnut ću se na nekoliko ključnih postignuća u prošloj godini – od projekta energetske učinkovitosti i izračuna ugljičnog otiska do nama jako važnog aspekta s obzirom na broj radnika – ulaganja u zaposlenike. Zajednička nam je i inicijativa povezana sa smanjivanjem otpada od hrane, gdje se Konzum HR već šestu godinu zaredom prepoznaje kao najveći donator hrane u Hrvatskoj, a istodobno su naše četiri kompanije – Fortenova grupa, Konzum HR, Zvijezda HR i PIK Vrbovec HR na inicijativu Ministarstva poljoprivrede pristupile Dobrovoljnom sporazumu o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane “Zajedno protiv otpada od hrane”.

U cilju dugoročne tranzicije na niskougljično gospodarstvo i prelaska na obnovljive izvore energije, a dijelom potaknuti i prijetećom energetsom krizom, već smo tijekom 2022. definirali ključne smjerove projekta energetske učinkovitosti koji se 2023. provodio u Grupi. S obzirom na obuhvat poslovnih aktivnosti Fortenova grupe, projekt je imao različite krakove – od pripremnih radnji u PIK-u Vinkovci za puštanje u pogon fotonaponske elektrane Lipovac u rujnu 2023., kao i za aktiviranje fotonaponske elektrane u Vinkovcima, koje smo u jednoj trećini financirali i sredstvima EU-a, preko instaliranja solarnih panela na proizvodnim pogonima i maloprodajnim objektima, implementacije LED rasvjete, optimizacije rashladnih vitrina u prodajnim objektima do pridržavanja “kućnog reda” za uštedu energije. Sveukupna potrošnja energije unutar Grupe stoga je u usporedbi s 2022. smanjena za 5 %.

Suradnju s Energetskim institutom Hrvoje Požar započeli smo prije dvije godine, a tijekom 2023. znatno smo unaprijedili sustav praćenja izvora emisija i nastavljamo raditi na kvaliteti podataka, jer ćemo upravo tako definirati najefikasnije i najpotrebnije mjere za smanjenje otiska u budućnosti. Akcijski planovi za smanjenje ugljičnog otiska, kako na razini svake kompanije tako i Grupe, u cijelosti će biti spremni polovicom ove godine.

Već sam istaknuo kako nam je kao regionalnom poslodavcu koji najveći broj zaposlenika ima u radno intenzivnim djelatnostima, ali i poslodavcu koji je, kao i cijelo okruženje, suočen s ozbiljnim izazovom nedostatne radne snage, dobrobit zaposlenika visoko na popisu prioriteta. Zbog toga Grupa kontinuirano ulaže u povećanje ukupnih primanja zaposlenika (plaće, nagrada za radne

rezultate i prigodne nagrade). Troškovi rada na razini Grupe od 2019. povećani su za gotovo 200 milijuna EUR. Istodobno, rizik nedostatka radne snage prepoznajemo kao jedan od ključnih rizika ne samo Fortenova grupe nego i ukupnog poslovnog okruženja te smo stoga aktivni zagovornik traženja novih i relaksacije postojećih modela supstitucije nedovoljnog broja radno aktivnih stanovnika u zemljama regije.

Dobrobit zaposlenika nam je visoko na popisu prioriteta i stalno ulažemo u povećanje ukupnih primanja zaposlenika (plaće, nagrade za radne rezultate i prigodne nagrade).

I na kraju, ali ne manje važno – budući da smo raznolikost zastupljenosti na svim razinama, uz postizanje rodne ravnopravnosti, definirali kao jedan od svojih ESG ciljeva, tijekom 2023. usvojili smo Politiku raznolikosti, pravednosti i uključivosti za cijelu Grupnu na temelju koje su pripremljeni akcijski planovi za 2024. radi provedbe politike, a ujedno se tijekom 2023. počelo s internom provedbom različitih aktivnosti, posebice suradnji i edukacija u cilju osvještavanja o ovim temama.

U cijeloj se Grupi provodi ili daje podrška doista velikom i raznolikom broju projekata s ESG predznakom –od onih usmjerenih na zaštitu okoliša do projekata potpora edukaciji i profesionalnoj afirmaciji mladih odnosno projekata uključivosti i potpore ranjivim skupinama.

Svakako želim naglasiti da sve iskorake u temama održivosti koje smo predložili u opsežnom Izvješću koje je pred vama treba

promatrati isključivo kao dio cjelovitih napora koje ulažemo u ukupno pozicioniranje Fortenova grupe kao odgovorne korporacije. To se, naravno, odnosi i na niz aktivnosti koje smo tijekom prošle godine poduzimali u vezi s osiguranjem stabilnosti i sigurnosti poslovanja, posebno u financijskom aspektu, ali i s obzirom na različite eksterne izazove i nagle promjene uvjeta u kojima su se odvijale naše poslovne operacije.

Poslovni rezultati 2023.

Kada je riječ o poslovnim rezultatima, Grupa je prošle godine ostvarila najvažnije planirane ciljeve, osobito u odnosu na utjecaj koji su na naše poslovanje imala globalna ekonomska kretanja, ali i specifične okolnosti u kojima smo se nalazili kao kompanija.

Tijekom 2023. ostvarili smo 5,8 milijarde EUR prihoda i operativnu dobit od 251 milijuna EUR.

Očekivano, na smanjivanje operativne dobiti u odnosu na godinu ranije primarno je utjecao veliki rast troškova, posebno energenata i sirovina te rast plaća. Ipak, usprkos rastu troškova financiranja iz HPS-ovih obveznica, razina zaduženja Grupe se kreće ispod četiri puta omjera ukupnog neto duga i prilagođene dobiti iz operativnog poslovanja te su i u tom aspektu ostvareni planirani ciljevi i uvjeti kredita.

Znatan poslovni uspjeh Fortenova grupe prošle godine bilo je širenje maloprodaje u regiji kroz akviziciju Franca marketa u Crnoj Gori, gdje smo preuzeli 67 prodajnih mjesta i postali tržišni lider, te potpisivanje ugovora o preuzimanju prodajnih mjesta Engrotuša u Sloveniji. Ta transakcija čeka odobrenje tržišnog regulatora, a s njezinom finalizacijom potvrdit ćemo status

S obzirom na eksterne uvjete, ali i specifične interne okolnosti, Grupa je poslovanjem u 2023. ostvarila najvažnije planirane ciljeve

najjačega domaćeg regionalnog maloprodajnog lanca koji će u pet država regije imati gotovo 3000 prodajnih mjesta. S Francom i Engrotušem maloprodaja Fortenova grupe raste za 600 milijuna EUR novog prihoda, u cilju da kroz sinergijske efekte dodatno podignemo profitabilnost maloprodaje i Grupe. Ujedno, kroz te dvije akvizicije naša maloprodaja dobiva gotovo 3500 novih zaposlenika – više od 900 u Crnoj Gori i oko 2500 u Sloveniji. Time ujedno nastavljamo regionalnu konsolidaciju maloprodaje koju smo započeli kada smo 2021. integrirali Mercator u Fortenova grupu.

Refinanciranje kreditnog zaduženja

Budući da zbog sankcioniranih suvlasnika koji su i tijekom 2023. bili u vlasničkoj strukturi Fortenova grupe planirano refinanciranje nije bilo moguće realizirati s drugim investitorima, ono je, kratkoročno, s dospijanjem u studenome 2024., riješeno uz pomoć postojećeg kreditora HPS Investment Partners. Restrukturiranje duga po obveznici koji je dospijevao 6. rujna 2023. ujedno je podrazumijevalo zatvaranje odnosa sa sankcioniranim imateljima obveznice – VTB bankom. Na temelju odluke Visokog suda Ujedinjene Kraljevine, u listopadu 2023. i to smo riješili jednokratnom isplatom VTB-a na posebni račun suda u Velikoj Britaniji, pa Grupa u svojoj kreditnoj strukturi više nema sankcioniranih subjekata.

Dogovor o vlasničkoj transformaciji

I konačno, krajem prošle godine zaključili smo dvogodišnji projekt traženja modela za rješavanje problema koji proizlaze iz sudjelovanja sankcioniranih dioničara u vlasničkoj strukturi Fortenova grupe. Ugovor o kupoprodaji je postignut koncem prošle godine nakon što je prihvaćen na Skupštini imatelja depozitarnih potvrda, a uspješno smo razradili transparentno i inkluzivno rješenje za stotine sadašnjih suvlasnika kompanije koji nisu pod sankcijama.

Ukratko, nizozemska holding kompanija koja je krovni vlasnik Fortenova grupe d.d. u Hrvatskoj i regiji, postigla je dogovor s kompanijom Open Pass Ltd., najvećim nesankcioniranim dioničarom Fortenova grupe, o prodaji i prijenosu 100 posto udjela na novoosnovanu nizozemsku korporativnu strukturu za iznos koji ukupno može dosegnuti do 660 milijuna eura.

U novoj vlasničkoj strukturi pod jednakim uvjetima mogu sudjelovati svi nesankcionirani sadašnji imatelji depozitarnih potvrda

kompanije (dioničari), među kojima je i cijeli niz partnera i dobavljača Fortenova grupe.

Dakle, svi trenutni suvlasnici će moći pod jednakim uvjetima sudjelovati u kupnji kompanije kroz tri modela - tako da steknu odgovarajuće vlasništvo u novoj kompaniji, da uz dobrovoljnu opciju dodatne investicije povećaju svoj suvlasnički udjel u novoj kompaniji ili da odaberu opciju isplate, odnosno izlaska iz vlasničke strukture.

Kako će točno izgledati nova vlasnička struktura ovisit će o interesu sadašnjih nesankcioniranih imatelja depozitarnih potvrda za dodatnom investicijom u suvlasništvo. Neovisno o tom interesu, Open Pass je pristao osigurati isplatu cijelog dogovorenog iznosa, ukoliko to bude potrebno.

Krajnji završetak transakcije očekujemo u drugom tromjesečju 2024. godine, po primitku odobrenja određenih sankcijskih tijela, kao i odobrenja tijela nadležnih za zaštitu tržišnog natjecanja u više jurisdikcija.

Što se tiče sankcioniranih Sberbanke / SBK Art-a, njihovi pripadajući iznosi bit će uplaćeni na poseban zamrznuti bankovni račun s kojeg će moći zahtijevati isplatu pripadajućeg iznosa cijene tek kada to dozvole sankcijski propisi Europske unije, SAD-a i Ujedinjene Kraljevine.

Kompanija bi se time i konačno oslobodila stigme "sankcioniranih suvlasnika" i svih s time povezanih problema u poslovanju, prije svega nemogućnosti osiguravanja dugoročnog i održivog refinanciranja duga. Osim iznimnog trošenja svih naših resursa, to nas je izravno koštalo preko 270 milijuna eura dodatnih troškova kroz npr. jednokratni trošak refinanciranja ili, pak, iznose koji su plaćani za pravne i savjetničke usluge koje smo bili primorani koristiti kako bi kompaniju, zaposlenike, suvlasnike, ali i naše poslovne partnere, zaštitili od objesnog parničenja sankcioniranih suvlasnika i s njima povezanih osoba kojem smo bili, i nažalost, još uvijek izloženi.

Proces traženja strateškog partnera za Poslovno područje Poljoprivreda

Nakon što je 2023. temeljito pripremljen, krajem siječnja 2024. započeli smo proces potencijalne prodaje Poslovnog područja Poljoprivreda Fortenova grupe, što je i jedan od uvjeta

dogovorenih s HPS-om u okviru novog financiranja. U prvoj smo fazi postupka dobili niz neobvezujućih ponuda i obavili dodatne razgovore s ponuđačima, a sa sljedećom fazom postupka potencijalne prodaje nastavili smo pozivom određenom broju odabranih ponuđača na nastavak sudjelovanja u procesu obavljanjem dubinskog snimanja poslovanja.

Već smo u samom startu procesa jasno naglasili da ćemo primitke od prodaje, ako do nje dođe, upotrijebiti za daljnje razduživanje Grupe i/ili za strateške investicije u druga područja osnovne djelatnosti maloprodaje i prehrane Grupe.

Kad je riječ o projekcijama za poslovanje u ovoj godini, ono bi pod uvjetom stabilnih globalnih makroekonomskih uvjeta trebalo biti bolje nego 2023., a osim organskog rasta, Grupa planira i daljnje širenje kroz preuzimanja.

Naposlijetku bih želio istaknuti kako, unatoč vlastitim izazovima, ne odustajemo od misije širenja pozitivne energije i optimizma u

svojim zajednicama, a napose od napora za stvaranje održivog i perspektivnog gospodarskog okruženja na cijelom prostoru u kojem poslujemo. Duboko sam uvjeren da je to, uz druge mjere populacijske politike, najbolji put za rješavanje problema pada prirodnog prirasta stanovništva i iseljavanja, s kojima se suočavamo ne samo kao gospodarstva nego i kao državne zajednice.

Ključni poslovni potezi koje smo kao Grupa realizirali u proteklih nekoliko godina, a posebno tijekom 2023. u vezi s rješavanjem vlasničke strukture, također idu u tom smjeru, jer otvaraju nove prilike za povećanje vrijednosti koju ostvarujemo za sve dionike Fortenova grupe, a osobito za svoje zaposlenike.

1. OPĆE INFORMACIJE I STRATEŠKI POKAZATELJI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

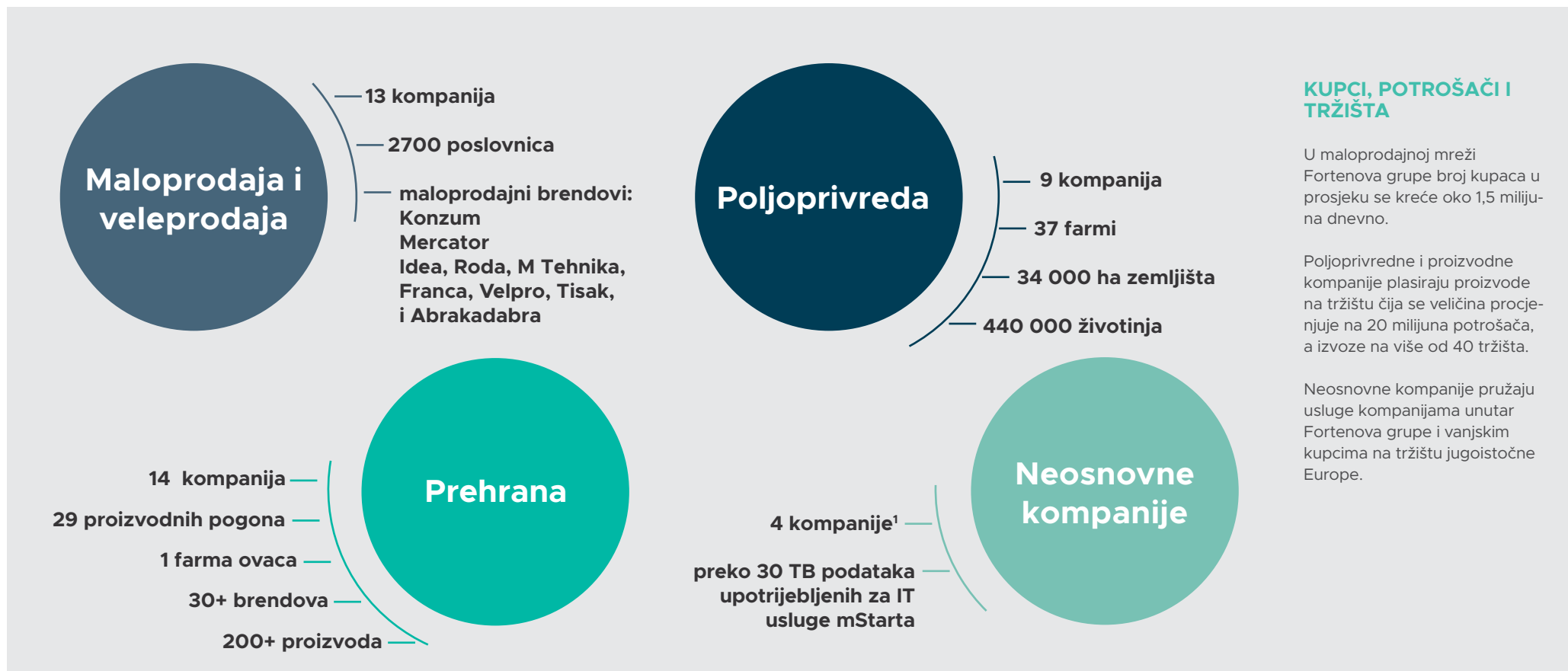

Korporativni pregled

Fortenova grupa posluje na pet ključnih tržišta jugoistočne Europe na koja plasira više od 4000 vlastitih proizvoda, ima više od 100 snažnih brendova i pruža velik broj usluga. S više od 45 000 zaposlenika, 29 proizvodnih pogona te više od 2700 maloprodajnih mjesta i distribucijskih centara, Fortenova grupa među najvećim je privatnim poslodavcima u regiji, što govori o njezinoj snazi i utjecaju koji ima na gospodarstva država u kojima posluje.

Grupa u svojem sastavu ima više od 40 kompanija, a na tržištima Hrvatske, Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore intenzivno razvija ove ključne djelatnosti: regionalnu maloprodaju, proizvodnju pića, proizvodnju jestivih ulja, proizvodnju svježeg mesa i mesnih preradevina, proizvodnju mlijeka i mliječnih proizvoda te poljoprivrednu proizvodnju. Putem izvoza prehrambenih proizvoda Fortenova grupa prisutna je na tržištima više od 40 zemalja svijeta.

S obzirom na velik udio maloprodajne djelatnosti i proizvodnje prehrambenih proizvoda u kategoriji robe široke potrošnje, krajnji su potrošači najvažnija skupina korisnika proizvoda i usluga Fortenova grupe. Zbog veličine i raznolikosti tržišta i djelatnosti koje na njima obavlja, druga su ključna skupina njezinih dionika dobavljači.

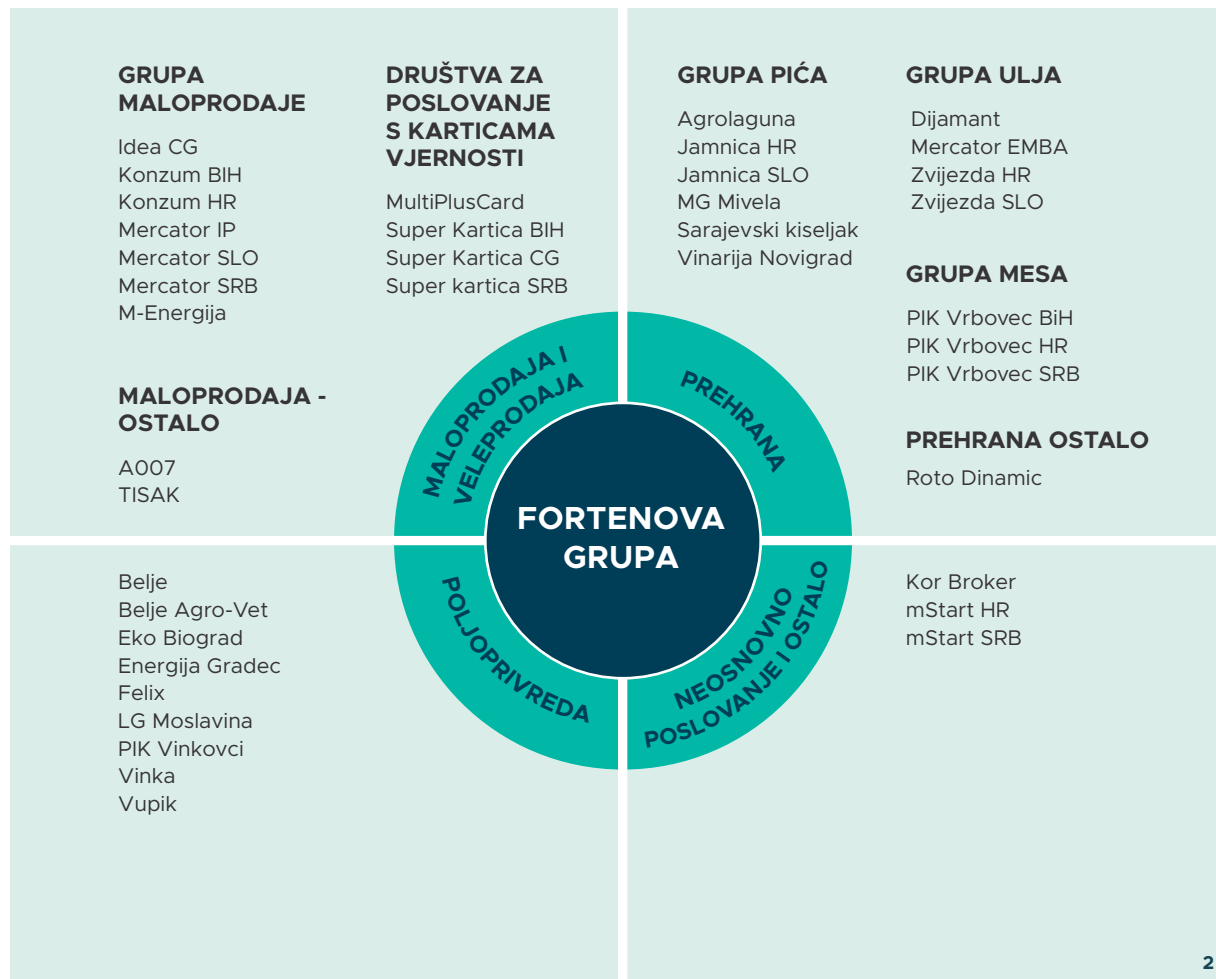

¹ Zajedno s Fortenova grupom d.d.

Korporativna struktura

Izvješće o održivosti za 2023. sadržava podatke iz 39 operativnih društava i Fortenova grupe d.d. s važnim aktivnostima i brojem zaposlenika, podijeljena u tri poslovna područja osnovnih djelatnosti – Maloprodaja i veleprodaja, Prehrana, Poljoprivreda te segment Neosnovne djelatnosti. U nastavku se nalazi kratki opis tih poslovnih cjelina kojima pripadaju društva Fortenova grupe, kao i pregled ključnih obilježja njihova poslovanja tijekom 2023.

Fortenova grupa ili Grupa	matično društvo Fortenova grupa d.d. i njezina ovisna društva (koja se u kontekstu ovog Izvješća nazivaju „operativna društva“)
Fortenova grupa d.d.	holdinško društvo/matica ovisnih društava
Operativna društva	ovisna društva Fortenova grupe d.d. koja posluju u osnovnim i neosnovnim segmentima poslovanja

Promjene u strukturi Grupe 2023.

U Grupi je 2023. nastavljen proces interne reorganizacije i konsolidacije u cilju jačanja efikasnosti osnovnih djelatnosti. U tu svrhu provedene su različite statusne promjene društava, a primarno pripajanja društava unutar Grupe, što je vidljivo i na grafičkom prikazu.

Društva koja su pripojena 2023. godine

Žitnjak d.o.o. – pripojeno društvu Konzum plus d.o.o.

M FRANCA d.o.o. – pripojena društvu MERCATOR-CG d.o.o. (preimenovano u IDEA-CG, d.o.o.)

SOJARA plus d.o.o. – pripojena društvu Fortenova grupa d.d.

MERCATOR-BH d.o.o. Sarajevo – pripojeno društvu Konzum d.o.o. BiH

Beokona d.o.o., Beoslana d.o.o. Beovona d.o.o. – pripojena društvu IDEA REAL ESTATE d.o.o.

VP FORTENOVA REAL ESTATE d.o.o. Beograd – pripojena društvu M-Profil SPV d.o.o

Društva u postupku likvidacije

MERCATOR-MAKEDONIJA d.o.o.e.l.

Jamnica Water LLC

Prodana društva

Beopana d.o.o.

Korporativna struktura

Poslovna obilježja 2023.

Fortenova grupa d.d. jest matrica / holdinško društvo svojih pridruženih društava, a u nastavku su prikazani ključni pokazatelji poslovanja Grupe.

Grupa u brojevima

2023		2022
40		43
broj značajnih operativnih društava i Fortenova grupa d.d. uvršteni u izvješće o održivosti ³		
47		56
ukupan broj kompanija u konsolidiranom financijskom izvještaju ⁴		
100+		100+
vlastitih brendova		

Financijski pokazatelji

	2023	2022
milijuna eura neto prodaja	5750,48	5280,42
% promjene od prethodnog izvještajnog razdoblja	8,9 %	
milijuna eura neto prihod	5887,00	5408,38
% promjene od prethodnog izvještajnog razdoblja	8,8 %	
milijuna eura plaćenog poreza na dobit	-18,52	-16,76
imovina	4598,41	4602,70
kapital	1092,58	130,45
operativna dobit	251,35	313,14

E	2023	2022
milijuna tona CO ₂ e Opseg 1 i 2	666 796,1	677 493,2
% promjene od prethodnoga izvještajnog razdoblja	-2 %	
GJ potrošene energije	5 719 051	5 996 484
milijuna litara zahvaćene vode	7283	7626
tona otpada	88 380	87 545

S	2023	2022
zaposlenih	45 383	45 237
fluktucija zaposlenih	23 %	24 %

G	2023	2022
žena u višem menadžmentu	37%	33%

³ Jamnica Water Limited Liability Company je u postupku likvidacije te nije obuhvaćena, dok su kompanije Žitnjak i Mercator BiH pripojene drugim društvima. Njihovi podaci su obuhvaćeni podacima u pripojenim društvima.

⁴ Kompanije koje su uključene u konsolidirano financijsko izvješće, a nisu uključene u izvješće o održivosti su: Agropromet, Euroviba, Idea real estate., Kron, M-Profil SPV, Zvijezda BIH i Jamnica Water Limited Liability Company. Izuzete kompanije nisu imale prihod ili su zapošljavale manje od dva zaposlenika te se uglavnom bave aktivnostima koje nemaju znatan utjecaj na ESG aspekte, a Jamnica Water Limited Liability Company u postupku je likvidacije. Dodatno, kako je navedeno, Žitnjak i Mercator BIH su pripojene drugim društvima.

Poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja

Maloprodaja Fortenova grupe najveći je domicilni maloprodajni lanac na području regije jugoistočne Europe, koji se s više od 2700 prodajnih mjesta, distributivnih centara te internetskom prodajom prostire na tržištima pet država regije. Ujedno, u strukturi Fortenova grupe Maloprodaja i veleprodaja predstavlja i najveće poslovno područje u kojem radi i najveći broj ljudi – na kraju 2023. bilo ih je 35 485. Mrežu čine maloprodajne kompanije – Mercator SLO. (Slovenija), Konzum HR (Hrvatska), Tisak (Hrvatska), Mercator SRB (Srbija), Konzum BIH (BiH), Idea CG (Crna Gora), A007, M-Energija, Mercator IP te kompanije koje posluju u okviru Programa vjernosti Fortenova grupe – MultiPlusCard, Super Kartica SRB, Super Kartica BiH i Super Kartica CG. Tijekom 2023. sve su poslovale samostalno i s vlastitim sjedištima, upravama i ključnim poslovnim funkcijama. No kao dio iste Grupe imaju zajedničku razvojnu strategiju, a članstvo u Grupi daje im dodatnu stabilnost, otvorene mogućnosti korištenja sinergija, razmjene najboljih praksi, optimizacije procesa te poboljšanja efikasnosti poslovanja cijele regionalne mreže.

U izvještajnom je razdoblju, zaključno s danom 30. studenoga 2023., završena integracija kompanija Konzum BiH i Mercator BIH. Kompanija Konzum BIH postala je pravni sljednik i nastavila je upravljati brendovima Konzum i Mercator na tržištu BiH s njihovim pripadajućim prodajnim objektima. Također, brisanjem tvrtke M Franca d.o.o. iz Centralnog registra privrednih subjekata u Crnoj Gori i njezinim istodobnim pripajanjem kompaniji Idea CG., krajem prosinca 2023. i formalno je zaključen zadnji korak u akviziciji Franca marketa u Crnoj Gori. Ujedno je kompaniji Mercator CG ime promijenjeno u Idea CG, a do kraja 2024. očekuje se da će svi maloprodajni objekti u Crnoj Gori poslovati pod brendom Idea.

	Slovenija (SI)	Hrvatska (HR)	Bosna & Herc. (BiH)	Srbija (RS)	Crna Gora (MN)
					
	+460 trgovina	+600 trgovina +850 kioska	+260 trgovina	+350 trgovina	+180 trgovina
	9,000 # zaposlenih	11,000 2,800	3,300 # zaposlenika	8,000 # zaposlenih	2,300 # zaposlenih
		 			

Kompanija u kompaniji

S ukupnim prihodima nešto manjima od 5 milijardi EUR, poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja Fortenova grupe u razmjerima EU-a predstavlja srednje veliku kompaniju.

Strategija te kompanije u kompaniji počiva na diferencijaciji, fleksibilnosti mikrolokacija, višekanalnom iskustvu te operativnoj izvrsnosti, uz potporu digitalne transformacije. S obzirom na izraženu konkurenciju, to konkretno znači da samo jasna i izražajna diferencijacija, npr. u ponudi prema kupcima u cijeloj mreži koja mora zaista biti različita (npr. svježa, zdrava, domaća, s dobrim omjerom cijene i kvalitete itd.), dok fleksibilnost podrazumijeva ciljano širenje na tržištu kroz akvizicije i kroz nove formate i koncepte iz kojih je moguće izvući najviše sinergijskih efekata. U cijelom se lancu pak podrazumijeva operativna izvrsnost u standardima trgovine i usluzi kupaca, ali i kroz ključne poluge stvaranja nove vrijednosti.

Maloprodaja Fortenova grupe pokriva pet zemalja s više od 17,5 milijuna stanovnika kroz više od 2700 lokacija i 35 485 zaposlenika.

Ciljane akvizicije i organsko širenje obilježile 2023.

Najveći su uspjesi 2023. u poslovnom području Maloprodaja i veleprodaja Grupe dvije akvizicije – marketa Franca u Crnoj Gori i potpis ugovora o preuzimanju Engrotuša, kompanije koja je vlasnik Tuš trgovina u Sloveniji. Preuzimanje marketa Franca u cijelosti je zaključeno u rujnu 2023., čime je prodajna mreža Fortenova grupe narasla za 67 trgovina, a Idea u Crnoj Gori postala trgovac broj jedan, dok akvizicija Tuš trgovina čeka odobrenje regulatora za tržišno natjecanje. Po očekivanom dobivanju tog odobrenja regionalna maloprodajna mreža trebala bi narasti na gotovo 3000 trgovina, dok bi Grupa kroz te dvije kompanije dobila 600 milijuna EUR novog prihoda, u cilju da se kroz sinergijske efekte dodatno podigne profitabilnost maloprodaje i cijele Grupe.

Akvizicije – najveći uspjesi regionalne maloprodaje 2023.

Kroz svoje ambicije širenja u maloprodaji, Grupa želi postati trgovac broj jedan na svih pet tržišta regije. Trenutačno to ima s Konzumom u Hrvatskoj, u Crnoj Gori preuzimanjem marketa Franca zacementirala je tu poziciju, a leaderska će pozicija u Sloveniji nakon odobrenja akvizicije biti dodatno učvršćena. Međutim, akvizicijama Grupa neće ciljati na “obično” povećanje tržišnog udjela, nego će u obzir uzimati i druge, jednako važne parametre, poput onih u kojoj se mjeri potencijalna akvizicija uklapa u strategiju, postojeće formate, logističke kapacitete i ostale moguće sinergijske efekte.

Uz 67 prodajnih mjesta, za koliko se povećala mreža u Crnoj Gori, cijeli je maloprodajni lanac Fortenova grupe je 2023. rastao i kroz organsko širenje pa je u izvještajnom razdoblju otvoreno oko 50 novih i preuređenih prodajnih mjesta, od čega najviše u Konzumu HR (28). Konzum u BiH 2023. otvorio je šest novih trgovina, pet pod brendom Konzum i jednu pod brendom Mercator te tri preuređene, u Sloveniji je Mercator narastao za pet novih prodajnih mjesta, a Mercator SRB otvorio je sedam novih objekata.

Otvorenje LDC-a Beograd

Kad je riječ o Srbiji, pretpostavka je za preuzimanje vodeće pozicije u maloprodaji na tom tržištu logistička potpora cijelom lancu maloprodajnih objekata Mercatora SRB. Stoga je 20 milijuna EUR vrijedno ulaganje u logističko-distributivni centar u Beogradu jedna od najvažnijih investicija u maloprodaji Grupe, a svakako najveća investicija Mercatora SRB u zadnjih 10 godina. Iz LDC-a koji se prostire na 68 000 m² obavlja se centralna distribucija proizvoda za 339 prodavaonica Idea, marketa Roda i hipermarketa Mercator u Srbiji. Ujedno, u centru se otvara oko 500 novih radnih mjesta, što je jedan od načina podrške lokalnoj zajednici, osobito važan u kontekstu izrazitih problema s nedostatkom radne snage na svim tržištima.

Otvorenje LDC-a Beograd – pretpostavka za preuzimanje vodeće pozicije u maloprodaji Srbije

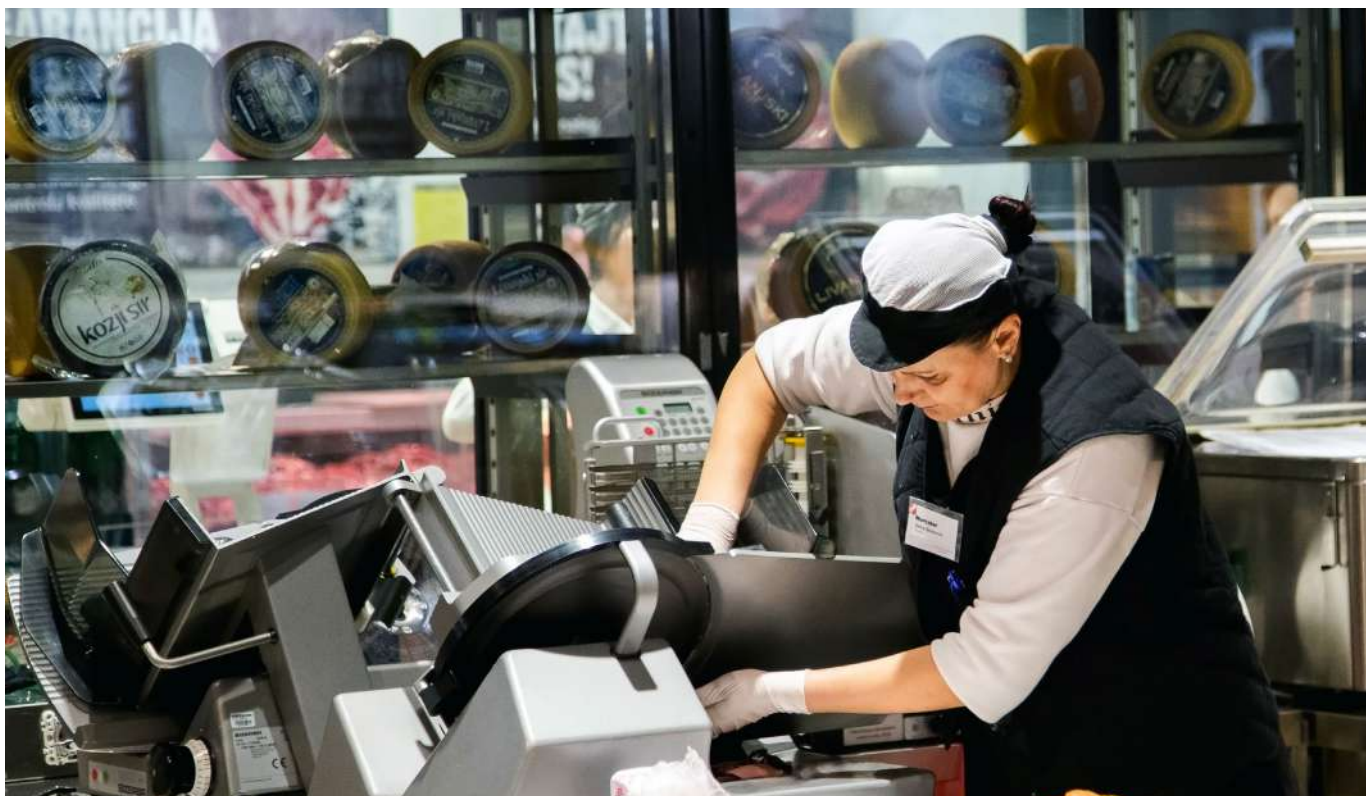
Zaštita kupaca i kompanija od inflacije

Najveći vanjski utjecaj na poslovanje u poslovnom području Maloprodaja i veleprodaja Fortenova grupe i tijekom 2023., a posebno u prvoj polovici godine, i dalje su imale inflacija i, posredno, mjere vlada država regije za ograničavanje cijena proizvoda kako bi se građani lakše nosili s rastom troškova. U akcije nacionalnih vlada koje su posegnule za tim rješenjem uključile su se i maloprodajne kompanije Fortenova grupe.

Primjerice, u rujnu 2023. Konzum HR drugi se put priključio inicijativi Vlade Republike Hrvatske za snižavanje cijena 30 proizvoda s popisa koji objavljuje Ministarstvo gospodarstva, odnosno vraćanjem ukupne vrijednosti tih proizvoda na razinu kolika je bila 31. prosinca 2022. Međutim, osim što je ukupnu vrijednost tih definiranih proizvoda vratio na razine s kraja 2022., Konzum HR snizio je i zaključao cijene za gotovo 1200 proizvoda iz osnovne potrošačke košarice. Zaključane cijene do kraja godine nisu prelazile maksimalno određenu gornju granicu, osim što su u tom razdoblju mogle biti dodatno snižene. Raspon sniženja iznosio je u prosjeku više od 10 %, a akcijom su bile obuhvaćene sve skupine proizvoda koje Konzum HR prodaje – otprilike 50 % iz prehrane, a 50 % iz neprehrane, pri čemu je Konzum HR u tu akciju do kraja 2023. ukupno uložio 3,5 milijuna EUR.

Mercator SRB priključio se akciji Vlade RS “Bolja cena – cena za narod”, koju je pokrenula Vlada Srbije u rujnu 2023. i kroz koju su bile ograničene cijene proizvoda u 36 kategorija. U Bosni i Hercegovini je pak partnerski projekt “Zaključavamo cijene” iniciralo Udruženje poslodavaca FBiH i Federalno ministarstvo trgovine, a u prvom valu koji je trajao od 15. prosinca 2023. do 15. ožujka 2024. sudionici su se obvezali da će sniziti i zaključati cijene za 40 definiranih proizvoda. Prodajni objekti Konzuma BiH međuprvima su dočekali svoje kupce s popisom artikala sa zaključanim cijenama na plakatima u objektima, kao i odgovarajućim oznakama na policama.

Kao odgovor na problem rasta cijena osnovnih životnih namirnica i visokih stopa inflacije, i Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma u suradnji s predstavnicima najvećih trgovačkih lanaca u Crnoj Gori, pa tako i kompanije Idea CG, realiziralo je višemjesečnu akciju “Stop inflaciji”. Akcija je trajala tri mjeseca, od ožujka do srpnja 2023., a podrazumijevala je formiranje antiinflacijske košarice i ograničavanje marže na određene proizvode. Košarica

Poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja

je sadržavala najmanje po jedan artikl iz svake od 25 vrsta dogovorenih proizvoda. Konkretni artikl birao je sam trgovac, a cijenu je formirao u skladu s prethodno postignutim dogovorom s Ministarstvom. Također, trgovac nije mogao skraćivati popis proizvoda, ali je svakog mjeseca mogao mijenjati artikle u okviru iste vrste proizvoda, ovisno o raspoloživosti i zaliha. Prema stavu Ministarstva, akcija je rezultirala smanjenjem maloprodajnih cijena u prosjeku za 20 %, a za neke proizvode i do 30 %.

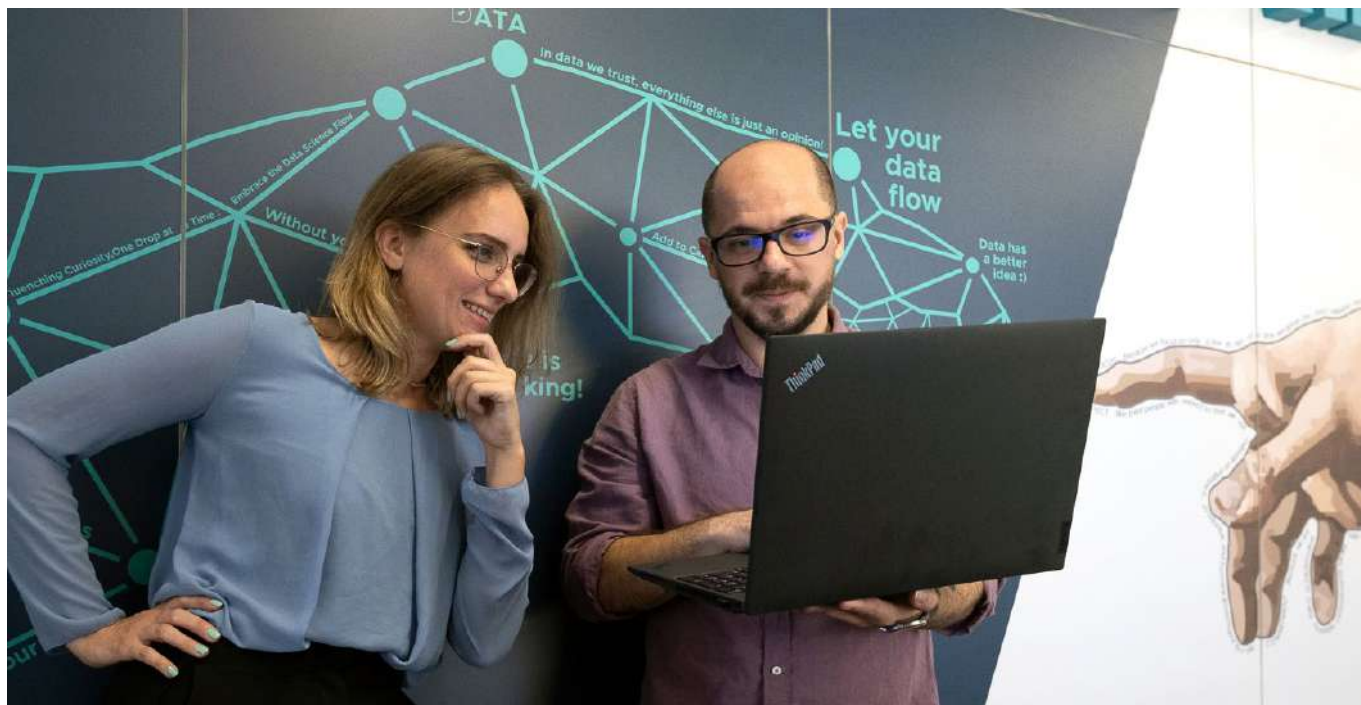
U Sloveniji nacionalna vlada nije zaključavala cijene, ali je Ministarstvo poljoprivrede vodilo akciju praćenja cijena potrošačke košarice, kojom je bio obuhvaćen i Mercator SLO.

Kao tržišni lideri u maloprodaji, ali i zbog svoje znatno šire društvene odgovornosti, kompanije iz područja maloprodaje na svim su tržištima predvodile ili podržale inicijative koje su bile usmjerene na ublažavanje cjenovnih udara na građane. Stoga je veliki dio poslovnih aktivnosti u cijeloj mreži tijekom prošle godine odražavao česte i intenzivne prilagodbe sustava vanjskim utjecajima. Jedna od važnih pretpostavki te brze prilagodbe bila je i dobra suradnja svih kompanija s domaćim proizvođačima i distributerima kroz koju su čuvale svoju konkurentnost i izravno podržavale domaće gospodarstvo, a kupcima nudile svježie i lokalne proizvode.

Kao i godinu ranije, dio aktivnosti bio je usmjeren na zaštitu kupaca kroz fokus na kontrolu cijena proizvoda, razvoj privatnih marki proizvoda koje kupcima nude visoku vrijednost za novac te "prilagodbu kategorija" (engl. *category reset*) kako bi se kupcima osigurao najbolji asortiman. Projekti u cilju zaštite pojedinačnih kompanija odnosno cijele Grupe primarno su bili povezani s povećanjem efikasnosti i smanjenjem troškova, a među njima se posebno ističu aktivnosti koje se odnose na jačanje energetske učinkovitosti.

Ulaganja u zaposlenike

Opći problem s nedostatkom radne snage na području cijele Europske unije, a posljedično i u državama jugoistočne Europe, do izražaja dolazi i u radno intenzivnoj djelatnosti maloprodaje. Stoga je kontinuirano povećanje plaća i ostalih materijalnih prava zaposlenika jedna od ključnih poluga privlačenja i zadržavanja radnika u trgovini, što je dodatno pojačano refleksijama koje je i na primanja zaposlenika 2023. imala inflacija.

Povećanje ukupnih primanja zaposlenika u svim maloprodajnim kompanijama Grupe 2023. iznosilo je 13 %, kako kroz povećanja bruto plaća i povećanja iznosa ostalih materijalnih prava zaposlenika (npr. božićnice, regressa, naknade za topli obrok) tako i kroz npr. isplate posebnih nagrada za doprinose rezultatima.

Širenje primjene AI rješenja u maloprodaji

Tijekom 2023. nastavljeni su projekti digitalizacije koji maloprodajnim kompanijama omogućuju da ostanu predvodnici u području inovacija. Već dolazi i do implementacije modela razvijenih u DataLabu Fortenova grupe, kao što su optimizacija asortimana proizvoda i promotivnih strategija te poboljšanje sposobnosti predviđanja potražnje za svježim proizvodima – taj je model konkretno 2023. implementiran u Konzumu HR i olakšava donošenje odluka u svakodnevnom poslovanju prodavaonica. Ujedno je započelo testiranje primjene razvijenih rješenja u drugim maloprodajnim kompanijama.

Još jedan digitalni iskorak bilo je i otvorenje prodavaonice Konzum SMART u Zagrebu, prve prodavaonice u ovom dijelu Europe koja primjenjuje umjetnu inteligenciju kako bi kupac mogao obaviti kupnju i izaći bez prolaska kroz blagajnu i skeniranja artikala, a odabrani proizvodi automatski se naplaćuju iz novčanika koji se nalazi u aplikaciji. Uz to je u Konzumu HR uvedeno plaćanje kriptovalutama u svim prodavaonicama, dok je korisnicima MultiPlusCarda omogućeno primanje elektroničkog računa, bez papirnato, što ne samo da pridonosi iskustvu kupnje nego ima pozitivan utjecaj i na okoliš (uštedeno je 1.227 km papirnatih računa u godini dana od uvođenja). Istodobno, uvođenje elektroničkih cijena dugoročni je projekt za cijelu maloprodajnu mrežu Fortenova grupe, posebno zbog činjenice da u velikoj mjeri olakšava posao zaposlenika u trgovinama.

Poslovno područje Prehrana

Ključni interni i eksterni utjecaji

Nekoliko je eksternih i internih faktora koji su, jednako kao i godinu ranije, utjecali na ostvarenje postavljenih ciljeva u poslovnom području (PP) Prehrana Fortenova grupe u izvještajnom razdoblju, što se reflektiralo i na godišnje rezultate poslovanja cijeloga poslovnog područja.

Inflacija i smanjenje potrošnje

Prema jačini i obuhvatu i 2023. se izdvajaju inflacija i smanjenje potrošnje uslijed nižega raspoloživog dohotka potrošača, a u Hrvatskoj i zbog uvođenja eura, te nastavak izazova u opskrbnom lancu zbog rastućih cijena prijevoza, kao i nedostatka radne snage. Važan aspekt rezultatske realizacije u kompanijama prehrane Fortenova grupe, posebno u grupi ulja i grupi mesa, imale su različite mjere ograničenja cijena koje su, slijedom odluka izvršnih vlasti, tijekom 2023. provodile maloprodajne kompanije u svim državama JI regije. S obzirom na broj brendova putem kojih kompanije Fortenova grupe drže leaderske pozicije na tržištima roba široke potrošnje (engl. *Fast Moving Consumer Goods* – FMCG) u nizu kategorija, dodatni pritisak na rezultat imao je i agresivni rast prodajne mreže diskontera. Pritom su i na strani potrošača nastavljani trendovi iz 2022. – potrošnja je cjenovno osjetljivija, a potrošači mijenjaju rutinu kupnje (manje trgovine, manje kupnje) te prelaze na pristupačnije proizvode, privatne robne marke i B marke.

Ulje iz Ukrajine i ASK u proizvodnji mesa

Ipak, za razliku od snažnoga negativnog predznaka koji je inflacija imala na poslovne procese 2022., sukladno postupnom ispuhivanju inflatornog balona tijekom 2023. slabio je i taj izraženi negativni utjecaj na poslovanje kompanija prehrane Fortenova grupe. Međutim, inflacija je imala utjecaj na sveukupno nižu potrošnju te znatan utjecaj na rast cijena sirovina (osobito segmenta grupe mesa, koji je u prosjeku bilježio više od 20 % rasta u odnosu na 2022.). Kad je riječ o modelima ublažavanja negativnih utjecaja

naglog rasta cijena sirovina i energije, u kompanijama PP-a Prehrana uvodio se *smart pricing* te je i 2023. nastavljen snažan fokus na upravljanju troškovima. Ujedno, zbog uloge koju kompanija ima u lancu opskrbe tržišta svinjskim mesom i prerađevinama, rezultat PIK-a Vrbovec HR 2023. bio je i pod pritiskom mjera za zaštitu od širenja afričke svinjske kuge, koje su umanjivale ekonomsku vrijednost zdravih svinja, s obzirom na to da u razdoblju

dok su na snazi bile naredbe i uredbe donesene u svrhu kontrole i suzbijanja afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj, kompanija nije mogla na adekvatan način upotrebljavati svinjsko meso. Grupa ulja nosila se pak s rušenjem cijena ulja uslijed liberalizacije uvoza ulja iz Ukrajine, zbog čega je, primjerice, suncokretovo ulje postalo glavni ukrajinski izvozni proizvod na tržište EU-a (86 % udjela u uvozu u EU prva tri mjeseca 2023.).

Proizvodni pogoni

Distributivni centri

Kategorije proizvoda

Brendovi

Slovenija (SLO)

1

slatki preljevi i instant kakao

Hrvatska (HR)

12

voda, bezalkoholna pića, plant based, ulja, namazi i preljevi, meso, mesne prerađevine, konzervirano povrće

Bosna & Herc. (BiH)

2

voda, bezalkoholna pića

Srbija (RS)

14

namazi, ulja, preljevi; tjestenine, brašno, konzervirano povrće, voda

Psihološke reakcije na uvođenje eura u Hrvatskoj

Osim inflacije, utjecaj na smanjenje potrošnje u Hrvatskoj imala je i psihološka percepcija dijela građana da uvođenje eura utječe na rast cijena, osobito zbog konteksta visoke inflacije koja je vladala na prijelazu iz 2022. u 2023. Međutim, analize i procjene koje su izradili stručnjaci HNB-a i Europske središnje banke te naknadno i Eurostat pokazale su kako je uvođenje eura imalo vrlo blag učinak na cijene – prema HNB-u i ESB-u taj je učinak bio 0,4 postotna boda na cijene, dok je Eurostatova analiza utvrdila da je efekt eura na cijene iznosio najviše 0,2 postotna boda.

Uvoz suncokretova ulja iz Ukrajine na tržište EU-a bez carina i kvota srušio je cijenu ulja

Rast primanja zaposlenika

Osim refleksije na racionalizaciju potrošnje, inflacija se, očekivano, odrazila i na rast primanja zaposlenika, a u svjetlu izraženog problema s radnom snagom, rast primanja i u kompanijama prehrane, kao i u ostalim djelatnostima Fortenova grupe, bio je jedna od ključnih poluga privlačenja i zadržavanja radnika. Tako su izdvajanja za ukupna primanja zaposlenika u kompanijama prehrane 2023. u odnosu na 2022. narasla za 11 %.

Investicije 2023.

Tijekom 2023. dovršen je i u prosincu pušten u probni rad novi pogon primarne obrade svinja u PIK-u Vrbovec HR. Ukupna je vrijednost 10 milijuna EUR, od čega je 1,55 milijuna EUR sufinancirano putem Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EAFRD). Kompaniji koja je fokusirana na poticanje razvoja domaćeg gospodarstva i proizvodnji mesa s domaćih farmi ovaj projekt predstavlja ključni korak prema unaprjeđenju proizvodnih kapaciteta i jačanju suradnje s više od 100 farmi koje se nalaze po cijeloj Hrvatskoj, s kojih u PIK godišnje dolazi više od 370 000 svinja, odnosno više od 50 % domaće proizvodnje svinja.

U odnosu na godinu ranije, ulaganja u primanja zaposlenika u kompanijama iz poslovnog područja Prehrana narasla su 11 %

Novi pogon u Vrbovcu predstavlja veliki tehnološki napredak u procesu primarne obrade svinja, a rezultat će znatnim povećanjem učinkovitosti, kvalitete proizvoda i zadovoljenja najviših svjetskih standarda higijene i sigurnosti. Nakon što je uspješno prošao kroz inspekcijske i kontrolne preglede svih relevantnih institucija, pogon je s probnim radom započeo sredinom prosinca 2023.

Ujedno, u završnoj su fazi i radovi na izgradnji novog pogona za primarnu preradu suncokretova zrna kapaciteta 1200 t na dan, kao i novi pogon za ekstrakciju sirovog ulja kapaciteta 550 t na dan u Dijamantu te se puštanje u rad očekuje krajem 2024.

U kompanijama grupe pića važan je projekt 2023. bio uvođenje boca sa spojnim čepom, što su kompanije započele tijekom 2022., a prije stupanja na snagu direktive⁵ kojom se realizira strategija EU-a za plastiku.

Distributer pića Roto dinamic u prethodnom razdoblju nastavio s nizom rekordnih poslovnih rezultata, a ujedno je tijekom 2023. priveo kraju projekt kojim je ušao u veleprodajni kanal prodaje prema 300 kupaca koje je imala tvrtka Špar Bjelovar. Ujedno su u Bjelovaru pod brendom Roto dinamica s radom započeli prodajno-distributivni centar i prvi maloprodajni prostor specijaliziran za pića u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji.

⁵ Direktiva (EU) 2019/904 o smanjenju utjecaja određenih plastičnih proizvoda na okoliš.

Time je Bjelovar postao centar širenja mreže Roto dinamica u toj županiji, pri čemu je s tim prvim preuzimanjem unatrag sedam godina Roto dodatno ojačao mrežu svojih HoReCa kupaca u kojoj je više od 6500 partnera te je kao nacionalni distributer pića utvrdio svoju leadersku poziciju u veleprodaji i distribuciji u Hrvatskoj.

Novi pogon primarne obrade svinja u PIK-u Vrbovec HR ukupne vrijednosti 10 milijuna EUR u prosincu 2023. pušten u probni rad

Nova partnerstva

U izvještajnom je razdoblju Jamnica kroz strateško partnerstvo s Nestléom osnažila svoje distribucijsko poslovanje. Prodajom proizvoda Nescafé na tržištu Hrvatske za tzv. *Out Of Home* kanal, i to kroz tri segmenta: *espresso* kavu u zrnju za ugostiteljske objekte, *business-to-business* (B2B) samoposlužne aparate za kavu te instant *cappuccino* Nescafé koji je lider u toj kategoriji, Jamnica je proširila portfelj u novoj kategoriji u kojoj dosada nije bila prisutna, dok Nestlé novim brendom *espresso* kave u zrnju širi svoju prisutnost u ugostiteljstvu.

Od 1. ožujka 2023. Jamnica HR, tržišni preuzela je i distribuciju proizvoda Pivovare Daruvar d.o.o. S obzirom da Jamnica HR ima jednu od najvećih logističkih mreža u Republici Hrvatskoj, proizvodi Pivovare Daruvar dostupniji su puno većem broju kupaca. Suradnja Pivovare Daruvar i Jamnice HR bazirana je isključivo na segmentu distribucije.

Zahvaljujući suradnji Zvijezde HR, PIK-a Vrbovec HR i Mlinara, najveća pekarska grupacija u regiji Adria u svoj je asortiman uvela

tri proizvoda Planet of Plants: burek, hrenovku u lisnatom tijestu i sendvič biljnog podrijetla. Ponuda je u prvoj fazi dostupna na više od 70 prodajnih mjesta Mlinara u cijeloj Hrvatskoj, a u drugoj fazi moći će se naći u cijeloj mreži i kod ostalih veleprodajnih kupaca inovativne linije *plant based* proizvoda Fortenova grupe koju su zajednički razvili i proizveli Zvijezda HR i PIK Vrbovec HR. Inače, ta je linija 2023. dodatno proširena novim proizvodima – salamom s proteinima suncokreta te namazom *clean label* – tj. bez aditiva, a

prema rezultatima prvog vala istraživanja o poznatosti brendova u regiji Adria 2023.⁶ koje se provodilo u ožujku i travnju 2023., na popis 700 proizvoda obuhvaćenih istraživanjem ušla je Planet of Plants majoneza, što govori o tržišnoj penetraciji tog inovativnog i vrlo mladog proizvoda iz okrilja Fortenova grupe.

⁶ U istraživanju BRANDpuls koje provodi tvrtka Ipsos u regiji Adria (Hrvatska, Slovenija, Srbija i Bosna i Hercegovina) sudjeluje više od pet tisuća ispitanika.

Redovno istraživanje potvrđuje snagu brendova

Isto je istraživanje pokazalo da među 10 najjačih brendova u Hrvatskoj Fortenova grupa ima jedan proizvod više nego godinu ranije. Naime, među prvih 10 čak je šest brendova kompanija Fortenova grupe – pet Zvijezdinih HR i jedan Jamničin HR brend. Tako je 2023. na prvom mjestu bila Zvijezda majoneza, ulje je na trećem, Jamnica gazirana voda, kao i 2022., na petom je mjestu, a slijedila je Zvijezda HR s tvrdim margarinom i *ketchupom* na šestom i sedmom mjestu. Tu impozantnu Zvijezdinu nisku na 9. mjestu ljestvice zaključio je Margo mazivi margarin. Kad se tome doda još jedan Zvijezdin brend s proširenog popisa od 50 najboljih brendova u Hrvatskoj – ukiseljeno voće i povrće koje se nalazi na 26. mjestu te ljestvice, Zvijezda HR se potvrđuje kao hrvatska kompanija čije proizvode potrošači uvjerljivo najbolje percipiraju i cijene.

Samo jedno mjesto ispod granice top 10 u Hrvatskoj još je jedan brend iz Fortenova grupe, beljski ABC sir, koji je u odnosu na prethodni val istraživanja napredovao s 14. na 11. mjesto. U rangu su 50 najboljih brendova u Hrvatskoj još dva Jamničina brenda – Jana negazirana voda (21.) i Jana s okusom voća (46. mjesto). Kad je riječ o regionalnom rangiranju, od proizvoda kompanija Fortenova grupe potrošači najbolje percipiraju brendove grupe pića – Jana negaziranu vodu, koja se nalazi na 17. mjestu ljestvice, Jana Ice Tea (30.), Jamnica gaziranu vodu (35.) te Mg Mivelu (41.), a na tom su popisu još ABC sir (33.) i Dijamant ulje (37.).

Od ostalih brendova kompanija Fortenova grupe među više od 750 proizvoda potrošači prepoznaju i visoko cijene i druge Dijamantove proizvode, PIK-ove proizvode, kao i proizvode privatne marke Lumpi i K plus.

Među prvih 10 najjačih brendova u Hrvatskoj čak je šest iz kompanija Fortenova grupe – pet Zvijezdinih i jedan Jamničin

Novi proizvodi

Proizvodne su kompanije Fortenova grupe 2023. na tržište lansirale nekoliko novih hitova. Primjerice, PIK Vrbovec HR bilježi izvrsne reakcije potrošača na lansiranje linije proizvoda *Slow cooked selection* koju čine *Pulled pork* (trgana svinjetina) i *Spare ribs* (svinjska rebarca) kao predstavnici internacionalnih trendova te *Pork knuckle* (buncek) kao tradicionalna delicija. PIK je, uzimajući u obzir promjene u navikama potrošača u odnosu na vrijeme potrebno za pripremu mesnih obroka, kreirao liniju koja potrošačima omogućava pripremu vrhunskog obroka ne samo za svoju obitelj, već i za nenajavljene goste bez prethodnog planiranja.

Linija Zvijezdinih *ketchupa* dobila je novo pojačanje – Zvijezda *ketchup* s 0 % dodanog šećera i 50 % manje kalorija, dok je uoči nove ljetne sezone Jamnica predstavila novitete u svojem asortimanu – Jana vitamin + *collagen* te dva nova okusa u liniji proizvoda Jana voda s okusom voća: Jana kokos i Jana kokos limun.

2024. – ulaganje u obnovljive izvore energije

Velika volatilnost cijene energenata u svim je industrijama pojačala potrebu smanjenja ovisnosti o klasičnim izvorima energije, a istodobno je rad na akcijskim planovima za smanjenje ugljičnog otiska potaknuo intenzivnije planiranje ulaganja u solarne elektrane, koje je krenulo 2023. izgradnjom solarnih elektrana u PIK-u Vinkovci i Zvijezdi HR, a znatno povećanje upotrebe solarnih panela obilježit će ovu godinu u PP-u Prehrana. Uz potporu sredstava iz fondova EU-a, Jamnica HR kreće s uvođenjem solarnih panela u pogonu u Jamnici, a 2025. u pogonu Jana. Više o planiranim projektima povezanim s obnovljivim izvorima energije nalazi se u poglavlju Energija i emisije.

Poslovno područje Poljoprivreda

Poslovno područje Poljoprivreda u Fortenova grupi vertikalno je integrirano poljoprivredno poslovanje diversificirano u 12 segmenata, sa snažnim finansijskim rezultatima poslovnog modela “od farme do vilice”, koji se proteže od uzgoja usjeva do finalnih mesnih i mliječnih proizvoda. Kompanije iz poljoprivrednog segmenta Fortenova grupe primarno se bave ratarstvom i povrtlarstvom, svinjogojstvom, govedarstvom (uzgoj junica i mliječnih krava), vinogradarstvom i vinarstvom, proizvodnjom stočne hrane, proizvodnjom mlijeka i mliječnih prerađevina i proizvodnjom suhomesnatih proizvoda te posjeduju biopostrojenja, silose i pretovarnu luku Vukovar. Primjerice, tvornica mliječnih proizvoda jedina je preostala važna tvornica u Hrvatskoj koja proizvodi mliječne proizvode od vlastite sirovinke osnove, dok Vinka ima jedinu tvornicu u Hrvatskoj koja prerađuje povrće zamrzavanjem.

Strategija razvoja poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe temelji se nekoliko održivih poljoprivrednih praksi:

- navodnjavanju ključnih obradivih površina
- praćenju inovacija u segmentu poljoprivredne proizvodnje koje uključuju i investicije u mehanizaciju i nove tehnologije te
- daljnju optimizaciju korištenja pesticida, gnojiva i vrste usjeva u skladu s europskim zelenim planom.
- povećanju korištenja obnovljivih izvora energije u proizvodnji

Uz sve navedeno, kompanije su posebno fokusirane na radnike i poboljšanje uvjeta rada. Naime, poljoprivredne tvrtke zapošljavaju više od 2600 djelatnika. Uz to, s poljoprivrednim je segmentom povezano nekoliko stotina kooperanata preko kooperantskih farmi te kooperanata u ratarskoj, povrtlarskoj i voćarskoj proizvodnji.

Ratarstvo	32 000 ha zemlje	3 % obradive zemlje u Hrvatskoj	
Proizvodnja stočne hrane	1 proizvodni pogon	Kapacitet 180 t godišnje*	
Mljekarstvo	9 mljekarskih farmi	11 % ukupne proizvodnje mlijeka u RH	
Govedarstvo	10 farmi	18 % ukupne proizvodnje stoke u RH	
Svinjogojstvo	18 farmi	50 % ukupne proizvodnje u RH	
Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda	2 proizvodna pogona	35 000 t godišnje	>40% tržišnog udjela krem sira u RH
Proizvodnja suhomesnatih proizvoda	1000 t godišnje	#1 brendovi kulena i slanine u RG po tržišnom udjelu	
Voće i povrće	800 ha voćnjaka	670 ha zemlje	4,5 ha staklenika
	1 tvornica prerade smrznutih proizvoda za voće i povrće		
Proizvodnja vina	680 ha vinograda 6 % ukupne proizvodnje vina u RH		
Proizvodnja bioplina	5 postrojenja	Kapacitet 9,8 MW	godišnja proizvodnja 85 GWh
Silos	7 silosa	Kapacitet 305 000 t	pretovarna luka – kapacitet pretovara 200 t/h
Ostalo	veterinarske usluge		
	25 000* ha lovišta		
Kompanije:			

*pogon je bio u procesu prodaje 2023., a 2024. je prodan

Poslovno područje Poljoprivreda

Najvažniji podaci o poslovnom području Poljoprivreda

Preko vlastitih polja, državnih polja pod koncesijom, zakupa od lokalnih uprava, kao i od fizičkih osoba, poljoprivredne kompanije Fortenova grupe obrađuju više od 34 tisuće hektara poljoprivrednog zemljišta, što čini gotovo 3 % ukupno obradive zemlje Republike Hrvatske. Zemlja se primarno obrađuje za uzgoj ratarskih kultura, ali i povrtlarskih i voćarskih.

Tijekom prošle godine ukupno je bio ugovoren poslovni odnos s gotovo 350 kooperanata koji obrađuju više od 5000 ha (pšenica, ječam, suncokret, soja, kukuruz).

Ukupni godišnji otkup voća i povrća od više od 350 kooperanata u Dalmaciji, centralnoj Hrvatskoj te Slavoniji i Baranji iznosio je oko 15 tisuća tona.

Poljoprivredne kompanije godišnje ukupno proizvode više od 410 tisuća tovljenika preko vlastitih farmi i dvadesetak kooperantskih farmi domaćih OPG-ova, što čini gotovo 50 % ukupne hrvatske proizvodnje u tom segmentu.

U Fortenova grupi godišnje se ukupno proizvede više od 19 tisuća bikova i junica u vlastitim farmama te 60 kooperantskih farmi domaćih OPG-ova, što čini 18 % ukupne hrvatske proizvodnje u tom segmentu.

Poljoprivredne kompanije proizvode ukupno više od 43,5 milijuna litara mlijeka, što čini oko 11 % ukupne hrvatske proizvodnje u tom segmentu.

Za hrvatsku industriju šećera poljoprivredne kompanije Fortenova grupe sade šećernu repu na više od 2000 ha, što čini više od 20 % njihove ukupne sirovine potrebne za preradu i proizvodnja šećera i prerađevina.

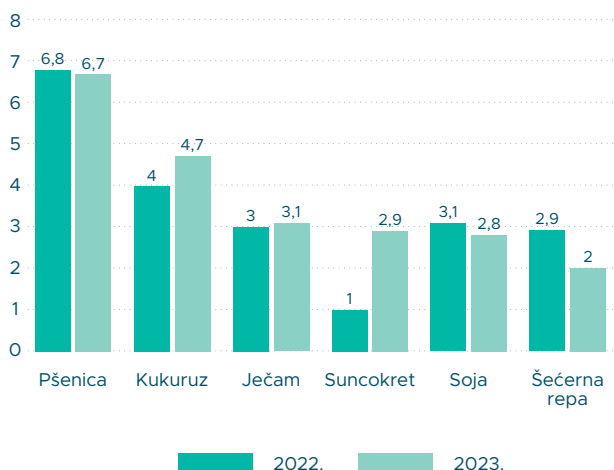
Kružna ekonomija u poljoprivrednim kompanijama zastupljena je kroz pet bioplinskih postrojenja, smještenih tik uz najveća poljoprivredna gospodarstva, koja iz farmskog biootpada i drugih biosirovina proizvode električnu energiju. Nusproizvod, digestat – koji se prema Pravilniku za ukidanje statusa otpada⁷ smatra

gnojidbenim proizvodom, u skladu sa zakonskom regulativom upotrebljava se tamo gdje je to moguće. S ukupnom snagom od 9,8 MWh, bioplinska postrojenja PP Poljoprivreda proizvode 25 % ukupne električne energije iz bioplina u Hrvatskoj koji se ispušta u nacionalnu elektroenergetsku mrežu.

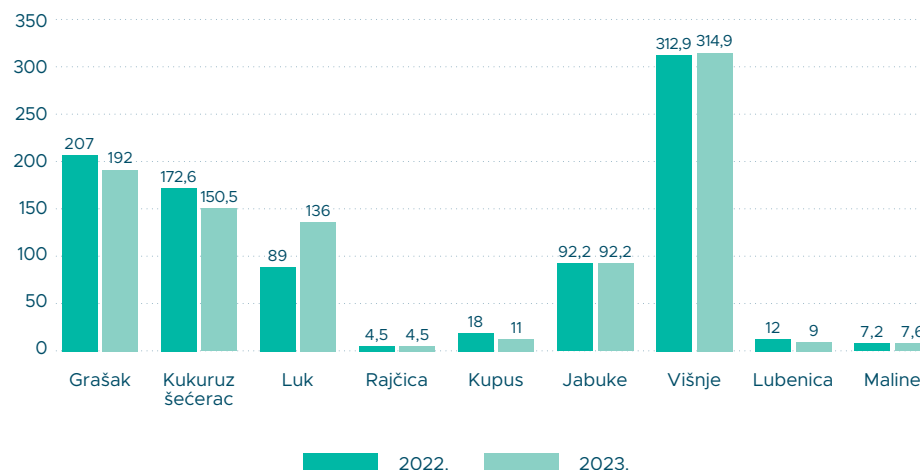
Nominalni kapacitet sedam silosa iznosi 305 tisuća tona, dok pretovarna luka u Vukovaru na rijeci Dunav putem plovinih kanala omogućava povezanost od Crnog do Sjevernog mora i jedina je u regiji povezana cestovnim, željezničkim i riječnim transportom. Ima kapacitet od više od 200 t po satu s mogućnošću skladištenja 55 tisuća tona u silosima na dvije lokacije.

⁷ Narodne novine 55/2023, članak 2. stavak 1. točka 1.

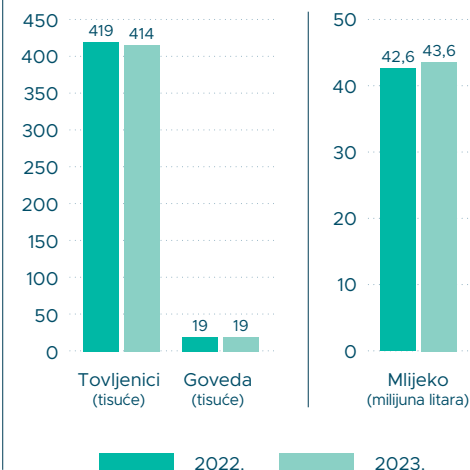
Korištenje površina – ratarstvo u tisućama hektara

Korištenje površina – voćarstvo i povrtlarstvo u tisućama hektara

Godišnja proizvodnja

Ključna obilježja poslovanja 2023.

Poljoprivrednu godinu 2023. u Hrvatskoj, pa tako i u poslovnom području Poljoprivreda Fortenova grupe, obilježile su tri ključne globalne eksterne pojave – izražene vremenske nepogode, nastavak rasta troškova proizvodnje kao posljedica refleksija inflacije na ulazne kalkulacije poljoprivrednih proizvođača i posljedično cijena hrane te pojava afričke svinjske kuge u Hrvatskoj. Fokus uprava poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe je bio na kontinuiranoj realizaciji strateških inicijativa poput zamjene dotrajale mehanizacije, kao i nabavci novih strojeva, uz brojne aktivnosti usmjerene jačanju procesa upravljanja, povećanju sinergija i materijalnih prava radnika te na operativna unaprjeđenja u svim segmentima poslovanja. Stoga je, u skladu sa strateškim smjernicama, poslovno područje Poljoprivreda nastavilo investirati u sustave navodnjavanja i projekte energetske učinkovitosti, a poslovanje je u cijelom području obilježilo i odobrenje najvažnije investicije u obnovu poljoprivredne mehanizacije u Hrvatskoj, pa i šire u ukupnom iznosu od više od 63 milijuna EUR. Također, i u ovom izvještajnom razdoblju nastavljeno je povećanje materijalnih prava radnika kao i usmjerenje poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe na jačanje povezanosti i doprinosa lokalnoj zajednici putem vrijednih suradnji s visokoškolskim ustanovama.

Kraj godine obilježio je važan interni proces povezan s ovim poslovnim područjem – pripreme za testiranje interesa potencijalnih kupaca za preuzimanje segmenta poljoprivrede Fortenova grupe.

Afrička svinjska kuga

Izveštajna godina predstavljala je i jednu od najzahtjevnijih, otkad je prije 18 godina pokrenuta svinjogojska proizvodnja u poljoprivrednim kompanijama.

Glavni je razlog tome pojava afričke svinjske kuge (ASK) u Republici Hrvatskoj, a primjenom mjera zaštite zahvaćeno je gotovo 40 % svinjogojske proizvodnje unutar poslovnog područja Poljoprivreda Fortenova grupe.

Krajem lipnja u Republici Hrvatskoj su u dijelu Vukovarsko-srijemske županije zabilježeni prvi slučajevi afričke svinjske kuge. Tijekom sljedeća tri tjedna bolest se proširila na još četiri županije, uglavnom u domaćinstvima, ali i u dvije županije i na divljim svinjama. Rješenjem⁸ Ministarstva poljoprivrede o određivanju zona ograničenja i zaraženog područja zbog izbijanja afričke svinjske kuge od 15. srpnja 2023. kao zone ograničenja određena su područja zone zaštite u Vukovarsko-srijemskoj i Brodsko-posavskoj županiji, dok zone nadziranja uključuju i dijelove Osječko-baranjske županije te je iz njih bio zabranjen promet i isporuka svinja. Nakon izdanog rješenja, svinjogojske farme počele su raditi s brojnim ograničenjima koje su otežavale normalno funkcioniranje, a glavni je izazov bio zaštititi se od izbijanja ASK-a na nekoj od farmi u sustavu, što bi prouzročilo velike proizvodne i financijske štete.

Prema rješenjima ovlaštenih veterinarskih inspekcija, sve svinjogojske farme poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe – Belja, Vupika i PIK-a Vinkovci – pripadaju u 3. kategoriju, odnosno farme s visokim biosigurnosnim statusom. Na farmama se već petnaest godina provode stroge biosigurnosne mjere koje su ključne za zaštitu životinja i prevenciju potencijalnih bolesti, kao što je ASK, čemu su prethodila visoka ulaganja u opremu i edukaciju zaposlenika. S obzirom na visoki rizik širenja virusa, postojeće biosigurnosne mjere podizale su se na još višu razinu na samim farmama, ali i na ostalim povezanim segmentima te je uz aktivnu podršku Belje Agro-veta i Svinjogojstva znatno povećan biosigurnosni faktor u proizvodnji stočne hrane, odnosno u tvornici stočne hrane i silosima.

Inače, cjelokupna je svinjogojska proizvodnja u Fortenova grupi povezana u strogo uređeni sustav u kojem su specijalizirane farme s jasno definiranim protokolima međusobnih odnosa. Godišnje te farme, zajedno s kooperantskom mrežom farmi proizvedu 50 % ukupne proizvodnje tovljenika u Hrvatskoj, što najbolje pokazuje njihovu važnost za kontinuitet svinjogojske proizvodnje u državi. Proces proizvodnje i tova svinja u poljoprivrednom sustavu Fortenova grupe organiziran je tako da najveći dio svinja s farmi iz sustava Grupe otkupljuje i prerađuje PIK Vrbovec HR.

⁸ Na temelju članka 36. stavka 5. Zakona o zdravlju životinja (Narodne novine 152/2022 i 154/2022, dalje u tekstu Zakon o zdravlju životinja).

Ključna obilježja poslovanja 2023.

Bez obzira na to što su sve farme na kojima se obavlja svinjogoj-ska proizvodnja u kompanijama Fortenova grupe objekti 3. kategorije na kojima se provode sve mjere biosigurnosti propisane zakonodavstvom Republike Hrvatske, kao i na to da na farmama Grupe nije bilo pozitivnih slučajeva bolesti, zbog poštovanja Naredbe o mjerama kontrole za suzbijanje afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj (NN 80/2023), a bez obzira na činjenicu da je riječ o zdravim svinjama, farme iz PIK-a Vinkovci i Vupika velik dio godine nisu mogle ustaljenom dinamikom isporučivati tovljenike prema objektima za klaoničku obradu. Stoga se, zbog poštovanja mjera iz naredbe, u istom razdoblju prepolovio uobičajeni tjedni kapacitet obrade i prerade PIK-a Vrbovec HR te se sve meso nije moglo iskoristiti na adekvatan način.

Krajem prosinca 2023. konačno je naredbom i rješenjem Ministarstva poljoprivrede omogućeno isporučivanje svinja iz zone u registrirane klaonice Republike Hrvatske, s mogućnošću prodaje svježeg mesa i prerađevina, ali s posebnom oznakom i zabranom prodaje tog mesa i mesnih prerađevina izvan Republike Hrvatske.

Klimatski utjecaji

Hrvatska (i zemlje u okruženju) već se drugu godinu zaredom suočavaju s ekstremnim vremenskim uvjetima koji se osobito odražavaju na poljoprivredne usjeve. Dok su se, primjerice, ljetne suše 2022. odrazile na proizvodnju kukuruza, najvažnije jare kulture, 2023. su se prekomjerne oborine odrazile na kvalitetu ozimih kultura (pšenice i ječma). Naime, količine oborina 2023. u odnosu na prosjek u razdoblju od 1965. do 2022. bile su čak 20 % veće. Oborine u travnju i svibnju utjecale su na lošiji prinos i kvalitetu pšenice i ječma, a oborine u studenome i prosincu 2023. utjecale su na agrotehničke operativne radnje poput vađenja šećerne repe i duboke obrade tla. Osim znatnih količina oborina kroz cijelu godinu, izvanredne vremenske nepogode u obliku tuče pogodile su područje Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije te poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe nanijele štetu na gotovo 2500 ha usjeva. Osim ratara, i vinogradari 2023. godinu ocjenjuju najtežom u posljednjih 10 godina, a česta i obilna kiša i pojava bolesti zbog kojih su poljoprivrednim kulturama bili potrebni tretmani utjecali su i na prinose i kvalitetu uroda. Od žitarica preko grožđa do povrća i voća, većina kultura u Hrvatskoj trpjela je znatne gubitke, no u poljoprivrednim su kompanijama Fortenova grupe dobra organizacija i primjena modernih agrotehničkih mjera

i tehnologije, potpomognute isporukom dijela nove mehanizacije, uvelike smanjile negativne klimatske utjecaje na urode.

Povećanje površina pod navodnjavanjem

Pružanje dovoljne količine vode biljkama u ključnim vegetacijskim razdobljima rasta nužno je za dostizanje željenih prinosa i kvalitete ratarskih kultura, dok je uspješan uzgoj povrća i voća gotovo neostvariv bez navodnjavanja. Kao odgovor na sve izraženije povećanje prosječne temperature zraka i akutne vremenske nepogode, navodnjavanje je preduvjet za dugoročno osiguranje stabilnosti usjeva. Stoga je povećanje površina pod navodnjavanjem jedan od stupova strategije poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe, a ciljevi poljoprivrednih kompanija u skladu su sa strateškim dokumentom Strategija Poljoprivrede do 2030. i NAPNAV-om (Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama u Republici Hrvatskoj) te je plan povećati površine pod navodnjavanjem u skladu s povećanjem dostupnosti infrastrukture.

U 2023., odobrene su i pokrenute investicije u vrijednosti od preko dva milijuna eura za sustave navodnjavanja na preko 850 hektara zemlje koje pokrivaju povrtlarske, ratarske i voćarske kulture, čime će cijeli poljoprivredni segment povećati za 45 % površine pod navodnjavanjem. Ovim investicijama je pokrivenost zemlje sustavima za navodnjavanje u odnosu na ukupnu zemlju

koje Poljoprivredne kompanije obrađuju povećana za 2,5 postotnih poena. Ako se uzima u obzir trenutna dostupnost infrastrukture za navodnjavanje na područjima zemlje koje obrađujemo, Poljoprivredne kompanije Fortenova grupe će zajedno s spomenutim investicijama navodnjavati čak 47 % zemlje do kraja 2024.

Fotonaponske elektrane

U sklopu projekta energetske učinkovitosti u PIK-u Vinkovci, tijekom 2023. finalizirane su završne operacije za puštanje u pogon fotonaponske elektrane Lipovac koja je puštena u rad u rujnu 2023., kao i za aktiviranje fotonaponske elektrane u Vinkovcima. Oba projekta su započela početkom 2020., kada su prijavljeni na natječaj u Mjeri 4.1.3. – “Korištenje obnovljivih izvora energije” pa je trećina njihove ukupne vrijednosti financirana kroz potpore Europske unije. Multidisciplinarni tim stručnjaka sudjelovao je u realizaciji obaju projekata koji imaju veliku važnost za održivo poslovanje kompanije, jer se procjenjuje da će se na lokaciji Lipovac na kojoj se nalazi skladište luka kapaciteta 10 000 t s hladnjačama i pakirnicom voća i povrća godišnje proizvesti 45 % električne energije iz obnovljivih izvora. Na lokaciji u Vinkovcima nalaze se silosi, skladišta i pogon za doradu sjemenske robe koji su također veliki potrošači struje, a tamo se prema procjenama očekuje 67 % godišnje potrošnje električne energije iz obnovljivih izvora.

PIK Vinkovci će proizvodnjom energije iz fotonaponskih elektrana u 34 % energije imati iz vlastitih obnovljivih izvora.

Na razini cijele kompanije, PIK Vinkovci proizvodnjom električne energije iz fotonaponskih elektrana imat će 34 % električne energije iz vlastitih obnovljivih izvora.

Tijekom 2023., nakon puštanja fotonaponske elektrane u Lipovcu (rujan – prosinac 2023.) 142 660 kWh ili 12 % ukupne potrošnje električne energije na toj lokaciji bilo je iz obnovljivih izvora. Na razini PIK-a Vinkovci je proizvedeno i potrošeno 3,4 % električne energije iz obnovljivih izvora.

PIK Vinkovci je u odnosu na 2022. postigao ukupnu uštedu energije od 4,8 %.

U sklopu iste Mjere 4.1.3., Belje je krajem 2022. godine dobilo pozitivno rješenje o sufinanciranju izgradnje fotonaponske elektrane na krovovima ukupno 10 govedarskih i svinjogojskih farmi ukupnog kapaciteta od 1.734 kW. Stoga, u 2023 investicija je odobrena i pokrenuta, a očekivana realizacija je tijekom polovice 2024. godine. Ukupna proizvedena energija na 10 farmi će povećati udio potrošnje iz obnovljivih izvora energije na prosječnih 45 %.

Investicija u mehanizaciju

Jedna od poluga poboljšanja efikasnosti svih radnih operacija unutar optimalnih agronomskih rokova u segmentu ratarstva, čime se unaprjeđuju i poslovni rezultati u svim poljoprivrednim kompanijama je modernizacija mehanizacije. Stoga je 2023. važan događaj u tri poljoprivredne kompanije bila isporuka 18 novih traktora kojima su zamijenjeni strojevi stariji i od 15 godina. Istodobno, u Vupik i PIK Vinkovce su stigli novi kombajni Fendt Ideal – nova generacija kombajna, prvi su takve vrste koji će se upotrebljavati u Hrvatskoj. Fendt Ideal 8T specifičan je po svojem izgledu i dimenzijama, a ističe se po iznimnoj kvaliteti i odličnim tehnološkim rješenjima od kojih je jedno kombinacija kotača i gusjenica, zbog čega dolazi do manjeg sabijanja tla. Kombajn i *header* imaju ukupnu širinu veću od 10 metara kojima je moguće ostvariti 100 % povećanja kapaciteta i imaju dvostruko veći kapacitet skidanja pšenice i ječma. Uz traktore i kombajne, poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe isporučeno je i više od 30 strojeva poljoprivredne opreme koji su ključni za povećanje efikasnosti radnih operacija. Jedan je od takvih strojeva i sijačica, koja sa svojstvom istodobnog sijanja i aplikacije fertilizatora rezultira boljim tretmanom biljke i pridonosi smanjenju količine mineralnih gnojiva.

Kao nastavak na prvu tranšu zamjene mehanizacije odobrene u 2022., a isporučene u lipnju 2023., u listopadu 2023. poljoprivrednim je kompanijama odobrena nabavka više od 400 strojeva

poljoprivredne mehanizacije i opreme primarno u ratarstvu, ali i u svim drugim segmentima. Projekt tih razmjera predstavlja jednu od najvećih nabavki poljoprivredne mehanizacije u Hrvatskoj i u okruženju u zadnjih desetak godina. Očekivana je finalizacija zamjene 2025.

Zamjena cjelokupne mehanizacije i opreme rezultat će smanjenjem operativnih troškova održavanja, ali primarne koristi bit će u osiguranju kontinuiteta i kvaliteti radnih operacija. U koristi se jednako tako pribraja povećanje zadovoljstva radnika, s obzirom na to da su im radni zadaci znatno unaprijeđeni, a posljedično i olakšani novim tehnološkim rješenjima. Ukupna investicija Fortenova grupe u nabavku nove poljoprivredne mehanizacije i opreme iznositi će gotovo 63 milijuna EUR.

Odobrenje investicije za više od 400 strojeva poljoprivredne mehanizacije i opreme – 63 milijuna EUR

Ključna obilježja poslovanja 2023.

Operativna efikasnost

Kada je riječ o rezultatima iz 2023., poslovno područje Poljoprivreda ukupno je imalo rast prihoda, 7 % u odnosu na 2022. i 12 % u odnosu na 2021. Kao i godinu ranije, poslovno je područje Poljoprivreda generalno obilježila snažna kontrola operativnih troškova, što je rezultiralo time da je ukupan udio operativnih troškova u odnosu na prihode ostao na istoj razini.

Kad je riječ o udjelima pojedinih segmenata u ukupnom prihodu odnosno operativnoj dobiti cijelog područja, najveći ponder imaju proizvodnja svinja (preko 30 %), ratarstvo i povezane ratarske i silosne djelatnosti (20 %) te proizvodnja mliječnih proizvoda (15 %) pa ne čudi utjecaj koji su imali na rezultatski rast/pad. Tako su 2023. pozitivan utjecaj rezultatu dali proizvodnja svinja i proizvodnja mliječnih proizvoda, dok je utjecaj rezultata ratarstva i povezanih ratarskih djelatnosti imao manji doprinos. U ratarskom segmentu, cijene pšenice su 2022., kao posljedica izvanredne situacije u Ukrajini, dosežale povijesne visine, dok su 2023. cijene imale silaznu putanju, primarno zbog velikih količina pšenice iz 2022. koje su iz špekulantskih razloga bile zadržane na zalihama, pa su se tijekom 2023. pojavile na tržištu Europske unije i utjecale na cijene na tržištima na koja su hrvatski proizvođači tradicionalno usmjeravali viškove pšenice. Dodatni element pada cijena bio je i psihološki efekt straha da će se u dogovorenom izvozu ukrajinske pšenice preko hrvatskih luka dogoditi da određene količine ostanu na hrvatskom tržištu i utječu na ponudu. S druge strane, visoke prodajne cijene repromaterijala 2022. znatno su negativno utjecale na trošak proizvodnje tijekom 2023., što je, primjerice, vidljivo na primjeru troška pšenice koji je 2023. u odnosu na 2022. bio i više od 100 %, dok je istodobno prodajna cijena bila više od 30 % niža.

S druge strane, rastuće cijene svinjskog mesa odrazil su se na bolju realizaciju tog segmenta u odnosu na 2022., pri čemu je prosječna cijena prasadi na tržištu tijekom cijele 2023. bila 79,27 EUR po komadu, dok je prosječna cijena tovljenika tijekom 12 mjeseci 2023. bila 1,76 EUR/kg žive mase. Naime, nositelji svinjogojске proizvodnje u EU-u (Danska, Njemačka, Nizozemska) zbog znatnog su povećanja troškova energenata i žitarica znatno smanjili proizvodnju svinja, procjenjuje se i 10 %, što je ujedno rezultiralo nedostatkom prasadi i tovljenika (mesa) iz država i utjecalo na rast cijena. Pozitivni trend povećanja cijene tovljenika kao očekivana posljedica porasta cijene proizvodnje usporila je pojava afričke svinjske kuge u Republici Hrvatskoj krajem lipnja 2023.

Posljedično, poljoprivredne su kompanije imale znatnih poteškoća u operativnom poslovanju zbog uspostavljenih mjera i zabrana u redovnom poslovanju i zato što su se već ionako visoke razine biosigurnosti podizale na još višu razinu.

Ulaganja u zaposlenike

Kao i u ostatku države, i poljoprivredne kompanije se suočavaju s problemom nedostatka radne snage koji je pogotovo izražen na istoku zemlje. Stoga je kontinuirano povećanje plaća i ostalih materijalnih prava zaposlenika jedna od ključnih poluga privlačenja i zadržavanja radnika što je u 2023. bilo još izraženije radi rastuće inflacije. Tako je povećanje ukupnih primanja zaposlenika u svim poljoprivrednim kompanijama Fortenova Grupe u 2023. u odnosu na 2022. iznosilo 13 %.

Testiranje interesa za kupnju poslovnog područja Poljoprivreda

Slanjen informativnog materijala na adrese više moguće zainteresiranih kupaca, u siječnju 2024. i formalno je započeo proces ispitivanja interesa za potencijalnu prodaju poslovnog područja Poljoprivreda, za što su pripreme rađene tijekom druge polovine 2023.

Naime, testiranje interesa potencijalnih kupaca jedan je od uvjeta dogovorenih s kreditorom Fortenova grupe HPS Investment Partnersom u okviru novoga kratkoročnog financiranja koje je realizirano 2023. Ujedno je to dio dugogodišnjeg trenda daljnjeg razduživanja Grupe i strateškog fokusa na krajnjeg kupca, bilo uslugama (maloprodaja) bilo proizvodima, što najveći dio poljoprivredne proizvodnje nije.

Kada je riječ o postupku odabira strateškog partnera, kao i u slučajevima prodaje poslovnog područja zamrznuta hrana, bit će usmjeren na one koji će, osim plaćanja fer cijene, dati maksimalan doprinos daljnjem razvoju i očuvanju zaposlenosti i tradicije poljoprivredne proizvodnje. Grupa je mnogo ulagala u poljoprivredni segment, čime je i podignula ukupnu vrijednost cijelog biznisa, poput investicije u obnovu poljoprivredne mehanizacije, što je prethodno spomenuto. Ako bi do doista i došlo realizacije prodaje, primici od prodaje upotrijebili bi se za daljnje razduživanje Grupe i/ili za strateške investicije u druga područja osnovne djelatnosti maloprodaje i prehrane Grupe.

2.

STRATEGIJA, UPRAVLJANJE, RIZICI I ANALIZA ZNAČAJNOSTI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Bolji rezultati u svim promatranim područjima

Fortenova grupa s izvještavanjem o održivosti sustavno je započela 2022. S obzirom na broj kompanija, različitost djelatnosti i tržišta na kojima posluje, proces pripreme izvješća iznimno je kompleksan te je zbog lakšeg razumijevanja već tada odlučeno da se podaci agregiraju i prikazuju na razini temeljnih djelatnosti (poljoprivreda, prehrana, maloprodaja i ostalo), kao i ukupno. Ovo, treće Izvješće o održivosti slijedi isti princip prikaza podataka, a kao i dosadašnja, temelji se na metodologiji GRI (engl. Global Reporting Initiative). Od iduće godine, kao obveznica Direktive o korporativnom izvještavanju o održivosti, Grupa prelazi na europske standarde o izvještavanju o održivosti, tzv. ESRS (engl. European Sustainability Reporting Standards), za što su već pokrenute pripreme aktivnosti.

Izvještaj za 2023. sadržava sve aspekte održivosti koje su na temelju internih i eksternih mapiranja svrstane u materijalne, za koje postoje podaci i koji se smatraju važnima za razumijevanje Grupe, njezine strategije i aktivnosti. Izvještaj sadržava podatke

ukupno 40 kompanija, uz napomenu da nije smanjivan opseg i broj kompanija o kojima se izvještava, već je kod pojedinih kompanija došlo do administrativno-pravnih promjena, o čemu je više informacija dostupno u poglavlju [Poslovna obilježja 2023.](#)

Dosadašnji je put razvoja izvještavanja o održivosti za kompaniju bio svojevrsna priprema za novo poglavlje koje donose obvezni standardi EU-a. Iako će se procesi izvještavanja sigurno još godinama unaprijediti, s GRI je već napravljena osnova na temelju koje se sustav priprema za novu regulativu. Pristup na razini Grupe sada je definiran, uz napomenu da je mlada organizacija još uvijek na početku niza procesa koje je potrebno uvesti (od detaljne procjene dobavljačkog lanca do jasnog mjerenja niza parametara povezanih s dobavljačkim lancem ili financijskim pokazateljima klimatskih rizika). No pristup održivosti isti je za sve kompanije u Grupi, neovisno nalaze li se u EU-u ili izvan nje, čime se nastoji utjecati i na ona tržišta na kojima su regulatorni zahtjevi drugačiji. Uz metodologiju GRI, što je vidljivo i iz ključnih tema

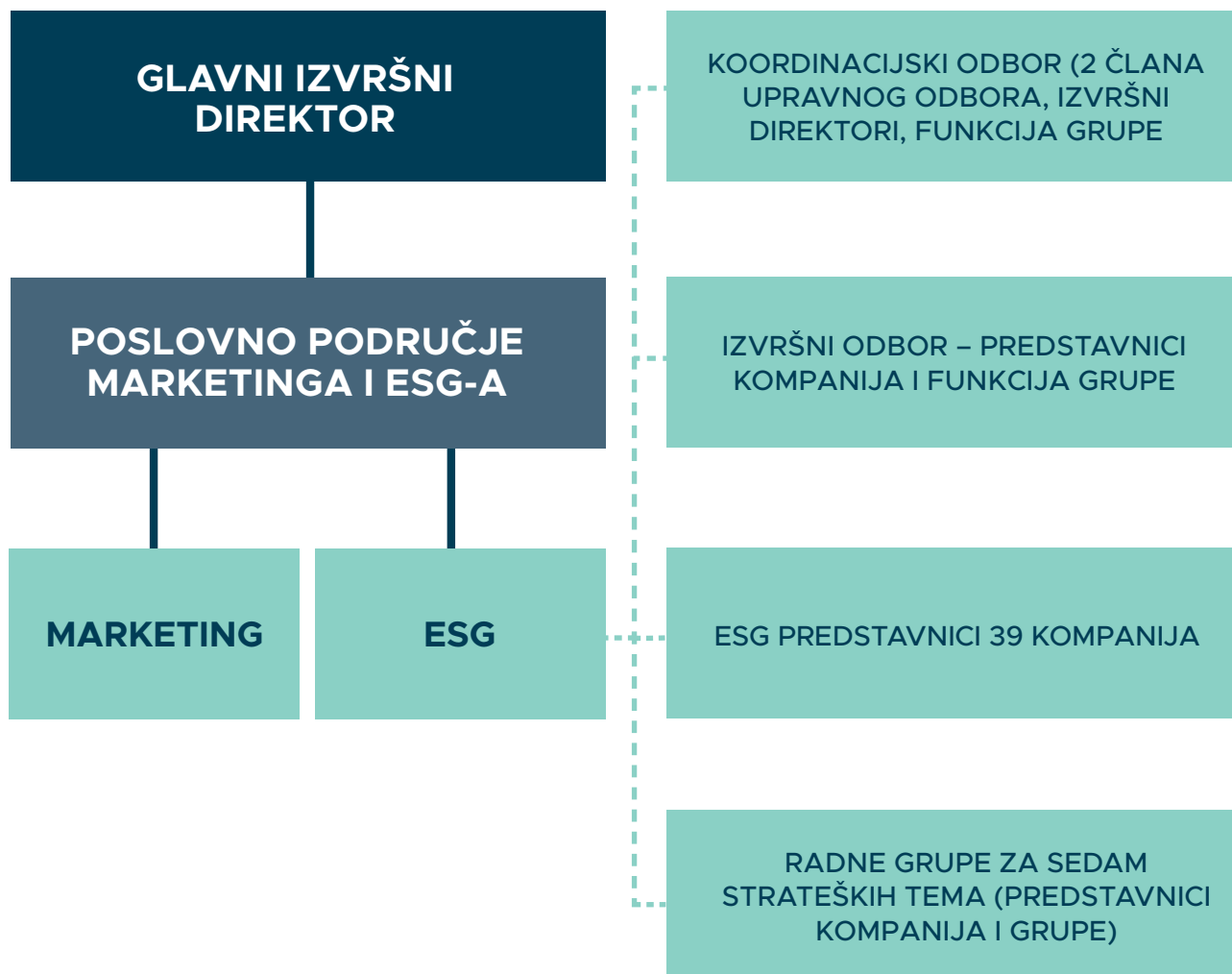
koje su definirane za put prema održivosti, kompanija se i dalje vodi UN-ovom Agendom za održivi razvoj do 2030. i 17 ciljeva održivog razvoja (engl. Sustainable Development Goals – SDG). Fokus unutar toga posebice imaju ciljevi koji su s dionicima definirani kao oni kojima Fortenova grupa može najviše pridonijeti.

Organizacijski ustroj

Godine 2023. na razini Grupe formalno je uspostavljena organizacijska jedinica za ESG koja se nalazi u poslovnom području Marketing i ESG, koje izravno odgovara glavnom izvršnom direktoru kompanije. Glavna uloga jedinice ESG-a na razini Grupe jest uspostava sustava za grupno konsolidirano izvještavanje o održivosti te koordinacija strateškog okvira održivosti. Također, formalne radne pozicije za održivost uspostavljene su i u kompanijama pa je ESG u kompanijama poljoprivrede i prehrane primarno pozicioniran u odjelima zaduženima za kvalitetu, dok je u maloprodaji, s obzirom na narav poslovanja, organizacijski ustroj ESG-a unutar odjela koji se bave strategijom ili kvalitetom i poslovnom podrškom. Tijekom 2024. dodatno će se raditi na politici održivosti te procedurama za procese ESG-a, dok će se organizacijski ustroj dodatno evaluirati, kako u pogledu pozicioniranja ESG-a unutar sustava tako i broja potrebnih izvršitelja.

Godine 2023. s radom je nastavio Odbor za održivi razvoj čiji su članovi predstavnici svih kompanija na svim tržištima. U Odboru se nalaze i predstavnici funkcija podrške na razini Fortenova grupe, a cjelokupnu koordinaciju rada Odbora vodi ESG Grupe. Za potrebe odbora i kompanija 2023. fokus je bio na edukacijama, pa su tijekom godine održane četiri radionice na temu taksonomije EU-a te isto toliko radionica povezanih s izračunom emisija stakleničkih plinova, dvije radionice o klimatskim rizicima, jedna o raznolikosti, pravednosti i uključivosti te jedna o ambalaži. Odbor je aktivno sudjelovao na prikupljanju podataka za izvješće, ali i o klimatskim rizicima, pitanjima povezanim s ambalažom i otpadom od hrane, kao podrška radnim skupinama koje se bave analizom podataka vezanih za ESG ciljeve kompanije.

Organizacijski ustroj

Koordinacijski odbor za održivost čiji su članovi svi izvršni direktori Fortenova grupe, dva predstavnika, odnosno člana Upravnog odbora te predstavnici grupnih funkcija podrške, uključujući strategiju, usklađenost poslovanja, ljudske potencijale, financije, internu reviziju, nabavu itd., sastajao se svaki drugi mjesec kako bi se raspravilo o radu internih radnih skupina na sedam ključnih tema koje sačinjavaju strateški okvir održivosti u Fortenova grupi. Svaka radna skupina ima voditelja koji Koordinacijskom odboru izlaže napredak i izazove za svaku stratešku temu. Ti sastanci ujedno služe tome da se visoki menadžment upozna s najnovijim regulatornim promjenama u području ESG-a te procesima i prilagodbama koje je potrebno provesti.

Kad je riječ o podizanju svijesti na temu održivosti na razini cijele Grupe, 2023. je menadžmentu svih kompanija održano detaljno predavanje o svim aspektima regulative o izvještavanju te strateških smjernica, a kroz godinu je na dvomjesečnoj razini dodatno fokus bio na prezentiranju projekata i podataka iz područja energetske učinkovitosti. Tijekom godine, za potrebe različitih kompanija, također su održavana različita predavanja, posebice povezana s nadolazećom zakonskom regulativom. Dodatno su teme iz održivosti predstavljane i putem internih kanala, dok su predstavnici kompanija eksterno sudjelovali na više konferencija i panela povezanih s održivošću u organizaciji profesionalnih udruženja i gospodarskih komora ili konferencija promotivno-komercijalnog karaktera.

S obzirom na procese odobranja, izvješće o održivosti izrađuje centralni ESG tim na temelju podataka prikupljenih od kompanija. Materijal se šalje Koordinacijskom odboru i odobravaju ga izvršni direktori. Kad je riječ o materijalnim temama, inicijativama i utjecajima organizacije na okoliš, ljude i gospodarstvo, odluke su u domeni izvršnih direktora i Koordinacijskog odbora. Sve grupne politike, pa tako i one koje se odnose na održivost, odobrava Upravni odbor. Kao i do sada, Upravni je odbor uključen i u odobranje odluka koje na temelju internih procedura prelaze određene financijske pragove.

Važno je naglasiti da je u rujnu 2023. pokrenut i pilot-projekt uključivanja ESG kriterija pri procesu odobranja CAPEX projekata. Tako su unutar obveznih CAPEX obrazaca za svaku kompaniju dodani kriteriji koji se odnose na energetska učinkovitost, emisije, potrošnju vode, materijal, otpad, bioraznolikost, utjecaj

na radnike i zajednicu, sigurnost hrane i sl. Projekt je u testnoj fazi do kraja prvog tromjesečja 2024., nakon čega bi ESG kriteriji u donošenju investicijskih odluka trebali postati obvezni. Od 563 CAPEX projekta pokrenutog od 1. rujna 2023. do 26. siječnja 2024., 551 projekt (98 %) odredio je barem jedan ESG kriterij. Prva faza uvođenja obveznog ispunjavanja ESG kriterija (prva

godina) podrazumijevat će deskriptivno definiranje utjecaja na ESG, npr. ukazivanje na smanjenje emisija stakleničkih plinova bez obvezne numeričke kvantifikacije u cilju osvještavanja organizacije, nakon čega će s većim kompetencijama u drugoj godini biti dodane i numeričke vrijednosti.

Ključne teme i pomaci 2023.

Fortenova grupa tijekom 2023. nastavila je s radom na sedam strateških tema. Fokus je bio na uspostavi mjerljivih ciljeva te provođenju aktivnosti za njihovu realizaciju.

U nastavku slijedi popis tema i ciljeva te status realizacije, uz napomenu da su neke od tema detaljnije opisane i u drugim dijelova izvješća.

KLJUČNE MATERIJALNE TEME:

1. Ugrađivanje održivosti kao relevantnog kriterija za donošenje odluka
2. Smanjenje emisija stakleničkih plinova – postizanje ugljične neutralnosti
3. Unaprjeđenje načina na koji upotrebljavamo resurse i gospodarimo otpadom – od hrane do ambalaže
4. Unaprjeđenje kvalitete života kroz kvalitetu hrane
5. Učinkovito upravljanje i smanjenje utjecaja na vodu i tlo
6. Poticanje i podržavanje poboljšanja životnog standarda na svim tržištima kako bismo pozitivno utjecali na oporavak regije u kojoj poslujemo
7. Različitost, ravnopravnost i uključivost

CILJEVI	MJERLJIVOST	STATUS
Ugrađivanje održivosti kao relevantnog kriterija za donošenje odluka		
Uspostava Grupne organizacijske jedinice i uspostava radnih pozicija za ESG u operativnim kompanijama	Implementirati tijekom 2023.	Cilj je realiziran (detalji su dostupni u poglavlju Organizacijski ustroj).
Unaprjeđenje upravljanja rizicima – priprema analize klimatskih rizika	Implementirati do sredine 2024.	Analiza fizičkih i klimatskih tranzicijskih rizika dovršena je krajem veljače 2024. Više o rizicima dostupno je u poglavlju Rizici i prilike . U sljedećem razdoblju potrebno je uskladiti metodologiju povezanu s financijskom kvantifikacijom klimatskih rizika.
Razmatranje ESG kriterija u donošenju odluka	Provođenje pilot-projekta za investicijske odluke do kraja 2023.	Pilot-projekt završen je krajem siječnja, ESG kriteriji će od kraja prvog kvartala 2024. postat će obvezni za sva ulaganja. Više o pilot-projektu dostupno je u poglavlju Organizacijski ustroj .
Prilagodba novom regulatornom okviru EU-a za održivost – automatizacija podataka	Implementirati u sve operativne kompanije tijekom 2024.	U tijeku je odabir platforme.
Uvođenje ESG-a u ocjenu učinka menadžera	Uvesti od 2023. za sve menadžerske razine	Uvedeno od 2023. kao individualni cilj povezan sa sedam ključnih tema za ESG.

Ključne teme i pomaci 2023.

Smanjenje emisija stakleničkih plinova – postizanje ugljične neutralnosti		
Izračunati ugljični otisak Fortenova grupe i njezinih kompanija te pripremiti akcijski plan za smanjivanje emisija	Opsezi 1 i 2 izračunani za 2022; Opseg 3 na temelju dostupnih podataka izračunan za 2023.; tijekom 2024. unaprijediti praćenje Opsega 3	Opsezi 1 i 2 ukupno su 2 % smanjeni u odnosu na 2022., a Opseg 3 povećan za 33 %. Razlog povećanja primarno je unaprjeđenje sustava praćenja podataka, osobito u PP-u Maloprodaja i veleprodaja. Akcijski planovi za smanjenje emisija bit će dovršeni do sredine 2024.
Poticati proizvodnju i upotrebu energije iz obnovljivih izvora	Do 2030. 100 % energije iz obnovljivih izvora bilo kupnjom bilo proizvodnjom	U planu je 13 solarnih elektrana, od čega je 2023. u pogon puštena jedna elektrana u PIK-u Vinkovci HR (0,5 MWh) i jedna u Zvijezdi (1,1 MWh). Obnovljiva goriva, uključujući krutu biomasu, bioplin te Sunčevu energiju, čine 17 % u energetske mješavini koja se upotrebljava za proizvodnju energije u Grupi.
Učinkovitost u potrošnji energije kroz racionalno korištenje te ulaganja u učinkovitiju opremu	10 % do 2025. u odnosu na 2022.	Ukupna potrošnja energije smanjila se za 5% u usporedbi s 2022.

Unaprjeđenje načina na koji upotrebljavamo resurse i gospodarimo otpadom – od hrane do ambalaže		
Upotreba ambalaže koja se može ponovno upotrebljavati, koja je reciklabilna ili se može kompostirati	100 % do 2030.	Trenutačno je u Grupi u upotrebi do 50 % reciklabilnih ambalažnih materijala. Tijekom 2024. provest će se detaljna priprema za novu regulativu o održivoj ambalaži i ambalažnom otpadu te postaviti specifični cilj za upotrebu pojedinih materijala.
Smanjenje upotrebe plastike	2030.: 20 % 2040.: 30 %	U usporedbi s 2023., u PP-u Prehrana je tijekom 2023. upotreba plastike smanjena za 2,70 %. Ciljeve za područja maloprodaje i poljoprivrede tek treba uspostaviti. U tijeku je analiza vrsta ambalaže koja se trenutačno upotrebljava, a dodatno se radi na uputama za nabavu i dizajn ambalaže.
Povećati upotrebu recikliranih materijala	2030.: 30 % 2040.: 40 %	2023. postotak recikliranih materijala u ambalaži iznosio je 26,4 %.
Sortiranje otpada u cilju što manjih količina otpada na deponijima, a što veće upotrebe za recikliranje ili energetske oporabu	Kontinuirano smanjenje zbrinjavanja otpada na odlagalištima (težiti nuli)	2023. je 15 % otpada zbrinuto na odlagalištima, a 71 % reciklirano i kompostirano. Uz energetske je oporabu spaljeno 7 % otpada.
Smanjiti otpad od hrane	Smanjenje 20 % do 2030. u odnosu na 2022.	2023. ukupni otpad od hrane smanjen je za 4,07 %. Istodobno su za više od 15 % povećane donacije hrane.

Ključne teme i pomaci 2023.

Unaprjeđenje kvalitete života kroz kvalitetu hranu – povećanje asortimana i vlastite proizvodnje zdrave hrane i funkcionalnih proizvoda, usredotočenje na sljedivost i kratke lance opskrbe, s fokusom na promicanje domaćih proizvođača		
Kontinuirano raditi na povećanju asortimana i prodaje <i>Better for you</i> proizvoda (zdravi, poboljšani i funkcionalni proizvodi)	30 % do 2030.	Udio <i>Better for you</i> ⁹ proizvoda u asortimanu trgovačke marke 2023. iznosio je 27 %. U Prehrani ¹⁰ je udio <i>Better for you</i> proizvoda u ukupnom asortimanu 2023. iznosio 29 %, a u Poljoprivredi 39 % ¹¹ .
Povećati lokalnu/regionalnu nabavu povezanu s trgovačkom markom	2030.: 70 %	Udio lokalne/regionalne nabave u trgovačkoj marki 2023. iznosio je 73 %.
Povećati prodaju vlastitih proizvoda s alternativnim (biljnim) proteinima Planet of Plants	2030.: Planet of Plants – 2,5 % udjela u neto prihodu od prodaje PP Prehrana	Udio proizvoda Planet od Plants u neto prihodu od prodaje 2023. iznosio je 0,11 %.
Ciljevi do 2030.: Fokus na sljedivost i podršku certificiranoj proizvodnji	Grupa ulja – palmino ulje i mast (stearin)	2023. 13 % manje u odnosu na godinu ranije
	do 2025.: 10 % manje korištenja do 2027.: 20 % manje; do 2030.: 30 % manje	
	Vinka i PIK Vinkovci –održati razinu od 70 % certificiranoga svježeg voća i povrća, ovisno o dostupnosti, te je postupno povećavati	U Vinki je 2023. udio certificirane svježih sirovina (voće i povrće) bio 72,9 %.
	PIK Vrbovec HR – protein graška i protein suncokreta 100 % certificiran	2023. 100 % certificirani proizvodi
Belje – 100 % domaće mlijeko, ovisno o dostupnosti		2023. je gotovo 98 % mlijeka bilo iz Hrvatske, od čega je 80 % “Mlijeko hrvatskih farmi” Vupika i Belja, a ostalo malih lokalnih poljoprivrednika.

Ciljevi do 2030.:		
Fokus na sljedivost i podršku certificiranoj proizvodnji	PIK Vrbovec HR – održati razinu od 70 % za “Meso hrvatskih farmi”, ovisno o dostupnosti	Udio “Mesa hrvatskih farmi” u ukupnoj prodaji svinjetine i junetine 2023. iznosio je 71 %.
	Trgovačka marka – kava, kakao, čaj, riža, orašasti plodovi, riba	Trenutačno se radi na uspostavi praćenja podataka te će biti dostupni od 2025.
	EU (Slovenija, Hrvatska): do 2027. barem 25 % proizvoda imat će certificirane sirovine; do 2030. barem 40 %	
	Izvan EU-a (Srbija, BiH, Crna Gora): do 2027. 15 % proizvoda imat će certificirane sirovine; do 2030. barem 25 %	
	Trgovačka marka – jaja: EU (Slovenija, Hrvatska): od 2025. neće biti jaja iz kaveznog uzgoja	Zemlje izvan EU-a (BiH, Crna Gora, Srbija) – vrlo je mali postotak jaja iz slobodnog uzgoja te će se postupno povećavati udio. U Sloveniji nema jaja trgovačke marke iz kaveznog uzgoja. U Hrvatskoj su 2023. takva jaja činila 38 % prodaje svih jaja trgovačke marke.
	Trgovačka marka – mlijeko i meso: 80 % lokalno i regionalno	SLO 24 % lokalno, SRB 100 % lokalno. Mlijeko – HR 100 % lokalno, SLO 87 % lokalno, SRB 46 % lokalno, BiH 100 % lokalno.
Trgovačka marka – perad: 100 % lokalno/regionalno	Perad – trgovačka marka (HR, SLO, SRB): proizvođači su 2023. bili 100 % lokalni.	
Unaprijediti svijest potrošača o hrani	Najmanje dva projekta po kompaniji godišnje	Provodi se već nekoliko godina – u izvješću je dostupno nekoliko primjera.
Pripremiti Kodeks ponašanja za dobavljače te implementirati procjenu dobavljača po ESG kriterijima	2024. donijeti Kodeks i pokrenuti procjenu dobavljača	Kodeks ponašanja za dobavljače odobren je 26. veljače 2024., procjena dobavljača započet će tijekom 2024.
Razviti politike Grupe povezane s održivošću i materijalnim temama (politika upravljanja vodama, politika ljudskih prava, politika dobrobiti životinja, politika održivog razvoja)	Pripremiti 2024.	U tijeku je priprema politika.

9 Trenutačno iskazani udio uključuje i artikle iz asortimana voća i povrća te svježeg mesa i ribe, u sljedećem periodu planiramo uvesti izdvojeno praćenje navedenih kategorija.

10 Ne uključuje kompaniju Roto dinamic

11 S obzirom na narav djelatnosti u izračun je uzeta samo industrijska roba, ne i sirovine

Ključne teme i pomaci 2023.

Učinkovito upravljanje i smanjenje utjecaja na vodu i tlo		
Razvoj inicijativa za smanjenje primjene kemijskih sredstava (pesticida)	Smanjenje za 32 % do 2030. u usporedbi s prosjekom 2015., 2016. i 2017.	U 2023. napravljena je analiza za pet kultura u tri kompanije te je za njih utvrđeno smanjenje za 39 % u odnosu na 2022. U 2024. bit će napravljena sveobuhvatna analiza u odnosu na postavljeni cilj.
Učinkovito upravljanje gnojidbom – smanjenje primjene mineralnog gnojiva, a povećanje primjene organskog gnojiva	Do 2030. 39 % smanjenja u usporedbi s 2012.	Od 2012. u prosjeku se godišnje, ovisno o vremenskim prilikama, primjena mineralnog gnojiva smanjivala za 3 %, pa je do 2023. ukupno smanjenje u odnosu na 2012. iznosilo 27 %. Ujedno se povećavaju površine na koje se aplicira organska gnojivba te je u odnosu na 2012. pod organskom gnojidbom 2,5 puta više površina (u ha). Udio organske gnojivbe iznosi 14 %.
Fokus na primjenu alata precizne poljoprivrede i navodnjavanje, u cilju povećanog prinosa i smanjenja utjecaja klimatskih promjena	U prosjeku 30 % veći prinos u odnosu na godinu kada nije bilo navodnjavanja ili primjene precizne poljoprivrede	2023. odobrene su i pokrenute investicije kupnje sustava za navodnjavanje za preko 850 ha. Po realizaciji odobrene investicije u navodnjavanje, pratit će se podaci o prinosu.
Smanjenje potrošnje vode	U PP-ima Poljoprivreda i Prehrana 10 %, a 7 % u PP-u Maloprodaje; povećanje recikliranja vode za 5 % do 2030.	U poslovnim područjima Poljoprivreda i Prehrana potrošnja vode manja je 5 % u odnosu na godinu prije. U maloprodaji je došlo do povećanja zahvata vode od 1 %. 2023. ukupna količina reciklirane vode iznosila je 36 milijuna litara, što predstavlja 0,5 % vode u ukupnom zahvatu vode.

Poticanje i podržavanje poboljšanja životnog standarda na svim tržištima kako bismo pozitivno utjecali na oporavak regije u kojoj poslujemo		
Unaprjeđenje kvalitete života i standarda	<p>Cilj 1 – kratkoročno: sve zaposlenike dovesti iznad minimalne točke platnog razreda / plaće (plaće koje su od –20 % od medijana).</p> <p>Cilj 2 – srednjoročno: proširenje navedenog tako da se dosegne –15 % od medijana kao minimalne točke raspona plaća.</p> <p>Cilj 3 – dugoročno: dostizanje plaće na razini medijana</p>	Kratkoročni cilj (cilj 1) obuhvaća oko 15 % radne snage, najviše u maloprodaji. Od 2024. uvodi se praćenje realizacije ciljeva.
Različitost, ravnopravnost i uključivost		
Jednaka plaća za jednaki rad – izjednačavanje plaća žena i muškaraca	Analiza i implementacija korektivnih mjera 2024.	Analiza je provedena na prosječnoj plaći na istim pozicijama po spolu te je odobreno ukupno 3,5 milijuna EUR za provedbu inicijative u 2024.
Donijeti politiku, uključivosti, pravednosti i raznolikosti	Implementirati 2023.	Politika je donesena, a kompanije svake godine donose planove odnosno inicijative fokusirane na tri teme: rodnu ravnopravnost, invaliditet te dobrobit.
Rodna ravnopravnost	50 % žena na menadžerskim pozicijama	2023. u odnosu na godinu ranije broj žena na menadžerskim pozicijama povećan je za 4 % i ukupno iznosi 37 %.
Zapošljavanje osoba s invaliditetom i unaprjeđivanje suradnje s kompanijama koje zapošljavaju osobe s invaliditetom	Povećanje iz godine u godinu	Broj osoba s invaliditetom koje rade u Grupi narastao je s 1333 osoba koliko ih je bilo 2022. na 1360 u 2023.
Zdravlje i sigurnost zaposlenika	Ciljati na nula nesreća na radu	2023. bilo je 3 % manje ozljeda na radu nego godinu ranije.

Zaključno, održivost je kroz sedam ključnih tema dio ukupne poslovne strategije Fortenova grupe, odnosno jedan od tri njezina ključna stupa poslovanja od kojih drugi stup kao ključne alate za unaprjeđenje i jačanje vrijednosti kompanije definira digitalne inovacije i održivost. Stoga u sljedećim godinama očekujemo još veće usmjerenje na one procese i aktivnosti koji će dovesti do jačeg održivog rasta i razvoja Grupe.

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Integracija čimbenika održivog razvoja u poslovnu strategiju i procese upravljanja rizikom pridonosi izgradnji otpornosti, poboljšanju konkurentnosti i stvaranju dugoročne vrijednosti za sve dionike.

Rizici održivog razvoja proizlaze iz sljedećih čimbenika:

E	Okolišni rizici odnose se na interakciju kompanija s okolišem, a uključuju utjecaj na klimatske promjene, onečišćenje vodnih i morskih resursa, ugrožavanje bioraznolikosti itd.
S	Upravljanje društvenim rizicima uključuje promicanje sigurnog i zdravog radnog okruženja, osiguravanje jednakih mogućnosti i pravednog tretmana za sve zaposlenike te osiguravanje da su prakse u opskrbnom lancu etičke i održive.
G	Rizici povezani s upravljanjem obuhvaćaju različite čimbenike koji se odnose na strukturu, ponašanje i procese donošenja odluka unutar vodstva i menadžmenta kompanija, etičkog ponašanja i integriteta, transparentnosti, sukoba interesa itd.

Identifikacija prilika u upravljanju rizicima predstavlja ključni aspekt u vođenju poslovanja na način koji ne samo da prepoznaje potencijalne opasnosti nego i aktivno traži načine za stvaranje dodatne vrijednosti i napretka. U okviru prilika moguće je realizirati inicijative koje su najčešće povezane s potrebnim ulaganjima,

različitim regulatornim zahtjevima pojedinih tržišta, novim tehnologijama i sl.

Upravljanje rizicima strukturirano je na razini Grupe unutar Odjela interne revizije, putem Mape rizika. O rizicima se kvartalno diskutira na sjednicama izvršnih direktora, a sama se Mapa rizika ažurira najmanje jednom godišnje na temelju informacija dobivenih sa svih tržišta i iz svih kompanija. Rizici unutar Mape identificirani su kao strateški, informacijsko-tehnološki, operativni, pravni/regulatorni, financijski i rizici od opasnosti, a svako područje sadržava povezane individualne podrizike.

Trenutačno Mapa rizika obuhvaća više od 80 identificiranih rizika, no važno je istaknuti da nisu svi rizici relevantni za sva poslovna područja niti su vjerojatnosti pojavljivanja rizika za sva područja jednaka. U poslovnom području Prehrana prepoznat je najveći broj znatnih rizika povezanih s konkurentnošću na tržištu, prilagodbom novim zahtjevima potrošača i ograničenjima u kontinuiranom ulaganju u inovacije. U sklopu poslovnih područja Prehrana i Maloprodaja sve se veći naglasak stavlja na rizike koji proizlaze iz rastućih troškova sirovina i energenata, ali i rastući nedostatak radne snage, dok su s druge strane u području Poljoprivreda osim navedenih evidentirani i znatni rizici povezani s elementarnim nepogodama te klimatskim rizicima.

Nakon identificiranja i procjene rizika, ključno je definirati konkretne strategije, odnosno odgovarajuće postupke za reagiranje na prepoznate rizike. Operativne kompanije mogu pokušati ublažiti rizike na jedan od četiri načina:

- Izbjegavanje rizika (eliminacija, povlačenje ili neuplitanje) podrazumijeva potpuno uklanjanje rizika.
- Smanjenje rizika (optimizacija, ublažavanje) uključuje aktivnosti usmjerene na smanjenje vjerojatnosti nastanka rizika i/ili njegova utjecaja u slučaju događaja. To uključuje donošenje

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

svakodnevnih poslovnih odluka, poput implementacije kontrola, izrade planova za praćenje pokazatelja koji signaliziraju rizik te razvoja akcijskih planova koji se mogu brzo aktivirati nakon pojave rizika.

- Podjela rizika (transfer, dijeljenje, *outsourcing* ili osiguranje) obuhvaća prijenos rizika putem kupnje osiguranja ili korištenja vanjskim uslugama (engl. *outsourcing*).
- Prihvatanje rizika podrazumijeva neaktivno djelovanje kao odgovor na potencijalne rizike. Prihvaća se trenutačna razina rizika umjesto trošenja resursa na bilo koju od alternativnih strategija odgovora na rizik.

U kontekstu Mape rizika, najčešće implementirana mjera ublažavanja jest smanjenje rizika. Moguće mjere obuhvaćaju uspostavu procesa i procesnih koraka, definiranje procedura, primjenu IT rješenja te uspostavu nadzora i sl. Važno je naglasiti da upravljanje rizicima nije samo jednokratna aktivnost, već kontinuirani proces koji zahtijeva stalnu reviziju i prilagodbu Mape rizika kako bi se osigurala optimalna razina zaštite i funkcionalnosti poslovanja.

Od 2022. u strateškim je rizicima prepoznat tranzicijski klimatski rizik koji proizlazi iz ekonomske, okolišne i društvene tranzicije prema niskougličnom i klimatski prihvatljivom gospodarstvu. U procesu procjene rizika tijekom 2023. tranzicijski je klimatski rizik unutar Mape rizika ocijenjen srednjom značajnošću.

Od ostalih rizika povezanih konkretno s okolišem ističe se operativni rizik koji proizlazi iz eventualnih okolišnih incidenata te rizik koji se odnosi na opasnost od promjene vremena, elementarne nepogode i sl. Tijekom 2023. dodani su sljedeći rizici povezani s održivim razvojem:

- Akutni i kronični klimatski rizici: u procesu procjene rizika tijekom 2023. ocijenjeni su visokom značajnošću unutar kompanija iz PP-a Poljoprivreda i Prehrana, a niskom značajnošću unutar poslovnog područja Maloprodaja. U svrhu razumijevanja različitih aspekata klimatskih rizika te njihova utjecaja na kompanije, provedena je zasebna, detaljna analiza fizičkih i tranzicijskih

klimatskih rizika (obrađeno u poglavlju Rizici i prilike povezani s okolišnim aspektima).

- Rizici povezani sa zahtjevima održive ambalaže: ocijenjeni su prosječnom srednjom značajnošću tijekom procjene rizika 2023. Godine 2023. organizirana je radionica posvećena temi održive ambalaže, na kojoj su sudjelovale sve operativne kompanije, dok se 2024. planira pokretanje procesa analize trenutačno korištene ambalaže i istraživanje alternativnih rješenja u cilju unaprjeđenja kvalitete u skladu s nadolazećom direktivom o održivoj ambalaži.
- Rizici povezani s procjenom dobavljača: tijekom procjene rizika 2023. ocijenjeni su prosječnom srednjom značajnošću. U cilju smanjenja tog rizika, početkom 2024. donesen je Kodeks poslovnog ponašanja dobavljača Fortenova grupe. Glavna je svrha Kodeksa osigurati da dobavljači pristupaju svojim poslovnim aktivnostima na način koji promiče temeljne vrijednosti poput poslovne etike, pravednih radnih uvjeta i poštovanja ljudskih prava. Usklađenost dobavljača s Kodeksom bit će ocijenjena putem analiza ili upitnika, a u slučaju potrebe, provodit će se i audit na lokacijama.

Važno je napomenuti da 14 kompanija Fortenova grupe nosi ISO međunarodnu normu 14000¹², čiji ključni zahtjev predstavlja prepoznavanje rizika i prilika koji su povezani s ekološkim aspektima aktivnosti, proizvoda i usluga koje organizacija provodi.

Rizici i prilike povezani s okolišnim aspektima

Klimatske promjene predstavljaju jedan od najvećih izazova s kojima se suočava suvremeno društvo. Sa sobom donose dugoročne i raznolike negativne utjecaje koji se očituju kroz ekstremne vremenske prilike, podizanje razine mora, promjene bioraznolikosti, ugrožavanje opskrbe hranom i vodom itd. Iz tog razloga Grupa podupire inicijative EU-a koje se odnose na europski zeleni plan te Pariški sporazum i njegov cilj limitiranja globalnog zatopljenja do 1,5 °C u odnosu na predindustrijske razine.

Uz već provedenu procjenu utjecaja klimatskih rizika unutar Mape rizika, tijekom 2023. razvijen je sustav na temelju smjernica radne

skupine za objavu financijskih informacija povezanih s klimatskim promjenama (engl. *Task Force on Climate Related Financial Disclosures* – TCFD). Analiza klimatskih rizika provedena je unutar četiri djelatnosti Grupe (Maloprodaja, Prehrana, Poljoprivreda te Neosnovno poslovanje i ostalo), odnosno 36 operativnih kompanija. Analiza je obuhvatila identifikaciju fizičkih i tranzicijskih klimatskih rizika te su detaljno razmotreni financijski utjecaji tih rizika, identificirane su mjere prilagodbe i povezani troškovi mjera.

Kako bismo bolje razumjeli prirodu izazova s kojima se suočavamo te se pripremili na buduće događaje na putu prema održivijoj budućnosti, utjecaj klimatskih rizika na operativne kompanije utvrđen je prema dvama IPCC scenarijima¹³:

- RCP¹⁴ 4,5 (2 – 3 °C do 2100.)
- RCP 8,5 (> 4 °C do 2100.).

Analiza je provedena u skladu s metodologijom CRVA (engl. *Climate Risk Vulnerability Analysis*), koja uključuje sljedeće korake:

- procjena osjetljivosti poslovanja tvrtke na klimatske rizike
- procjena izloženosti tvrtke putem njezine lokacije
- određivanje ranjivosti tvrtke, dobivena umnoškom osjetljivosti i izloženosti
- procjena materijalnosti rizika, uzimajući u obzir vjerojatnost ostvarenja rizika i njihovu financijsku važnost.

Financijski utjecaj rizika na poslovanje promatran je kroz kvantitativne financijske pokazatelje. Uz to, razmatran je i financijski utjecaj implementiranih te planiranih mjera prilagodbe.

Kroz definiranu materijalnost, klimatski rizici unutar operativnih kompanija kategorizirani su u četiri stupnja: nisku, srednju, visoku i ekstremnu materijalnost.

¹² Energija Gradec, Belje, PIK Vinkovci, Vupik, Agrolaguna, Dijamant, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Mg Mivela, Sarajevski kiseljak, Konzum HR, Mercator SRB, Mercator SLO.

¹³ IPCC (engl. Intergovernmental Panel on Climate Change) razvio je različite scenarije kako bi istražio moguće buduće događaje povezane s klimatskim promjenama, poput Scenarija koncentracija stakleničkih plinova ili Representative Concentration Pathways (RCPs).

¹⁴ RCP – koncentracija zračenja stakleničkih plinova W/m² u odnosu na predindustrijske vrijednosti.

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Rizici povezani s okolišnim aspektima – fizički klimatski rizici

Unutar skupine fizičkih klimatskih rizika identificirani su akutni fizički klimatski rizici¹⁵ te kronični fizički klimatski rizici¹⁶. Analiza fizičkih klimatskih rizika pokazala je da navedeni rizici imaju najveći utjecaj u poslovnom području Poljoprivreda. Zbog kompleksnosti područja Poljoprivreda, analize kompanija provedene su

u više segmenata, poput ratarstva, stočarstva, vinogradarstva, industrije itd. Nakon poslovnog područja Poljoprivreda slijede područja Prehrana i Maloprodaja, dok za Neosnovno poslovanje nije zabilježen utjecaj fizičkih klimatskih rizika.

Materijalnost fizičkih klimatskih rizika na poslovna područja i identifikacija prilika prikazani su na slikama.

¹⁵ Akutni fizički klimatski rizici – suša, mraz, poplava, olujni vjetar, tuča, povećanje ekstremne količine oborina, požar, toplinski val, odron tla.

¹⁶ Kronični fizički klimatski rizici – podizanje razine mora, prodor slane vode, porast prosječne temperature zraka, promjene u vjetrovima, nestašica vode, promjene u vrsti i učestalosti padalina, erozija tla, zakiseljavanje oceana, nestašica hrane.

Utjecaj akutnih fizičkih klimatskih rizika na djelatnosti Fortenova grupe

1. AKUTNI FIZIČKI KLIMATSKI RIZICI	Poljoprivreda		Prehrana		Maloprodaja		Neosnovno poslovanje & Holding	
	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika
1.1. Suša	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● SREDNJA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.2. Mraz	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● DA	● VISOKA ● DA	● VISOKA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● VISOKA ● DA	● VISOKA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.3. Poplava	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● SREDNJA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● VISOKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.4. Olujni vjetar	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● DA	● SREDNJA ● DA	● VISOKA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● SREDNJA ● DA	● VISOKA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.5. Tuča	RCP 4.5	● VISOKA ● DA	● VISOKA ● NE	● VISOKA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.6. Povećanje ekstremne količine oborina	RCP 4.5	● VISOKA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● SREDNJA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.7. Požar	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.8. Toplinski val	RCP 4.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA ● DA	● EKSTREMNA ● NE	● EKSTREMNA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
1.9. Odron tla	RCP 4.5	● NISKA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA
	RCP 8.5	● NISKA ● DA	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● NE	● NISKA ● DA	● NISKA ● DA	● DA

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Utjecaj kroničnih fizičkih klimatskih rizika na djelatnosti Fortenova grupe

2. KRONIČNI FIZIČKI KLIMATSKI RIZICI		Poljoprivreda		Prehrana		Maloprodaja		Neosnovno poslovanje & Holding	
		Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika
2.1. Podizanje razine mora	RCP 4.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● SREDNJA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● SREDNJA	● DA	● NISKA	● NE
2.2. Prodiranje slane vode	RCP 4.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
2.3. Porast prosječne temperature zraka	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
2.4. Promjene u vjetrovima	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
2.5. Nestašica vode	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● SREDNJA	● NE	● NISKA	● NE
2.6. Promjene u vrsti i učestalosti padaline	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
2.7. Erozija tla	RCP 4.5	● NISKA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● NISKA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
2.8. Zakiseljavanje oceana	RCP 4.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
2.9. Nestašica hrane	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● NE

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Najveći financijski utjecaj na poslovna područja bilježi se kroz rizike povezane s požarima, sušom te nedostatkom vode i hrane.

Osiguranje imovine istaknuto je kao jedna od mjera za prilagodbu rizicima. Tijekom 2023. 18 operativnih kompanija unutar Fortenova grupe (45 % ukupnog broja) suočilo se s ekstremnim vremenskim uvjetima. Ukupan broj prijavljenih šteta na imovini, vozilima te usjevima i nasadima bio je tri puta veći – 385, u usporedbi s prethodnom 2022. godinom, kada je taj broj iznosio 110. Prijavljeni akutni vremenski ekstremi obuhvatili su oluje, tuče, proljetne mrazove, požare i poplave.

Porast prijavljene štete očekivan je s obzirom na znatne posljedice velikoga olujnog nevremena koje je zahvatilo zagrebačko područje i istok Hrvatske te teške poplave koje su zadesile Sloveniju tijekom ljeta 2023.

Usljed olujnog nevremena zabilježena su oštećenja na 28 prodajnih mjesta Tiska i 46 prodajna mjesta Konzuma HR, kao i na

građevinskim objektima, opremi i okolišu unutar tvorničkog kompleksa kompanija PIK Vrbovec HR i Jamnica HR. Prijave su obuhvatile oštećenja na krovovima objekata, ogradama, stablima te vozilima u vlasništvu kompanija. Na području Požeško-slavonske i Osječko-baranjske županije zabilježena je šteta na usjevima i u 10 objekata tvrtke Belje plus. Nadalje, tvrtke PIK Vinkovci i Vinka također su pretrpjele štetu u obliku oštećenja usjeva, građevinskih objekata, elektroinstalacija pri padu stabala te opreme unutar tvorničkih kompleksa, uz dodatnu štetu uzrokovanu prodiranjem vode u proizvodne pogone zbog prokišnjavanja.

Tijekom kolovoza 2023. Sloveniju su pogodile katastrofalne poplave koje su rezultirale privremenim zatvaranjem i oštećenjem na osam prodajnih objekata tvrtke Mercator SLO.

Važno je napomenuti da 2023. nisu zabilježene posljedice kroničnih klimatskih promjena.

Prilike povezane s okolišnim aspektima – fizički klimatski rizici

Tijekom analize klimatskih rizika operativne kompanije prepoznale su i potencijalne prilike koje proizlaze iz rizika. Među prepoznatim prilikama istaknule su se strategije kao što su prelazak na upotrebu obnovljivih izvora energije, implementacija sustava za ponovnu uporabu vode, kao i tehnike skupljanja kišnice radi smanjenja potrošnje vode.

Nadalje, kompanije su identificirale potencijal za povećanje konkurentnosti na tržištu kroz održivu praksu te diversifikaciju poslovnih aktivnosti, što uključuje usklađivanje sa standardima i regulativom te potrebama tržišta koje sve više cijeni ekološki prihvatljive proizvode i usluge.

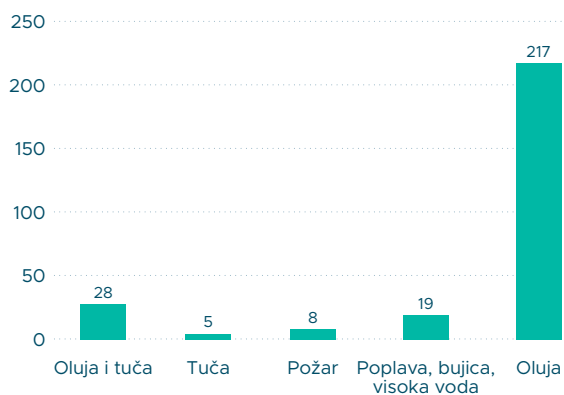
Rizici povezani s okolišnim aspektima – tranzicijski klimatski rizici

Unutar domene tranzicijskih klimatskih rizika identificirani su rizici koji se odnose na:

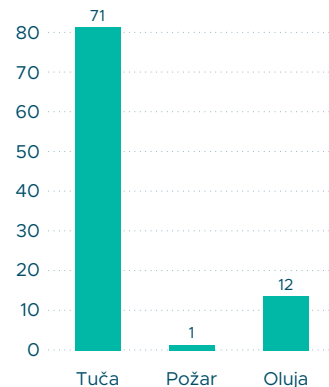
- politiku i regulativu – uključuju moguće povećanje naknada povezanih s emisijama stakleničkih plinova, povećanje zahtjeva za izvještavanje o emisijama, zakonske regulacije postojećih proizvoda, potencijalne parnice, nadzore i kazne te predstojeće promjene u regulatornom okviru
- tehnologiju – obuhvaćaju rizike povezane sa zamjenom postojećih proizvoda i usluga alternativama s nižim emisijama, potencijalne neuspjehe u ulaganju u nove tehnologije te troškove tranzicije prema tehnologiji koja smanjuje emisije
- tržište – uključuju promjene u ponašanju kupaca, nesigurnost u tržišne signale te povećane troškove sirovina i energenata
- reputaciju – obuhvaćaju rizike povezane s potencijalnom stigmatizacijom sektora, negativnim povratnim informacijama od dionika te odnosima sa zaposlenicima.

U analizi PP-a Poljoprivreda primjećuje se velik broj rizika koji nose visoke i ekstremne stupnjeve materijalnosti, obuhvaćaju široki spektar tranzicijskih segmenata, od političkih i regulatornih do tehnoloških, reputacijskih i tržišnih aspekata. Budući da je poljoprivredna djelatnost često u javnosti povezana s intenzivnom upotrebom resursa, gubitkom bioraznolikosti, degradacijom tla

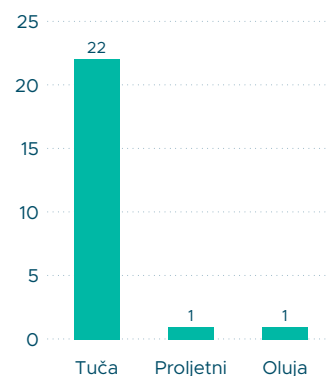
Broj štete prouzročene na imovini 2023.

Broj štete prouzročene na vozilima 2023.

Broj štete prouzročene na usjevima i nasadima 2023.

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

i emisijama stakleničkih plinova, nije iznenađujuće što financijski aspekti ovog poslovnog područja upućuju na znatne troškove u kontekstu negativne percepcije dionika te rizika od povećanja naknada za emisije stakleničkih plinova.

Najveća financijska značajnost unutar Grupe uočena je u području Maloprodaja, iako je identificiran manji broj visokih i ekstremnih materijalnih rizika. Najvažniji financijski aspekti područja Maloprodaja zabilježeni su u domeni rizika zamjene postojećih proizvoda i usluga

s alternativama koje imaju niže emisije, nadolazećih promjena u regulatornom okviru te promjena u ponašanju kupaca.

Prehrambene kompanije suočavaju se s ekstremnim i visokim materijalnim rizicima u području reputacije, tržišta te očekivanih promjena u regulativi. Posebno velik financijski utjecaj primjećuje se u riziku od promjene ponašanja kupaca, što može rezultirati potrebom za istraživanjem i razvojem novih proizvoda baziranih na biljnim sastojcima, implementacijom certifikata održivosti i sličnim pristupima.

Kompanije koje se bave neosnovnim poslovanjem nisu identificirale utjecaj tranzicijskih rizika, dok se Holdinško društvo suočava s rizicima povezanim s pojačanim izvještavanjem o različitim segmentima održivosti te nadolazećom regulativom.

Materijalnosti tranzicijskih klimatskih rizika na poslovna područja i identifikacija prilika prikazani su na slikama.

Utjecaj tranzicijskih klimatskih rizika na djelatnosti Fortenova grupe (rizici povezani s politikama i regulativom te tehnologijom)

TRANZICIJSKI RIZICI		Poljoprivreda		Prehrana		Maloprodaja		Neosnovno poslovanje & Holding	
		Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika
1.1. Povećana cijena GHG emisija	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
1.2. Pojačani zahtjevi za izvještavanje o emisijama	RCP 4.5	● VISOKA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA
	RCP 8.5	● VISOKA	● DA	● SREDNJA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA
1.3. Zakonska regulacija postojećih proizvoda i usluga	RCP 4.5	● SREDNJA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● VISOKA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
1.4. Izloženost parnicama, nadzorima, kaznama	RCP 4.5	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● SREDNJA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
1.5. Nadolazeće promjene u regulativi	RCP 4.5	● VISOKA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE
	RCP 8.5	● VISOKA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA
2.1. Zamjena postojećih proizvoda i usluga opcijama s nizim emisijama	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● SREDNJA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● SREDNJA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
2.2. Neuspješno ulaganje u nove tehnologije	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● DA
2.3. Troškovi prelaska na tehnologiju sa smanjenim emisijama	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● SREDNJA	● DA	● NISKA	● NE

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima**Utjecaj tranzicijskih klimatskih rizika na djelatnosti Fortenova grupe (rizici povezani s tržištem i reputacijom)**

TRANZICIJSKI RIZICI		Poljoprivreda		Prehrana		Maloprodaja		Neosnovno poslovanje & Holding	
		Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika	Rizik	Prilika
3.1. Promjena ponašanja kupaca	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
3.2. Nesigurnost tržišnih signala	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● VISOKA	● NE	● NISKA	● NE
3.3. Povećani trošak sirovina	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● DA
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● NE	● NISKA	● DA
4.1. Stigmatizacija sektora	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● DA	● EKSTREMNA	● NE
4.2. Negativne povratne informacije dionika	RCP 4.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● EKSTREMNA	● NE	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● DA	● EKSTREMNA	● NE
4.3. Odnosi s zaposlenicima	RCP 4.5	● NISKA	● NE	● SREDNJA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE
	RCP 8.5	● NISKA	● NE	● SREDNJA	● NE	● NISKA	● DA	● NISKA	● NE

Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima

Prilike povezane s okolišnim aspektima – tranzicijski klimatski rizici

Identificirane mogućnosti koje proizlaze iz tranzicijskih rizika obuhvaćaju primjenu efikasnijih procesa u proizvodnji i distribuciji, ulaganje u energetske učinkovite tehnologije poput obnovljivih izvora energije te implementaciju sustava upravljanja energijom. Osim toga, uočeno je da smanjenje emisija stakleničkih plinova može dovesti do smanjenja troškova povezanih sa zakonski definiranim naknadama, dok inovacije u razvoju proizvoda temeljenih na alternativnim i/ili biljnim izvorima rezultiraju povećanjem prihoda kroz rastuću potražnju za održivim proizvodima.

Rizici povezani s društvenim aspektima

Unutar Mape, rizici u području ljudskih resursa identificirani su kao visoko značajni za Fortenova grupu d.d. te operativne kompanije unutar svih naših poslovnih područja.

Manjak i fluktuacija zaposlenika može rezultirati preopterećenjem postojećih zaposlenika te može dovesti do otežanog kontinuiteta poslovanja u slučaju iznenadnih izostanaka, kao što su bolesti, godišnji odmori ili odlasci u mirovinu. Nadalje, postoji i rizik gubitka specijaliziranih operativnih radnika, kao što su mesari ili drugi stručnjaci, koji su ključni za operativne procese kompanija te

njihov gubitak može imati negativan utjecaj na kvalitetu proizvoda ili usluga, kao i na učinkovitost poslovanja u cjelini.

Uz nedostatak stalnih radnika, nedostaje i sezonskih radnika. Razlozi za nedostatak radne snage mogu biti različiti, uključujući visoku stopu emigracije u određenim regijama. Kao dio strategije za umanjivanje navedenih rizika donesena je odluka o pojačanoj regrutaciji stranih radnika, kojih je u Grupi ukupno 1930. Ta inicijativa predstavlja korak prema diversifikaciji radne snage te unaprjeđenju organizacijske kulture putem razmjene znanja i iskustava iz različitih kulturnih i profesionalnih pozadina.

Aktivnosti na zapošljavanju traju cijele godine – od planiranja potrebnog broja radnika u sezoni do definiranja primanja te plana aktivnosti na zapošljavanju i ranog početka procesa kako bi se zaposlili kvalitetni zaposlenici i omogućila adekvatna primanja za rad u sezoni.

Prepoznati su i rizici povezani s visokom stopom fluktuacije zaposlenika pa se, u skladu s mogućnostima pojedinih kompanija, radi na poboljšanju ukupnih primanja zaposlenika (plaće, ostala prava), kao i ostalih uvjeta rada. Prepoznata je i važnost sigurnosti zaštite na radu, zbog čega se primarno radi na aktivnostima za prevenciju takvih rizika.

Rizici povezani s upravljačkim aspektima

Upravljački rizici poput sukoba interesa, korupcije, mita, pranja novca i sl. u Mapi rizika prepoznati su kao niskorizični. Ključne mjere za njihovo minimiziranje obuhvaćaju usvajanje grupnih politika i procedura koje se primjenjuju i u operativnim kompanijama.

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Svake treće godine Fortenova grupa provodi mapiranje dionika značajnih za poslovanje Grupe, dok s različitim skupinama dionika provodi godišnje dijaloge. Oba procesa Grupi pružaju uvid u dinamiku promjena prioriteta dionika. Tako je identifikaciju i mapiranje dionika na svim tržištima i u svim kompanijama Grupe provedeno tijekom 2021., a kao rezultat tog projekta identificirani su sljedeći ključni dionici:

- **potrošači/kupci**
- **zaposlenici, sindikati i poslovodstvo**
- **dobavljači**
- **vjerovnici**
- **državne institucije i regulatorna tijela**
- **lokalna samouprava**
- **akademska zajednica**
- **neovisni stručnjaci i stručne udruge**
- **nevladine organizacije i mediji.**

Teme po važnosti koje su istaknule sve kategorije dionika prikazane su na slici u nastavku.

Najvažnije istaknute društvene teme obuhvaćaju dobrobit zaposlenika, poboljšanje uvjeta rada i pružanje pogodnosti radnicima, dok ostale društvene teme koje su istaknuli dionici uključuju jačanje suradnje s lokalnom zajednicom i uključivanje dionika u zajedničke projekte radi postizanja boljih održivih rezultata te naglašavanje važnosti postizanja rodne ravnopravnosti.

Kad je riječ o okolišnim temama, dionici su posebno istaknuli važnost učinkovitog upravljanja otpadom, osobito ambalažom i otpadom od hrane, a kao teme koje još mogu pridonijeti održivosti istaknute su energetska učinkovitost, smanjenje ugljičnog otiska i dekarbonizacija. Također, dionici su naglasili važnost dobrog korporativnog upravljanja i integracije ESG-a u strateške planove.

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Komunikacija s potrošačima

Dok su tijekom 2022. na svim tržištima održani okrugli stolovi s dionicima, 2023. su na svih pet tržišta – Hrvatske, Slovenije, Crne Gore, Srbije te Bosne i Hercegovine organizirane *online* fokus skupine s potrošačima, s obzirom na to da godinu ranije ta kategorija dionika nije bila obuhvaćena okruglim stolovima.

Istraživanje je organizirano uz strukturiranje ispitanika prema životnoj dobi i generaciji kojoj pripadaju. Takva je kategorizacija odabrana zbog činjenice da životni ciklus potencijalno ima utjecaj na stavove i percepciju potrošača u vezi s održivošću i društvenom odgovornošću. Cilj istraživanja bio je dobiti dublji uvid u

teme održivosti koje su važne dionicima i za koje misle da ih Fortenova grupa mora smatrati važnima. Promatrane po tržištima, glavne su teme dionika:

PRIORITETI POTROŠAČA	SLOVENIJA	BiH	CRNA GORA	SRBIJA	HRVATSKA
1	dobrobit zaposlenika	dobrobit zaposlenika	dobrobit zaposlenika	održivi, kvalitetni i sigurni proizvodi	energetska učinkovitost
2	suradnja s lokalnom zajednicom	održivi, kvalitetni i sigurni proizvodi	rodna ravnopravnost	dekarbonizacija	suradnja s lokalnom zajednicom
3	održivi, kvalitetni i sigurni proizvodi	upravljanje vodom	upravljanje otpadom i materijali	dobrobit zaposlenika	dobrobit zaposlenika

PRIORITETI OSTALIH DIONIKA	SLOVENIJA	BiH	CRNA GORA	SRBIJA	HRVATSKA
1	dekarbonizacija	upravljanje otpadom	upravljanje otpadom	rodna ravnopravnost	dobrobit zaposlenik
2	integracija ESG prioriteta u strategiju poduzeća	suradnja sa dionicima	rodna ravnopravnost	upravljanje otpadom	suradnja s lokalnom zajednicom
3	energetska učinkovitost	dekarbonizacija	energetska učinkovitost i obnovljiva energija	suradnja sa dionicima	obnovljiva energija

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Tematski prioriteti ključnih dionika

PRIORITETI	DOBAVLJAČI	ORGANIZACIJE CIVILNOG DRUŠTVA	DRŽAVNE INSTITUCIJE	AKADEMSKA ZAJEDNICA	MEDIJI	SINDIKATI	PROFESIONALNA UDRUŽENJA	LOKALNA VLAST	POTROŠAČI
1	dekarbonizacija	upravljanje otpadom	upravljanje otpadom	dekarbonizacija	suradnja dionika i edukacija	radnička prava i benefiti za zaposlenike	rodna ravnopravnost	suradnja s lokalnom zajednicom	dobrobit zaposlenika
2	upravljanje otpadom	rodna ravnopravnost	domaći proizvodi i kratki lanci nabave	organski otpad i reciklaža	socijalna uključenost	rodna ravnopravnost	integracija ESG prioriteta u strategiju poduzeća	upravljanje otpadom	održivi, kvalitetni i sigurni proizvodi
3	poticanje rodne ravnopravnosti	suradnja s dionicima	kvaliteta hrane	integracija ESG-a u strategiju poduzeća	otpad od hrane i recikliranje	uključivanje dionika	upravljanje otpadom	ulaganja u obnovljivu energiju	upravljanje otpadom i smanjenje otpada od hrane
4	suradnja s dionicima	odgovorno upravljanje menadžmenta	rodna ravnopravnost	suradnja s dionicima	dekarbonizacija	poštivanje prava radnika u dobavljačkom lancu	suradnja s dionicima	dekarbonizacija	voda i vodni resursi
5	energetska učinkovitost		voda	energetska učinkovitost	energetska učinkovitost		energetska učinkovitost	voda	energetska učinkovitost
6			integracija ESG prioriteta u strategiju poduzeća	rodna ravnopravnost	rodna ravnopravnost		kratki lanci nabave i domaći proizvodi	rodna ravnopravnost	suradnja sa lokalnom zajednicom i ostalim dionicima
7				energetska učinkovitost					korištenje domaćih proizvoda

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Analiza je pokazala male razlike u preferencijama potrošača u odnosu na ostale dionike, pa tako kod potrošača prevladava interes za društvene teme, osobito dobrobit zaposlenika te briga o sigurnosti i kvaliteti proizvoda.

Potrošači u Sloveniji odnos prema radnicima istaknuli su kao najvažniju temu, s posebnim osvrtom na potrebu edukacije, pogodnosti, plaće te fizičko i mentalno zdravlje radnika. Osim toga, naglašena je važnost smanjenja plastike i materijala za pakiranje, osobito u segmentu izbacivanja plastičnih vrećica i zamjene s platnenim vrećicama. Također, potrošači ključnima smatraju suradnju s lokalnom zajednicom, kvalitetu proizvoda i održivi dobavljački lanac, a između tih tema vide i uzročno-posljedične veze, jer osim što su lokalni dobavljački lanci kraći i smanjuju ugljični otisak, ujedno potiču suradnju i osnažuju lokalnu zajednicu.

S druge strane, potrošači u Hrvatskoj postaju sve svjesniji klimatskih promjena te cijene kompanije koje upotrebljavaju obnovljive izvore energije, pa se kao ključne teme nameću energetska učinkovitost i upotreba obnovljivih izvora energije. Slično kao i

potrošači u Sloveniji, ističu važnost kreiranje dobrih uvjeta rada za sve zaposlenike. Pitanje rodne ravnopravnosti smatra se posebno važnim među mladom populacijom, unatoč tome što većina još nije započela profesionalnu karijeru. Za potrošače u Hrvatskoj od izrazite je važnosti suradnja s lokalnom zajednicom, jer može pomoći u izgradnji snažnih veza i povjerenja između kompanije i potrošača. Od ostalih važnih tema izdvajaju se kvaliteta proizvoda, domaći proizvodi, upravljanje vodom, smanjenje materijala i otpada, a posebno otpada od hrane.

Na tržištu Bosne i Hercegovine dobrobit zaposlenika i stvaranje dobrih uvjeta rada ističu se kao najvažnije teme, sa zadovoljnim radnicima kao ključnim promotorima kompanije. Ostale važne teme obuhvaćaju zdravlje i sigurnost proizvoda, procjenu dobavljača, okolišna pitanja poput dekarbonizacije, energetske učinkovitosti, upravljanja vodom i smanjenja otpada, posebno otpada od hrane.

Na tržištima Srbije i Crne Gore, potrošači daju naglasak na dobrobit zaposlenika, s posebnim fokusom na rodnu ravnopravnost

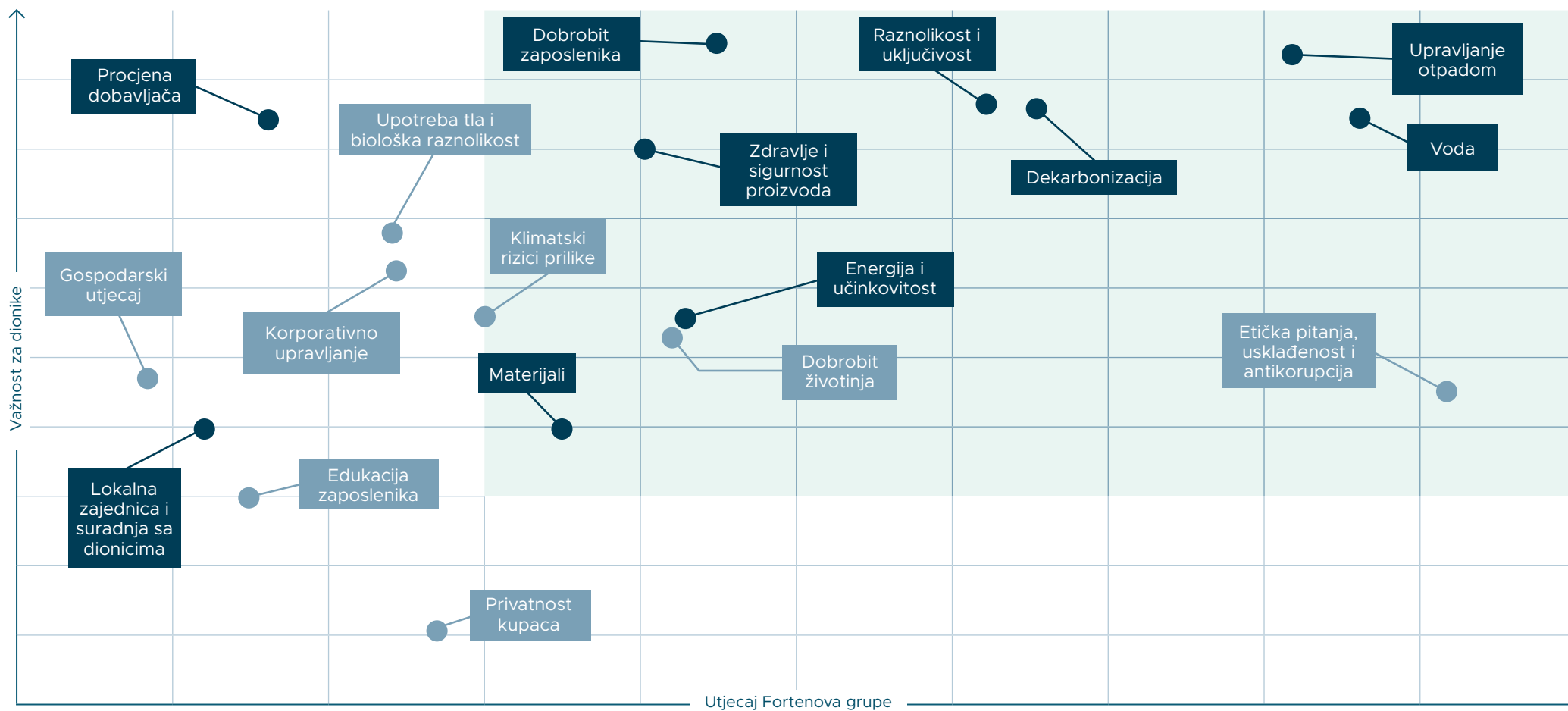
i prepoznavanje žena kao vođa i dobrih menadžera. Kao i u Hrvatskoj i Sloveniji, potrošači u Srbiji smatraju da suradnja s lokalnom zajednicom ima izraziti doprinos pozitivnom društvenom razvoju. U okolišnim temama ključnim se smatra dobro upravljanje otpadom, posebno upotreba recikliranih materijala, a istaknuli su i dekarbonizaciju te dobro upravljanje vodom i vodnim resursima. Na temelju tema koje su se u razgovoru s potrošačima izdvojile kao najvažnije uspješno je ažurirana postojeća matrica značajnosti koja identificira 18 najvažnijih tema za dionike. S obzirom na to da je metoda koju je primijenjena kod analize potrošača temeljena na kvalitativnom, a ne kvantitativnom prikupljanju informacija, teme su razvrstane u skladu s njihovom učestalošću na određenim tržištima. Primjerice, dobrobit zaposlenika na svim je tržištima istaknuta kao važna tema, što je rezultiralo njezinim istaknutim pozicioniranjem unutar matrice značajnosti.

Kombinirajući zaključke menadžmenta te stavove dionika, važne teme klasificirane su, kao i prošle godine, u kategorije fokusa: kategorija višeg prioriteta u gornjem desnom kvadratu i kategorija nižeg prioriteta u preostalom dijelu matrice.

Uključivanje dionika i procjena značajnosti

Matrica značajnosti ESG tema

● Teme čija je značajnost ažurirana u 2023. godini temeljem online fokus skupina

Komunikacija s dionicima

Fortenova grupa njeguje sveobuhvatnu i transparentnu komunikaciju s različitim dionicima, a komunikacija se kontinuirano ostvaruje putem različitih internih i eksternih komunikacijskih kanala Grupe i operativnih kompanija. Cilj je ostvariti razinu kvalitete koja pažljivo uzima u obzir teme važne dionicima, tako pridonoseći unaprjeđenju poslovanja putem transparentnog i obostrano korisnog dijaloga i jačajući partnerske odnose.

Posredstvom mnogobrojnih telefonskih linija i e-pošte, svaki dionik ima slobodu postaviti bilo koje pitanje te očekivati odgovor.

Spektar komunikacijskih kanala uključuje *newslettere*, PR objave, internu komunikacijsku platformu Fortecom, društvene mreže, okrugle stolove, e-poštu, telefonske kontakte, pozivne centre, biltene, časopise, oglasne ploče itd. Posebno je važan projekt **Fortecom** – interna aplikacija pokrenuta u prosincu 2022. Aplikacija je dostupna svim zaposlenicima 17 kompanija u četiri države uključujući Hrvatsku, Srbiju, Sloveniju te Bosnu i Hercegovinu. Očekuje se da će projekt 2024. zaživjeti u cijeloj Fortenova grupi. Aplikacija kombinira karakteristike intraneta i društvenih mreža, a budući da je dostupna na mobilnim uređajima, omogućuje istodobnu komunikaciju među radnicima na svim tržištima. Takav sustav omogućuje radnicima trenutačno dijeljenje informacija, što će znatno unaprijediti kvalitetu informiranja i uspostaviti učinkovitu dvosmjernu komunikaciju.

I u prošlom izvještajnom razdoblju obvezno su se provodila savjetovanja između ljudskih potencijala, radničkih vijeća i sindikata u vezi sa svim pitanjima statusnih prava zaposlenika i procesa povezanih s radnim zakonodavstvom i organizacijskim promjenama. Fortenova grupa i operativne kompanije redovito organiziraju sastanke radničkih vijeća te održavaju stalnu komunikaciju s predstavnicima sindikata.

Zaposlenike kao dionike u Upravnom odboru zastupa predstavnik imenovan putem Radničkog vijeća.

Uvedeni su redovni *Town Hall* susreti između izvršnog menadžmenta Fortenova grupe i uprava operativnih kompanija sa zaposlenicima. Tijekom 2023. održano je ukupno devet takvih susreta na kojima izvršni menadžment Grupe i uprave kompanija informiraju zaposlenike o ključnim elementima poslovanja te predstavljaju smjernice za sljedeće razdoblje.

U odnosima s eksternim dionicima, Fortenova grupa aktivno je uključena u različita profesionalna udruženja na svim tržištima na kojima posluje, a detaljan popis nalazi se u odjeljku [Članstva i nagrade](#). Operativne kompanije također aktivno sudjeluju u zakonodavnim radnim skupinama.

Transparentna slika o poslovanju i aktivnostima Grupe i operativnih kompanija održava se i kroz sustavnu i redovitu suradnju s medijima kao posrednicima u prijenosu ključnih tema javnosti.

Sve kompanije Fortenova grupe razvijaju suradnju s akademskom zajednicom, školama, fakultetima te znanstvenim institucijama koji igraju ključnu ulogu u daljnjem unaprjeđenju poslovanja i osiguravanju potencijalne buduće stručne radne snage. Kroz brojne projekte stipendiranja studenata i učenika, kompanije osiguravaju stručnu radnu snagu.

Raznoliki su načini kojima se ostvaruje komunikacija s potrošačima – putem interneta, kataloga u prodajnim objektima, aplikacija, besplatnih telefonskih linija te prisutnosti kompanija i brendova na društvenim mrežama. Na tržištima na kojima Grupa djeluje redovito se provode istraživanja kako bi se dobio uvid u percepciju kompanija i brendova te stupanj zadovoljstva uslugom. U sklopu tih istraživanja nastoji se, između ostalog, analizirati koliko su kupcima važni benefiti proizvoda, porijeklo, podržavaju li ulaganja u društveno odgovorne projekte te koliko ti faktori utječu na lojalnost prema brendu ili trgovačkom lancu.

3.

OKOLIŠNI POKAZATELJI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Klimatske promjene

Globalno zagrijavanje predstavlja ključni izazov suvremenog društva, a za Fortenova grupu predstavlja prioritarno pitanje u njezinu održivom razvoju. S obzirom na važnu ulogu koju Grupa ima u podršci zelenoj tranziciji u jugoistočnoj Europi, njezin je dugoročni cilj postići svoj dekarbonizacijski potencijal i iskoristiti sve mogućnosti koje nudi zelena tranzicija. U skladu s preporukama Međuvladina panela o klimatskim promjenama (engl. *Intergovernmental Panel on Climate Change* – IPCC) o hitnosti poduzimanja mjera prema dekarbonizaciji, tijekom 2023. Fortenova grupa poduzela je pred korake za smanjenje svojeg

utjecaja na globalno zagrijavanje. Važni koraci u tom procesu uključuju analizu **klimatskih rizika i prilika, izračun emisija stakleničkih plinova** (opsege 1, 2 i 3) te izradu akcijskih planova za smanjenje emisija. Više o klimatskim rizicima i prilikama nalazi se u poglavlju [Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima](#).

Godine 2023. nastavljena je suradnja s Energetskim institutom Hrvoje Požar započeta 2022. te se očekuje finaliziranje akcijskih planova za smanjenje ugljičnog otiska 2024. Prošlu godinu

obilježilo je znatno unaprjeđenje sustava praćenja podataka za izračun ugljičnog otiska, utvrđivanje glavnih izvora emisija za opsege 1, 2 i 3 te finalizacija potpunog izračuna za 2022., što je detaljnije pojašnjeno u poglavlju [Energija i emisije](#).

Kompanija i dalje planira tijekom sljedećih nekoliko godina pokrenuti i verifikaciju emisija stakleničkih plinova s organizacijom *Science Based Targets initiative* (SBTi) – inicijativom za smanjenje emisije stakleničkih plinova uz pomoć znanstveno utemeljenih ciljeva.

Energija i emisije

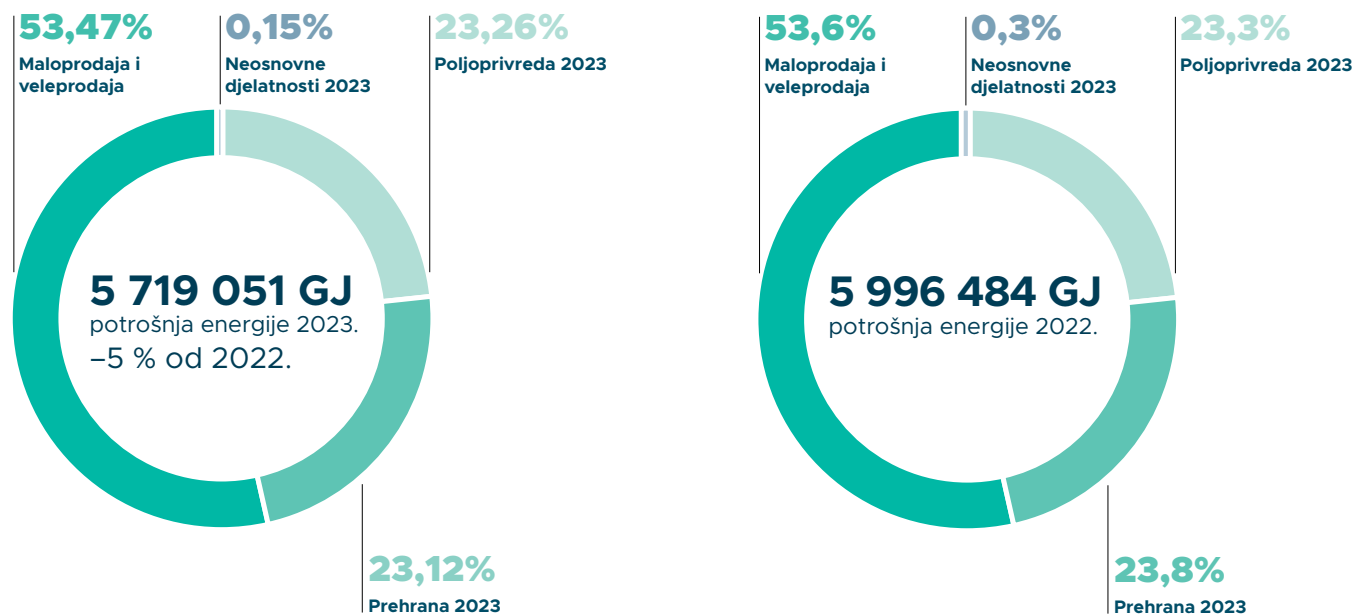
Energija i emisije

Odgovorno i održivo upravljanje energijom predstavlja ključni element zelene tranzicije, kao i važan aspekt u kontroli troškova energije u poslovanju. Postizanje energetske učinkovitosti jedan je od prioriteta Grupe te su 2023. pokrenuti projekti u cilju povećanja udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji.

U Grupi su trenutačno u pogonu dvije integrirane solarne elektrane, smještene u PIK-u Vinkovci i Zvijezdi, koje zajedno proizvode 1014,57 GJ električne energije. No proizvodnja električne energije iz solarnih elektrana tu ne staje. U izgradnji su dodatne integrirane solarne elektrane u PIK-u Vinkovci, Belju, Roto dinamicu i Konzumu HR, a očekuje se da će tijekom 2024. dodatno biti pokrenuta izgradnja i na lokacijama Vupika, Jamnice i Mercatora SRB, koje će u pogonu biti od 2025. Time bi ukupan broj elektrana u pogonu 2025. mogao biti 36 na 10 različitih lokacija. U daljnjem je planu izgradnja još 12 solarnih elektrana na lokacijama Konzuma HR, PIK-a Vrbovec HR i PIK-a Vinkovci. Procijenjena instalirana snaga svih navedenih elektrana iznosi 24 MW.

Potrošnja energije

Distribucija potrošnje energije po poslovnim područjima

Potrošnja energije u kompanijama Grupe 2023. iznosila je 5 719 051 GJ, što je smanjenje za 5 % u odnosu na prethodnu godinu, kada je potrošnja energije bila 5 996 485 GJ. I dalje je poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja najintenzivniji sektor u kojem se troši 54 % ukupne energije Grupe. Iz izračuna potrošnje energije izuzeta je prodana energija od 309 452 GJ prema smjernicama za objavu metodologije GRI 302-1. Ukupna prodana energija Grupe ujedno je ukupna prodana energija Energije Gradec te iznosi 309 452 GJ.

Obnovljiva goriva, uključujući krutu biomasu i bioplin, čine 17 % energetske mješavine koja se upotrebljava u Grupi.

U ukupnoj potrošenoj električnoj energiji mjeri se kupljena električna energija od vanjskih distributera te proizvedena električna energija na lokaciji, koja se i troši unutar kompanije. U obnovljiva goriva uračunava se dizel, benzin, loživo ulje, ukapljeni naftni plin (UNP), stlačeni prirodni plin (SPP), plavi dizel i slična goriva. U obnovljiva goriva uračunavaju se biomasa i bioplin. Toplinska energija uključuje toplinsku energiju kupljenu od toplana kao dobavljača. Ukupna potrošnja energije predstavlja zbroj potrošnje električne energije, obnovljivih i neobnovljivih energenata i toplinske energije.

Energija i emisije

Ukupna potrošnja energenata i energije u Fortenova grupi

Potrošnja energije i energenata u GJ	Poljoprivreda 2023.	Poljoprivreda 2022.	Prehrana 2023.	Prehrana 2022.	Maloprodaja i veleprodaja 2023.	Maloprodaja i veleprodaja 2022.	Neosnovne djelatnosti 2023.	Neosnovne djelatnosti 2022.	Ukupno 2023.	Ukupno 2022.	
Potrošnja energenata											
neobnovljiva goriva	455 958,20	380 427,00	624 268,16	724 107,00	678 173,98	740 853,00	2204,42	6528,00	1 760 604,77	1 851 915,00	
obnovljiva goriva	682 803,47	780 799,00	280 978,00	274 174,00	3167,00	4228,00	0,00	0,00	966 948,47	1 059 201,00	
Potrošnja energije											
električna energija	155 451,15	155 936,00	411 968,81	428 774,00	2 239 006,93	2 297 770,00	6328,00	8882,00	2 812 754,89	2 891 362,00	
toplinska energija	35 853,54	19 451,00	5194,24	1161,00	137 695,27	173 362,00	0,00	33,00	178 743,05	194 007,00	
Ukupno	1 330 066,36	1 336 613,00	1 322 409,21	1 428 216,00	3 058 043,18	3 216 213,00	8532,42	15 443,00	5 719 051,18	5 996 485,00	
udjeli (%)	23,26	22,30	23,12	23,80	53,47	53,60	0,15	0,30	100,00	100,00	
Prodana energija	309 452,14	324 446,00								309 452,14	324 446,00

Napomena: Fortenova grupa ne kupuje niti prodaje energiju hlađenja, odnosno tzv. daljinsko hlađenje pri kojem je proizvodnja rashladne energije izvan lokacije kompanija Grupe.

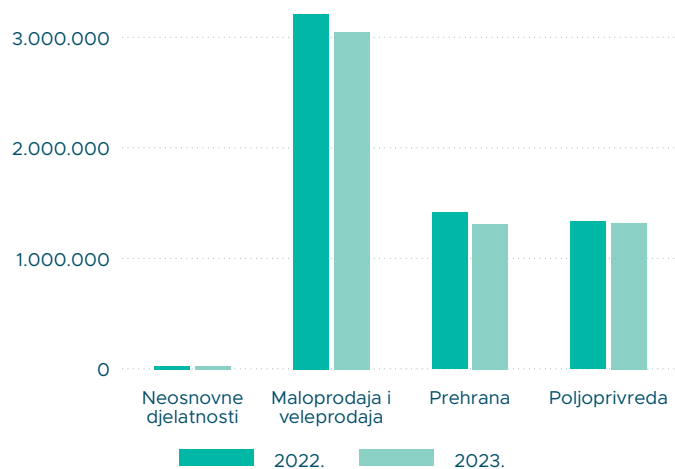
U svim je poslovnim područjima došlo do pada ukupne potrošnje energije. Električna energija smanjila se za 3 % u usporedbi s 2022., dok neobnovljivi izvori energije poput benzina, dizela, ukapljenog naftnog plina i prirodnog plina pokazuju smanjenje od 5 %.

No isto tako, na razini Grupe za 9 % smanjila se i potrošnja obnovljivih izvora energije. Do najvećeg smanjenja, od 25 %, došlo je u maloprodajnim i veleprodajnim kompanijama, a ključni je razlog smanjenja što ove godine Konzum BIH nije izvijestio o potrošnji biomase. Naime, Konzum BIH taj je podatak 2022. temeljio na procjeni, s obzirom na to da ne prati količine utrošene biomase, već samo vodi evidenciju troškova nabave. Budući da je godinu ranije ta količina bila procijenjena, odlučeno

je da se procjena 2023. neće raditi zbog trenutačne nemogućnosti provjere podataka, nego će se u budućnosti razmotriti mogućnost uvođenja sustava za bolje praćenje podataka.

I u poslovnom području Poljoprivreda je došlo do pada potrošnje obnovljivih izvora energije od 13 %, a posebno u Energiji Gradec, koja je proizvođač električne energije iz bioplina. Naime, u prvih šest mjeseci 2023. kompanija se suočila s nedostatkom sirovine, a zabilježen je i veći broj kvarova na postrojenjima čiji je popravak zahtijevao privremeno zaustavljanje proizvodnje, što je dodatno utjecalo na smanjenje potrošnje energije. Proizvodne procese u toj kompaniji dodatno je usporio i remont sterilizatora nusproizvoda.

Potrošnja energije po poslovnim područjima u GJ

Analiza priložene tablice pokazuje ukupni pad potrošene energije u Fortenova grupi. Već je naznačeno da je najveći pad, od 5 % zabilježen u PP-u Maloprodaja i veleprodaja, dok je u PP-ima Prehrana i Poljoprivreda taj pad manji i u oba područja iznosi 0,5 %.

Inicijative za smanjenje energije

Inicijative za smanjenje energije

Fortenova grupa sustavno provodi strategije usmjerene na smanjenje potrošnje energije, a u nastavku možete pročitati više o aktivnostima povezanim s time po poslovnim područjima.

U većim maloprodajnim kompanijama¹⁷ u kontekstu održivog poslovanja ušteda energije postaje imperativ. Energetski kućni red predstavlja ključni dokument koji pruža detaljne smjernice za efikasno upravljanje potrošnjom energije. Smanjenje troškova energije uključuje razumno reguliranje temperature u prodavaonicama, racionalnu uporabu rasvjete te sustavno isključivanje vanjske i unutarnje rasvjete nakon radnog vremena. Dodatno, optimizacija rashladnih sustava, poput postavljanja vrata na vitrine i zamjene starih hladnjaka, predstavljaju ključne korake u smanjenju gubitaka energije. Uvođenje LED rasvjete, smanjenje broja rasvjetnih tijela te eventualna integracija solarnih elektrana u energetski sustav kompanije dodatno poboljšava financijsku uštedu i ukupnu održivost poslovanja. Sve te mjere ne samo da pridonose ekonomskoj efikasnosti nego i smanjuju ugljični otisak kompanija u trgovinskom sektoru pa su sve te inicijative rezultirale uštedom energije od 6 % u većim maloprodajnim kompanijama koje su navedene u bilješki.

U prehrambenim kompanijama¹⁸ ušteda energije postaje ključna za povećanje efikasnosti i održivosti poslovanja. Energetski kućni red, primjenjiv u svim kompanijama, optimizira temperaturu i rasvjetu. Ugradnja kompresora većeg kapaciteta i ekonomajzera na kotlovima u PIK-u Vrbovec HR te zamjena parne kotlovnice s toplovodom u Agrolaguni znatno pridonose efikasnijoj upotrebi energije i smanjenju troškova. Te su mjere dio sveobuhvatnog pristupa uštedi energije u PP-u Prehrana, istodobno povećavajući ekonomsku efikasnost i očuvanje okoliša. Inicijative su rezultirale uštedom energije od 1 % ukupno u kompanijama u bilješki, a ne na sve kompanije u opsegu.

U cilju unaprjeđenja energetske učinkovitosti **u poljoprivrednom poslovnom području**¹⁹ uvodi se energetski kućni red koji obvezuje na optimizaciju temperature i rasvjete. Potiče se implementacija novih kotlovnica, modernizacija vozila te ugradnja uređaja za kompenzaciju jalove energije. Također, planira se

zamjena rasvjete LED rasvjetom te izgradnja solarnih elektrana za vlastitu potrošnju. Kao i u ostalim poslovnim područjima, mjere potiču aktivno sudjelovanje poljoprivrednih kompanija u smanjenju potrošnje energije i zaštiti okoliša pa su inicijative rezultirale uštedom energije od 2 % u kompanijama u bilješki.

¹⁷ Konzum HR, Konzum BiH, Mercator SLO, Mercator SRB, Idea CG, Tisak.

¹⁸ Zvijezda HR, Dijamant, PIK Vrbovec HR, Jamnica HR, Sarajevski kiseljak, Agrolaguna, Mg Mivela, Roto dinamic.

¹⁹ Belje, Vupik, PIK Vinkovci, Vinka, Energija Gradec.

Inicijative za smanjenje energije**Emisije stakleničkih plinova**

U izvještajnoj godini nastavljena je suradnja s Energetskim institutom Hrvoje Požar koja je započeta 2022. potpisivanjem ugovora o suradnji na izradi studije izračuna ugljičnog otiska Fortenova grupe d.d. i njezinih operativnih kompanija. Riječ je o projektu koji se odvija u nekoliko faza – od izračuna emisija i prikaza rezultata u skladu s protokolom o GHG-u i normom ISO 14064-1 do pripreme akcijskog plana za smanjenje emisija stakleničkih plinova i analize uvjeta za postizanje ugljične neutralnosti. Tijekom 2023. održane su dodatne edukativne radionice na temu izračuna emisija GHG-a, unaprjeđenja sustava praćenja podataka i definiranja svih izvora emisija. Najvažniji pomak u praćenju emisija GHG-a jest proširenje izračuna emisija na sve relevantne kategorije Opsega 3, utvrđivanje postojećih nedostataka u praćenju podataka te uspostava sustava praćenja podataka za potrebe potpunog izračuna Opsega 3. Navedeni proces nastaviti će se 2024., osobito u kategorijama praćenja podataka za ulazni i izlazni prijevoz, podataka o prostorima u najmu te za pojedine kompanije i u kategorijama kupljenih materijala, kapitalnih dobara i kraja životnog ciklusa. Zabilježeno je povećanje emisija unutar Opsega 1 primarno zbog potrošnje goriva za pokretne izvore (4 %) te unutar kategorije fugitivnih emisija (2 %). Do povećanja unutar kategorije fugitivnih emisija primarno je došlo zbog uspostavljanja

dodatne evidencije o gubitku radne tvari tijekom 2023. te su podaci za pojedine maloprodajne kompanije precizniji nego što su bili 2022. Međutim emisije iz nepokretnih izvora bile su manje za 4 % u odnosu na 2022. te su slijedom navedenog emisije Opsega 1 ukupno 1 % veće u odnosu na prethodno razdoblje.

U prethodnom poglavlju prezentirane su realizirane mjere u svrhu postizanja energetske učinkovitosti te ujedno izračun pokazuje kako je provedbom navedenih mjera smanjen ugljični otisak u kategorijama Opsega 1 – nepokretni izvori za 4 % i Opsega 2 – upotreba električne energije za 5 %.

U prošlom izvješću izvijestili smo o preliminarnim podacima za Opseg 3 za 2022. te u nastavku donosimo finalni pregled izračuna ugljičnog otiska i usporedbu s 2023. Primarna razlika u navedenim podacima proizlazi iz uspostave kvalitetnijeg sustava praćenja podataka za kategorije za koje to nije bilo uspostavljeno ranije, uspostavom praćenja dodatnih kategorija Opsega 3 poput uporabe proizvoda, širim obuhvatom kategorije kupljeni materijali i usluge te dodatnom provjerom prethodno primijenjenih faktora i odabirom preciznijih za kategorije Opsega 3.

Količina emisija stakleničkih plinova u Opsezima 1, 2 i 3 za 2023. u tonama ekvivalenta CO₂

	Fortenova grupa 2022.²⁰	Fortenova grupa 2023.	Promjena od 2022.
Opseg 1	386 868,0	391 742,0	+1 %
Opseg 2	290 625,2	275 054,1	-5 %
Opseg 1 + 2	677 493,2	666 796,1	-2 %
Opseg 3	3 896 894,7	5 184 410,8	+33 %
Opseg 1 + 2 + 3	4 574 387,9	5 851 206,9	+28 %

| 20 Ažurirani podaci za 2022.

Inicijative za smanjenje energije

Tipovi emisija stakleničkih plinova 2023.

Opsezi	Emisije CO ₂ e	Ukupno (tone)
Opseg 1	izravne emisije iz nepokretnih izvora izgaranja	58 161,5
	izravne emisije iz pokretnih izvora izgaranja	61 304,4
	izravne emisije iz procesa	0
	izravne fugitivne emisije	272 276,1
	izravne emisije/uklanjanja iz LULUCF-a	1732,7
Opseg 2	neizravne emisije iz potrošnje električne energije	261 673,4
	neizravne emisije iz potrošnje toplinske i rashladne energije	13 380,8
Opseg 3	kupljena roba ili usluge	4 836 996,1
	kapitalna dobra	26 799,7
	ulazni tok goriva i energije (nije uključeno u opsege 1 i 2)	67 506,7
	ulazni prijevoz i distribucija robe	26 922,6
	otpad nastao u poslovanju	19 050,1
	službena putovanja	345,1
	dnevna putovanja zaposlenika na posao	38 301,9
	izlazni prijevoz i distribucija robe	11 516,4
	uporaba prodanih proizvoda	145 848,4
	kraj životnog ciklusa prodanih proizvoda	1426,1
	iznajmljena imovina	9 396,0
	franšize	301,7

Distribucija ispuštenih emisija stakleničkih plinova prema poslovnim područjima 2023. u tonama ekvivalenta CO₂

	Maloprodaja i veleprodaja	Prehrana	Poljoprivreda	Neosnovne kompanije i Fortenova grupa d.d.	Ukupno
Opseg 1	173 902,60	44 927,20	172 387,80	524,4	391,742,0
Opseg 2	233 360,90	34 687,60	6710,28	295,42	275 054,10
Opseg 1 + 2	407 263,40	79 614,70	179 098,10	819,80	666 796,10
Opseg 3	2 966 942,50	1 079 193,30	1 135 598,50	2676,30	5 184 410,8
Postotni udio u opsezima 1 + 2 + 3	57,7 %	19,8 %	22,5 %	0,1 %	

U odnosu na 2022., do najvećeg povećanja emisija unutar Opsega 1 i 2 došlo je u poslovnom području Maloprodaja i veleprodaja, zbog prethodno navedenih razloga, dok PP Prehrana i Poljoprivreda bilježe pad u emisijama opsega 1 i 2 primarno zbog manje potrošnje energenata tijekom 2023.

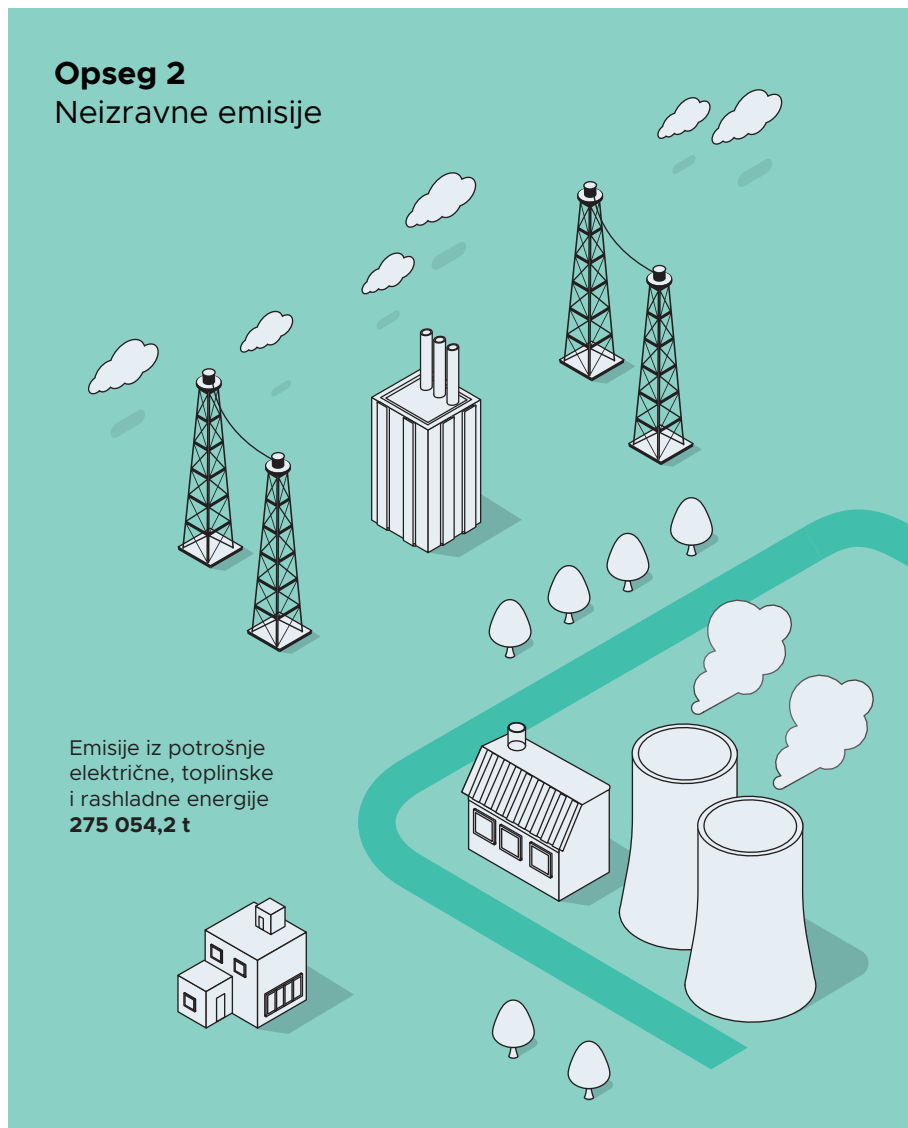
Idući koraci za smanjenje emisija GHG-a

Tijekom 2024. svakako će se nastaviti s educiranjem timova, razmjenom iskustava u uspostavi procesa praćenja podataka te pripremom za izvještavanje u skladu sa zahtjevima EU regulative.

Inicijative za smanjenje energije

Opseg 2
Neizravne emisije

Emisije iz potrošnje električne, toplinske i rashladne energije
275 054,2 t

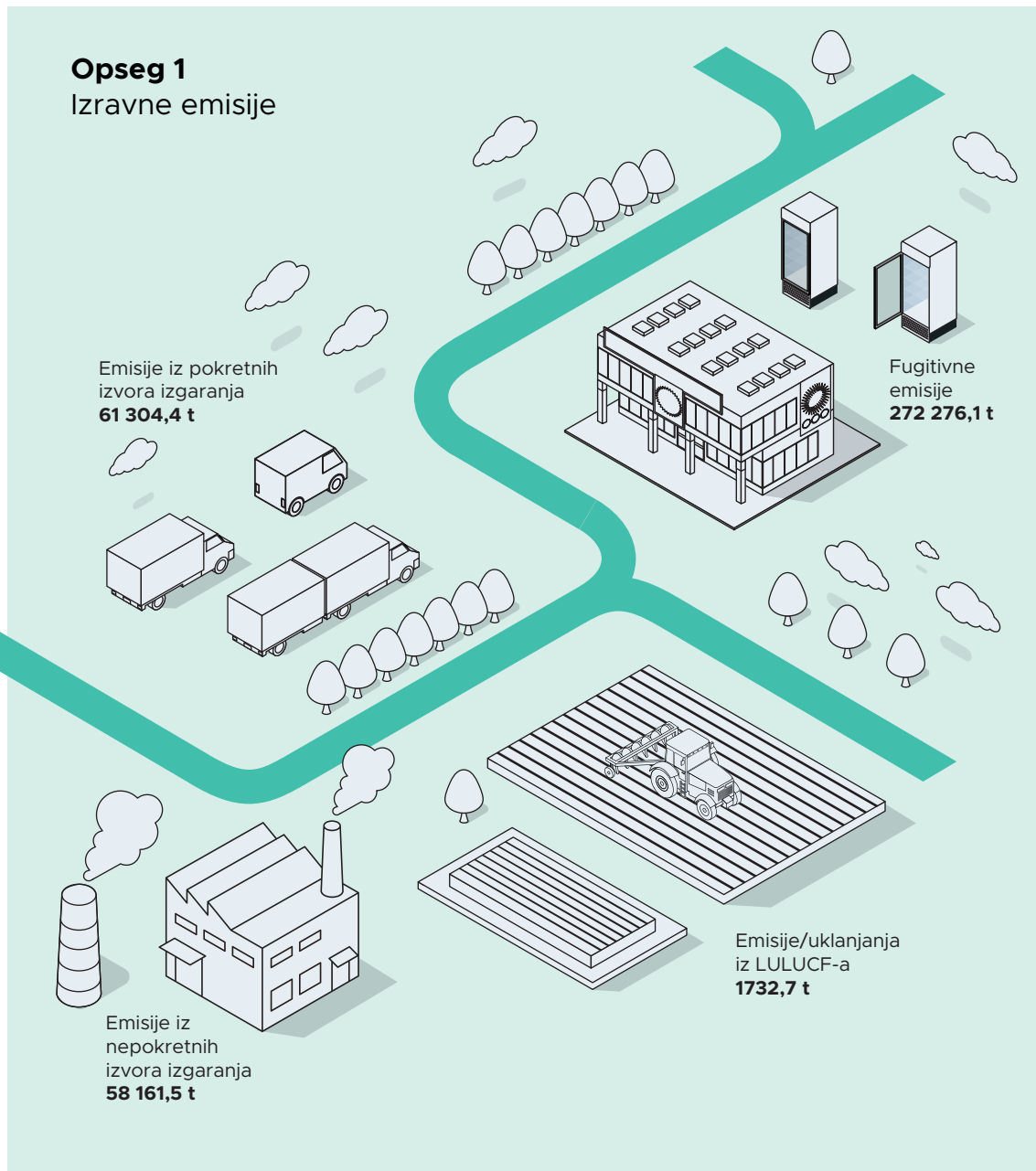
Opseg 1
Izravne emisije

Emisije iz pokretnih izvora izgaranja
61 304,4 t

Fugitivne emisije
272 276,1 t

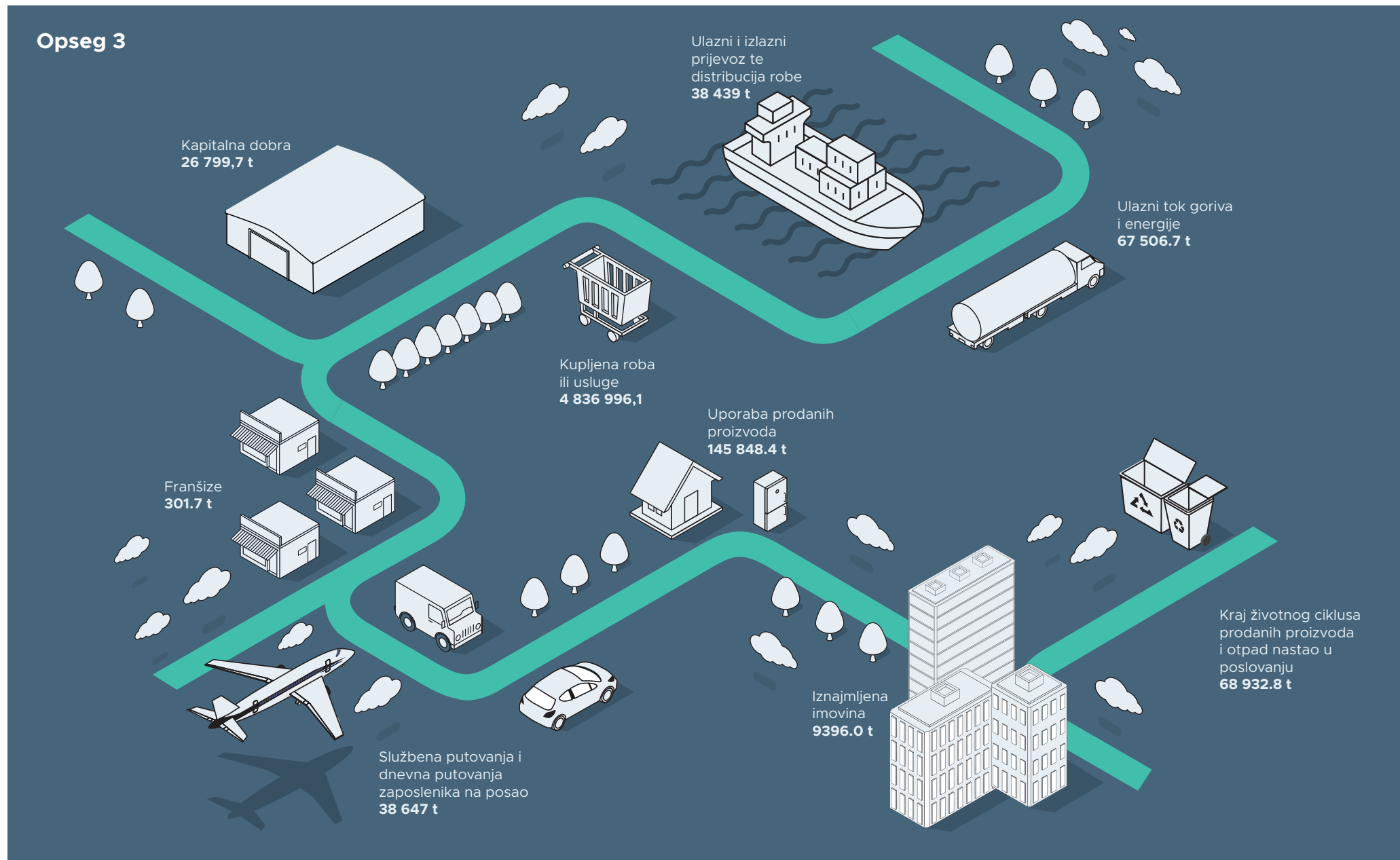
Emisije iz nepokretnih izvora izgaranja
58 161,5 t

Emisije/uklanjanja iz LULUCF-a
1732,7 t

Inicijative za smanjenje energije

Voda

Vodni resursi smatraju se iznimno dragocjenima. Iako regija u kojoj Fortenova grupa posluje obiluje vodom, posebice velikim količinama pitke vode, ključna je odgovornost svih operativnih kompanija racionalno upravljanje tim resursom. Ta odgovornost uključuje pažljivo očuvanje zaliha pitke vode i očuvanje prirodnih vodenih ekosustava s kojima je Grupa u interakciji. Pristup upravljanju vodom u Fortenova grupi sastoji se od načela za održivu upotrebu vode unutar proizvodnih pogona te uvažavanja društvenih i okolišnih ciljeva održivog razvoja na lokalnoj, nacionalnoj i globalnoj razini. Od poslovnih područja Grupe, voda je kao posebna važna tema prepoznata u poljoprivrednim i prehrambenim kompanijama. Praksa upravljanja vodom opisana u sljedećim poglavljima prilagođena je operativnim društvima shodno tipu poslovanja i stupnju zakonskih propisa koji se odnose na specifične poslovne aktivnosti.

Pristup upravljanju vodom u **grupi pića** definiran je ulogom vode kao sirovine te naglaskom na racionalnu upotrebu vodnih resursa i očuvanja kvalitete voda. Voda se kao vitalni resurs podvrgava sustavnoj kontroli kvalitete, obuhvaćajući redovite analize vrela, praćenje količina potrošnje te načina njezine uporabe. Analize koje uključuju i praćenje otpadnih voda ispuštenih u prirodni recipijent čine integrirani dio održivih praksi upravljanja vodom unutar grupe pića.

Upravljanje rizikom od prekomjernog crpljenja vode potrebno je pomnije procijeniti vodeći se načelom predostrožnosti.²¹ To je pristup upravljanju rizicima čiji je cilj osigurati viši stupanj zaštite okoliša kroz preventivno odlučivanje u slučaju rizika.

Održavanje pristupa upravljanja vodom, posebice vodom za piće, ima društvenu i nacionalnu važnost. Ključna je suradnja s lokalnom zajednicom kako bi se osiguralo održivo i odgovorno upravljanje tim dragocjenim resursom.

TEMELJ UPRAVLJANJA VODOM U PREHRAMBENIM I POLJOPRIVREDNIM KOMPANIJAMA UKLJUČUJE:

- očuvanje vodnih resursa putem kontroliranja količine crpljene vode
- nadzor kvalitete ispuštene vode
- racionalnu i učinkovitu upotrebu vode u poslovnim procesima
- održivo upravljanje vodom s posebnim naglaskom na ekosustave pogođene upotrebom vode u poslovanju
- uvažavanje prioriteta dionika u upravljanju vodom kao zajedničkim resursom.

²¹ Načelo predostrožnosti detaljno je opisano u članku 191. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

Voda

Pristup upravljanju vodom u grupama ulja i mesa, usmjeren je na optimizaciju procesa proizvodnje u cilju smanjenja potrošnje vode po kilogramu proizvoda te kontrole efluenta radi zaštite vodnih prijemnika i ekosustava u kojima se nalaze.

Pristup upravljanju vodom u **poljoprivrednim kompanijama** dio je poslovne strategije u području upravljanja tehnologijama za poljoprivrednu proizvodnju i poljoprivredne prakse. Ključni aspekt s izraženim utjecajem na potrošnju vode jest primjena sustava navodnjavanja. Osim optimizacije količine vode korištene u poljoprivrednim aktivnostima, naglasak je na upravljanju kvalitetom vode u ispuštenim vodama, što se postiže implementacijom najboljih praksi u poljoprivredi. Održive prakse navodnjavanja potpomognute su novim tehnologijama kao što su vlastite meteorološke stanice za praćenje podataka i tehnologije *drone imaging* koje pomažu da navodnjavanje površina bude u skladu s potrebama pojedine kulture te osiguravaju optimalno korištenje vodnim resursima. Više o navodnjavanju nalazi se u poglavlju [Održive prakse u poljoprivredi](#).

Jedanaest²² kompanija u sklopu standarda ISO 14001 procjenjuje ekološke aspekte voda i otpadnih voda te provodi ocjenu usklađenosti s relevantnom zakonskom regulativom.

²² Belje, Jamnica, Mercator EMBA, Mercator SRB, PIK Vinkovci, PIK Vrbovec HR, Mercator SLO, Sarajevski Kiseljak, Vinka, Vupik, Zvijezda HR.

Značajke sustava za upravljanje vodom

Za potrebe navodnjavanja u poljoprivrednim poduzećima i crpljenja mineralne vode dobivene su vodopravne dozvole. U okviru korištenja koncesija, tvrtke su pod strogim nadzorom u vezi s kvalitetom i količinom crpljenja. U prehrambenim poduzećima voda se zahvaća i djelomično integrira u trgovačke proizvode. Najdominantniji izvor crpljenja vode jest podzemna voda.

Jedanaest²³ kompanija prethodno obrađenu vodu ispušta u površinske vodoprijemnike rijeka Begeja i Pajsaka u Srbiji, rijeke Lepenice u Bosni i Hercegovini te indirektno u rijeke Kupu, Lonju i Savu u Hrvatskoj. Voda se upotrebljava u različite svrhe, uključujući pojenje stoke, pripremu sredstava za zaštitu bilja, proizvodnju prehrambenih proizvoda u maloprodaji, čišćenje pogona, opreme i ambalaže te za sanitarnu higijenu. U gastronomskim odjelima maloprodaje voda se rabi za pripremu hrane te za čišćenje poslovnih prostora i sanitarne potrebe.

Ukupno 23 postrojenja za obradu otpadnih voda nalazi se u osam kompanija.²⁴ Maloprodajne kompanije imaju 169 jedinica za pročišćavanje otpadnih voda, poput separatora masti u gastronomskim odjelima i separatora na parkiralištima. Redovito se obavlja kontrola kvalitete otpadnih voda prije ispusta, a provodi se i periodična kontrola manjih jedinica na ispustima otpadne vode.

²³ Energija Gradec, PIK Vrbovec HR, Jamnica HR, Dijamant, Sarajevski kiseljak, Belje, PIK Vinkovci, Mg Mivela, Zvijezda HR, Vupik, Vinka.

²⁴ PIK Vrbovec HR, Jamnica HR, Dijamant, Agrolaguna, Zvijezda HR, Mercator EMBA, Belje, Vupik.

Tri kompanije²⁵ interno su razvile standarde za upravljanje vodom kojima propisuju upravljanje otpadnim vodama i onečišćenjem voda te plan rada vodnih građevina, a ciljevi smanjenja potrošnje vode postavljeni su na grupnoj razini.

Kapacitet je skladištenja vode u Grupi 3,2 milijuna litara vode. Voda se skladišti unutar četiri kompanije²⁶ Grupe, u poslovnim područjima Poljoprivreda i Prehrana, a na kraju 2023. u skladištu se nalazilo 2,5 milijuna litara vode.

Potrošnja vode

Ukupna količina zahvaćene vode 2023. iznosila je 7283 milijuna litara²⁷, što je 5 % manje nego u prethodnom izvještajnom razdoblju. Od te količine, najviše se (38 %) crpi u poljoprivrednim kompanijama. PP Maloprodaja i veleprodaja crpi 34 % ukupne količine vode, dok prehrambene kompanije crpe 27 %. U proizvodnji je upotrijebljeno 1140 milijuna litara vode, od čega se 45 % upotrebljava u grupi pića za proizvodnju mineralnih voda i bezalkoholnih napitaka. Količina ispuštene vode iznosila je 3353 milijuna litara, od čega je 1634 milijuna litara iskorišteno kao voda za hlađenje. Ukupna potrošnja vode od 2057 milijuna litara dobivena je oduzimanjem ukupne količine ispuštene vode od ukupne količine zahvaćene vode, kako je propisano metodologijom Globalne inicijative za izvještavanje.

²⁵ Jamnica, Dijamant, Zvijezda HR.

²⁶ Belje, PIK Vrbovec HR, PIK Vinkovci, Agrolaguna i Vinka.

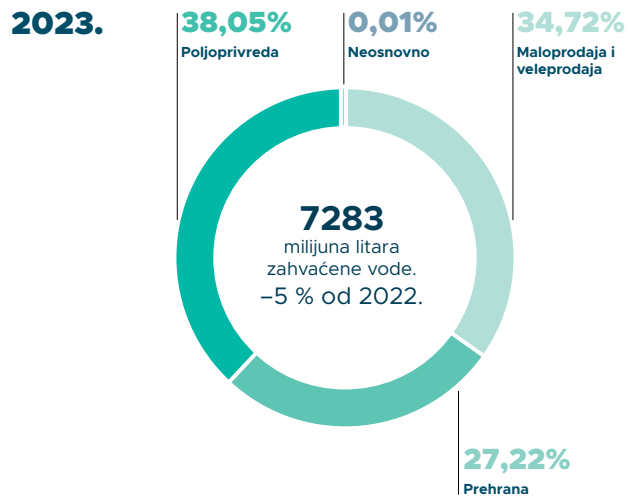
²⁷ Podatak o ukupnom zahvatu vode 2022. korigiran je u ovom izvješću. Navedene korekcije rezultat su poboljšanja sustava praćenja podataka tijekom 2023.

Zahvaćena, ispuštena i potrošena voda u litrama

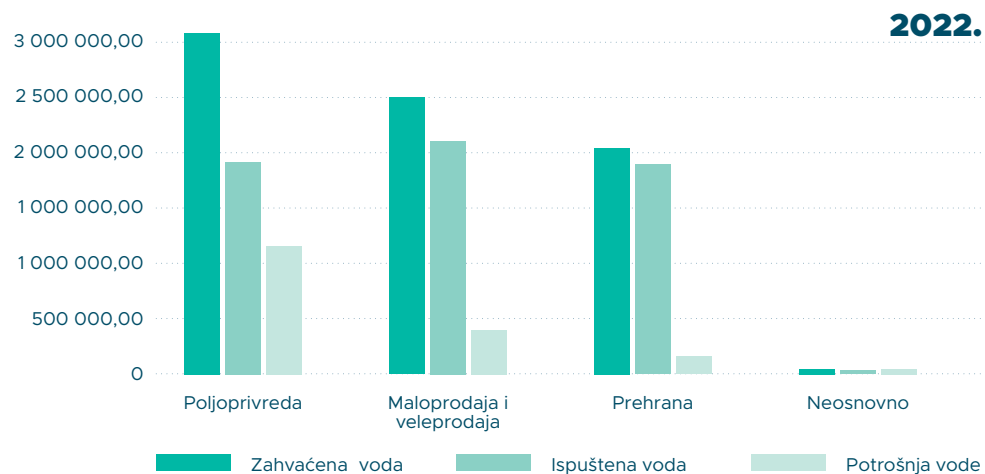
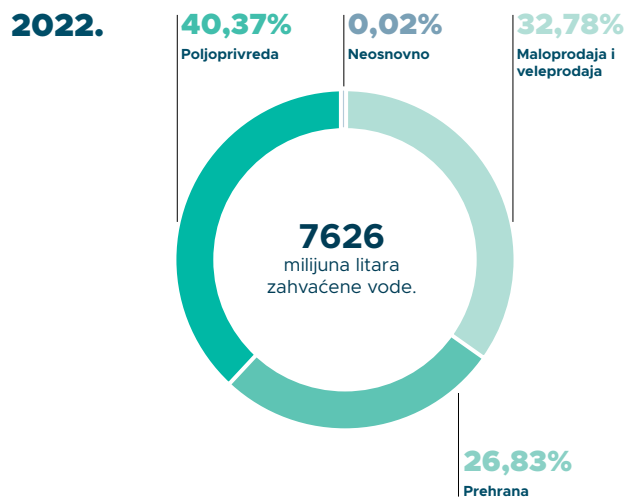
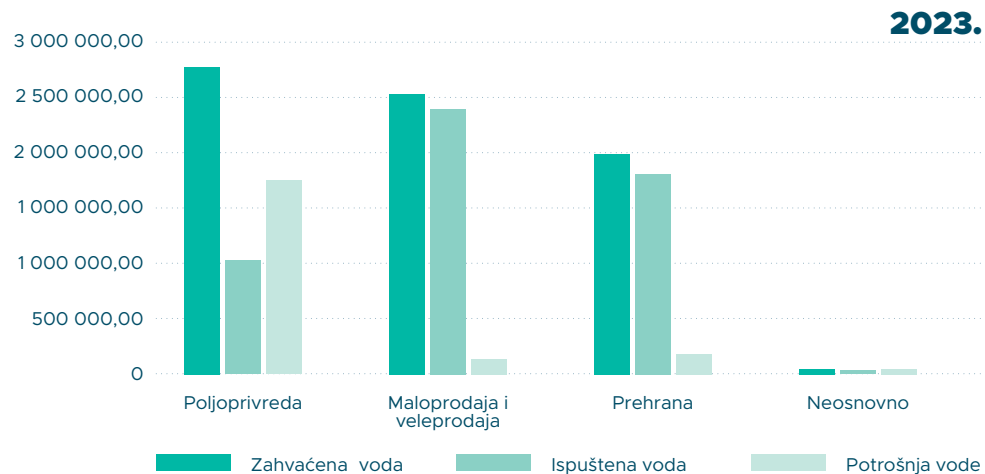
	Ukupno 2023.	Ukupno 2022.	Poljoprivreda 2023.	Poljoprivreda 2022.	Maloprodaja i veleprodaja 2023.	Maloprodaja i veleprodaja 2022.	Prehrana 2023.	Prehrana 2022.	Neosnovno 2023.	Neosnovno 2022.
Zahvaćena voda	7 283 075 198,19	7 626 355 825,59	2 771 253 812,00	3 079 081 578,00	2 528 321 920,19	2 500 020 649,40	1 982 691 466,00	2 045 906 598,19	808 000,00	1 347 000,00
Ispuštena voda	5 225 707 916,57	5 909 042 746,88	1 025 699 945,00	1 919 993 138,00	2 397 542 155,00	2 102 208 620,88	1 802 465 816,57	1 886 660 988,00	8100,00	180 000,00
Potrošnja vode	2 057 367 281,62	1 717 313 078,71	1 745 553 867,00	1 159 088 440,00	130 779 765,19	397 812 028,52	180 225 649,43	159 245 610,19	799 900,00	1 167 000,00

Voda

Udjeli zahvaćene vode prema poslovnim područjima

Distribucija potrošnje vode po poslovnim područjima u litrama

Voda

Onečišćenja

U većini postrojenja za obradu otpadnih voda nisu zabilježena prekoračenja dozvoljenih vrijednosti ni incidenti onečišćenja vode. U sedam kompanija zabilježeni su manji incidenti, odnosno odstupanja od zakonski dozvoljenih vrijednosti. Najviše incidenata, njih 28, imao je Mercator SRB, i to tijekom čišćenja separatora masti i ulja, pa će se tijekom 2024. razmotriti mogućnosti unaprjeđenja tog procesa. Manje odstupanje zabilježeno je i u Zvijezdi HR, no u izvještajnoj godini nadzorna regulatorna tijela nisu izdala nijedno rješenje kojim bi ocijenila da je kvaliteta ispusne vode nezadovoljavajuća. Također, vodopravna inspekcija koja je obavila nadzor u siječnju 2023. nije zabilježila veća odstupanja, Naime, iako su se u analizama otpadnih voda primijetila odstupanja u koncentracijama organskih tvari i sulfata, takva prekoračenja nisu neuobičajena u proizvodnim procesima i ne dovode u pitanje usklađenost sa zakonskim propisima, već su indikator za interna poboljšanja procesa. Važno je napomenuti da se analize otpadnih voda provode na 24-satnoj osnovi, što omogućuje sustavno praćenje kvalitete vode. Zvijezda HR plaća godišnju naknadu za zaštitu voda te redovito čisti kanalizacijski sustav.

IMPLEMENTIRANE PRAKSE ODRŽIVOG UPRAVLJANJA VODOM 2023.:

- suho podmazivanje traka (Jamnica HR, Sarajevski kiseljak, Mg Mivela)
- recirkulacija vode u proizvodnom procesu (PIK Vrbovec HR, Mercator EMBA, Jamnica HR, Vinka)
- ponovna upotreba vode za potrebe tamo gdje su zahtjevi za kvalitetu vode niži, npr. pranje podova mljekare i navodnjavanje (Belje)
- reduciranje broja CIP pranja (engl. cleaning in place, Sarajevski kiseljak, Mercator EMBA, Belje)
- instalacije mjerača protoka vode i pare te štedljivih slavina (PIK Vinkovci, Jamnica HR, Belje)
- optimizacija potrošnje vode povećanim nadzorom i planiranjem proizvodnje (Vinka, Mercator EMBA)
- optimizacija u obradi otpadne vode (Vinka, PIK Vrbovec HR)
- prikupljanje i ponovna upotreba kišnice (Mercator EMBA)
- redovito održavanje opreme koja upotrebljava vodu, edukacija zaposlenika i instalacija opreme za smanjenje potrošnje vode (Konzum HR, Konzum BiH, PIK Vinkovci Mercator SLO, Mercator BiH, Konzum BiH i Zvijezda HR).

Voda

Održivo gospodarenje vodom

U skladu s pristupom upravljanju vodama u grupi pića, Jamnica HR jedan je od predvodnika po ekspertizi u upravljanju vodama u Grupi. Unutar proizvodnih pogona Jamnice kontinuirano se unaprjeđuju sustavi i tehnološka rješenja kojima se maksimizira iskorištavanje vode u svakom dijelu procesa – od upravljanja izvorišnim područjem preko proizvodnog procesa do ispusta vode.

Jamnica provodi niz održivih praksi gospodarenja vodom kako bi smanjila svoj ekološki otisak i pridonijela očuvanju vodnih resursa. Godišnje se provode aktivnosti čišćenja i održavanja terena izvorišnog područja i melioracijskog kanala otpadnih voda. Mjerenjem razine vode i redovitim godišnjim čišćenjem vrela putem tehnike *air-liftinga* osigurava se očuvanje osjetljivosti izvorišta vode te zaštita vodnih resursa.

Pranje gajbi za povratne staklene ambalaže iskorištenom vodom iz procesa pranja povratne staklene ambalaže smanjuje potrošnju svježe vode i promiče efikasno korištenje resursima. Također, proveden je projekt uvođenja suhog podmazivanja na pojedinim linijama za PET ambalažu, a planira se proširenje tog projekta na preostale linije do 2024.

Kroz sve te inicijative Jamnica aktivno radi na optimizaciji svojih proizvodnih procesa kako bi smanjila negativan utjecaj na okoliš.

Kompanija također nastoji smanjiti potrošnju vode kroz primjenu novih tehnologija, kao što je nova aseptička linija, u cilju smanjenja svih energenata i vode, na najmanju moguću mjeru. Na aseptičkim se linijama pune proizvodi koji sadržavaju prirodne sastojke, ne sadržavaju konzervanse i vrlo su osjetljivi. Stoga proizvodnja i punjenje takvih proizvoda zahtijevaju sterilne uvjete i zbog toga ih se puni na aseptičkoj liniji koja je dizajnirana da omogućuje takve uvjete i visoke standarde. Novu je aseptičku liniju specijalno za Jamnicu dizajnirala tvrtka Krones, a linija trenutačno ima najnapredniju tehnologiju i jedinstvena je u jugoistočnoj Europi. U jednom satu puni **36 000 boca volumena 0,5 l i 28 000 boca volumena 1,5 l**, što omogućuje veću produktivnost, a to je posebno važno u proljetnim i ljetnim mjesecima kada je potražnja za osvježavajućim pićima višestruko povećana.

Uz to, **nova linija troši manje vode, električne energije i kemikalija** pa je ujedno bolja za okoliš. Prati se temperatura, tlak, trajanje procesa, kao i mikrobiologija svih površina povezanih s procesom punjenja, a radi se i mikrobiološka validacija procesa proizvodnje. Te održive prakse pokazuju posvećenost Jamnice prema zaštiti okoliša. Kroz kontinuirane napore u implementaciji održivih procesa, Jamnica nastavlja svoju ulogu u očuvanju prirodnih resursa i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš.

PIK Vrbovec HR među proizvodnim kompanijama ističe se svojim pristupom učinkovitog upravljanja vodom kao resursom koji se temelji na suradnji različitih odjela i timova u cilju osiguranja optimalne količine i kvalitete crpljene vode. Glavni su sudionici u procesu zaposlenici održavanja, zaposlenici odjela zaštite okoliša i tim za upravljanje energijom.

Važno je istaknuti da se voda u ovom pristupu promatra kao energent, što znači da se uključuje u sustav upravljanja energetskom učinkovitošću prema standardu ISO 50001-2018 te se upravljanje vodom odvija prema pravilima i smjernicama navedenima u tom standardu, a samim time usmjereno je prema postizanju energetske učinkovitosti.

Tako je u kompaniji 2023. upotreba vode smanjena za 6,53 % u odnosu na 2022., a to znatno smanjenje potrošnje vode ne pridonosi samo očuvanju pitke vode nego i pozitivno utječe na zaštitu okoliša i povećava održivost proizvodnih procesa.

Ponovna upotreba kišnice i vodovodne vode

U Fortenova grupi je 2023. ukupno reciklirano i oporabljeno 36 milijuna litara vode. Ukupno tri kompanije²⁸ recikliraju vodu, a upotrebljavaju je u različite svrhe. Primjerice, u prehrambenim se kompanijama reciklirana voda upotrebljava za pranje pogona i hlađenje strojeva. Tako je u svrhu ponovne upotrebe vode za hlađenje strojeva sustav recikliranja vode u **PIK-u Vrbovec HR** implementiran na tri ključne lokacije unutar proizvodnog pogona.

I Mercator EMBA ističe se svojim znatnim doprinosom očuvanju vodnih resursa kroz upotrebu velike količine reciklirane vode u proizvodnom procesu, posebno kišnice. Riječ je o proizvođaču

instant-proizvoda i desertnih preljeva od kakaa, s tvornicom od 16 000 m² u Logatcu u Sloveniji. Upotrebljavaju vodu iz javnog vodovoda i oborinsku vodu, čime smanjuju opterećenje na lokalne vodne resurse.

Tehnološkim se nadgradnjama iz godine u godinu povećava udio reciklirane vode i potrošene oborinske vode. Godišnja je potrošnja vodovodne vode u kompaniji oko 17 000 m³, a u proizvodnom procesu upotrebljavaju se vodovodna voda i kišnica. Ideja o mogućnosti upotrebe oborinske vode u tehnologiji seže još u 2009., u fazu izgradnje postojećega objekta u Mercatoru EMBA. U bazenu oborinske vode kapaciteta 1200 m³ dnevno se reciklira vodovodna voda od koje se dio upotrebljava u tehnologiji proizvodnje pa čak 30 % ukupno potrošene vode u tehnologiji predstavlja oborinska voda. Kišnica se pročišćava kroz više stupnjeva obrade: filtracijom, dezinfekcijom, omekšavanjem vode te filtriranjem putem reverzne osmoze.

Oborinska se voda skuplja s krova i obrađuje postupcima filtriranja, kloriranja i omekšavanja. Nakon obrade, ova se voda upotrebljava kao osnova za paru te za dopunu rashladnih tornjeva i hlađenje napojnih kotlova i kondenzatora.

Ujedno, u sklopu postupka CIP (engl. *cleaning in place*) voda se upotrebljava za detaljno pranje tehnološke opreme. Ovaj proces omogućuje temeljito čišćenje bez potrebe za ručnim demontažama, čime se smanjuje potrošnja vode i potreba za kemijskim sredstvima. Osim toga, voda se upotrebljava i za sanitaciju prostora, osiguravajući higijenske standarde u proizvodnim pogonima.

Sljedeći koraci

Tijekom 2023. radne su skupine postavile ciljeve za smanjenje potrošnje vode do 2030. Ti ciljevi uključuju smanjenje potrošnje vode za 10 % u PP Poljoprivrede i Prehrane te smanjenje od 7 % u potrošnji vode u Maloprodaji i veleprodaji.

| 28 Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Vinka.

Otpad

Otpad, često shvaćen samo kao gubitak, zapravo predstavlja potencijal. Povezujući potrebe i resurse unutar otpada, transformiramo ga iz bezvrijednog u ekonomski resurs. Kroz recikliranje i ponovnu upotrebu, otpad postaje izvor inovacija, održivosti i ekonomskog napretka. Upravo takav pristup ne samo da donosi koristi za okoliš nego i za poslovanje, smanjujući troškove transporta i obrade te stvarajući nove prilike za efikasnije korištenje resursima.

Količina otpada koji je generirala Fortenova grupa 2023. veća je za 1 % nego godinu ranije. Ukupno je generirano 88 380,85 tona otpada, uključujući plastiku, papir, karton, drvo, staklo, metale, tekstil, biomasu, mulj, otpad životinjskog podrijetla, ulja, masti iz separatora masti, folije, električni i uredski otpad, IT opremu, fluorescentne cijevi, farmaceutski otpad itd.

88 380,85
tona otpada
+1 % u usporedbi s 2022.

Najviše, čak 66,1 % otpada generira se u **maloprodajnim i veleprodajnim** kompanijama. Veliki izazov u tim kompanijama predstavlja sekundarna i tercijarna ambalaža koju kontroliraju dobavljači trgovačkih proizvoda. Usprkos tome ukupna količina otpada smanjila se za 4 %. Maloprodajne i veleprodajne kompanije fokusiraju se na smanjenje komunalnog otpada te povećavaju udio recikliranih materijala u vlastitoj ambalaži i preusmjeravaju velike količine ambalaže kao što su papir, karton i plastika na recikliranje.

Aktivnosti koje pridonose stvaranju otpada u **poljoprivrednim i prehrambenim** kompanijama su zbrinjavanje proizvoda ili

sirovina kojima je istekao rok trajanja, a tek potom otpad nastao u proizvodnim procesima. U poslovnom području **Prehrana**, gdje su proizvodni procesi iznimno raznoliki zbog širokog spektra prehrambenih proizvoda, nužno je detaljno sistematizirati te procese kako bi se odredila njihova važnost u kontekstu smanjenja otpada za cijelu Grupu. Kompanije aktivno istražuju potencijal postupnog preuzimanja proširene odgovornosti proizvođača i prijenosa pozitivnih okolišnih utjecaja na potrošače. Glavni je fokus na razvoju ambalaže, a nekoliko kompanija već u ranim fazama lanca stvaranja vrijednosti uključuje etičnost i okolišnu održivost svojih proizvoda. Primjerice, kompanije grupe pića smanjuju plastiku u svojoj ambalaži kroz upotrebu reciklirane rPET i povratne ambalaže za distribuciju proizvoda u prehrambenim kompanijama²⁹. To predstavlja velik korak prema ostvarivanju cilja održivog poslovanja i smanjenja negativnog utjecaja na okoliš.

U kontekstu europskoga zelenog plana i najavljenog povećanja zakonskih obveza povezanih sa smanjenjem količine upotrijebljene plastike i povećanjem upotrebe reciklirane plastike za ambalažu proizvoda, kompanije grupe pića već su nekoliko godina prije uvođenja očekivanih zakonskih obveza krenule u projekte modifikacije plastične ambalaže, poput neodvojivog čepa, koji je detaljnije opisan u sljedećem poglavlju, smanjenja količine korištene plastike i upotrebe reciklata. U grupi pića³⁰ udio reciklirane plastike u ukupnoj ambalaži iznosi 6 %, a plastika u ambalaži smanjila se za 0,5 % u usporedbi s prošlom godinom.

Poljoprivredne i prehrambene kompanije stvaraju veliku količinu otpada od mulja pri obradi otpadne vode i otpadne plastične ambalaže pri manipulaciji robom, ali i pri upotrebi agrofoliije u govedarskoj proizvodnji. Od ostalih vrsta otpada, u poljoprivredi je zastupljen biootpad, papir, karton, razni metali, otpadna ulja itd.

Pregled otpada prema metodama zbrinjavanja, tipu otpada i poslovnom području dan je u tabličnim prikazima u nastavku.

²⁹ Jamnica HR | Sarajevski kiseljak

³⁰ Jamnica HR

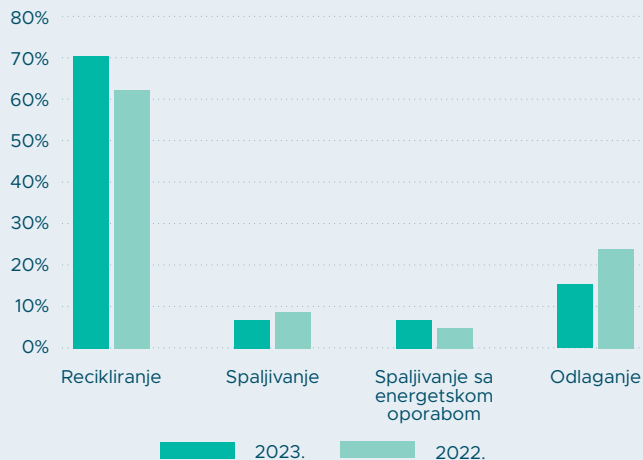
Otpad

Težina otpada prema tipovima zbrinjavanja

Zbrinjavanje otpada	Težina opasnog otpada (tone) 2023.	Težina opasnog otpada (tone) 2022.	Težina neopasnog otpada (tone) 2023.	Težina neopasnog otpada (tone) 2022.	Težina otpada obrađena na lokaciji kompanije (tone) 2023.	Težina otpada obrađena na lokaciji kompanije (tone) 2022.	Ukupno 2023.	Ukupno 2022.	% promjene
Recikliranje i kompostiranje	241,00	382,00	52 689,00	48 769,00	5 386,00	5 470,00	58 317,00	54 621,00	7 %
Spaljivanje	1036,00	1234,00	5497,00	6339,00	0,00	5,00	6532,00	7578,00	-14 %
Energetska uporaba	80,00	25,00	6334,00	4353,00	9,00	33,00	6422,00	4411,00	46 %
Odlaganje	706,00	106,00	15 034,00	19 661,00	1 370,00	1 168,00	17 110,00	20 935,00	-18 %
Ukupno	2063,00	1748,00	79 554,00	79 122,00	6765,00	6675,00	88 381,00	87 545,00	1 %

Iz priložene tablice jasno je vidljiva predanost Fortenova grupe odgovornom gospodarenju otpada i ostvarivanju svojih zakonskih proizvoda. Količina recikliranog otpada na razini Grupe povećala se za 7 %, dok se spaljivanje otpada smanjilo za 14 %. Istodobno, spaljivanje s energetsom uporabom povećalo se za 46 %, a otpad koji završava na odlagalištu smanjio se za 18 %.

Usporedba zbrinjavanja otpada u Grupi 2023. i 2022.

Otpad

Količina otpada prema poslovnim područjima

Težina otpada iskazana je u tonama	Poljoprivreda 2023.	Poljoprivreda 2022.	Prehrana 2023.	Prehrana 2022.	Maloprodaja i veleprodaja 2023.	Maloprodaja i veleprodaja 2022.	Neosnovne djelatnosti 2023.	Neosnovne 2022.	Ukupno 2023.	Ukupno 2022.	% promjene
neopasni otpad	10 263,72	9455,36	14 322,99	12 355,44	54 562,14	56 961,82	404,69	349,00	79 553,54	79 121,62	1%
opasni otpad	1145,35	1199,49	177,30	119,89	740,07	428,00	0,00	0,00	2062,72	1747,38	18%
obrađeni otpad na lokaciji	0,00	0,00	3634,39	3415,00	3130,19	3261,00	0,00	0,00	6764,58	6676,00	1%
Ukupno	11 409,07	10 654,85	18 134,69	15 890,33	58 432,40	60 650,82	404,69	349,00	88 380,85	87 545,00	1%
Postotni udio	12,91%	12,0 %	20,52%	17,9 %	66,11%	68,4 %	0,46%	0,4 %	100%	100%	

Doprinos poljoprivrednih kompanija u stvaranju otpada na razini Grupe iznosi 12,9 %, a prehrambenih kompanija 20,5 %, dok se, već je spomenuto, najviše otpada stvara u maloprodaji i veleprodaji – 66,1 %. Na razini Grupe ukupna količina neopasnog otpada povećana je za 1 %, dok je količina obrađenog otpada na lokaciji porasla za 1 %. Opasni otpad povećao se za 18 %. Najveći dio tog povećanja dolazi iz maloprodaje, odnosno iz Mercatora SRB, koji je 2023. zbrinuo 631 tonu opasnog otpada zbog pražnjenja skladišta neupotrebljive IT opreme, otpisivanja zastarjele stare rashladne opreme i slične opreme iz poslovnica. Jedan dio povećanja dolazi i od Jamnice HR i Sarajevskog Kiseljaka koji su ove godine također zbrinjavali rashladne uređaje i EE otpad. Sav otpad zbrinut je putem ovlaštenih dobavljača, poštujući sve zakonske propise.

Održivo gospodarenje otpadom

Nekoliko kompanija Grupe ističe se primjerima aktivnosti koje su usmjerene prema smanjenju količine komunalnog otpada. To su PIK Vrbovec HR, Mercator SRB, Konzum HR te Belje, Vinka, PIK Vinkovci i Mg Mivela.

PET OKOSNICA ODGOVORNOG UPRAVLJANJA OTPADOM U PIK-U VRBOVEC HR:

- 1. Odabir reciklabilnih ulaznih materijala:** PIK Vrbovec HR upotrebljava PP ambalažu umjesto višepolimerne plastične ambalaže, što pridonosi smanjenju ekološkog otiska proizvoda i potiče održivost u lancu opskrbe.
- 2. Upotreba povratne plastike za distribuciju proizvoda:** Od 2023. prelazi na upotrebu unajmljene povratne plastike za distribuciju dijela asortimana proizvoda. To smanjuje potrošnju novih sirovina i pridonosi smanjenju otpada, potičući kružnu ekonomiju i odgovorno upravljanje resursima.
- 3. Industrijska simbioza:** Nusproizvodi životinjskog porijekla upotrebljavaju se kao sirovina u bioplinskom postrojenju te se tako potiče suradnja i optimizacija korištenja resursima. Ta praksa promiče ekonomičnost i smanjenje količine otpada koja bi inače završila na odlagalištu.
- 4. Odvajanje proizvodnog otpada i smanjenje miješanoga komunalnog otpada:** Nastali otpad odvaja se prema prepoznatim kategorijama kako bi se smanjila ukupna količina miješanoga komunalnog otpada. PIK Vrbovec HR 2023. postigao je cilj smanjenja miješanoga komunalnog otpada za 18 %, što je rezultat sustavnog odvajanja novih komponenti iz otpada i primjene odgovarajućih postupaka zbrinjavanja.
- 5. Smanjenje količine mulja kroz tehničko-tehnološke preinake:** Implementirane su tehničko-tehnološke promjene na uređaju za pročišćavanje otpadnih voda, što je 2023. rezultiralo smanjenjem mulja za 16 %. Takvo smanjenje mulja nije samo ekološki korisno, već smanjuje troškove obrade otpadnih voda i održavanja sustava.

Konzum HR implementirao je i certificirao sustav upravljanja okolišem prema normi ISO 14001:2015, a kroz sustav su definirane radne upute i procedure za obradu otpada. Na svim se lokacijama provodi sortiranje otpada do maksimalne razine, u cilju odvajanja što više korisnih vrsta otpada, poput kartona, kako bi se smanjila količina komunalnog otpada. Tako je Konzum HR u usporedbi s prethodnom godinom smanjio količine komunalnog otpada za 3 %. Redovito se provode edukacije i interni auditi kako bi se osiguralo da se procesi odvijaju u skladu s propisanim uputama te se po potrebi poduzimaju korektivne ili preventivne radnje. Tako Konzum HR nastoji unaprijediti svoje prakse upravljanja otpadom i postići održivost poslovanja.

Belje već četvrtu godinu zaredom kontinuirano smanjuje ukupnu količinu miješanoga komunalnog otpada, a ključnu ulogu u tome ima edukacija zaposlenika, kroz koju dobivaju znanja i vještine za učinkovito upravljanje otpadom. Interni postupci jasno definiraju načine postupanja s otpadom kako bi se osigurala kvalitetne i održive prakse gospodarenja otpadom.

Jamnica se odlučila okrenuti prema održivom pakiranju te Janu puniti u bocu od 0,5 i 0,33 l koja je napravljena od 100 % reciklirane plastike, a osim što je to korak prema boljoj i održivoj budućnosti, njime se potrošačima osigurava proizvod od ekološki prihvatljivijem pakiranju. Upravo je uloga potrošača u ovoj priči izrazito važna jer su pozvani da recikliraju boce nakon konzumacije i tako osiguraju sirovinu rPET i pomognu kružnom modelu gospodarstva. Reciklirana plastika ili rPET podrazumijeva ponovnu uporabu plastike pri proizvodnji novih boca. *Reuse* ili ponovna uporaba temelj je kružnog modela gospodarstva. Količina reciklirane plastike u Jamnici iznosi 8 % ukupne plastike za ambalažu.

Otpad

Na sljedećoj slici prikazano je kako nastaje 100 % reciklirana boca Jane.

Prvi korak prema recikliranju i ponovnoj uporabi plastike je pravilno odlaganje PET boca odnosno njihovo prikupljanje kroz proces povrata plastične ambalaže.

Jana se puni u 100% reciklirane plastične boce 0,5l. Tako čuvamo okoliš i brinemo o budućnosti.

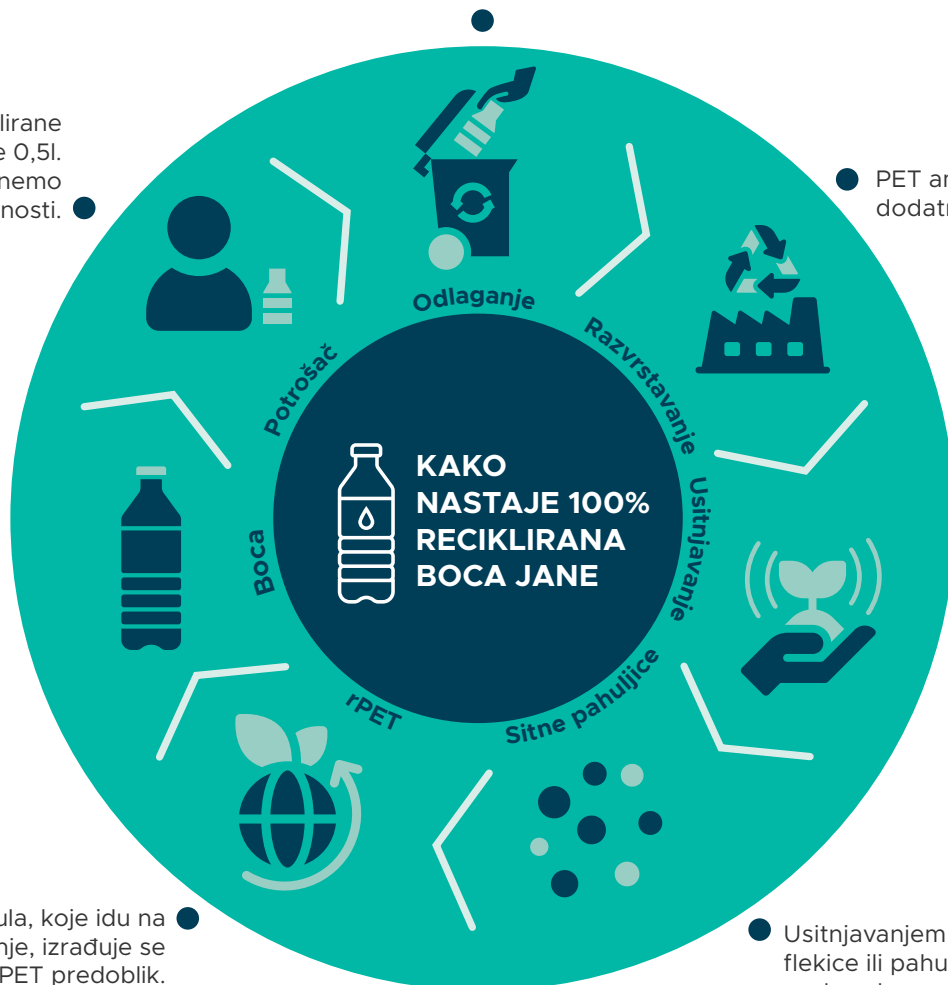
PET ambalaža putuje na dodatno razvrstavanje.

Rezultat je PET boca napravljena od 100% reciklirane plastike.

Slijedi proces mljevenja, pranja i sušenja.

Od dobivenih granula, koje idu na dodatno pranje i sušenje, izrađuje se novi rPET predoblik.

Usitnjavanjem prerađene plastike nastaju flekice ili pahuljice (tzv. flakes). One zatim prolaze kroz proces zagrijavanja i rastapanja te se formiraju u granulat.

Kompanije **grupe pića** postupno prelaze na **spojni čep** i time se usklađuju s Direktivom EU-a o smanjenju utjecaja određenih plastičnih proizvoda na okoliš, koja zahtijeva da čepovi i poklopci ostanu čvrsto pričvršćeni na boce sve dok su u upotrebi, s obzirom na to da najčešće izmiču sustavu za skupljanje otpada i završavaju u okolišu. Rok je implementacije spojenog čepa za sve proizvođače 3. srpnja 2024., a u Jamnici i Mg Miveli s Direktivom se usklađuju i ranije te žele potaknuti i druge da slijede njihov primjer. Uz Jamnicu spojene čepove zasad imaju PET pakiranja Sarajevskog kiseljaka, Sensationa i Sky Cole.

Mercator SLO provodi brojne održive prakse usmjerene na smanjenje otpada. Sustavno se provjeravaju rokovi trajanja namirnica u trgovinama te snižavaju cijene robe koja se približava isteku roka, adekvatno se skladište namirnica prema smjernicama proizvođača te se nepotrošena hrana donira humanitarnim organizacijama. Također, Mercator SLO provodi projekte za smanjenje papirnog otpada, potičući prelazak na digitalno poslovanje putem povećanja broja partnera koji izdaju e-račune i upotrebom mobilne aplikacije za izdavanje računa svojim kupcima. Kompanija također optimizira rukovanje otpadom, strogo razvrstavajući otpad po vrstama i provodeći interni nadzor kako bi osigurala ispravno postupanje s otpadom. Uz to, zaštita okoliša integrirana je u ugovorne obveze s dobavljačima, a Mercator SLO redovito surađuje s poslovnim partnerima i javnošću kako bi promovirao svijest o važnosti ponovne uporabe, recikliranja i kružnog gospodarstva.

Otpad

Smanjenje otpada od hrane

Kao dio Grupe čije je ukupno poslovanje povezano s hranom, bilo da je riječ o njezinoj proizvodnji ili prodaji, kompanije stalno razvijaju projekte kojima educiraju javnost svih uzrasta o važnosti pravilne prehrane, a još više umjerenog i odgovornog kupovanja prehrambenih namirnica, kako bi se što više smanjile količine bacene hrane i time prevenirale količine otpada. Premda su kompanije iz poslovnog područja Maloprodaja i veleprodaja najaktivnije u doniranju hrane, u tom procesu sudjeluju i kompanije iz drugih područja Grupe.

Godine 2023. četiri su kompanije – Fortenova grupa, Konzum HR, Zvijezda HR i PIK Vrbovec HR na inicijativu Ministarstva poljoprivrede potpisale Dobrovoljni sporazum o sprječavanju i smanjenju nastajanja otpada od hrane “Zajedno protiv otpada od hrane”. Njime se potiče društvena odgovornost s krajnjim ciljem sprječavanja i smanjenja nastanka otpada od hrane u Hrvatskoj. Sporazum je dio provedbe Plana sprječavanja i smanjenja nastajanja otpada od hrane u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2023. do 2028. godine, kao i reformske mjere “Unaprjeđenje sustava doniranja hrane” iz Nacionalnog plana za oporavak i

otpornost 2021. – 2026., a potpisuje se na razdoblje od pet godina. U skladu s navedenim, Grupa prati podatke o otpadu od hrane u svim svojim kompanijama. Tako je 2023, u odnosu na godinu ranije otpad od hrane u poljoprivredi smanjen za 26 %, u maloprodaji i veleprodaji za 1,2 %, dok se u prehrani povećao za mali postotak od 0,3 %. Ukupno smanjenje otpada od hrane na razini grupe iznosilo je 4 %. Sljedeći koraci uključuju definiranje aktivnosti za smanjenje do 2030. po kompanijama i unaprjeđenje sustava praćenja.

Nusproizvodi

težina je iskazana u tonama	2022.	2023.
Poljoprivreda	9246,41	9298,72
Maloprodaja i veleprodaja	181,554	188,103
Prehrana	12 293,47	12 047,01

Otpad od hrane

	Prehrana (tone)	Poljoprivreda (tone)	Maloprodaja i veleprodaja (tone)	Ukupno (tone)
2023.	2732,79	8129,23	16 046,26	26 908,28
2022.	3699,01	8107,99	16 243,69	28 050,69
Postotak promjene	-26,1 %	0,3 %	-1,2 %	-4 %

PODRŠKA POTROŠAČIMA ZA SPREČAVANJE NASTANKA OTPADA

Reciklopedija je edukativna platforma čiji je cilj potaknuti i motivirati kupce da odgovorno rukuju namirnicama. Platformu je pokrenuo Konzum HR 2022., a 2023. i Mercator SRB kreće s ovim projektom koji je u Srbiji i nagrađen nagradom “Kampanja sa svrhom” u okviru Festivala društvene odgovornosti. Reciklopedija predstavlja posebnu internetsku stranicu koja pruža korisne i praktične savjete primjenjive za sve članove obitelji, omogućujući im da na jednostavan i zanimljiv način pridonesu pozitivnom utjecaju na zajednicu i okoliš. Također, potiče građane da podijele svoja iskustva na društvenim mrežama upotrebljavajući oznaku #reciklopedija kako bi inspirirali i druge da mijenjaju svoje prehrambene navike i smanje bacanje hrane.

Osim otpada od hrane pojedine operativne kompanije³¹ generiraju i nusproizvode. Pregled ukupno stvorenog nusproizvoda nalazi se u gornjoj tablici. U nusproizvodima sadržani su biološki otpaci iz poljoprivrednih kompanija, proizvodi s istekom roka trajanja, nusproizvodi životinjskog porijekla, sirutka i sl.

³¹ LG Moslavina, Belje, Konzum BIH, Konzum HR, Mercator IP, PIK Vrbovec HR, Agrolaguna, Mercator EMBA, Zvijezda HR

Otpad

Dobre prakse smanjenje otpada od hrane

Konzum HR 2023. s velikim je ponosom **šesti put** ponio titulu **Najdonatora** u kategoriji velikih trgovaca i proizvođača hrane, i to za najveću ukupnu godišnju vrijednost donacija hrane. Nagrada se dodjeljuje u okviru inicijative koju je pokrenula Biljana Borzan, izjaviteljica Europskog parlamenta za smanjenje bacanja i povećanje doniranja hrane.

1600 t
donirane hrane u pet godina
Konzum HR
6. put zaredom proglašen
Najdonatorom

Kao vodeći trgovački lanac u području doniranja hrane u Hrvatskoj, Konzum HR je tijekom 2022. donirao hranu ukupne vrijednosti od više od 1,2 milijuna EUR, bez uključenog PDV-a, što je najveći iznos donirane hrane dosad.

Od 2016. Konzum HR kontinuirano pruža podršku zajednici te je u tu svrhu donirao više od 1600 tona hrane. Doniranu hranu gotovo svakodnevno prikuplja 17 registriranih posrednika u 53 prodavaonice.

Mercator SRB prije točno godinu dana pokrenuo je veliku kampanju za očuvanje okoliša. Voće i povrće isteklog roka 16 prodavaonica IDEA tijekom godinu dana pretvaralo je u kompost, a rezultati su premašili sva očekivanja. U godinu dana kompostirali su ukupno 35 tona organskog otpada i od toga dobili oko šest tona komposta koji se onda našao na policama prodavaonica. Tako je Mercator SRB izravno utjecao da taj otpad ne završi na odlagalištu i time pridonio zaštiti okoliša.

Kružno gospodarstvo

U implementaciji kružnog gospodarstva u Fortenova grupi ističe se kompanija Energija Gradec, sa svojih pet bioplinskih postrojenja: Mitrovac, Gradec, Popovac, Ovčara te Vinka koji se nalaze pored proizvodnih pogona u Belju, Vupiku i Vinki te se postiže integracija resursa i proizvodnih procesa na više razina.

Na primjeru kompleksa Mitrovac ostvaruju se sinergije u upotrebi energije uz naglasak na integraciju stočarske, poljoprivredne, povrtarske i energetske proizvodnje. Bioplinsko postrojenje od 2 MWh Mitrovac smješten je pored farme mliječnih krava kapaciteta 2000 grla i staklenik za hidroponsku proizvodnju rajčice, koji se prostire na površini od 4,5 hektara i ima godišnju proizvodnju od 2700 tona rajčica. Za proizvodnju rajčice upotrebljava se isključivo biološka zaštita bez ikakve upotrebe pesticida, a za oprašivanje biljaka rabe se živi bumbari. Bioplinsko postrojenje Mitrovac proizvodi električnu energiju iz nusproizvoda s farme Mitrovac koja se ispušta u električnu mrežu. Nusproizvod proizvodnje električne energije je toplinska energija koja se koristi za zagrijavanje staklenika što omogućuje njegovo efikasno funkcioniranje.

Bioplinska postrojenja Gradec i Ovčara nalaze se pored svinjogoj-skih farmi. Postrojenja od 2MWh proizvode električnu energiju, primarno iz nusproizvoda farmi, koja se ispušta u mrežu a kružno gospodarstvo je zaokruženo time što te iste farme za potrebe grijanja koriste u značajnom obujmu toplinsku energiju koja je nusproizvod proizvodnje električne energije. S druge strane, nusproizvodi koji proizlaze iz procesa proizvodnje električne energije mogu se koristiti dalje u poljoprivredi (digestat).

Stabilnost vlastitoga energetskog sustava i povećana neovisnost o tržišnim cijenama energije predstavljaju ključne poslovne prednosti ovakvog sustava.

Materijali i sirovine

Održivo i odgovorno upravljanje materijalima i sirovinama postaje sve važnija tema, pogotovo u svjetlu ograničenih resursa na planetu. Sirovine i materijali u prehrambenom i poljoprivrednom segmentu Fortenova grupe odnose se na sirovine životinjskog i biljnog podrijetla koje se distribuiraju na tržište u prerađenom ili izvornom obliku. S druge strane, u PP-u Maloprodaja i veleprodaja naglasak je na materijalima za pakiranje proizvoda vlastite trgovačke marke, kao i kupljenih materijala za pakiranje i distribuciju proizvoda na odjelu delicata te plastičnih vrećica na blagajnama i odjelima voća i povrća. Specifičnost je industrije da je većina materijala koja je u optjecaju zapravo ambalaža trgovačkih proizvoda brojnih dobavljača. Glavna je odgovornost Grupe praćenje i upravljanje materijalima koje naručuje i upotrebljava kao sirovine i materijale za pakiranje. Razumijevanje karakteristika i životnog ciklusa tih proizvoda ključni su za minimizaciju svih potencijalno štetnih učinaka na okoliš.

Godine 2023. ukupna težina materijala i sirovina u Grupi iznosila je 1 451 773 tona, što predstavlja povećanje od 8 % u odnosu na prethodno izvještajno razdoblje. Povećanje je primarno rezultat poboljšanja kvalitete praćenja podataka pa su 2023. u praćenje uključene dodatne kategorije. Najveće povećanje dolazi od uključivanja praćenja žive stoke u ukupne sirovine te plastičnih vrećica na blagajnama i odjelima voća i povrća u maloprodaji i veleprodaji. Od ukupne težine obnovljivo je 93 % materijala i sirovina. Izračun obuhvaća široki spektar sirovina, materijala za pakiranje te dodatka i pomoćnih materijala koji su korišteni u proizvodnim procesima (dodaci i pomoćni materijali upotrebljavaju se u proizvodnji, ali nisu dio konačnog proizvoda).

1 449 756 tona
materijala, uključujući sirovine,
materijale za pakiranje i
pomoćne materijale

Materijali za pakiranje podijeljeni su u šest različitih kategorija, dok je lista sirovina podijeljena u 26 kategorija. Među šest kategorija materijala za pakiranje ubrajaju se papir i karton, drvo, metali, staklo, plastika te višeslojna ambalaža. Sirovine su grupirane prema specifičnim potrebama poljoprivrede, poput gnojiva, sjetvenog sjemena i stočne hrane, te procesnim sirovinama prehrambene industrije, uključujući voće, povrće, meso, sjemenke za ulje, šećer, sol i

jestivo ulje. Također, prati se upotreba materijala za pružanje usluga, kao što su uredski papir i plastika. Posebna pažnja posvećena je sirovinama kao što su živa stoka, kakao, palmino ulje, soja i drvo zbog njihove specifičnosti i povezanog rizika s deforestacijom.

Ukupni podaci o upotrebi materijala i sirovina nalaze se u tablici u nastavku.

Potrošnja materijala prema klasifikaciji sirovina u tonama

Prema svrsi	Težina u tonama 2023.	Postotni udio (%) 2023.	Težina u tonama 2022.	Postotni udio (%) 2022.
obnovljivi materijali	1 348 769,33	93 %	1 117 609,00	82 %
neobnovljivi materijali	100 986,66	7 %	237 269,00	18 %
Prema svrsi				
sirovine	1 321 443,74	91 %	1 202 274,00	90 %
materijali za pakiranje	77 572,80	5 %	85 737,00	6 %
aditivi i pomoćni materijali	50 739,45	3 %	52 592,00	4 %
Ukupno	1 449 755,99	100 %	1 340 603,00	100 %

Materijali i sirovine

Distribucija potrošenih materijala u tonama

Materijali za pakiranje	Težina u tonama 2023.	Postotni udjeli 2023.	Težina u tonama 2022.	Postotni udjeli 2022.
papir i karton	26 093,44	33,64 %	25 207,00	29,4 %
drvo	2184,78	2,82 %	3775,00	4,4 %
metali	1835,03	2,37 %	2489,00	2,9 %
staklo	18 563,56	23,93 %	17 692,00	20,64 %
plastika	26 641,87	34,34 %	32 451,00	37,85 %
višeslojna ambalaža	1930,32	2,49 %	1441,00	1,68 %
ostalo	323,81	0,42 %	2681,00	3,13 %
Ukupno materijala za pakiranje	77 572,80	100,00 %	85 736,00	100 %
Količina recikliranog materijala u ambalaži³²	20 477,81	26,40 %	15 695,00	18,31 %

Sirovine	Težina sirovine u tonama 2023.	Postotni udjeli 2023.	Težina sirovine u tonama 2022.	Postotni udjeli 2022.
poljoprivredni materijali (gnojivo, sjeme, stočna hrana) i hrana primarne proizvodnje (sjeme za ulje, voće, povrće, meso, ulje)	1 159 738,73	87,76 %	1 020 233,00	84,18 %
živa stoka	58 443,43	4,42 %	podatak nije prikupljen	
soja	7885,81	0,60 %	7664,00	0,63 %
palmino ulje	14 684,40	1,11 %	18 651,00	1,54 %
kakao	360,66	0,03 %	podatak nije prikupljen	
drvo	110,25	0,01 %	0,00	0,00 %
šećer	842,25	0,06 %	11 466,00	0,95 %
sol	1694,69	0,13 %	1468,00	0,12 %
plastika	983,23	0,07 %	490,68	0,04 %
uredski papir	801,26	0,06 %	15 142,00	1,25 %
ostale sirovine	75 899,03	5,74 %	136 843,00	11,29 %
Ukupno sirovine	1 321 443,74	100,00 %	1 211 957,68	100,00 %
dodaci i pomoćni materijali	50 739,45	100 %	52 591,72	100,00 %
Količina recikliranih sirovina³³	202	0,02 %	228	0,02 %

³² Papir, staklo, drvo.

³³ Papir i plastika.

Materijali i sirovine

Opetovana uporaba materijala

U Fortenova grupi postoje brojni primjeri opetovane upotrebe materijala i recikliranja materijala. Posebno se u tome ističe grupa pića s implementiranim sustavom povratnih staklenih boca. Korištene boce vraćaju se proizvođaču, temeljito se čiste i steriliziraju te ponovno pune istim proizvodom, smanjujući tako količinu otpada i resurse potrebne za proizvodnju nove ambalaže. Također, sve više kompanija unutar Grupe prelazi na upotrebu povratnih spremnika kao što su višekratna ambalaža za povrće te gajbe za boce i vino. Ove inicijative dodatno naglašavaju predanost Fortenova grupe održivim praksama i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš.

Primjeri opetovane uporabe materijala

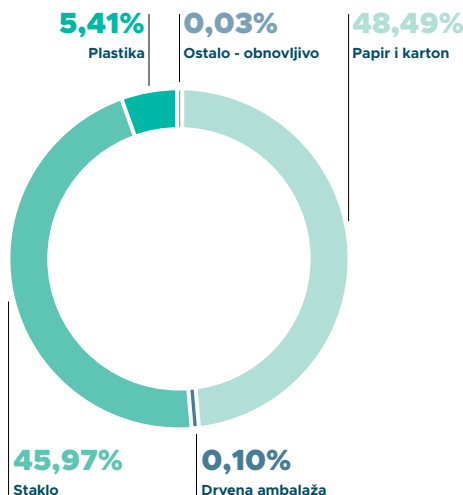
Kompanije	Primjeri dobre prakse opetovane korištenje materijala
Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Agrolaguna, Mercator IP, PIK Vinkovci, Tisak, Mercator SLO	upotreba višekratne ambalaže za transport sirovina i proizvoda
Konzum BIH	upotreba višekratne ambalaže za izlaganje proizvoda u segmentu voća i povrća
Jamica HR, Mg Mivela, Sarajevski kiselj	povratne palete, povratna staklena ambalaža i gajbe
Belje	Povratne palete

Smanjenje količine upotrijebljenih materijala

Postizanje ušteda na materijalima predstavlja složen proces. Potrebno je pronaći alternativu koja će omogućiti jednaku funkcionalnost kao prethodni materijal, uz poštovanje zakonskih propisa i preferencija potrošača. Osim toga, zamjena može zahtijevati i kompleksne promjene u proizvodnom procesu ili navikama potrošača. Međutim, uspješno provedena zamjena ili smanjenje materijala otvara vrata financijskim uštedama, dodatnoj vrijednosti proizvoda te pruža benefite za društvo kroz očuvanje dragocjenih resursa.

U usporedbi s 2022., na razini Grupe za 31 % povećao se udio recikliranih materijala za pakiranje. Najviše se recikliralo staklo,

koje čini 51 % ukupnog stakla u upotrebi materijala, dok reciklirani papir čini 38 % papira i kartona za pakiranje. Podaci za 2022. skupljeni su samo kao ukupni zbroj recikliranih materijala, pa je tako 2022. ukupna količina recikliranog materijala iznosila 18 % u ukupnoj ambalaži.

Ističemo nekoliko primjera dobre prakse u kompanijama Grupe.

Jamnica postupno smanjuje upotrebu PET ambalaže te uvodi recikliranu PET ambalažu u boce Jane. Mg Mivela također smanjuje količinu plastike u čepovima na plastičnim bocama upotrebljavajući *short neck* čepove s manjim udjelom plastike, dok je Zvijezda HR smanjila debljinu plastičnih spremnika za ulje i uklonila plastične ručke, što je rezultiralo smanjenjem udjela plastike u tim spremnicima za 17 %.

Dijamant je započeo s procesom uvođenja efikasnije tehnologije koja će trošiti manje energije i omogućiti smanjenje gramature plastike za punjenje ulja, što će dugoročno utjecati na smanjenje upotrebe plastike za 200 t.

Sve više kompanija unutar Grupe prelazi na digitalno poslovanje i smanjuje upotrebu papira. Na primjer, Belje, Belje Agro-vet, Mercator SLO i M-Energija prešli su na digitalne račune, dok je

Energija Gradec to učinila još 2022. Konzum HR nudi svojim kupcima opciju slanja računa putem aplikacije kako bi ih motivirao da smanje upotrebu papira. Također, Konzum HR pokreće projekt elektroničkog prikazivanja cijena na policama u nekim maloprodajnim objektima kako bi smanjio upotrebu papira. Smanjenje upotrebe uredskog papira provode i Roto dinamic, PIK Vrbovec HR te Fortenova grupa d.d.

Kartice vrijednosti poput Super Kartica Beograd, Super Kartica Sarajevo i MultiPlusCard nude opciju mobilnih kartica kako bi se smanjila upotreba plastičnih kartica i time smanjila upotreba plastike. Konzum BIH planira do 2030. prijeći na potpuno reciklirani materijal na odjelu delikatese u prodavaonicama Konzuma i Mercatora te postupno smanjivati udio plastike u vrećicama na odjelu voća i povrća te na mesnicama.

Kompanije	Primjeri dobre prakse smanjenja materijala
Super Kartica Sarajevo, Super Kartica Beograd, MultiPlusCard	mogućnost upotrebe digitalnih loyalty kartica umjesto plastičnih kartica, mogućnost izdavanja računa u aplikaciji umjesto papirnato u MultiPlusCardu
Belje, Belje Agro-vet, M-Energija, Energija Gradec, Mercator SLO	Prelazak i/ili djelomični prelazak na digitalni račun
Jamnica HR	upotreba rPET reciklirane plastike
Mg Mivela, Zvijezda HR	smanjenje plastike u proizvodu

Sljedeći koraci

Tijekom 2024. u planu je u opće kriterije nabave dodati i kriterije za nabavu materijala i proizvoda iz održive proizvodnje i izvora, posebice kod kategorija koje su i globalno ocijenjene ranjivima, poput kakaa, kave, palmina ulja, soje i slično.

Održive poljoprivredne prakse

Održive poljoprivredne prakse

Poljoprivredne kompanije Fortenova grupe bave se djelatnostima uzgoja žitarica, uljarica i krmnog bilja, proizvodnjom svinja, uzgojem junadi, uzgojem mliječnih krava i proizvodnjom mlijeka i mliječnih proizvoda, proizvodnjom hrane za životinje,

vinogradarstvom i proizvodnjom vina, voćarstvom i povrtlarstvom te proizvodnjom električne energije iz bioplina.

Provođenjem operativnih i održivih poljoprivrednih praksi stvara se održiva kružna

poljoprivreda koja maksimalno iskorištava sirovine, ali i stvara nusprodukte poljoprivredne proizvodnje. Održive poljoprivredne prakse temelje se na sljedećem:

- briga o tlu i vlastita proizvodnja sirovina za hranu za životinje
- organska gnojidba upotrebom nusproizvoda stočarske proizvodnje u cilju optimizacije omjera primjene organskog i mineralnog gnojiva
- obnovljivi izvori energije – iskorištavanje stajskog gnojiva i drugih biosirovina za proizvodnju električne energije
- holistički pristup u primjeni pesticida – primjenom novih tehnologija smanjuje se količina upotrebe pesticida i ispod zakonskog ograničenja
- primjena rotirajućeg plodoreda i upotreba suvremene mehanizacije za preciznu poljoprivredu kojom se optimiziraju svi procesi i umanjuje utjecaj na tlo i okoliš
- navodnjavanje površina u skladu s potrebama pojedine kulture i optimalno korištenje vodnim resursima uz kontinuirano praćenje podataka na vlastitim meteorološkim stanicama
- primjena mjera dobrobiti životinja na farmama
- ulaganje u obnovljive izvore električne energije postavljanjem solarnih elektrana.

Održive poljoprivredne prakse

Ukupna površina obradivog poljoprivrednog zemljišta u poljoprivrednim kompanijama Fortenova grupe iznosi 32 000 hektara i uključuje vlastito zemljište i zemljište u zakupu. Na tim obradivim površinama uzgajaju se sirovine za vlastitu proizvodnju stočne hrane prema potrebama 37 farmi, od kojih su 18 svinjogojске farme na kojima se proizvede više od 50 % ukupne godišnje proizvodnje tovljenika u Hrvatskoj. Sve poljoprivredne kompanije rotiraju usjeve uz pridržavanje višegodišnjeg plodoreda, reduciraju obradu tla te primjenjuju zelenu i organsku gnojidbu, čime se osigurava kontinuitet rasta i razvoja biljaka smanjujući im stres. Uz to, primjenjuju preciznu poljoprivredu i koriste se suvremenom poljoprivrednom mehanizacijom kao što su sijačice širokog zahvata od najviše 24 reda s GPS sustavom koje velikom brzinom ispucavaju zrno u tlo, čime se postiže ujednačenost nicanja usjeva. Pri sjetvi radi se i gnojidba, pa se tako optimizira rad ljudi i upotreba mehanizacije, štedi vrijeme te smanjuje potrošnja goriva.

Zelena gnojidba mješavinom trava omogućuje brojne prednosti kao što su korištenje CO₂ iz zraka te osiguravanje rahlosti i poroznosti tla, čime se postiže bolja akumulacija vode u tlu. Za takvo humusno tlo upotrebljava se manje pesticida uz ostvarenje boljih proizvodnih rezultata, s dugoročnim ciljem povećanja boniteta tla.

Primjenom holističkog pristupa u primjeni pesticida ukupno je smanjena upotreba svih vrsta pesticida na svim razinama. Pristup se temelji na kontinuiranim edukacijama zaposlenika, posebnim skladištima za pesticide kojima se smanjuje rizik onečišćenja okoliša te redovitim održavanjem opreme za aplikaciju pesticida.

U posljednjih deset godina sve poljoprivredne kompanije koriste se detaljnim analizama poljoprivrednih zemljišta za aplikaciju mineralnih gnojiva, s naglaskom na makroelemente fosfor (P₂O₅) i kalij (K₂O). Ovakav pristup aplikaciji gnojiva znatno smanjuje količinu upotrijebljenog gnojiva, što uz financijsku korist pridonosi i očuvanju okoliša od prekomjerne upotrebe mineralnih gnojiva. Uz fosfor i kalij, rade se analize i izravno pridonosi makroelement dušik (N) koji se aplicira i raspodjeljuje ovisno o potrebama na pojedinim područjima oranica.

Na pet bioplinskih postrojenja, koja su smještena neposredno uz najveće farme, iz stajskog gnojiva i drugih biosirovina proizvodi se električna energija koja se pušta u nacionalnu električnu mrežu. Nusproizvod proizvodnje električne energije iz bioplina jest toplinska energija i digestat – visokovrijedno organsko gnojivo. Za održivo gospodarenje organskim gnojivima na oko 50 % obradivih površina apliciraju se gnojovka i stajnjak, nusproizvodi stočarske proizvodnje.

Općenito uzevši, i 2023. kao i 2022. ostat će zabilježena kao klimatski iznimno izazovna godina u poljoprivrednoj proizvodnji. Dok je 2022. bila izražena dugotrajna suša koja je negativno utjecala na sve kulture, 2023. je bila nepogodna zbog izraženih vremenskih nepogoda, tuče, kao i iznadprosječnih količina oborina koje su utjecale na kvalitetu i prinose. Kako bi se minimizirao utjecaj klimatskih promjena na poslovanje, ove godine nastavljen je proces identifikacije rizika od klimatskih promjena te je u planu izrada scenarija za adaptaciju i ublažavanje rizika u području voćarstva, vinogradarstva i ratarstva. Za najugroženije je usjeve, ulaganje u navodnjavanje, kao što je bilo najavljeno, pokrenuto u izvještajnoj godini. Ukupno je odobrena i pokrenuta investicija od više od 2 milijuna EUR za kupnju sustava za navodnjavanje koji pokrivaju preko 850 ha ratarskih, povrtlarskih i voćarskih kultura. U cilju optimalnog navodnjavanja postavljene su meteorološke stanice na kojima se prate vremenske prognoze i u skladu s njima pripremaju se operativni planovi navodnjavanja za svaku pojedinu kulturu.

Strategija razvoja poljoprivrednih kompanija Fortenova grupe, koja se temelji na održivim poljoprivrednim praksama, posvećena je povećanju korištenja obnovljivim izvorima energije u proizvodnji, navodnjavanju ključnih obradivih površina, praćenju inovacija u segmentu poljoprivredne proizvodnje koje uključuje i investicije u mehanizaciju i nove tehnologije te daljnju optimizaciju upotrebe pesticida, gnojiva i vrste usjeva u skladu s europskim zelenim planom preko inicijativa opisanih u nastavku.

Inicijative smanjenja mineralnih gnojiva i pesticida te natural way of farming

Parametri su koji se uzimaju kod određivanja gnojidbe – količine za pojedine kulture: planirani prinos, prinos prethodne kulture (iznošenje hranjiva), zaliha hranjiva u tlu, uz pH-vrijednost tla i svrstavanje tla u klase ovisno o postojećem sadržaju ukupnog dušika, fosfora i kalija, sve uz mogućnost gnojidbe organskim gnojivima čiji sadržaj hranjivih tvari također ulazi u kalkulaciju. Metodologija gnojidbe, osim što uvažava zakonske okvire, razvijena je i tijekom godina usavršavana, a temeljena je na preciznoj poljoprivredi: skeniranjem zemljišta, uzimanjem uzoraka tla, analiziranjem i bilanciranjem hranjiva te u konačnici uvođenjem inovacija u mehanizaciji za aplikaciju mineralnih i organskih gnojiva (stajnjak, gnojovka i digestat). Od 2012., primjenjujući metodu precizne poljoprivrede u gnojidbi, potrošnja mineralnih gnojiva do 2023. smanjila se za gotovo 27 %. Poljoprivredne kompanije Fortenova grupe, uz već uvedenu preciznu poljoprivredu, preko ukupno **četiriju inicijativa** dodatno će smanjiti uporabu mineralnih gnojiva do **39,05 %** u odnosu na polazišnu točku do 2030.:

1. međuredna gnojidba tijekom sjetve
2. kupnja strojeva s naprednom tehnologijom za raspodjelu mineralnih gnojiva
3. uvođenje inovacija u preciznoj poljoprivredi
4. povećanje navodnjavanih površina.

Dodatno, uz smanjenje mineralnih gnojiva putem precizne poljoprivrede, poljoprivredne su kompanije Fortenova grupe tijekom godina povećavale udio površina na kojima je zastupljena organska gnojidba, što je rezultiralo time da se u istom razdoblju – od 2012. do danas, ukupna površina pod organskom gnojidbom povećala za čak 150 % te trenutačni udio organske gnojidbe u ukupnoj gnojidbi iznosi oko 14 %.

Kao savjesno proizvodno gospodarstvo, poljoprivredne kompanije Fortenova grupe poštuju zakonske okvire koji definiraju održivu uporabu pesticida kroz uvođenje normi: Sustav upravljanja zaštitom okoliša ISO 14001, Sustav upravljanja energijom ISO 50001 i Sustav upravljanja kvalitetom ISO 9001, izobrazbama, edukacijama i instrumentima kontrole, inovacijama u mehanizaciji te kroz alternativne metode primjene zaštitnih sredstava. Stoga se posljednjih godina primjena pesticida, u skladu s potrebama biljaka, kontinuirano smanjuje. Poljoprivredne su kompanije i dalje usmjerene

na smanjenje ukupnih količina pesticida u skladu sa Strategijom poljoprivrede do 2030. i Uredbom Europskoga parlamenta i Vijeća o održivoj upotrebi sredstava za zaštitu bilja. Smanjenje primjene pesticida kompanije će postići kroz sljedeće inicijative:

1. uvođenje novih strojeva za aplikaciju pesticida
2. primjena koncepta ciljanog prskanja (see&spray i Spot spraying concept)
3. primjena alternativnih metoda.

U skladu s nadolazećim regulativama u cilju zaštite područja od osobite važnosti, kao što je npr. Natura 2000, poljoprivredne kompanije Fortenova grupe 2023. pokrenule su probnu proizvodnju na dvije nove kulture te su posijane heljda i proso na gotovo 40 ha. Na tim kulturama nisu primijenjena nikakva kemijska sredstva te je korov ručno uklonjen, a postignuti prinosi bili su i više nego zadovoljavajući. Tijekom 2024. kompanije iz PP-a Poljoprivreda Fortenova grupe nastavit će testiranja i traženja dugoročnih rješenja preko probnih proizvodnja novih kultura i metoda.

Održive prakse u uzgoju ovaca

Godine 2023. Agrolaguna je inicirala ključno partnerstvo s Istarskom županijom, usmjereno na očuvanje pasmine istarska ovca, vitalnog dijela regionalne poljoprivredne baštine. U suradnji s nadležnim institucijama, uspostavili su genetički centar za uzgoj i rasplod pasmine istarske ovce. Ta je inicijativa proizašla iz nužnosti suočavanja sa zabrinjavajućim trendom smanjenja broja ovaca u Hrvatskoj te je izražena potreba za hitnom revitalizacijom stada kako bi se osigurala pouzdanost u opskrbi ovčjim mlijekom za proizvodne potrebe Agrolagune.

S posebnim fokusom na očuvanje autentičnosti, trenutačno se završava razvoj dokumentacije koja će istarskom ovčjem siru osigurati status zaštićenoga autohtonog proizvoda. Ova inicijativa ključna je za zaštitu jedinstvenoga proizvodnog procesa, od pažljivo kontrolirane proizvodnje mlijeka do finalizacije sireva, jamčeći da proizvodi zadrže svoj renome i prepoznatljivost.

Održive poljoprivredne prakse

Tehnološke inovacije u uzgoju vinove loze

Drone imaging postao je ključni alat u Agrolaguni. Tehnikom NDVI (engl. *Normalized Difference Vegetation Index*) prati se zdravlje biljaka, čime se povećava efikasnost i pozitivno utječe na održivost.

Pet doprinosa tehnike NDVI:

- 1. Precizna poljoprivreda:** Dronovi mogu u kratkom vremenu pokriti vrlo velika područja, pružajući detaljne karte za koje bi inače trebalo mnogo više vremena i financijskih resursa.
- 2. Praćenje zdravlja biljaka:** NDVI prati zdravlje biljaka procjenom kako biljke apsorbiraju i reflektiraju svjetlost. Zdravije biljke reflektiraju više infracrvene svjetlosti, što rezultira većim vrijednostima NDVI-ja. Suprotno tome, biljke pod stresom reflektiraju više vidljive svjetlosti.
- 3. Upravljanje vodom:** Dronovi pomažu u identifikaciji područja koja zahtijevaju više ili manje navodnjavanja, osiguravajući optimalne uvjete rasta i očuvanje vode.
- 4. Optimizacija prinosa:** Na temelju informacija o zdravlju loze, lakše se mogu predvidjeti prinosi i donijeti informirane odluke.
- 5. Održivost:** Podržavaju se održive prakse smanjenjem potrebe za općim tretmanima gnojivima ili pesticidima, umjesto toga provode se ciljane intervencije gdje su najpotrebnije.

Tehnologija može biti istaknuta kao dokaz predanosti preciznoj poljoprivredi, održivosti i općenito poboljšanju kvalitete i količine prinosa uz očuvanje okolišno prihvatljivog pristupa. Upotreba NDVI snimanja pokazuje investiciju Agrolagune u naprednu tehnologiju radi poboljšanja zdravlja i produktivnosti vinograda na odgovoran način.

Na slici u nastavku može se vidjeti primjer snimke drona gdje različite boje označavaju zdravlje vegetacije.

U **Agrolaguni** je implementirana i **napredna meteorološka stanica i tehnologija predviđanja bolesti**, što služi kao temelj za precizno vinogradarstvo i održivo upravljanje bolestima. Tehnologija omogućuje praćenje meteoroloških uvjeta u stvarnom vremenu, čime se osigurava brz odgovor na vremenske prilike koje mogu utjecati na zdravlje vinove loze i kvalitetu grožđa te procjenu rizika od razvoja bolesti vinove loze poput sive plijesni, peronospore i pepelnice. Predviđanje bolesti i poduzimanje preventivnih mjera smanjuje potrošnju fungicida te osigurava dugoročnu učinkovitost mjera kontrole bolesti.

Vođenje evidencije meteoroloških podataka pridonosi boljim i informiranijim odlukama povezanim s uzgojem vinove loze, što povećava kvalitetu proizvedenog vina i smanjuje troškove uzgoja.

Pokrovni usjevi (engl. *cover crop*) predstavljaju još jednu održivu poljoprivrednu praksu. Pokrovni su usjevi biljke koje se sade na poljoprivrednim površinama u cilju poboljšanja tla, zaštite tla od erozije, upravljanja vodom, suzbijanja korova te poticanja bioraznolikosti i primjenjuju se na 30 % parcela u Agrolaguni.

Koristi od pokrovnih usjeva:

1. kontrola erozije – korijeni pokrovnih usjeva čuvaju tlo na mjestu, sprječavajući eroziju vjetrom i vodom
2. poboljšanje strukture tla – stvaraju putove za vodu i zrak, potičući zdravlje loze i mikroorganizama u tlu
3. upravljanje nutrijentima – fiksiraju dušik iz atmosfere i dodaju organsku tvar u tlo, smanjujući potrebu za sintetičkim gnojivima
4. upravljanje vodom – smanjuju isparavanje vode iz tla i poboljšavaju infiltraciju vode, čuvajući vlagu tijekom sušnih razdoblja
5. bioraznolikost i ekosustavi – Pružaju stanište za korisne insekte i suzbijaju korov, što smanjuje potrebu za kemijskom kontrolom nametnika
6. ublažavanje klimatskih promjena – vežu ugljik u svojoj biomasi i u tlu, pridonoseći smanjenju emisija stakleničkih plinova
7. ekonomske koristi – smanjuju troškove, osiguravaju dugoročnu stabilnost i kvalitetu prinosa grožđa.

Dobrobit životinja

Dio poslovnog područja Poljoprivreda Fortenova grupe su mljekarska proizvodnja te uzgoj stoke: goveda i tovljenika. Na 37 vlastitih farmi te putem mreže kooperanata, poslovno područje Poljoprivreda Fortenova grupe godišnje isporučuje više od 43,5 milijuna litara mlijeka, 19 tisuća junadi te preko 410 tisuća tovljenika. U poslovnom području Prehrana, odnosno u PIK-u Vrbovec HR klaonički je obrađeno ukupno 319 tisuća grla stoke, od čega 93 % svinja te 7 % goveda. Pod visokim standardom stočarske proizvodnje podrazumijeva se i kvaliteta dobrobiti životinja koja se provodi prema utvrđenim procedurama i smjernicama, a sveukupna skrb u Fortenova grupi temelji se na četiri glavna stupa: oslanjanju na vlastite sirovine i primarne namirnice za proizvodnju stočne hrane, veterinarskoj brizi, nutricionističkom znanju te fokusu na izvrsnost zaposlenika. Takav pristup upravljanju sagledava sveukupan lanac stvaranja vrijednosti “od polja do stola” omogućavajući sljedivost, ujednačenost i kvalitetu proizvoda. Sustav upravljanja dobrobiti životinja u mnogim je aspektima iznad zakonskih propisa Republike Hrvatske. Svjesna rastućih potreba za transparentnim izvještavanjem o procesu uzgoja životinja i sve većeg broja kupaca koji žele potvrdu dobrobiti životinja pri odabiru mesnih proizvoda, Fortenova grupa nastavlja s komunikacijom u tom smjeru.

Pet prava (sloboda) životinja:

1. pravo na hranu i vodu
2. pravo na udobnost
3. pravo na život bez boli, ozljeda i bolesti
4. pravo na prirodno ponašanje
5. pravo na život bez straha i uznemirenosti.

Grupa podržava pet prava (sloboda) životinja na farmi u skladu sa smjernicama EU-a i preporukama znanstvenih autoriteta. Prvo pravo odnosi se na slobodu od gladi i žeđi te loše hranidbe. Na farmama Grupe izravnom pristupom svježoj hrani i vodi osiguran kontinuitet, sljedivost i ujednačenost hranidbe putem interne proizvodnje primarnih namirnica, poput kukuruza, ječma, soje i pšenice te uz nutricionističku podršku. Stočna hrana dobavlja se iz područja ratarstva Grupe, a zaposleno je troje nutricionista.

Osigurano je i drugo pravo životinja – pravo na zaštitu od neudobnosti osiguravanjem odgovarajućeg okoliša, uključujući zaklon i udobno područje za odmaranje. Uvjeti za goveda i svinje detaljno su opisani u priloženim tablicama. Pod uvjetima držanja podrazumijeva se osiguravanje odgovarajućih objekata i opreme, smještaja životinja i mikroklimatskih uvjeta. Vodi se briga i o odgovarajućoj temperaturi i vlazi koje pozitivno utječu na ponašanje životinja, izbjegavanje stresa te umanjivanje pojavnosti bolesti.

Pravo na slobodu od bola, ozljeda i bolesti njihovim sprječavanjem ili brzom dijagnozom te liječenjem osigurava veterinarska služba Belje Agro-vet, koja je u vlasništvu Grupe i odgovorna je za sve stočarske farme. Zaduženi su za provođenje dnevnih vizita te pregledavaju cijela stada radi preventivnog uočavanja potrebe za liječenjem te sprječavanja uočenih znakova stresa i straha. Samo u slučajevima krajnje nužde, poput obrade rana na papcima, primjenjuju se operacijski postupci, i to uz obveznu upotrebu anestetika, analgetika i protuupalnih lijekova. U slučajevima kada je potrebna terapija, kad je god moguće primjenjuje se metoda aplikacije bez igala, jer je manje bolna i stresna za životinje.

Sloboda izražavanja ponašanja svojstvenog vrsti omogućava se na farmama Grupe osiguravanjem dovoljnog prostora, odgovarajućih nastambi i društvenog kontakta sa životinjama iste vrste. Dodatna pažnja usmjerena je i na pravilno formiranje grupe životinja.

O slobodi od straha i stresa osiguravanjem uvjeta koji ne uzrokuju mentalnu patnju brinu se djelatnici i veterinari kontinuiranom edukacijom i unaprjeđenjem praksi za dobrobit životinja. Izbjegavanjem stresa kod životinja dodatno se podiže kvaliteta mesa, ali i omogućavaju bolji uvjeti za zaposlenike. Provode se i kontrole dobrobiti životinja na farmama. Na primjer, dobrobit svinja na našim farmama promatra se putem četiriju glavnih domena, mora zadovoljiti najmanje pet sloboda te se evaluira i

Dobrobit životinja

prati s 81 kontrolne točke. Kod manipulacije životinjama kombiniraju se načela ponašanja životinja, načela dobrobiti životinja i načela zaštite na radu. Transport životinja s farmi u vlasništvu Grupe obavlja se vanjskim transportom koji zbog kvantitete prijevoza prihvaća dodatne uvjete Grupe za dobrobit životinja. Od mnogih postavljenih uvjeta transportnih sredstava izdvaja se preliminarna provjera svakog vozila na visoke higijenske uvjete, prisutnost pojilica za vodu i ventilacije, praćenje kamiona GPS uređajem i poštovanje propisane stanke za pripremu vozila između transportnih naloga. S obzirom na to da se sve farme Grupe, kao i klaonica PIK-a Vrbovec HR nalaze u Hrvatskoj, transportni nalozi žive stoke odrađuju se u razdoblju od najviše šest sati. Od izazova na koje se nailazi u transportu, postoje slučajevi u kojima je upitno ostvarenje potrebne dužine stanke za pripremu vozila prema navedenim uvjetima, koja traje od 24 do 72 sata. Dodatno, voditelji logistike i voditelji farmi prema ugovorenim uvjetima provjeravaju vozila i imaju pravo odbiti vozilo koje ne zadovoljava tražene zahtjeve. No uz dodatni trud obaju poslovnih partnera, rješenje je u praksi uvijek moguće naći preslagivanjem rasporeda transportnih naloga za prijevoz stoke.

Godine 2023. izrađena je politika dobrobiti životinja na grupnoj razini kojom se omogućuje razmjena dobrih praksi za dobrobit životinja u kompanijama Grupe te ujednačavanje standarda, ciljeva i izvještavanja o ovoj temi. Usvajanje politike planirano je sredinom 2024.

Godine 2022. revidirana je standardna operativna procedura za dobrobit životinja u PIK-u Vrbovec HR uvedena još 2008., čime je dodatno povećan standard ophođenja sa životinjama. Pogon za primarnu obradu (klaonica) pušten je u probni rad u prosincu 2023. u cilju da se u puni pogon stavi u prvom kvartalu 2024.³⁴ U novom pogonu kraća je udaljenost za premještanje životinja s mjesta istovara u pogon te je uvedeno nekoliko automatiziranih procesa kojima se dodatno smanjuje mogućnost ljudske pogreške u postupanju sa životinjama. Revizija standardne operativne procedure za dobrobit životinja planirana je s puštanjem pogona za primarnu obradu u punu funkciju.

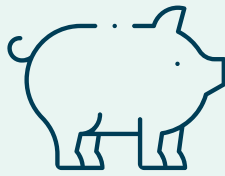

Sustav kojim se kontroliraju prakse za dobrobit svinja

Dostupnost hrane i vode	Dobri uvjeti držanja	Manipulacija životinjama	Zdravstvena zaštita životinja
Dobra praksa u dobrobiti životinja mora zadovoljiti najmanje pet tvrdnji			
1. Životinja je bez gladi, žeđi i pothranjenosti jer ima pristup vodi za piće i prikladnoj hranidbi.	2. Životinja je slobodna od fizičke i toplinske nelagode te ima pristup skloništu i udobnom prostoru za odmor.	3. Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja jer ima dovoljno prostora u odgovarajućem smještaju zajedno s drugim životinja iste vrste i kategorije. 4. Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost jer su osigurani uvjeti potrebni za sprječavanje patnje.	5. Životinja ne trpi bol te nema ozljeda i bolesti zahvaljujući prikladnoj prevenciji i/ili brzom dijagnozi i liječenju.
Kontrolne točke			
13	16	18	34

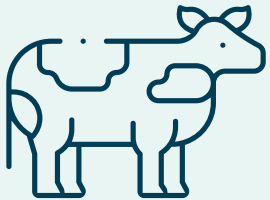
³⁴ Do pomicanja roka početka rada klaonice došlo je zbog pomicanja rokova završetka izgradnje pomoćnih objekata (prvenstveno garderobno-sanitarnog bloka) koji su nužni za stjecanje dozvole za rad klaonice.

Dobrobit životinja

Sloboda 1	Slobode 2 i 4	Sloboda 3	Sloboda 4	Sloboda 5
Životinja je bez gladi, žeđi i pothranjenosti	Sloboda od fizičke i toplinske nelagode te pristup skloništu i udobnom prostoru za odmor	Životinja ne trpi bol te nema ozljeda i bolesti	Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja	Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost
<p>Svinje instinktivno teže zadovoljenju svojih osnovnih potreba za hranom i vodom.</p> <p>Svinje se hrane obročno ili po volji, a hrana mora biti prilagođena njihovim nutritivnim potrebama ovisno o fazi života.</p> <p>Kad je riječ o vodi, mora biti čista i bez mirisa ili okusa, a važno je omogućiti stalni pristup vodi kako bi je svinje mogle konzumirati po volji.</p>	<p>Odgovarajuće osvjetljenje podrazumijeva da su životinje izložene svjetlu 16 sati, a mraku osam sati.</p> <p>Na farmama se prati šest čimbenika: temperatura prostora, ujednačenost temperature u prostoru, postotak vlage, brzina strujanja zraka, prisutnost čestica prašine i prisutnost štetnih plinova u zraku.</p> <p>Veličina prostora osigurana na farmama iznad je minimalne zakonske norme, a podrazumijeva optimalne uvjete u kojima životinja može zadovoljiti sve svoje potrebe uključujući obrasce ponašanja osigurane slobodom 4.</p>	<p>Provodi se dnevna vizita.</p> <p>Veterinarska skrb omogućuje prevenciju ozljeda i boli, brzu dijagnozu i potrebno liječenje.</p> <p>Kirurški zahvati i zahvati u porodiljstvu provode se uz obveznu uporabu anestetika i analgetika.</p> <p>Pri istovaru svinja u PIK-u Vrbovec HR veterinar je prisutan kako bi pregledao eventualne ozljede životinja nastale tijekom transporta prema klaonici te određuje potrebne postupke izravno na terenu. Ozlijeđene životinje smještaju se u poseban sanitarni boks i pruža im se dodatna njega.</p>	<p>Svinje se na farmama drže u grupama, dok se posebno osjetljive kategorije, kao što su nerasti, krmače u prvih 28 dana graviditeta i tijekom laktacije te ozlijeđene životinje, drže pojedinačno.</p> <p>Posebna pažnja posvećuje se pravilnom formiranju grupa životinja kako bi im se omogućio dovoljan prostor i prikladno društvo s ostalim životinjama iste vrste i kategorije.</p> 	<p>Primjena opreme i tehnika u manipulaciji svinjama omogućava brzu i učinkovitu provedbu postupaka s minimalnim stresom za životinje. Specijalno dizajnirana oprema namijenjena je isključivo u tu svrhu te je sigurna za djelatnike. Samo educirani djelatnici upotrebljavaju ovu opremu na način koji minimizira mogućnost povreda životinja.</p> <p>Istovar je u manjim skupinama, vodeći brigu o spajanju kompatibilnih skupina životinja, te su svinje zaštićene od oborina zimi i ljeti, a u ljetnim mjesecima omogućeno im je tuširanje radi rashlađivanja. U oborima je osigurano dovoljno mjesta te hrana i piće. Svinje se na depou zadržavaju najviše osam sati.</p>

Dobrobit životinja

Sloboda 1	Slobode 2 i 4	Sloboda 3	Sloboda 4	Sloboda 5
Životinja je bez gladi, žeđi i pothranjenosti	Uvjeti držanja goveda u skladu s njihovim prirodnim potrebama – s dovoljno prostora, odgovarajućom steljom i prirodnom razinom osvjetljenja te ventilacijom	Životinja ne trpi bol te nema ozljeda i bolesti	Životinja je u stanju izraziti većinu svojih uobičajenih obrazaca ponašanja	Životinja ne doživljava strah ili uznemirenost
<p>Goveda imaju pristup vodi i hrani 24 sata.</p> <p>Hranidba se planira godišnje te kontrolira, osim na opću kvalitetu, i na mikotoksine, plijesni i kvasce.</p> 	<p>Sva goveda drže se u slobodnom načinu, ne na vezu. Nemaju ograničenja za kretanje unutar svojih staja. Osigurano im je više prostora od onog propisanog zakonom.</p>	<p>Propisane su interne procedure i protokoli za liječenje svake kategorije životinja.</p> <p>Upotreba antibiotika smanjena je na minimum.</p> <p>Primjenjuju se i nova rješenja u liječenju bolesti putem dodataka hrani na bazi ljekovitih biljaka i njihovih ekstrakata.</p>	<p>Svako govedo ima mogućnost izražavanja svojih prirodnih ponašanja te se osigurava društvo drugih goveda iste vrste i kategorije kako bi se izbjegla usamljenost.</p> <p>Od rođenja se svaka životinja druži sa životinjama iste kategorije. Muzne krave tijekom dana dva do tri sata provode izvan svojih objekata i za to se vrijeme odvija mužnja, liječenje, higijena i druge strukturirane aktivnosti. Preostalih 21 do 22 sata provode u slobodnim aktivnostima.</p>	<p>Provodi se dnevna vizita.</p> <p>U slučajevima liječenja poput obrade rana na papcima i operacija obvezno se primjenjuju anestetici, analgetici i protuupalni lijekovi.</p> <p>Istovar se obavlja u manjim skupinama, uz brigu o spajanju kompatibilnih skupina životinja, te su goveda zaštićena od oborina zimi i ljeti. U oborima je osigurano dovoljno mjesta te hrana i piće. Goveda se na depou zadržavaju najviše 12 sati.</p>

4.

SOCIJALNI POKAZATELJI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Dobrobit zaposlenika

Budući da je Fortenova grupa tijekom 2023. bila aktivna u akvizicijama te je u Crnoj Gori zaključila preuzimanje lanca marketa Franca, broj zaposlenika u Grupi u odnosu na 2022. dodatno je narastao, na ukupno 45 383 zaposlenika. U toj velikoj zajednici koja Fortenova grupu čini i jednim od najvećih poslodavaca u regiji, nastojimo stvarati organizacijske okvire i korporativnu klimu i kulturu u kojoj svaki pojedinac zna svrhu svojeg posla, osjeća se sigurno na radu, osjeća da je organizacija uključiva, poticajna za osobni i profesionalni razvoj i solidarna kad je pomoć potrebna. Ljudski potencijali (engl. *Human Resources* – HR) Grupe kreiraju politike i daju smjernice kako bi sve operativne kompanije kreirale prepoznatljivu organizaciju i radno okruženje koje se među zaposlenicima, vanjskim dionicima i potencijalnim kandidatima za zapošljavanje prepoznaje kao standard Fortenova grupe. Tako Fortenova grupa kao standard promovira politiku otvorenih vrata, slobodu izražavanja stavova, donošenje odluka kad je god moguće konsenzusom te, osobito, poštovanje multikulturalnosti, jer u našim kompanijama rade zaposlenici 30 različitih nacionalnosti.

Glavna su strateška područja ljudskih potencijala planiranje radne snage, zapošljavanje i zadržavanje zaposlenika, osiguranje okvira za njihov profesionalni i osobni razvoj, razvoj organizacijskih i operativnih modela upravljanja, razvoj politike i sustava plaća i nagrađivanja, unaprjeđivanje korporativne klime i kulture, kreiranje aktivnosti povezanih s Politikom raznolikosti, pravednosti i uključivosti (engl. *Diversity Equity Inclusion Policy* – DEI). Ujedno, funkcija ljudskih potencijala objedinjuje i razmjenjuje znanja, iskustva i najbolje prakse između operativnih kompanija kroz kontinuiranu suradnju svih dionika ljudskih potencijala u Grupi, kroz redovne sastanke menadžmenta, tematske radionice i pilot projekte ljudskih potencijala, ili pak kroz svakodnevnom komunikaciju i razmjenu iskustva.

Vrijednosti koje živimo i s kojima radimo zapisane su u Etičkom kodeksu, Povelji o raznolikosti, Politici raznolikosti, pravednosti i uključivosti te Povelji o volontiranju, koja je potpisana krajem 2023., a u pripremi je i Politika ljudskih prava. Kad je riječ o Povelji o volontiranju, Fortenova grupa jedna je od ukupno 35 kompanija koje su je potpisale. Riječ je o dokumentu čije je potpisivanje 2019. inicirao

Volonterski centar Zagreb, koji je 2017. započeo intenzivnu suradnju s poslovnim organizacijama na temu volontiranja zaposlenika osnivanjem Mreže za razvoj korporativnog volontiranja. Fortenova grupa pristupanjem Povelji potvrdila je da će u sljedećem razdoblju jačati sustavni pristup razvoju volontiranja svojih zaposlenika, a prva je volonterska akcija provedena na području Krasa u općini Sežana u Sloveniji. Timovi marketinga i komunikacija Mercator SLO i Fortenova grupe d.d. okupili su se u zajedničkoj volonterskoj akciji čišćenja rubnog dijela opožarenog terena, stradalog 2022. u velikom požaru kojim je bilo zahvaćeno više od 2000 hektara površine. Volonterska akcija dio je projekta zajedničke donacije Fortenova grupe i Mercatora, usmjerene na prevenciju potencijalnih budućih požara na ovom slovenskom području.

Nakon što je početkom 2023. implementirana Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti, održana je i edukacija za

zaposlenika o primjeni i konkretnim aktivnostima. Politika se fokusira na tri stupa: rodnu ravnopravnost, osobe s invaliditetom i *wellbeing* (dobrobit), a predviđa izradu godišnjih planova aktivnosti u svakoj kompaniji. Krajem godine sve su kompanije prvi put kreirale svoj plan aktivnosti o DEI temama, pa je tako 2024. fokus na jačanju i dobrobiti zaposlenika, zapošljavanju osoba s invaliditetom te većoj suradnji s udrugama koje pretežito zapošljavaju osobe s invaliditetom. Tijekom 2024. uvodi se i korporativno volontiranje te se započelo s edukacijama menadžmenta, kako bi i oni mogli biti ambasadori različitosti i uključivosti.

Ujedno tijekom 2023. je nastavljen projekt “marka poslodavca” (eng. *employer branding*) s ciljem isticanja Fortenova grupe i operativnih kompanija kao poželjnih za rad te promoviranja kulture Grupe i prednosti rada u operativnim kompanijama. Projekt će imati punu primjenu tijekom 2024.

Dobrobit zaposlenika

Sloboda udruživanja

U kompanijama Grupe u kojima djeluju sindikati zajamčena je sloboda djelovanja sindikata i sindikalna organiziranost, pri čemu je ukupno više od 94,16 % zaposlenika obuhvaćeno kolektivnim ugovorima. Kako bi osigurali primjenu socijalnih standarda i socijalni dijalog u svim operativnim kompanijama, svake se godine na razini Fortenova grupe formira pregovarački tim koji vodi kolektivne pregovore za više kompanija. Kao i u prethodnim razdobljima, u kompanijama je zaključeno 19 kolektivnih ugovora.³⁵

Tijekom 2023. nastavljena je i proširena praksa održavanja redovnih *Town Hall (TH)* sastanaka na kojima, osim menadžmenta kompanija, sudjeluje i menadžment Grupe. Praksa je 2022. zaživjela u proizvodnim kompanijama, dok se od 2023. uvodi i u operativne kompanije unutar poslovnog područja Maloprodaja i veleprodaja, pa su tako Korporativne komunikacije u suradnji s ljudskim potencijalima i marketingom organizirale i prvi *Town Hall* sastanak u Konzumu BIH te Mercatoru SLO. Ukupno je tijekom 2023. organizirano devet ovakvih sastanaka – u Jamnici, Dijamantu, Mg Miveli, Zvijezdi, PIK-u Vrbovec HR, Roto dinamicu i Agrolaguni te spomenuti sastanci Konzumu BIH i Mercatoru SLO. Zaposlenici su na sastancima sudjelovali uživo – u broju koji je dozvoljavao prostor te *online*, dok je onima koji nisu mogli uživo nazočiti sastancima omogućeno gledanje snimke sastanaka. Važno

je spomenuti i da se tijekom godine u gotovo svim kompanijama redovito organiziraju interni skupovi i konvencije zaposlenika, poput konferencija za prodajnu radnu snagu u Roto dinamicu i Jamnici, skupova za voditelje maloprodajnih objekata i poslovođe u Mercatoru SLO i Mercatoru SRB te Konzumu HR ili izbori i nagrađivanje najboljih zaposlenika u maloprodajnim i proizvodnim kompanijama. Održana je i tradicija susreta izvršnih direktora Fortenova grupe s reprezentativnim sindikatima koji djeluju u operativnim kompanijama.

Kolektivni ugovor	2023.	2022.
ukupno	42 732	41 986
postotak	94,16 %	95,00 %

³⁵ Agrolaguna, Belje, Eko Biograd, PIK Vinkovci, Vinka, Vupik, Konzum HR, Konzum BIH, Mercator SLO, Mercator BIH, Mercator SRB, Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Jamnica HR, Tisak, Sarajevski kiseljak, Dijamant, Mg Mivela.

Inicijative kojima se podupiru strateška područja razvoja ljudskih potencijala

Razvoj politika plaća i nagrađivanje	Napredovanje i upravljanje talentima	Unaprjeđenje iskustva zaposlenika	Zapošljavanje i zadržavanje	Razvoj upravljačkih sustava
<ul style="list-style-type: none"> klasifikacije i strukture naknada, analize povezane s plaćama žena i muškaraca sve su kompanije iskazale povećanje osnovnih plaća zaposlenika 2023. 	<ul style="list-style-type: none"> upravljanje karijerama ključnih zaposlenika napredovanje programa DRIVE za upravljanje talentima i napredovanjima proširenje DRIVE programa s edukacijom Digitalna transformacija razrada postojećeg DRIVE Beyond Excellence programa s novim modulima i ambasadorima implementacija procesa upravljanja talentima i karijerom na dodatnu razinu organizacije uz već postojeće razine Poboljšanje prilika za karijerne mogućnosti unutar Fortenova grupe i međukompanijske prilike Jačanje liderskih kompetencija Analiza povratne informacije 360 procjene 	<ul style="list-style-type: none"> uvedena Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti, održane edukacije pripremljen plan aktivnosti na području primjene politike s naglaskom na različite oblike fleksibilizacije radnog vremena zaposlenika, kao odgovor na rezultate ispitivanja korporativne klime i kulture o ravnoteži poslovnog i privatnog života tradicionalno istraživanje korporativne klime i kulture 	<ul style="list-style-type: none"> uveden projekt “Meni nema boljeg kolege” grupe pića pripremljena procedura i platforma za share service centar na području zapošljavanja proveden projekt Tiska u suradnji sa studentima fakulteta u Zagrebu, istraživanje kako postojeći zaposlenici i potencijalni zaposlenici i studenti percipiraju rad u kioscima Stay intervju kao inicijativa za zadržavanje zaposlenika kroz informativni intervju 	<ul style="list-style-type: none"> implementacija sustava HRIS za digitalizaciju podataka ljudskih resursa i bolji uvid u trendove digitalizirani su selekcija i zapošljavanje upravljanje učinkom, upravljanje talentima, 360 povratna informacija u pripremi je platforma za e-learning

Dobrobit zaposlenika

Strategija zapošljavanja i zadržavanja zaposlenika

S obzirom na izazov nedostatne radne snage koji utječe na gotovo sve kompanije u regiji, u Fortenova grupi intenzivno se promišljalo o unaprjeđenju efikasnosti procesa selekcije kandidata.

Naime, analiza je pokazala da se u operativnim kompanijama Grupe tijekom godine oglašava nekoliko stotina natječaja, a često različite kompanije oglašavaju ista radna mjesta pa se centralizacija aktivnosti oglašavanja slobodnih pozicija i selekcije kandidata nametnula kao logičan odabir za unaprjeđenje tog procesa.

Stoga je krajem godine formirana projektna skupina koja je napravila analizu provedenih natječaja za posao, radnih mjesta te broj prijavljenih kandidata i na temelju toga razvila platformu za dijeljenje informacija između kompanija. Projekt **Share & Recruit Centra (SRC)** završen je krajem 2023. i kreće s implementacijom 2024., a obuhvaća **Fortenova grupu d.d. i sedam kompanija Grupe** koje posluju u regiji Zagreb – **Konzum HR, Jamnicu HR, Zvijezdu HR, Tisak, Roto dinamic, PIK Vrbovec HR i mStart HR.**

Cilj implementacije pilot-projekta jest osigurati primjenu najboljih praksi i razmjenu ključnih informacija u svrhu zadržavanja postojećih zaposlenika u Grupi tako da im se kroz dijeljenje informacija o internim natjecajima pruži mogućnost rada u svim operativnim kompanijama (ne samo u onoj za koju se prijavljuje ili u njoj radi). Ujedno, očekuje se da će se kroz centraliziranje informacija o natjecajima privući veći broj potencijalnih kandidata za zaposlenje, jer im se tako otvara mogućnost zapošljavanja u većem broju kompanija Fortenova grupe. Osim što se boljom i bržom razmjenom informacija očekuje smanjenje broja natječaja, velika je vjerojatnost da će se kroz kvalitetan rad SRC-a Fortenova grupe unaprijediti i zadovoljstvo kandidata procesom regrutacije.

Kompanije su uspješno implementirale digitalne platforme za procese selekcije i zapošljavanja, a u želji da potencijalni talenti i različiti zaposlenici kompaniju prepoznaju kao izvrsno mjesto za rad. I dalje se provodi praksa da se tražitelji posla preko mrežnih stranica mogu neposredno prijaviti za posao i kad nema otvorenih pozicija, a sa svim tako zaprimljenim životopisima postupa se s pažnjom i po potrebi se stupa u kontakt s kandidatima.

Izdvajamo dva projekta iz 2023. usmjerena na zadržavanje zaposlenika: grupe pića i Tiska.

Grupa pića (Jamnica, Sarajevski kiseljak, Mg Mivela, projekt Agrolagune “Ja Ki Mi”)

U Grupi pića osmišljen je projekt pod nazivom “Meni nema boljeg kolege” čija je svrha promovirati organizaciju kao dobro mjesto za rad, motivirati zaposlenike na ostanak u kompaniji, stvoriti pozitivnu natjecateljsku atmosferu za primijećenost pojedinaca i timova te poticati međusektorsku kompanijsku suradnju. Radna skupina zaposlenika iz svih kompanija grupe pića imala je zadatak definirati koncept programa te definirati kategorije nagrada,

kriterije i način nominacije, dinamiku nagrađivanja te predložiti nagrade. Za svaku su kompaniju nominirani i ambasadori projekta, koji imaju zadatak običi poslovne jedinice i prezentirati projekt te motivirati zaposlenike da nominiraju kolege. Cilj je bio da svi zaposlenici imaju priliku pohvaliti kolegicu ili kolegu, kao i predložiti nagradu za njihov rad.

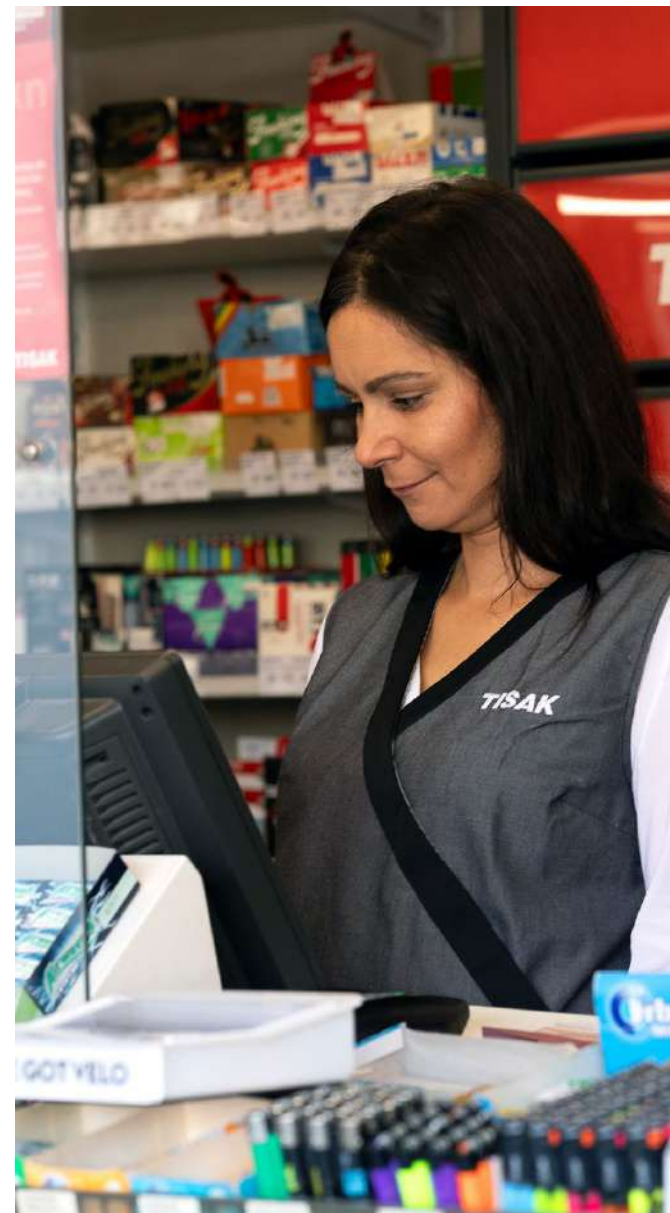
Vizija i ciljevi projekta	Nominiranje kolege	Provedba aktivnosti
<p>Odgovornost svih:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poticanje odlične radne atmosfere • prepoznavanje odgovornosti i integriteta svakog zaposlenika • razvijanje osjećaja pripadnosti i suradnje • otvorenost za nove ideje 	<ul style="list-style-type: none"> • zaposlenici kvartalno nominiraju kolege • godišnje se bira se Naj kolega godine • u finalni izbor ulaze svi kolege koji su primili kvartalnu nagradu • dobitnik nagrade Naj kolega određuje se ukupnim zbrojem glasova svih zaposlenika • bilo je nominirano 278 zaposlenika • kriterij za odabir Naj kolege bio je broj nominacija, a u slučaju istog broja nominacija trebalo je navesti argumente za nominaciju pojedinog kandidata 	<ul style="list-style-type: none"> • godišnja provedba stay intervjuja za zadržavanje najvećih talenata • definiranje plana aktivnosti za povećanje zadovoljstva zaposlenika • iduće će se godine planiraju nominirati i nagrađivati timovi

Dobrobit zaposlenika

Tisak je u suradnji sa studentima diplomskog studija sociologije Filozofskog fakulteta u Zagrebu proveo istraživanje “Radni uvjeti u kioscima Tiska”. Cilj je istraživanja bio dobiti više informacija o tome kako postojeći i potencijalni zaposlenici percipiraju rad u kioscima Tiska, a rezultati provedenog istraživanja poklapaju se s istraživanjem korporativne kulture i klime koja se svake godine provodi u kompanijama Fortenova grupe. Usprkos specifičnosti objekata u kojima se odvija prodaja, 2023. zaposlene su 102 osobe kojima je evidentiran “ponovni ulazak u Tisak”. Od toga je 90 zaposlenika prodavača. Istraživanje je pokazalo da se rad u kiosku potencijalno može smatrati dobrim tranzicijskim poslom za studente zbog mogućnosti zarade, fleksibilnosti dogovora i samostalnosti u organizaciji posla.

Osim kompanija grupe pića, aktivnosti posvećene zaposlenicima i jačanju njihovih međusobnih veza, ali i njihove povezanosti s kompanijom provode i druge kompanije Grupe. U Konzumu HR to je aktivnost pod nazivom “Ti si meni NAJ”, a nagrađuju se pojedinačno zaposlenici i timovi. Idea CG a ima sličan projekt pod nazivom “Naj zaposleni”, a Mercator SLO pod nazivom “Lepo je biti naj”, Zvijezda HR pod nazivom “Pohvali kolegu”, a PIK Vrbovec HR izbor najboljeg kolege 2023. proveo je pod nazivom “NajPIK-ovac”.

Vizija i ciljevi projekta	Rezultati istraživanja	Provedba aktivnosti za zapošljavanje i zadržavanje
<ul style="list-style-type: none"> definirati glavne prednosti i odrediti glavne nedostatke rada u kioscima prema anketi provedenoj među zaposlenicima, studentima koji rade na kioscima analizirati rezultate ankete i definirati glavne teze u oglasima za posao definirati plan aktivnosti za poboljšanje uvjeta rada i zadovoljstva zaposlenika 	<ul style="list-style-type: none"> glavne su pozitivne strane među zaposlenicima samostalnost u radu, fleksibilnost određivanja smjena, poslodavac se brine da se radno mjesto nalazi u blizini mjesta stanovanja glavne su pozitivne strane među studentima su fleksibilnost dogovora te samostalnost u obavljanju zadataka i organizaciji posla 	<ul style="list-style-type: none"> povećanje materijalnih prava fleksibilnost dogovora o smjenama konkurentna satnica student-servisa ostale materijalne i nematerijalne pogodnosti za radnike iz kolektivnog ugovora

Dobrobit zaposlenika

Broj zaposlenika prema spolu u odnosu na ugovore o radu na dan 31.12.2023.

2023.	Stalni zaposlenici	Privremeni zaposlenici	Zaposlenici s punim radnim vremenom	Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	Zaposlenici s negarantnim radnim vremenom	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovno
Muški	13 160 35 %	2368 38 %	15 420 36 %	106 10 %	15 34 %	8631 41 %	2010 24 %	3270 36 %	967 26 %	648 26 %	1930 71 %	3630 66 %	9638 27 %	328 55 %
Ženski	24 950 65 %	3802 62 %	27 796 64 %	956 90 %	29 66 %	12199 59 %	6268 76 %	5725 64 %	2696 74 %	1864 74 %	803 29 %	1837 34 %	25 847 73 %	265 45 %

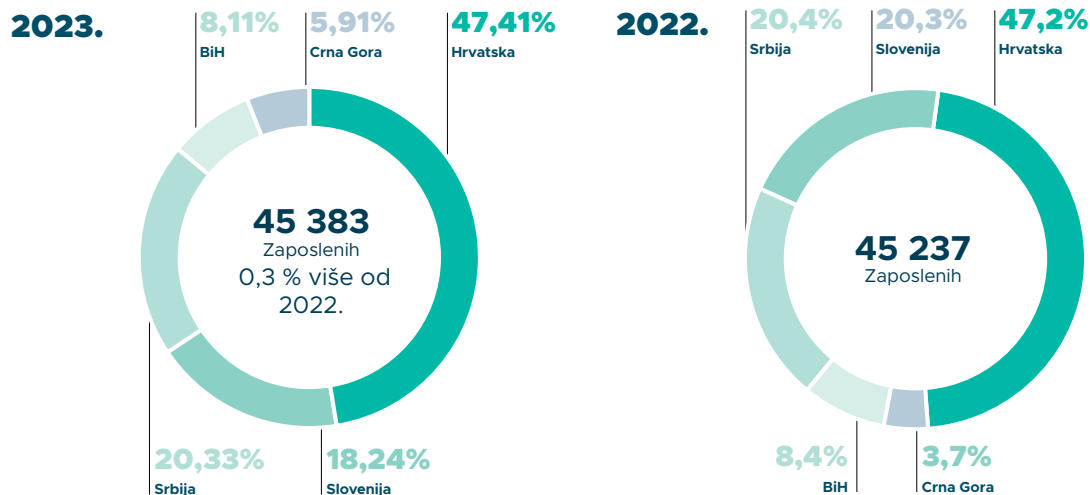
Broj zaposlenika prema spolu u odnosu na ugovore o radu na dan 31.12.2022.

2022.	Stalni zaposlenici	Privremeni zaposlenici	Zaposlenici s punim radnim vremenom	Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	Zaposlenici s negarantnim radnim vremenom	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Poljoprivreda	Prehrana	Maloprodaja i veleprodaja	Neosnovno
Muški	13 082 35 %	2304 35 %	15 225 36 %	161 14 %	0 0 %	8567 41 %	2175 24 %	3231 36 %	1022 28 %	391 24 %	1929 72 %	3664 67 %	9454 27 %	339 57 %
Ženski	24 368 65 %	4236 65 %	27 628 64 %	975 86 %	0 0 %	12 206 59 %	6755 76 %	5730 64 %	2687 72 %	1225 76 %	752 28 %	1806 33 %	25 786 73 %	259 43 %

Struktura zaposlenika i njihove karakteristike

Broj zaposlenika u Fortenova grupi na dan 31. prosinca 2023. iznosio je 44 280, odnosno 45 383 uključujući 1103 sezonskih radnika, dok je u prošlom izvješću broj sezonskih radnika iznosio 1248, a broj zaposlenika uključujući sezonske radnike 45 237. Broj je zaposlenika za 0,3 % veći nego prethodne godine.

Broj zaposlenika i sezonskih radnika po državama

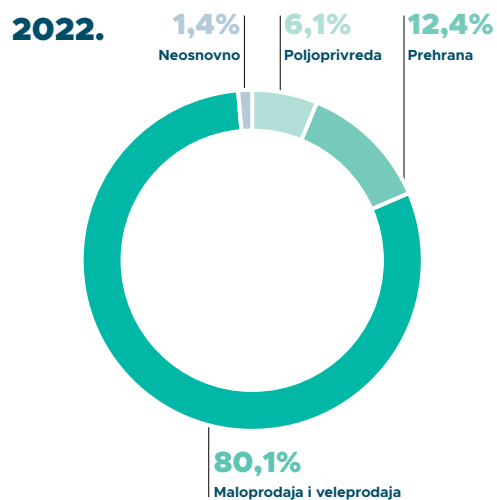
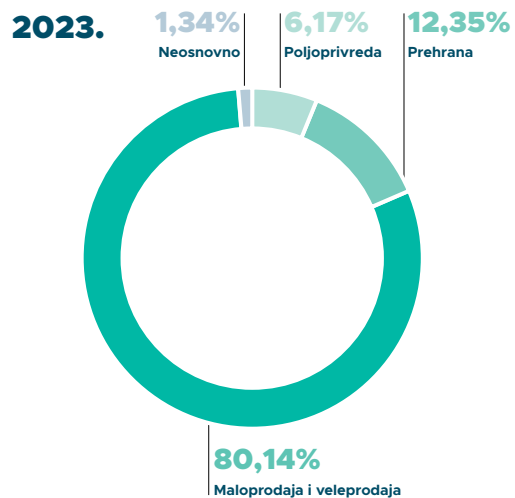

Većina zaposlenika (80 %) radila je u poslovnom području Maloprodaja i veleprodaja, dok ih je 12 % bilo zaposleno u poslovnom području Prehrana, 6 % u poslovnom području Poljoprivrede i 1 % u neosnovnim društvima. Najveći broj zaposlenika, njih 47,41 %, radio je u Hrvatskoj, a u Srbiji njih 20,33%, Sloveniji 18,24 %, Bosni i Hercegovini 8,11% te Crnoj Gori 5,91%.

Dobrobit zaposlenika

Udio zaposlenika i sezonskih radnika po poslovnim područjima

Broj zaposlenika po dobi i spolu u 2023.

	Muški < 30	Ženski < 30	Muški 30 – 50	Ženski 30 – 50	Muški > 50	Ženski > 50	Muški ukupno	Ženski ukupno
Viši menadžment	1	0	114	72	52	24	167	96
Srednji menadžment	3	4	245	171	74	60	322	235
Linijski menadžment	82	156	843	1559	336	607	1261	2322
Ostali zaposlenici	2671	3807	6871	13 507	4239	8782	13 781	26 096
Ukupno	2757	3967	8073	15 309	4701	9473	15 531	28 749

Broj zaposlenika po dobi i spolu u 2022.

	<30	30 - 50	>50	Muški	Ženski
Viši menadžment	1	197	90	193	95
%	0	68	31	67	33
Srednji menadžment	9	418	174	349	252
%	1	70	29	58	42
Linijski menadžment	238	2436	1047	1275	2446
%	6	65	28	34	66
Ostali zaposlenici	6146	20 490	12 746	13 578	25 807
%	16	52	32	34	66
Ukupno	6394	23 541	14 057	15 395	28 600
%	15	54	32	35	65

Godine 2023. broj žena u višem menadžmentu porastao je s 95 na 96, dok je broj muškaraca pao sa 193 na 167. U srednjem i linijskom menadžmentu pao je i broj muškaraca i broj žena.

Dobrobit zaposlenika**Broj zaposlenika prema vrstama ugovora**

	Ukupno zaposlenih prema tipu ugovora 2023.	Postotak zaposlenih prema tipu ugovora 2023.	Ukupno zaposlenih prema tipu ugovora 2022.	Postotak zaposlenih prema tipu ugovora 2022.
Ugovor na neodređeno	38 110	86,07 %	37 450	85 %
Ugovor na određeno	6170	13,93 %	6540	15 %
S negarantiranim radnim vremenom	44	0,10%	0	0 %
Zaposlenici s punim radnim vremenom	43 216	97,50 %	42 853	97 %
Zaposlenici s nepunim radnim vremenom	1062	2,40 %	1136	3 %
Ukupno zaposlenika Grupe bez sezonskih radnika	44 280	100 %	43 989	100 %
Sezonski radnici	1103	2 %	1248	3 %
Ostali djelatnici	14 269	32 %	13 523	31 %

Kako bi dodatno osigurala stabilnost radnih procesa i dobrobit zaposlenika, Fortenova grupa trajno zapošljava putem ugovora o radu, a zbog objektivnih potreba koje su vremenski ograničenog trajanja ili zbog povećanog opsega posla primjenjuje zapošljavanje putem ugovora o radu na određeno. Velika većina ugovora, njih 86,07 %, na neodređeno je vrijeme, a 97,50 % zaposlenika radi s punim radnim vremenom. I 2023. nastavljeno je s praksom koja je uvedena godinu ranije, a riječ je o izvještavanju o ostalim radnicima, uključujući agencijske radnike, učeničku i studentsku praksu i korištenje uslugama student-servisa te o ostalim vrstama ugovora, poput ugovora o djelu i ostalih tipova ugovora, što je nastavljeno i dalje. Utvrđeno je da su u svim ostalim oblicima rada koji nisu ugovor o radu 2023. za Grupu radile 14 269 osobe, što je ekvivalent broju od 32 % ukupnog broja zaposlenika. Od toga je 518 agencijskih radnika, 1362 učenika, 1186 učeničkih praksi, 85 studentskih praksi, 9216 korisnika student-servisa te 1902 ostalih ugovora. Podaci o broju zaposlenika prema tipu ugovora o radu nalaze se u tablici.

Dobrobit zaposlenika

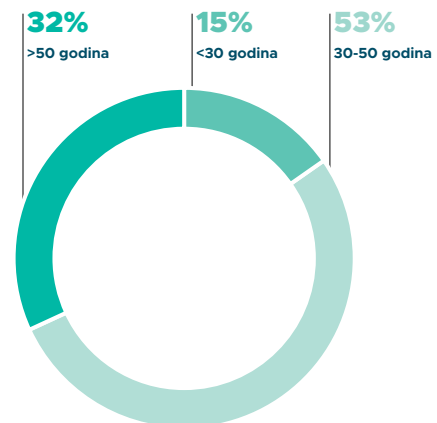
Broj osoba koje su radile prema vrstama ugovora u 2023.

	Broj zaposlenika	Udio zaposlenika u ukupnom broju zaposlenih u Fortenova grupi
Sezonski radnici 2023.	1103	2 %
Ukupni broj zaposlenici koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija³⁶	Ukupni broj djelatnika	
Rad učenika	1362	3 %
Učenička praksa	1186	3 %
Studentska praksa	85	0 %
Student-servis	9216	20 %
Agencijski radnici	518	1 %
Volonteri	0	0 %
Ostali djelatnici	1902	4 %
Ukupno	14 269	32 %

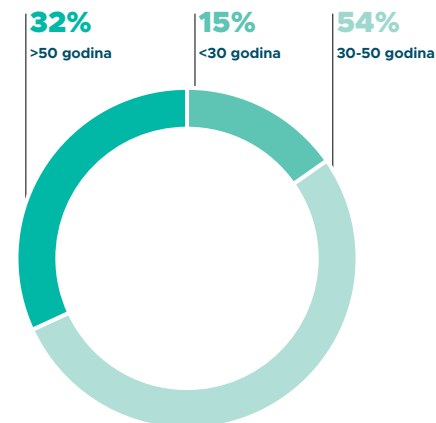
Broj osoba koje su radile prema vrstama ugovora u 2022.

	Broj zaposlenika	Udio zaposlenika u ukupnom broju zaposlenih u Fortenova grupi
Sezonski radnici 2022.	1248	3 %
Ukupni broj zaposlenici koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija³⁶	Ukupni broj djelatnika	
Rad učenika	1395	3 %
Učenička praksa	1018	2 %
Studentska praksa	74	0 %
Student-servis	9047	21 %
Agencijski radnici	310	1 %
Volonteri	1	0 %
Ostali djelatnici	1678	4 %
Ukupno	13 523	31 %

Udio zaposlenika po dobi 2023.

Udio zaposlenika po dobi 2022.

I dalje najveći udio radne snage čine zaposlenici u dobi od 30 do 50 godina. Slijede zaposlenici od 50 godina i više, dok najmanje ima onih mlađih od 30.

³⁶ Uključuje zaposlenike prema metodologiji Globalne inicijative za izvještavanje, Standardu GRI 2, Objavi 2-8. Odnosi se na radnike koji nisu zaposlenici, a čiji rad kontrolira organizacija. Kategorija "ostali djelatnici" podrazumijeva zaposlenike s ugovorom o djelu, korisnike vaučera, konzultante, djelatnike za povremene i privremene poslove, usluge skladištenja i rukovanja robom i sve ostale fizičke osobe koje rade prema drugim vrstama ugovora.

Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika

Osposobljavanje i obrazovanje važne su okosnice kompetitivnosti kompanije, a u Fortenova grupi svi se zaposlenici imaju priliku dodatno usavršavati, ovisno o vlastitim i poslovnim potrebama. Godine 2023. ukupan broj sati osposobljavanja iznosio je 327 792,78 sati, dok je prosječan broj sati osposobljavanja po zaposleniku unutar Grupe iznosio 7,4 sati.

Prosječan broj sati osposobljavanja zaposlenika

	2023.	2022.
Muški	8,0	9,0
Ženski	6,8	8,7
Ukupno	7,4	8,8
Viši menadžment	25,1	22,3
Srednji menadžment	39,4	21,3
Linijski menadžment	9,1	11,7
Ostali zaposlenici	6,5	7,8

Udio kompanija u kojima su dostupni programi osposobljavanja i pomoći

	2023.	2022.
Programi obuke		
Interni tečajevi za osposobljavanje	70 %	76 %
Financijska potpora za vanjsku obuku ili obrazovanje	75 %	69 %
Omogućavanje studijskih razdoblja sa zajamčenim povratkom na radno mjesto	23 %	19 %
Programi pomoći		
Planiranje umirovljenja za osobe koje namjeravaju ići u mirovinu	45 %	48 %
Prekvalifikacija zaposlenika koji namjeravaju nastaviti raditi	34 %	33 %
Otpremnina	77 %	81 %
Uzimanje u obzir dobi i godina službe zaposlenika pri isplati otpremnine	73 %	79 %
Službe za raspoređivanje zaposlenika	27 %	29 %
Pomoć (primjerice obuka, savjetovanje) u vezi s okončanjem radnog vijeka	25 %	31 %

Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika

Grupi je i dalje u fokusu praćenje razvoja karijere zaposlenika s potencijalom za preuzimanje složenijih poslova ili prelazak na neke druge pozicije unutar Fortenova grupe. Svoj razvoj karijere zaposlenici koji su prepoznati kao talenti mogu istaknuti kao jednu od tema na godišnjem razgovoru s menadžerima, a interes i potencijal zaposlenika dokumentira se individualnim razvojnim planom.

Također, nastavljaju se projekti razmjene stručnih znanja unutar kompanija Grupe. Ističu se projekti **Oil Twist** dviju kompanija iz grupe ulja – Zvijezde HR i Dijamanta te konferencija **Insight Day**, koju je organizira Konzum HR, dok je u grupi pića razvijen projekt **Ment2Be (mentorski program)**. Svrha je projekta vrhunskim talentima i ostalim zaposlenicima koji imaju potencijal za daljnji razvoj osigurati dodatni alat koji će ih podržati na njihovu razvojnom putu, a također razvijati mentorstvo kao način vođenja u kompaniji.

S inicijativom **WoW! akademija (Well of wisdom)**, koja je zajednička svim kompanijama grupe pića, Sarajevski kiseljak 2023. osvojio je 3. mjesto za najbolje HR prakse u BiH, a ista je akademija u izvještajnom razdoblju prvi put pokrenuta i u Agrolaguni. Riječ je o programu internih edukacija koji je pokrenuo HR tim grupe pića pod sloganom *Your source of knowledge and inspiration* i u kojem 23 interna WoW! trenera (zaposlenika iz različitih sektora grupe pića) dijele kolegama svoja znanja i iskustva u stručnim znanjima, poslovnim procesima te osobnom razvoju. Do sada je kroz WoW! akademiju prošlo više od 400 polaznika, a obrađeno je 15 različitih tema kroz više od 70 sati edukacije. Prosječna ocjena kvalitete prema ocjenama polaznika održanih edukacija iznosi visokih 4,8 od maksimalne ocjene 5. Posebna je vrijednost projekta da su se treneri sami prijavljivali i predlagali teme svojih radionica. Na WoW! edukacijama mogu sudjelovati svi zaposlenici, a ovaj projekt omogućuje da međusobno učestali je dijelimo znanja te učimo jedni od drugih.

Kompanija Dijamant od 2017. organizira i uspješno provodi interne radionice u cilju razmjene znanja i do sada ih je održano ukupno 50. Interni su predavači tijekom prethodnih šest godina prezentirali različite teme iz područja svojih ekspertiza koje su zanimljive i važne za Dijamantove zaposlenike kao što su: “Kako biti uspješan u radu s teškim ljudima”, “Radni stilovi”, “Standardi u Dijamantu i čemu oni služe”, “Značaj i uloga interne revizije u organizaciji”, “Informacijska sigurnost”, “GMO hrana – za i protiv”, “Pravo za ne-pravnike”, “Zaštita djece na internetu”,

“Umjetna inteligencija i budućnost čovječanstva” i “Obvezivanje u pregovaranju”.

Tijekom 2023. ta se praksa proširila, tako da su interne radionice putem platforme Zoom organizirane zajednički za zaposlenike Dijamanta i Zvijezde, a na njima je prisustvovalo više od 100 zaposlenika. Zaposlenici takav način prijenosa znanja ocjenjuju vrlo korisnim.

Fortenova grupa posebno je ponosna na vlastiti interni dugoročni program unaprjeđenja znanja i vještina svojih zaposlenika DRIVE Beyond Excellence koji je započeo 2021. i sastoji se od tri različita grupna programa edukacije – Discover, Accelerate i Navigate – organizirane kroz module, u cilju daljnjeg osnaživanja ljudskih potencijala Fortenova grupe te doprinosu stvaranju poticajne

radne atmosfere i pobjedničkog mentaliteta koji snažno usmjerava cijelu Fortenova grupu naprijed.

Tijekom programa polaznici stječu uvid u područja financija, lanaca opskrbe, prodaje, izgradnje odnosa s kupcima ili sveobuhvatnog upravljanja projektima, s posebnim naglaskom na jačanje vještina u rukovođenju timovima, prepoznavanju posebnih osobina članova tima i poticanju njihove kreativnosti, spretnosti i sklonosti razmišljanju izvan okvira. Dok su tijekom 2022. započele pripreme za uvođenje u sva tri programa dodatnog edukacijskog modula pod nazivom Digitalna transformacija, modul je 2023. i uspješno implementiran. Fokus je na tehnologijama, modelima korporativnih inovacija, stvaranju kulture upotrebe podataka za donošenje informiranih odluka, usvajanju znanja o razlikama i specifičnostima poslovne, napredne i prediktivne analitike te modelima strojnog učenja.

Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika

DRIVE Beyond Excellence

Unutar tri programa DRIVE Beyond Excellence, koji je započeo 2021., polaznici stječu uvid u područja financija, lanca opskrbe, prodaje, izgradnje odnosa s kupcima ili sveobuhvatnog upravljanja projektima, s posebnim naglaskom na jačanju vještina u rukovođenju timovima, prepoznavanju posebnih osobina članova tima i poticanju njihove kreativnosti, spretnosti i sklonosti razmišljanju izvan okvira. Godine 2023. u sva je tri programa uspješno implementiran novi modul pod nazivom Digitalna transformacija.

Iz generacije polaznika koji su 2022. počeli s edukacijom, tijekom 2023. bilo je 18 napredovanja u karijeri, od čega 50 % žena.

NAVIGATE Senior

program namijenjen višem menadžmentu u cilju preuzimanja složenijih pozicija u vrlo kratkom vremenu

ACCELERATE Middle

program namijenjen srednjem menadžmentu u cilju preuzimanja složenijih pozicija u sljedećih godinu do dvije

DISCOVER Junior

program namijenjen novim i budućim menadžerima koji su prvi put prepoznati kao potencijal za preuzimanje rukovodećih pozicija

DIGITALNA TRANSFORMACIJA

program namijenjen polaznicima programa Navigate, Discover i Accelerate, a u pripremi je uključivanje ostalih zaposlenika prema prijedlozima iz kompanija

	Navigate	Accelerate	Discover	Ukupno godišnje
Broj polaznika 2021.³⁷	35	98	140	273
Napredovanje iz prve generacije	6	9	19	34
Postotak žena u ostvarenim napredovanjima	1,6 %	44 %	47 %	14
Broj polaznika 2022.	22	71	91	184
Broj polaznika 2023.		67	96	163
Napredovanje 2023. iz 2022.		5	13	18
Postotak žena u ostvarenim napredovanjima 2023 iz 2022		60 %	46 %	9

Iz grupe polaznika programa Accelerate i Discover koji su pokrenuti 2022., u izvještajnom je razdoblju napredovalo 18 polaznika, od čega su polovica žene.

³⁷ U svim programima podjednak je broj žena i muškaraca, a prati se uspješnost napredovanja i nakon programa. Godine 2023. pauziralo se s programom Navigate.

Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika

Politika plaća i nagrađivanje

Tijekom 2023. zaključeno je 19 kolektivnih ugovora prema redovitom tijeku te su u dogovoru sa socijalnim partnerima u obnovljenim kolektivnim ugovorima ugovorene osnovne plaće i druga materijalna prava zaposlenika.

Metoda klasifikacije i strukture naknada, koja je pokrenuta 2019., nastavljena je i 2023. s glavnim ciljem postizanja istog raspona plaća i nagrada za ista radna mjesta. Za usklađivanje je identificirano 4500 radnih mjesta, a uvažava se dosadašnja praksa operativnih kompanija i specifičnosti u procjeni s početka implementacije novog modela. Metoda utvrđivanja interne relativne vrijednosti različitih poslova unutar organizacije po svim funkcijama, odjelima i lokacijama pruža konzistentan i vjerodostojan okvir za utvrđivanje hijerarhije radnih mjesta i strukture stupnjevanja unutar Grupe i može se povezati s tržišnim podacima o nagrađivanju.

I 2023. su napravljene analize i usporedba plaća po regiji, po tržištu, unutar kompanija Grupe i konkurencije te su sve kompanije primile podatke radi usporedbe, kako bi pratile kretanja i promptno reagirale na promjene.

Svaka kompanija koja ima potrebu učiniti određenu promjenu u strukturi radnih mjesta, plaća, nagrada i sl. najprije mora prema pravilima metode provesti analitičku usporedbu trenutnog stanja u odnosu na planirane promjene.

Ravnopravnost i jednake prilike

Ravnopravnost i jednake prilike

Fortenova grupa nastavlja podupirati primjenu najviših standarda upravljanja raznolikošću, pravednošću i uključivošću te u skladu s Etičkim kodeksom Grupe očekuje provođenje tih etičkih vrijednosti od svih zaposlenika. U skladu s

implementiranom **Politikom raznolikosti, pravednosti i uključivosti**, fokus je Grupe na tri stupa: rodnoj ravnopravnosti, uključivosti, posebice osoba s invaliditetom i dobrobit zaposlenika.

Tri stupa Politike raznolikosti, pravednosti i uključivosti		
Rodna ravnopravnost	Uključenost osoba s invaliditetom	Dobrobit zaposlenika
<ul style="list-style-type: none"> postizanje zastupljenosti žena i muškaraca 50-50 na svim rukovodećim funkcijama jednaka plaća za jednak rad na svim funkcijama 	<ul style="list-style-type: none"> povećanje udjela kolegica i kolega s invaliditetom u ukupnom broju zaposlenika povećanje broja partnerstava s ustanovama i društvima koji zapošljavaju osobe s invaliditetom poboljšavanje uvjeta rada za kolegice i kolege s invaliditetom 	<ul style="list-style-type: none"> praćenje i poboljšavanje relevantnih pogodnosti za sve zaposlenike stvaranje pogodnosti krojenih po mjeri i pokretanje inicijativa usmjerenih na dobrobit kao odgovor na različite okolnosti u privatnom životu zaposlenika

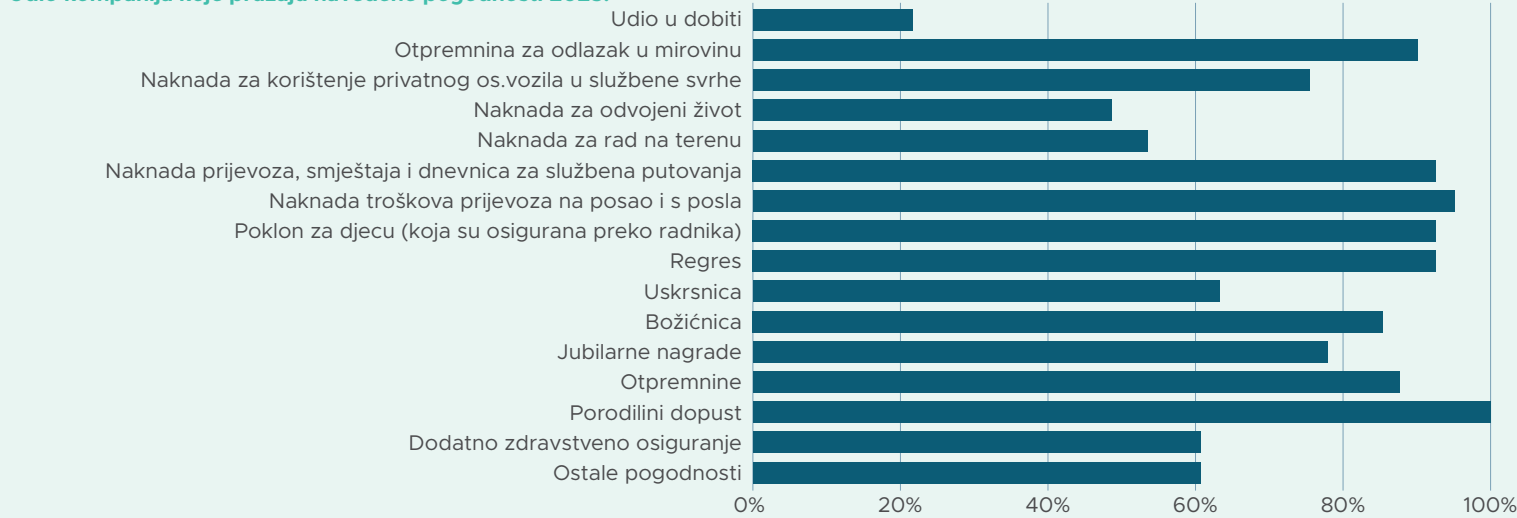

Ravnopravnost i jednake prilike

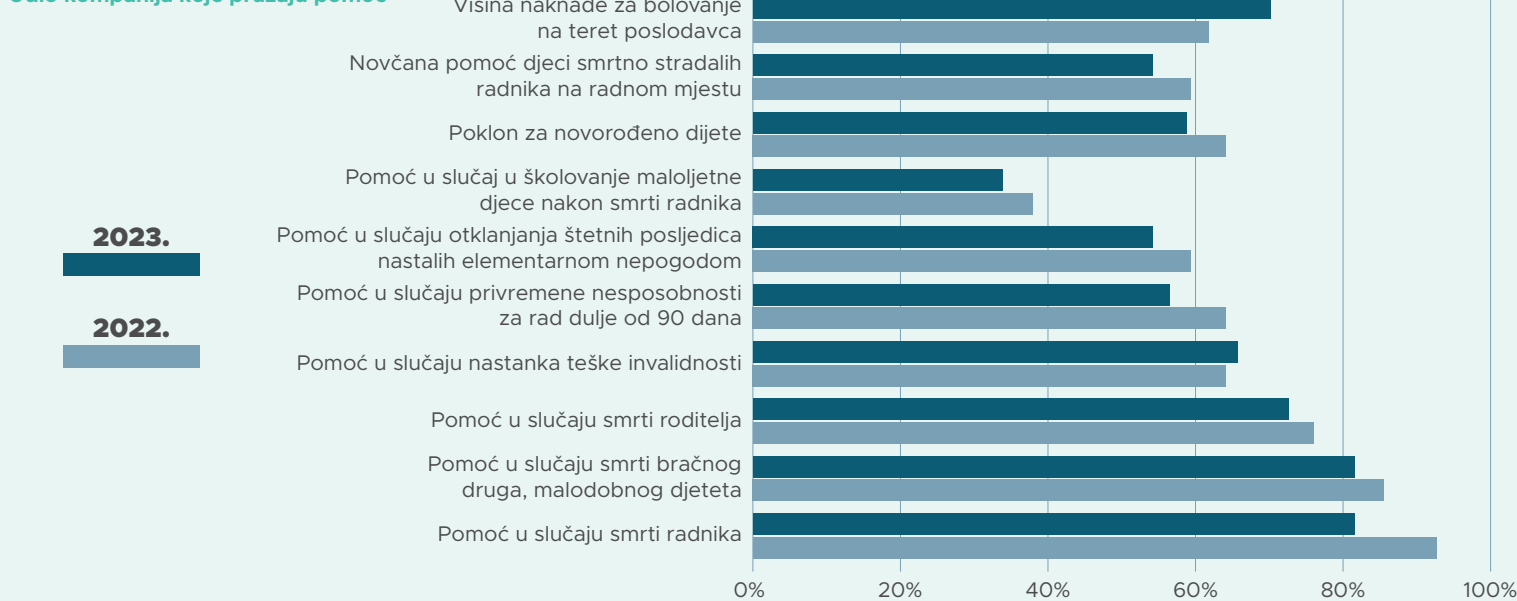
Ravnopravnost u dodjeljivanju pogodnosti

Pogodnosti ponuđene zaposlenicima mogu se razlikovati ovisno o poslovnom području ili nacionalnim praksama, a za veće kompanije definirane su kolektivnim ugovorima ili, kad je riječ o manjim kompanijama, pravilnicima o radu, gdje se kod dodjeljivanja pogodnosti vode praksom kompanija Grupe sa sklopljenim kolektivnim ugovorom. Od materijalnih prava, većina kompanija nudi spektar koji se kreće od otpremnine veće od zakonske za odlazak u mirovinu ili u slučaju poslovno uvjetovanog otkaza ugovora o radu do naknade troškova prijevoza na posao, prigodne nagrade, dara djeci, božićnice, nagrade za radni rezultat, uskrsnice, regresa za godišnji odmor i solidarne pomoći, dok se od nematerijalnih prava izdvajaju plaćeni dopusti u slučaju selidbe ili dodatni slobodni dan za dobrovoljno davanje krvi, slobodni dani za rođenje djeteta, za njegu člana uže obitelji zbog bolesti, za sklapanje braka itd. Godine 2023. nisu utvrđene znatne razlike u dodjeljivanju beneficija osim što je, iznimno, uočena razlika za policu dodatnoga zdravstvenog osiguranja koja je proizašla iz pravila osiguravajućih kuća da se policu ugovara na razdoblje od godine dana pa se radnicima koji rade na određeno vrijeme policu ne ugovara za kraće razdoblje. Također, broj i vrste pogodnosti se u odnosu na 2022. nisu smanjivale.

Udio kompanija koje pružaju navedene pogodnosti 2023.

Udio kompanija koje pružaju pomoć

Ravnopravnost i jednake prilike

Rodna ravnopravnost

U Fortenova grupi žene čine 65 % ukupnog broja zaposlenika, dok je njihov udio u višem menadžmentu 37 %, što je 4 % više u odnosu na godinu ranije. Prema organizacijskoj strukturi, na razini Fortenova grupe u srednjem je menadžmentu 42 % žena, dok je njihov postotak u linijskom menadžmentu viši i iznosi 65 %. U sve tri kategorije menadžmenta u Fortenova grupi je ukupno 60 % žena.

37 % žena u višem menadžmentu, što je 4 % više od posljednjeg izvješća, kada je udio žena iznosio 33 %

Poboljšanje standarda i kvalitete života

Fortenova grupa obvezala se pozitivno utjecati na kvalitetu i standard života svojih zaposlenika i zajednica u kojima posluje. U 2023. je pokrenuta procjena troškova života na pojedinim tržištima kako bi se dobio bolji uvid u trenutačno stanje i planirale aktivnosti za unaprjeđenje standarda. U skladu s tim, radi poboljšanja kvalitete i standarda života, kompanija je odredila ciljeve koje želi postići, te se prije svega fokusira na podizanje plaća.

Dodatno su analizirane razlike plaća žena i muškaraca na istim pozicijama i tržištima u sve tri divizije. Kako bi se te razlike uskladile kod oba spola odobren je i iznos od 3,5 milijuna EUR, a implementacija počinje s 2024. godinom.

Uključivost

Kada su 2022. započele intenzivne aktivnosti, na razini Grupe su bile zaposlene 1333 osobe s invaliditetom, a krajem 2023. bilježi se 27 zaposlenika s invaliditetom više, odnosno ukupno 1360 osoba s invaliditetom. Operativne su kompanije na tržištima na kojima je to zakonski dopušteno zaključile ugovore s tvrtkama o nabavi robe i usluga s udrugama koje pretežito zapošljavaju osobe s invaliditetom. Od početnog poticaja, danas operativne kompanije u Hrvatskoj imaju godišnje ugovore čija je vrijednost narasla na oko 46 000 EUR mjesečno.³⁸

I Mercator IP tvrtka je koja u Grupi ima najveći broj zaposlenih osoba s invaliditetom – čak 52 %, Mercator SLO, PIK Vrbovec HR i Dijamant u svojim radnim kolektivima imaju integriran dovoljan broj osoba s invaliditetom u skladu sa zakonskim propisima, dok je Zvijezda HR nastavila njegovati tradiciju suradnje s Udrugom za promicanje inkluzije, putem koje zapošljava osobe s intelektualnim poteškoćama. Osim navedenih konkretnih i mjerljivih aktivnosti, kontinuirano se radi na podizanju svijesti zaposlenika o nužnosti uključivanja osoba s invaliditetom u kolektive.

Hrvatski paraolimpijski odbor (HPO) u sklopu obilježavanja Međunarodnog dana osoba s invaliditetom uručio je Fortenova grupi paracertifikat kojim je kompanija dobila status prijatelja (*amis*) hrvatskih paraolimpijaca na putu do Pariza 2024.

Taj je status Fortenova grupa stekla na temelju suradnje s HPO-om na njihovu projektu “*Rendezvous* s paraolimpijcima”, pokrenutom krajem 2022. u cilju osvještavanja propuštenih prilika (ne) uključivanja osoba s invaliditetom u kompanijske aktivnosti. U sklopu projekta, Fortenova grupa bila je prva kompanija koja je dogovorila predavanja “*Susret* s paraolimpijcima”, na kojima su zaposlenici u razgovoru s paraolimpijcima preispitali i promišljali postojeće društvene paradigme i promjenu perspektive, čime se pridonosi zajedničkom razumijevanju, ključnom za stvaranje ravnopravnijih organizacija i društva. Krajem 2023. započela je edukacija na temu “*Civic Scout at work*” o različitosti i uključivosti koja se nastavlja i 2024. Neke su od obrađenih tema “*Kultura neuspjeha*”, “*Konflikti*” te “*Booster* raznolikosti i uključivosti”.

U suradnji s HR PSOR-om organizirana je i edukacija kojoj je cilj bio potaknuti saznanja o nesvjesnim i svjesnim pristranostima i time podržati promicanje raznolikosti, nediskriminaciju i jednake mogućnosti na radnome mjestu.

Ponosno se ističe primjer kompanije Mercator SRB koja se, u suradnji s udrugom civilnog društva Labris, zalaže za potpunu pravnu i društvenu inkluziju svih zaposlenika. Tako su u okviru programa u kompaniji održali četiri tematske radionice namijenjene svim zaposlenima u organizaciji: “*Stereotipi i predrasude*”, “*Žene u društvu i na tržištu rada*”, “*Inkluzija osoba s invaliditetom*” i “*Inkluzija LGBTQ osoba*”. Edukacijama je prisustvovalo više od 200 zaposlenika iz kompanije.

Mercator SRB ima suradnju s UNHCR-om te je u svibnju 2023. potpisana pristupnica mreži za izbjeglice u cilju pružanja podrške osjetljivim društvenim kategorijama pri zapošljavanju. Tiskali su i priručnik za strance *Srpski kao strani jezik*.

PIK Vrbovec HR u sklopu promocije raznolikosti i uključivosti organizirao je edukacije “*Upravljanje različitostima i rodna ravnopravnost*”. Za svoje strane radnike organizirali su tečaj hrvatskog jezika na kojem se jednom tjedno kolegama pruža prilika da se kroz interaktivna i zabavna predavanja upoznaju s hrvatskim jezikom i kulturom. Inicijativa nije usmjerena samo na osposobljavanje zaposlenika PIK-a Vrbovec HR za svakodnevnu komunikaciju, već ima šire ciljeve uključivanja, razumijevanja i povezivanja kroz jezik i kulturu.

Učenje hrvatskog jezika za strane radnike organizirala je i kompanija Roto dinamic.

³⁸ Navedeni ugovori mogući su samo u onim državama gdje je to u skladu sa zakonodavnim okvirom. Primjerice, u BiH i Crnoj Gori nisu predviđene takve mogućnosti.

Ravnopravnost i jednake prilike

Ravnoteža privatnog i poslovnog života

U kompanijama Grupe organizacijom rada radno opterećenje za zaposlenike raspodjeljuje se tako da se omogućuje ravnoteža poslovnog i privatnog života. Politiku organizacije rada i radnog vremena svaka kompanija definira prema specifičnim potrebama i praksama. Tijekom 2023. napravljene su pripreme za fleksibilizaciju radnog vremena tako da zaposlenici koji rade na radnim mjestima gdje je moguće odabiru jedan dan u tjednu koji će raditi na daljinu, a tijekom 2024. pratit će se učinci i stupanj zadovoljstva zaposlenika.

Ujedno, u svrhu jačanja ukupne dobrobiti zaposlenika, Fortenova grupa u sklopu svoje suradnje s UNICEF-om tijekom 2023. organizirala je ukupno 11 *online* edukacija o poticajnom roditeljstvu kroz koje su zaposlenice i zaposlenici roditelji, ali i svi oni koje zanima tema roditeljstva, od stručnjaka psihologa dobili cijeli niz korisnih uvida i savjeta za roditeljstvo. Početkom godine bilo je organizirano šest predavanja za roditelje djece od rođenja do osam godina, a tijekom studenoga i prosinca tri radionice o poticajnom roditeljstvu adolescenata i dvije radionice “Super tata”.

Pravo na roditeljni, roditeljski i očinski dopust

Svi zaposlenici Grupe, bez obzira na spol i državu poslovanja, imaju pravo na roditeljni dopust, roditeljski i očinski dopust u skladu s pozitivnim zakonskim propisima. U svim kompanijama očevi imaju pravo na određeni broj dana plaćenog dopusta zbog rođenja djeteta.

Pravo na dopust u slučaju rođenja djeteta 2023.

2023.

	Muški	Ženski
Stopa povratka %	96	83
Stopa zadržavanja %	83	79
Broj zaposlenika koji se vratio s roditeljnog dopusta u prethodnom izvještajnom razdoblju	263	1127
Broj zaposlenika koji se moraju vratiti na posao nakon roditeljnog dopusta	331	1222
Broj zaposlenika koji se vratio na posao nakon završetka roditeljnog dopusta	318	1015
Broj zaposlenika koji se vratio na posao nakon završetka roditeljnog dopusta, a koji je ostao zaposlen i 12 mjeseci po povratku na posao	218	885

Pravo na dopust u slučaju rođenja djeteta 2022.

2022.

	Muški	Ženski
Stopa povratka %	140	86
Stopa zadržavanja %	115	83
Broj zaposlenika koji se vratio s roditeljnog dopusta u prethodnom izvještajnom razdoblju	166	1156
Broj zaposlenika koji se moraju vratiti na posao nakon roditeljnog dopusta	177	1249
Broj zaposlenika koji se vratio na posao nakon završetka roditeljnog dopusta	247	1074
Broj zaposlenika koji se vratio na posao nakon završetka roditeljnog dopusta, a koji je ostao zaposlen i 12 mjeseci po povratku na posao	191	959

Ravnopravnost i jednake prilike

Unaprjeđenje iskustva zaposlenika

U skladu s Politikom različitosti, pravednosti i uključivosti, predlažu se inicijative za koje postoji objektivna primjenjivost u većini kompanija, a koje mogu utjecati na veće zadovoljstvo zaposlenika. Aktivnosti se planiraju na temelju informacija iz istraživanja korporativne klime i kulture, razgovora s kandidatima za poslove koji su se odvijali u prethodnoj godini, razmjene informacija između operativnih kompanija, praćenja trendova na tržištu rada, informacija dobivenih kroz sudjelovanje na danima karijera na fakultetima i srednjim školama te raznim konferencijama iz područja upravljanja ljudskim potencijalima.

Kompanije podržavaju različite sportske klubove u kojima su aktivni njihovi zaposlenici, kao i sportske susrete koje organiziraju sindikati za svoje članove, zaposlenike kompanija.

Nastavilo se s provođenjem programa “Imam ideju”, koji je započeo u lipnju 2020. U izvještajnom razdoblju na razini Grupe predloženo je 301 ideja koje je predložilo 259 zaposlenika.

Od svih ideja svaka je kompanija u redovitim kvartalnim ciklusima izabrala najbolje, a na razini cijele Grupe nagrađeno je 11 zaposlenika za 2023.

Neki od nagrađenih projekata iz programa “Imam ideju”:

PIK Vrbovec HR u 2023. na pet je lokacija postavio automate s besplatnim higijenskim ulošcima, a sve je praćeno i kampanjom o ženskom zdravlju. Za taj je projekt kompanija nagrađena za najinovativnije rješenje iz sektora ljudskih resursa *Out of the Box* na konferenciji *Learning by Doing*.

Zvijezda HR je u suradnji sa Zakladom Hrvatska kuća srca u krugu tvornice organizirala aktivnosti provjere kardiovaskularnog rizika za svoje zaposlenike, uoči predstavljanja novoga funkcionalnog proizvoda Omegol B1 koji pridonosi normalnoj funkciji rada srca. Akciji se odazvalo 120 zaposlenika – medicinski su im djelatnici mjerili arterijski tlak i određivali ukupni kolesterol u krvi, a nutricionisti savjetovali o važnosti uravnotežene prehrane.

U kompaniji **Belje** predloženo je rješenje o automatskom prebacivanju podataka o domaćim životinjama iz kompanijske baze u Jedinstveni registar domaćih životinja pri Ministarstvu

poljoprivrede, u vezi sa zakonskom obavezom unosa podataka o prometu stoke i novorođenoj teladi.

Kompanije **Dijamant i Zvijezda HR** u okviru svoje grupe ulja organizirale su “Group Ideathon”. Projekt je zamišljen kao sveobuhvatni nastavak postojećeg programa “Imam ideju”. Osnovni je cilj bio potaknuti zaposlenike na razmjenu mišljenja za unaprjeđenje poslovanja, unaprijediti međukompanijsku suradnju i nagraditi inovativnost i kreativnost.

U šest je mješovitih timova 55 zaposlenika iz obje kompanije radilo na unaprijed definiranim temama: unaprjeđenje sigurnosti i zdravlja zaposlenika, unaprjeđenje prodaje kroz program lojalnosti, unaprjeđenje zaštite okoliša, HoReCa i izvoz, unaprjeđenje poslovanja, unaprjeđenje procesa kroz digitalizaciju te razvoj i obogaćivanje portfelja novim proizvodima, a svoje su ideje prezentirali tijekom finalne natjecateljske večeri.

Priznanja, nagrade i certifikati iz područja ljudskih potencijala za 2023.

Već treću godinu za redom kompanije Fortenova grupa d.d., Konzum HR, mStart HR, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR primili su certifikat *Poslodavac partner*, drugu godinu za redom kompanije Roto Dinamic, Zvijezda HR, Belje, PIK Vinkovci, Vupik, Mercator SRB, Dijamant, MG Mivela, a prvu godinu za redom su kompanije Sarajevski Kiseljak, Agrolaguna i Mercator SLO.

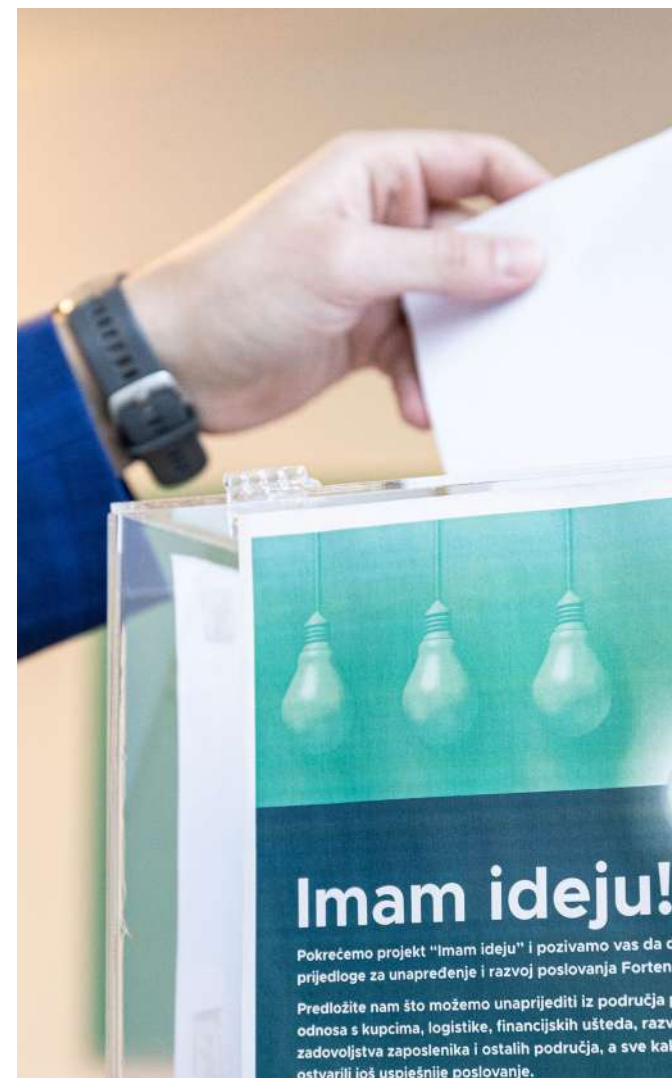
Nadalje kompanije Grupe osvojile su i druge brojne nagrade i priznanja u 2023 godini. Mercator SLO osvojio je nagradu za najbolje prakse iz ljudskih resursa, dok su Tisak, Sarajevski Kiseljak i Fortenova grupa d.d. ušle u finalni izbor.

Status *Tvrtke prijatelj zdravlja* imaju kompanije Jamnica HR, PIK Vrbovec HR i Konzum HR.

Status kompanije *Family friendly* ima kompanija Mercator SRB.

Mercator SLO osvojio je dvije nagrade za HRM prakse jedna se odnosila na Centre za obuku, a druga za Projekt sukcesije u operativi.

Sarajevski Kiseljak je zaslužno osvojio prvo mjesto kao najpoželjniji poslodavac u kategoriji proizvodnje hrane u BIH. Konzum

BIH je aktivno sudjelovao u projektu Svjetske banke za zapošljavanje i podršku ženama koje su dugo bile nezaposlene, te je stekao status “*Socially Responsible Employer*”, koji dodjeljuju Ekvilib Institute i Balance Company.

Ravnopravnost i jednake prilike**Povratne informacije i ocjena radnog učinka**

Povratne informacije važne su za pozitivno iskustvo zaposlenika, posebno u kontekstu iskazivanja jasnih očekivanja i postavljenih ciljeva. Na razini Grupe, 36 % zaposlenika primilo je povratnu informaciju o uspješnosti i ostvarenom radnom učinku, pri čemu je ocjena dana većini višeg menadžmenta – 80 %, srednjeg menadžmenta 72 %, a kad je riječ o linijskom menadžmentu povratnu informaciju je dobilo 44 % zaposlenika u toj kategoriji, dok je među ostalim zaposlenicima povratnu informaciju dobilo njih 36 %.

I 2023. nastavljeno je s unaprjeđenjem procesa unutar informacijskog sustava za upravljanje učinkom i talentima, koji obuhvaća 18 kompanija Grupe.

Broj i udio zaposlenika koji su primili ocjenu radnog učinka 2023.

	Broj zaposlenika	Udio zaposlenika (%)
Viši menadžment	211	80
Srednji menadžment	399	72
Linijski menadžment	1575	44
Ostali zaposlenici	14 182	36
Ukupno	16 367	37

Broj i udio zaposlenika koji su primili ocjenu radnog učinka 2022.

	Broj zaposlenika	Udio zaposlenika (%)
Viši menadžment	257	89
Srednji menadžment	438	73
Linijski menadžment	1649	44
Ostali zaposlenici	13 277	34
Ukupno	15 621	36

Ravnopravnost i jednake prilike

Zdravlje i sigurnost na radu

Sustavi upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu u Fortenova grupi temelje se na nacionalnim zakonima, a s obzirom na zakonske obveze, 50 % kompanija Grupe uspostavilo je vlastitu službu za zaštitu na radu, dok se uredska poslovanja oslanjaju na vanjske pružatelje usluga.³⁹ Od ukupno 68 angažiranih stručnjaka koji osiguravaju i održavaju kvalitetu sustava zaštite na radu u kompanijama Grupe, **93 %** ih je akademski obrazovano. Uz to, četiri kompanije Grupe – Dijamant, PIK Vrbovec HR, Belje i PIK Vinkovci javno su objavili politike sigurnosti i zaštite te certificirali sustave upravljanja zaštitom na radu standardom ISO 45001.

Upravo je osposobljavanje zaposlenika prepoznato kao glavni čimbenik u planu za poboljšanje i procesu unaprjeđivanja sigurnosti na radnom mjestu. Ovisno o regulaciji na svakom pojedinom tržištu, osposobljavanja koja se odnose na sigurnost i zdravstvenu zaštitu na mjestima rada u kompanijama Grupe provode interni stručnjaci zaštite na radu ili vanjske stručne za to ovlaštene osobe. Tijekom 2023. za početna osposobljavanja novozaposlenih, uključujući osposobljavanja u svrhu sigurnosti i zdravstvene zaštite na mjestu rada, zaštitu od požara na mjestu rada i postupke u izvanrednim situacijama, provedeno je **113 253** sati osposobljavanja te se bilježi porast od 186,1 % u usporedbi s 2022. Tijekom tih obuka zaposlenicima se ukazuje i na njihovo pravo na odbijanje rada u slučaju povrede sigurnosnih uvjeta, odnosno u slučaju ugroženosti života ili zdravlja, kao i na načine prijave nedostataka na mjestu rada neposrednim rukovoditeljima. Osim zakonom propisanog uključivanja predstavnika zaposlenika u proces izrade procjene rizika na mjestu rada, zaposlenici mogu izraziti svoju zabrinutost i istaknuti potencijalne opasnosti i internim komunikacijskim kanalima, uključujući intranet i poštu. Sudjelovanje u sustavu upravljanja zdravljem i sigurnošću na radu omogućeno je i putem odbora zaštite na radu koji su na temelju propisa formirani u 70 % kompanija. Tijekom 2023. odbori su se sastali dva puta.

Za identifikaciju opasnosti, izvještavanje o sigurnosti, kao i istragu i analizu incidenata definirani su operativni postupci, a sve kompanije uspostavile su procedure za hitne slučajeve i planove

Usporedba broja unutarnjih nadzora i korektivnih mjera provedenih 2023. u odnosu na 2022.

	Unutarnji nadzori	Promjena od 2022.	Korektivne mjere	Promjena od 2022.	Omjer nadzora prema korektivnim mjerama
Poljoprivreda	194	19,0 %	645	22,9 %	1 : 3
Prehrana	335	238,4 %	174	-2,2 %	1 : 0,5
Maloprodajna i veleprodaja	1521	95,3 %	10 162	113,4 %	1 : 7
Ukupno	2050	96,9 %	10 981	101,0 %	1 : 5

evakuacije. Proces identifikacije i istrage ozljeda povezanih s radom provodi se u skladu s metodologijom Europske statistike o nesrećama na radu (engl. *European Statistics on Accidents at Work* – ESAW). Unutarnji nadzori provode se redovito u kompanijama koje imaju vlastite službe i stručnjake zaštite na radu. Procjena rizika i provođenje internih nadzora te ukazivanje na manjkavosti sustava definiranjem korektivnih mjera i njihovim praćenjem okosnica su kontinuiranog unaprjeđenja sustava zaštite na radu po modelu *planiraj-učini-provjeri-djeluj* (engl. *Plan-Do-Check-Act* – PDCA).

Na temelju **2050** internih nadzora provedenih u izvještajnoj godini, naložena je **10 981** korektivna mjera, s omjerom korektivnih mjera u odnosu na nadzore od 5 : 1. Realizacija u svim glavnim poslovnim područjima i usporedba s 2022. prikazane su u tablici.

Znatna povećanja zabilježena su u poslovnim područjima Prehrana te Maloprodaja i veleprodaja, što se uglavnom pripisuje dobroj komunikaciji očekivanja i većim fokusom na PDCA model u kompanijama.

Ključni su pokazatelji sigurnosti na radu stopa učestalosti ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena (engl. *Lost Time Incident Rate* – LTIR) i stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu kao pokazatelj gubitka produktivnosti (engl. *Lost Work Day Rate* – LWDR). Njihovo praćenje i usporedba ukazuju na to u kojem se dijelu uspjele u postizanju i održavanju sigurnoga radnog okruženja, odnosno u kojem je dijelu potreban dodatan angažman i resursi za postizanje zacrtanih ciljeva.

³⁹ Svi zaposlenici i ostali radnici pokriveni su sustavom zaštite na radu koji se sastoji od internih sustava i eksternih pružatelja usluga zaštite na radu.

Ravnopravnost i jednake prilike

3 % manje ozljeda nego prethodne godine

Glavne vrste ozljeda

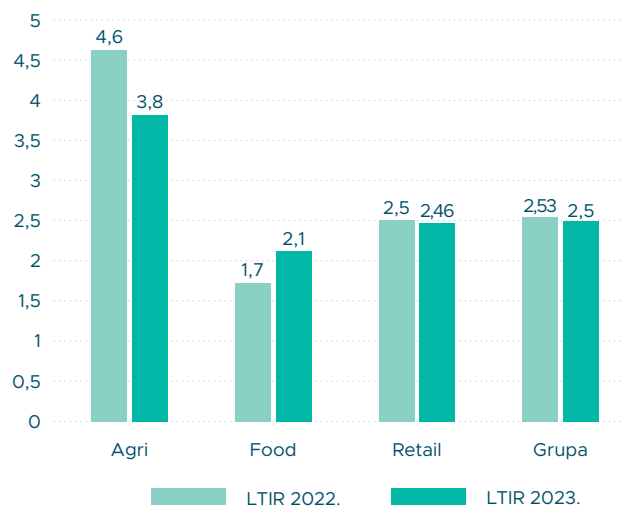
Glavne vrste ozljeda na radu bile su pad radnika, ozljede radnika uzrokovane ručnim alatima te nepredvidivim ponašanjem životinja, što je redoslijed koji prati i djelatnosti maloprodaje i veleprodaje, prehrane i poljoprivrede u Grupi. U netemeljnom poslovanju nije bilo zabilježenih ozljeda na radu. Za razliku od 2022., kada je Grupa imala jedan smrtni slučaj vozača koji je stradao u prometnoj nesreći, 2023. u Grupi nije bilo takvih slučajeva. Ujedno, zabilježeno je ukupno 3 % ili 24 ozljede manje nego godinu ranije pa je u Grupi ukupno bilo **919** ozljeda na mjestu rada s posljedicom gubitka radnog vremena. Prosječno trajanje bolovanja, odnosno prosječan gubitak radnih dana po ozljedi **iznosio je 45 dana**, a zbog ozljeda na radu izgubljeno je **41 640 radnih dana**. Usporedba godišnjih stopa ozljeda na radu i gubitka radnog vremena u odnosu na 100 zaposlenih radnika, godišnjeg fonda odrađenih sati i gubitka radnih dana prikazana je u tablici i grafovima. Kod ostalih radnika⁴⁰ zabilježeno je **36 ozljeda** (95 % u području Maloprodaja i veleprodaja).

Sva prava koja proizlaze iz radnog odnosa i osiguranja u vezi s ozljedom na radu ostvaruju se putem matičnog poslodavca.

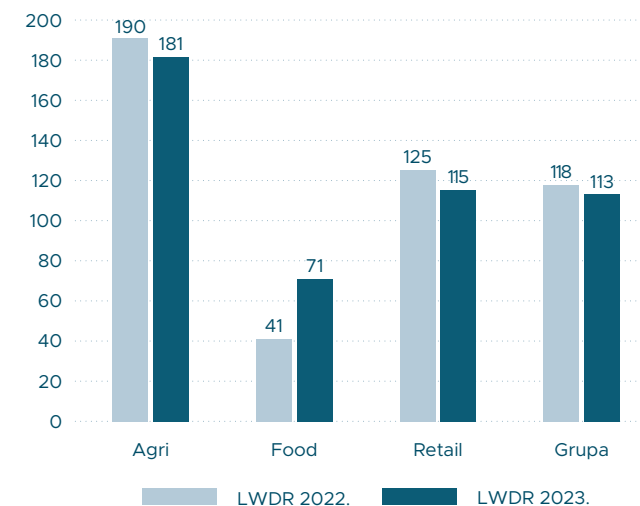
Pokazatelji uspješnosti sustava zaštite na radu 2023.

	Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)		Ukupni godišnji fond odrađenih sati rada, uključujući ostale djelatnike ⁴¹		Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)		Ukupni gubitak radnih dana zbog ozljeda na radu (LWD)	
	2023.	Promjena od 2022.	2023.	Promjena od 2022.	2023.	Promjena od 2022.	2023.	Promjena od 2022.
Poljoprivreda	3,8	-17,4 %	4 607 310	-0,7 %	181	-4,8 %	4172	-5,5 %
Prehrana	2,1	23,5 %	9 756 300	-2,0 %	71	72,4 %	3450	69,0 %
Maloprodajna i veleprodaja	2,5	-1,6 %	59 258 578	-1,1 %	115	-8,2 %	34 018	-9,2 %
Ukupno	2,5	-1,2 %	73 622 188	-1,2 %	113	-4,0 %	41 640	-5,2 %

Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)

Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)

⁴⁰ Pod ostalim radnicima podrazumijevaju se osobe koje nisu zaposlenici, ali čije je radno mjesto pod kontrolom organizacije, uključujući osobe s ugovorom o djelu, agencijske radnike i praktikante.

⁴¹ Prema definiciji GRI 2-8 te opsegu uključenih kompanija prema objavama u odjeljku Metodologija prikupljanja podataka.

Ravnopravnost i jednake prilike

Aktivnosti koje se odnose na zdravlje i sigurnost na radu

Na izdvojenim mjestima rada⁴² u Grupi radi 1095 radnika i za ta mjesta rada procijenjen je rizik s obzirom na opasnosti, štetnosti i napore na mjestu rada te su definirane i tehničke mjere i osobna zaštitna oprema. Zbog smanjenog procijenjenog rizika **tri kompanije** ne provode redovni nadzor na takvim mjestima rada.

U kompanijama Grupe 7149 radnika radi na poslovima s posebnim uvjetima rada⁴³, a osim što se briga o zdravlju tih zaposlenika i zdravstvenoj zaštiti provodi i provjerenom zdravstvene sposobnosti radnika prije upućivanja na mjesto rada s posebnim uvjetima rada, ti su radnici pod liječničkim nadzorom, prati se njihovo psihofizičko zdravstveno stanje, a pregledi se obnavljaju u zakonom propisanim rokovima. Najveći broj tih radnika radi na poslovima vozača dostavnih vozila, samohodnih strojeva, traktora i villičara te na poslovima u nepovoljnim mikroklimatskim uvjetima. Uz pridržavanje zaštite osobnih podataka, osigurava se povjerljivost informacija povezanih sa zdravstvenim stanjem radnika.

Fortenova grupa posvećena je vrijednostima sigurnog i zdravoga rada te ostvarivanju prava na poštovanje sigurnog i zdravog radnog okruženja u svim segmentima, na svim razinama i u svim procesima. Potiče se doprinos zaposlenika održavanju i unaprjeđivanju sigurnosnih standarda na radnom mjestu. Između ostalog, očekivanje od zaposlenika da i sami preuzimaju odgovornost za smanjenje rizika i poduzimanje aktivnosti kojima se izbjegavaju nesreće na mjestu rada izražava se kroz slogan *Sigurnost počinje*

s tobom koji je između 354 prijedloga zaposlenika izabran kao najbolji u internom natječaju provedenom u Grupi 2021.

Ujedno, kompanije organiziraju različite aktivnosti i promocije povezane sa zdravljem i sigurnošću na radnom mjestu, bez obzira na to je li riječ o sportskim događajima, zdravstvenim pregledima, edukativnim radionicama itd., što je praksa s kojom su nastavile i 2023.

Prije svega, zadovoljavajući potrebne kriterije, tri su kompanije – Konzum HR, Jamnica HR i PIK Vrbovec HR dobile certifikat “Tvrtka prijatelj zdravlja” koji dodjeljuje Hrvatski zavod za javno zdravstvo, čime se ubrajaju u tvrtke koje provode aktivnosti u smjeru promoviranja zdravlja zaposlenika, usvajanju zdravih životnih navika, brinu se o boljitku svojih zaposlenika i očuvanju okoliša. Uz to, Tisak je organizirao mobilni mamograf za sve zaposlenice u prostorima kompanije. U Mercatoru SLO organizirana je škola promocije zdravlja, a u Mercatoru SRB održane su radionice “Dijabetes i inzulinska rezistencija” i “Prevenција raka dojke”. U Jamnici HR je u sklopu projekta “Tvrtka prijatelj zdravlja” održana radionica “Kineziologija rada” o pravilnom rukovanju teretima i izvođenju aktivnosti u pokretu u sektoru logistike. U mStartu HR održan je Dan zdravlja, u sklopu kojeg je održano predavanje fizioterapeuta s prikazom vježbi istezanja, dok je u Fortenova grupi d.d. provedeno cijepljenje protiv gripe, predavanje nutricionista, a s pomoću vage Tanita provedeno je i mjerenje metaboličke starosti tijela. Tvrtke Fortenova grupa d.d., mStart HR i Zvijezda HR subvencionirale su troškove bavljenja sportom svojim zaposlenicima putem kartice Multisport.

Osam kompanija⁴⁴ u Grupi omogućilo je svojim zaposlenicima povoljnije sklapanje polica dodatnoga zdravstvenog osiguranja, uz koje radnici imaju osigurane godišnje sistematske preglede.

42 Izdvojeno mjesto rada jest mjesto rada na kojemu radnik ugovoreni posao obavlja kod kuće ili u drugom prostoru koji nije prostor poslodavca.

43 Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada (Narodne novine 5/1984).

44 Belje (+ Belje Agro-vet), Dijamant, Zvijezda HR, Konzum HR, Mercator BiH, Fortenova grupa d.d., mStart HR.

Korporativna klima i kultura

Korporativna klima i kultura

Anketa za istraživanje korporativne kulture i klime provodi se jednom godišnje, petu godinu zaredom, a 2023. upitnik je ispunilo 30 687 zaposlenika iz 29 kompanija Grupe. Rezultati upitnika daju uvid u stanje korporativne kulture i klime te stupanj razvijenosti zajedničkih vrijednosti u Grupi. Primljeno je 18 567 komentara i sugestija koji su razvrstani u osam glavnih kriterija.

Operativne kompanije pripremile su inicijative prema dobivenim rezultatima kako bi se poboljšali uvjeti rada i radnog mjesta, koje su radnici ujedno najniže ocijenili. Menadžmenti svih kompanija među zajedničkim ciljevima imaju održavanje odnosno poboljšanje rezultata kao cilj koji se prati i ocjenjuje.

Rezultati ankete o korporativnoj kulturi i klimi

Rezultati ankete provedene u 29 operativnih kompanija pokazuju poboljšanje svih ključnih pokazatelja: ukupna prosječna ocjena, stopa povrata i indeks stope angažmana. Prema mjerenim dimenzijama u usporedbi s 2022. ukupni su rezultati poboljšani za 1,2 %, a sve dimenzije pokazuju poboljšanje; najniža ocijenjena dimenzija Plaća i benefiti pokazuje najsnažnije poboljšanje od 3,4 %. Najviše je ocijenjena dimenzija *liderstvo*. Stopa povrata ispunjenih anketa iznosi 74,43 %, a 15 je kompanija zabilježilo i više stope povrata (neke više i od 90 %, kao npr. Tisak, Konzum BiH, Sarajevski kiseljak, mStart SRB, Mg Mivela i Roto dinamic).

Fortenova grupa također s ponosom ističe kako je i 2023. redovito godišnje interno

istraživanje korporativne kulture i klime povezala s društvenom odgovornošću prema najpotrebitijima u zajednici. Stoga su, kao i u prethodnim istraživanjima, zaposlenici 2023. ispunjavanjem upitnika sudjelovali u prikupljanju sredstava za donaciju djeci u SOS dječjim selima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Srbiji, Udruzi prijatelja mladih u Sloveniji i projektu "Djeca ulice" u Crnoj Gori.

Tako je u sklopu provođenja internog istraživanja o zadovoljstvu zaposlenika korporativnom kulturom i klimom, Fortenova grupa ukupno više od 30 000 EUR petu godinu zaredom donirala **SOS dječjim selima** u Hrvatskoj, Srbiji i BiH te već dvije godine i odabranim udrugama koje se brinu o djeci bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Sloveniji i Crnoj Gori.

	2022.	2023.	Promjena od 2022.
Angažiranost zaposlenika u anketi	69 %	69,30 %	0,43 %
Vjerovanje u strategiju	68,09 %	68,51 %	0,61 %
Stopa povrata ispitanika za sudjelovanje u anketi	72,43 %	74,43 %	2,76 %
Ukupna prosječna ocjena u svim područjima	3,45	3,49	1,2 %
Upravljanje	3,91	3,92	0,3 %
Organizacija posla	3,72	3,73	0,3 %
Stav prema poslodavcu	3,49	3,51	0,6 %
Plaća i benefiti	2,67	2,76	3,4 %
Mogućnosti za napredovanje	3,39	3,43	1,2 %
Ravnoteža privatnog i poslovnog života	3,53	3,57	1,1 %

Lokalna zajednica

Zbog regionalnog značaja koji ima Fortenova grupa, visoko na ljestvici prioriteta kompanije nalaze se unaprjeđivanje odnosa s lokalnim zajednicama, rad na poboljšanju kvalitete života te na doprinosu njihovu gospodarskom rastu.

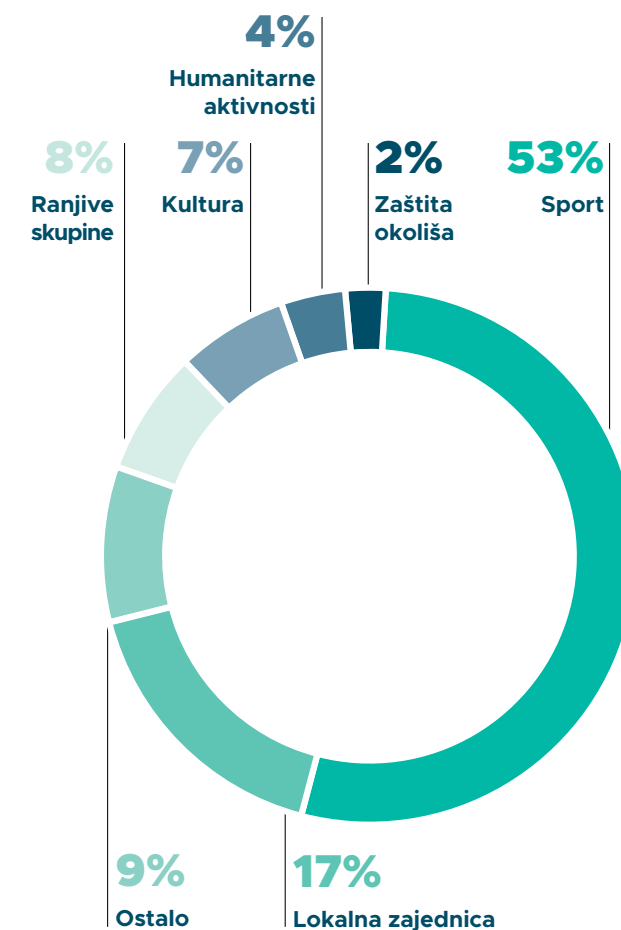
Osmišljavanjem i provedbom odgovarajućih društveno odgovornih programa i politika te sudjelovanjem u zajedničkim partnerskim projektima s lokalnim zajednicama, Grupa ulaže napore u poboljšanje različitih aspekata života lokalnih zajednica.

Velik broj uspješnih projekata nastavlja se iz ranijih godina, no 2023. obilježili su i neki novi iz područja zaštite okoliša, podrške osjetljivim skupinama društva i suradnje s lokalnom zajednicom.

Projekti, donacije i sponzorstva

Tijekom 2023. Fortenova grupa uložila je **4,6 milijuna EUR** u donacije i sponzorstva (uključujući u naravi), što je povećanje od 12 % u odnosu na 2022., i potvrđuje kontinuirano povećanje ulaganja u lokalnu zajednicu. Pritom je oko 11 % ukupnog budžeta bilo usmjereno u gotovo 50 projekata izravno povezanih s lokalnom zajednicom. Grupa je podržala više od 20 humanitarnih aktivnosti, više od 50 projekata usmjerenih prema socijalno osjetljivim skupinama te više od 40 kulturnih projekata. Prema pojedinačnim tržištima na kojima posluje, najveći dio tih ulaganja bio je u Hrvatskoj, a zatim u Sloveniji.

Pregled ulaganja po tipovima projekata 2023.

Potpora ranjivim skupinama

U kontekstu promicanja raznolikosti i uključivosti unutar Grupe i u cijelom društvu, Grupa i njezine kompanije svojim aktivnostima podupiru najranjivije skupine u zajednicama.

U nastavku su primjeri na koje je Grupa najponosnija.

Projekti promicanja raznolikosti i uključivosti u društvu

U skladu s usvojenom Politikom raznolikosti i uključivosti, 2023. smo intenzivirali akcijske planove za provedbu usvojene politike i u pogledu podržavanja eksternih projekata. Podržava se **inicijativa “TRGni se za ravnopravnost”**, koja je krenula u Hrvatskoj 2022., no 2023. se proširila i na tržište Bosne i Hercegovine. Njome se javnost osvještava o problematici rodne neravnopravnosti, a brojnim aktivnostima traži povećanje broja ženskih imena u nazivima ulica i trgova u gradovima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Nakon Konzuma HR i Jamnice HR, projekt su, zajedno s Fortenova grupom, podržali Konzum BIH (Konzum i Mercator) i Sarajevski kiseljak.

Projekt je započeo na jednom od najpoznatijih i najprometnijih hrvatskih trgova, Trgu hrvatskih velikana u Zagrebu, koji i simbolički

snažno naglašava rodnu (ne)zastupljenost. Početna inicijativa ide u smjeru podjele tog trga na dvije polovice, od kojih će jedna ostati pod nazivom Trg hrvatskih velikana, a druga bi dobila naziv Trg hrvatskih velikanki. U Sarajevu se pak očekuje da će jedan potpuno novi trg nositi ime bosansko-hercegovačkih velikanki.

Fortenova grupa uključila se u višemjesečni projekt *Poslovnog dnevnika* “Hrvatska pamet Hrvatskoj” u sklopu kojega će se studenti s četiri visokoškolske ustanove pod mentorstvom profesora natjecati u izvedbi kreativnog zadatka koji je sama postavila.

Fortenova grupa zadatak je povezala s jednim od svojih ključnih ESG područja – Raznolikost, ravnopravnost i uključivost, pa će tako studenti u sklopu tog projekta izrađivati smjernice za maloprodajnu mrežu i brendove Fortenova grupe na temu prilagodbe fizičke i *online* trgovine te proizvoda prehrambenih kompanija kako bi bili dostupniji osobama s invaliditetom (kroz aspekt fizičkih trgovina Konzum i *online* trgovine Konzum Klik).

Prezentacija rješenja očekuje se u prvoj polovici 2024., a nakon nje, ovisno o dobivenim rješenjima, donijet će se odluka o planu implementacije odabranih rješenja.

Projekti potpore osobama s invaliditetom

Dugogodišnja suradnja kompanija Zvijezda HR i Dijamant s udrugama za Downov sindrom rezultirala je razvojem niza projekata kojima se pomaže osvijestiti javnost i pruža konkretna pomoć osobama s Downovim sindromom.

Naime, kompanije su u svojim lokalnim zajednicama simbolično povezale svoju društvenu odgovornost sa suncokretom kao zajedničkim znakom identifikacije za kompanije čiji se proizvodi rade od srca suncokreta i za osobe s Downovim sindromom (djeca suncokreti). Zvijezda HR tako je ovu vrijednu suradnju započela prije osam godina, u sklopu obilježavanja svoje stote obljetnice, osmišljavanjem projekta s Hrvatskom zajednicom za Downov sindrom kao krovnom organizacijom koja okuplja osam udruga za Downov sindrom. Udruge svakodnevno vode brigu o više od 500 šticenika, nastojeći nizom aktivnosti poput tečajeva, predavanja, radionica, konzultacija, terapija i raznih projekata promicati integraciju, ravnopravnost i pravo izbora za osobe suncokrete. Donacijama poput Zvijezdine koriste se za financiranje aktivnosti kao što su likovne, glazbene i kulinarske radionice, plaćanje vježbi u bazenima za malu djecu s Downovim sindromom, sufinanciranje usluga logopeda, rehabilitacije i radne terapije te tiskanje edukativnih materijala.

Dijamant je kampanjom “Prati suncokret” pokrenuo suradnju s udrugama osoba s Downovim sindromom u Srbiji, a u nastojanju da educira i senzibilizira javnost o toj temi, Dijamant je snimio videospot kojim prenosi važnu poruku: “Sličniji smo nego što smo različiti”. Dijamant je tu kampanju započeo 2021., a osim novčanih donacija, organizirao je kreativne radionice za osobe s Downovim sindromom. Suradnju je nastavio i treću godinu zaredom, pa je tako 2023. prodano 1,2 milijuna boca ulja, a od svake prodane boce izdvojen je jedan dinar za donaciju udruzi za Downov sindrom.

Zvijezda HR u 2023. nastavila svoju predanost inkluziji slijepih i slabovidnih osoba kroz podršku radu **Udruge slijepih Zagreb** donacijom više od 300 litara sirovina, suncokretova i maslinova ulja te kokosove masti za izradu Sapuna s točkicama.

Riječ je o sirovinama koje se upotrebljavaju za proizvodnju krutih i tekućih sapuna u tvrtki Sfera Visia koja zapošljava članove Udruge slijepih, slijepe i slabovidne osobe. Osnivanjem te tvrtke Udruga je zakoračila u sferu socijalnog poduzetništva, a budući da kruti sapuni na sebi imaju točkice koje podsjećaju na Brailleovo pismo, otuda potječe i naziv Sapuni s točkicama.

Projekti potpore osjetljivim skupinama društva

Kompanije Fortenova grupe različitim projektima pomažu osjetljivim skupinama društva, najčešće kroz donacije sredstava za pomoć oboljelima te pomoć djeci i mladima bez odgovarajuće roditeljske skrbi i lošijega socioekonomskog statusa. Osim toga, razvijaju se brojni projekti usmjereni na djecu i mlade u svrhu poticanja kreativnosti mladih generacija, a pritom im se prenose nova saznanja povezana sa zaštitom okoliša te važnošću zdrave i uravnotežene prehrane i smanjenja otpada.

Mercator SLO nastavio je svoja dva vrlo uspješna projekta koja imaju za cilj boljitak najmlađih generacija. Prvi su **“Bijele ambalaže”**, ujedno projekt **nagrađen slovenskom nagradom Horus za društvenu odgovornost i održivi razvoj**. Naime, zajedno s dobavljačima koji su se za potrebe projekta odrekli svih prepoznatljivih elemenata svojih brendova, Mercator kreira bijelu ambalažu kao jedinstveno prazno platno za dječje stvaralaštvo. Misija je novih likova iz dječje mašte na inovativan način potaknuti dječju kreativnost, ali i pozvati najmlađe kupce da s njima stvaraju, grade i sklapaju, umjesto da bacaju ambalaže. Tako mališani i njihovi roditelji na inovativan način uče da recikliranje može biti i zabavno.

Projekt “Mali šef Slovenije” višestruko je nagrađivano dječje kuharsko natjecanje, koje je 2024. krenulo šestu godinu zaredom, a u kojem je do sada sudjelovalo 16 000 djece u dobi od 8 do 15 godina iz više od 40 osnovnih škola u Sloveniji. Projekt je postigao ključni cilj podizanja svijesti o važnosti prehrane među mladima, a osim edukacije o važnosti kvalitetne prehrane, pobjednici natjecanja svake su godine nagrađeni financijskim iznosom koji se donira pobjedničkoj školi u svrhu realizacije projekata za boljitak njezinih učenika.

Roto dinamic dobio je priznanje za sudjelovanje u projektu *Poslovnog dnevnika* “Iskustvo zlata vrijedi” koji za cilj ima u poslovnoj zajednici i društvu u cjelini podizati svijest o problematici zapošljavanja i ravnopravnoga socijalnog uključivanja u svakodnevni život mladih s invaliditetom i slabijega imovinskog statusa. U okviru projekta partneri poslodavci spajaju se sa studentima s invaliditetom i studentima slabijega materijalnog statusa, a sve u cilju omogućavanja prakse radi lakšeg zapošljavanja u budućnosti.

Konzum HR 2023. prvi je put pokrenuo natječaj **“Podržavamo najbolje iz Hrvatske”** u kojem je birao najbolje projekte sportskih klubova koji rade s djecom predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta. Na natječaj se prijavilo više od 460 klubova, a odabrano ih je 12 koji su se, osim što su zadovoljili tražene uvjete, kroz svoje sportske inicijative dodatno istaknuli u odnosu na druge prijavitelje. Povjerenstvo je ocjenjivalo kvalitetu projekata, kao i kvantitativne pokazatelje uspješnosti, utjecaj na lokalnu zajednicu i potencijal daljnjeg razvoja, a izabrani klubovi podržani su donacijama u ukupnoj vrijednosti od 50 000 EUR.

U istoj godini Konzum HR je pokrenuo program vjernosti za kupce “Mali veliki talenti” u koji se u rujnu 2023. uključilo 66,6 % svih škola u Hrvatskoj. Program je funkcionirao na način da za svakih potrošenih 10 EUR ili za kupnju posebno označenih proizvoda u Konzumu HR, kupci dobiju jedan kupon koji su u fizičkom ili digitalnom obliku (skeniranjem QR koda) mogli donirati školi po vlastitom izboru. Škole su prikupljene kupone mogle zamijeniti za opremu iz posebno pripremljenog kataloga s vrijednim predmetima iz područja IT-a, multimedije, sporta, umjetnosti, znanosti i za svoje učenike nabaviti prijenosna računala, mikroskope, pribor za likovni, tjelesni i brojne druge stvari. Ukupna vrijednost fonda opreme koju je osigurao Konzum HR iznosila je više od 700 000 EUR.

Tijekom trajanja akcije škole su naručile više od 14 000 komada opreme potrebne za svakodnevnu edukaciju djece. Kroz ovu jedinstvenu inicijativu, podržano je 2600 škola u Hrvatskoj.

Konzum HR treću je godinu zaredom u suradnji s MultiPlusCardom proveo akciju **“Najljepši je Božić kad darujemo zajedno”**, u kojoj je prikupljeno više od 80 000 EUR. Od toga je Konzum HR donirao više od 30 000 EUR za čak deset organizacija i udruga koje pomažu djeci, potrebitim obiteljima, starijima i nemoćnima te nezbrinutim životinjama. Tom su iznosu pridružene i dodatne donacije članova programa MultiPlusCard, koji su donirali udruzi po izboru putem aplikacije ili internetske stranice MultiPlusCarda.

Dijamant je tijekom prosinca 2023. pokrenuo društveno odgovorni projekt “Dobrim delom zaokružimo praznike” u okviru kojeg je prikupljeno više od 15 000 proizvoda koji su donirani Beogradskoj banci hrane. Tim je projektom, koji se odvijao kroz posebno osmišljeni sustav, putem društvenih mreža Dijamanta,

dijeljenjem objava na profilima (*story* fotografija ili videosadržaja), prikupljena velika količina hrane namijenjene najugroženijim građanima. Banka hrane je humanitarna, neprofitna organizacija osnovana 2006. u cilju doprinosa širenju kulture promicanja solidarnosti među građanima i poticanja društveno odgovornog ponašanja. Suraduje s više od 200 organizacija i socijalnih ustanova diljem Srbije, a glavna joj je djelatnost prikupljanje i distribucija hrane najugroženijim kategorijama stanovništva u Srbiji.

Crveni križ službeno je otvorio Banku hrane u Zagrebu – centralno mjesto za organizirano i dugotrajno prihvatanje, skladištenje i distribuciju hrane između donatora i posrednika. Konzum HR s Crvenim križem njeguje dugogodišnju suradnju u sklopu koje su ovom prilikom donirali i kamion prehrambenih namirnica nov osnovanoj banci, što je ujedno bila prva donacija koju su primili. Banka hrane nalazi se u sklopu Logističkog centra Crvenog križa, unutar kojeg djeluje i Socijalni dućan u kojem se, kroz zaprimanje donacija i svakodnevnu podjelu paketa hrane i higijenskih potrepština za 20-ak socijalno ugroženih osoba, Crveni križ Zagreb brine za ukupno 700 korisnika godišnje.

Projekti potpore edukaciji i profesionalnoj afirmaciji mladih

Različiti su projekti putem kojih kompanije Fortenova grupe daju potporu obrazovanju mladih – od stipendiranja učenika preko opremanja posebnih učionica do nabave opreme za izvođenje nastave.

Dijamant i projekt **“Mladi poslastičar”** osvojili su **titulu društveno odgovorne kampanje za 2023. godinu u Srbiji**. Priznanje “Kampanja sa svrhom” koje se dodjeljuje u okviru Festivala društveno odgovorne komunikacije u Srbiji prepoznaje i nagrađuje kompanije koje su u proteklom razdoblju koristile snagu komunikacije za podizanje svijesti i poboljšanja uvjeta života ljudi u Srbiji.

Sve je manji broj učenika koji se opredjeljuje za upisivanje slastičarskoga obrazovnog smjera, uslijed nedostatka adekvatne opreme i resursa u srednjim stručnim školama, što dodatno otežava rad i napredak učenika, ali i nastavnika koji im prenose svoje znanje. Svjestan tih izazova, Dijamant je kroz društveno odgovorni projekt “Mladi poslastičar” odlučio ne samo pružiti podršku djeci koja će se nakon završetka školovanja moći posvetiti izgradnji karijere nego i kroz opremanje slastičarskih kabineta utjecati na poboljšanje uvjeta rada za škole.

Lokalna zajednica

O uspješnosti te kampanje govore i podaci da je za pet godina realizacije u projektu sudjelovalo više od 10 srednjih stručnih škola iz različitih dijelova Srbije te da je 25 internih radionica pratilo više od 250 učenika, kako slastičara tako i učenika iz drugih ugostiteljskih profesija.

Belje i Ekonomski fakultet u Osijeku potpisali su sporazum o znanstveno-stručnoj suradnji kojim je i službeno uspostavljena snažnija sinergija na zajedničkim projektima.

Riječ je o nastavku duge tradicije razmjene znanja i iskustva između akademske i gospodarske zajednice Osječko-baranjske županije u kojem će Belje studentima EFOS-a pružiti vrijedna znanja i iskustva kroz stručne prakse, studije slučaja, ustupanje podataka za vježbe u okviru nastave te vježbe testiranja i istraživanja tržišta na svojim proizvodima.

Krajem lipnja 2023. Belje, Vupik i PIK Vinkovci plus d.o.o. potpisali su sporazum o suradnji s Fakultetom agrobiotehničkih znanosti iz Osijeka. Riječ je o suradnji koja će omogućiti transfer znanja i iskustvenih rješenja s obzirom na to da su kompanije postale nastavne baze fakulteta. U studenome je potpisan i sporazum o suradnji s Ekonomskim fakultetom u Osijeku koji će omogućiti sinergiju na brojnim područjima, prvenstveno u segmentu prijenosa znanja studentima kroz stručne prakse, ali i brojne druge zajedničke projekte.

Kao rezultat suradnje između grada Jastrebarskog te obrazovnih i gospodarskih organizacija, u Srednjoj školi Jastrebarsko 2022. pokrenut je smjer Promet i logistika. Svjesna potreba i izazova tržišta rada te važnosti obrazovanja za razvoj zajednice, **Jamnica HR je četverogodišnjim stipendiranjem** tog deficitarnog zanimanja pridonijela kvalitetnom obrazovanju **budućih stručnjaka logistike** te podržala razvoj lokalne zajednice u kojoj djeluje. Projekt je pokrenut 2022., a u školskoj godini 2023./2024. Jamnica će stipendirati 26 učenika.

PIK Vrbovec HR i Srednja škola Vrbovec već dugi niz godina surađuju u obrazovanju učenika za zanimanje mesar. Tako i ove školske godine PIK Vrbovec HR stipendira četvero učenika koji se školuju za mesare.

Učenici koji će u Srednjoj školi Vrbovec steći kvalifikaciju za

zanimanje mesar, a u suradnji s PIK-om obavljati praktičnu nastavu i stručnu praksu, bit će traženi radnici koji će imati mogućnost biranja svojeg radnog mjesta te odgovarajućih uvjeta rada, koji će im u konačnici osigurati financijsku stabilnost i sigurnost.

Naime, zanimanje mesara posljednjih je godina postalo deficitarno i na tržištu rada nema dovoljno stručnjaka tih kvalifikacija, čije znanje i vještine igraju važnu ulogu u kompanijama u mesnoj industriji. S obzirom na to da je PIK-u ulaganje u mlade, obrazovanje i lokalnu zajednicu visoko na popisu prioriteta, stipendiranje mladih učenika koji su izabrali to zanimanje činilo se logičnim sljedećim korakom.

Konzum HR aktivno surađuje s visokoškolskim institucijama na događanjima poput dana karijera i sajмова te od 2022. organizira prakse za studente FOI-ja. Također, njeguje dugogodišnje partnerstvo s Ekonomskim fakultetom u Zagrebu, a stručnjaci Konzuma HR često sudjeluju kao predavači na raznim fakultetima (EFZG, RIT, Vern, FOI). Kroz inicijativu “Nastavnici u poduzeća” trgovački nastavnici imaju priliku obaviti praksu u Konzumu HR. Godine 2023. Konzum HR nastavlja suradnju s Ministarstvom znanosti i obrazovanja te srednjim školama unutar modela dualnog obrazovanja te i učenicima i studentima omogućuje odrađivanje studentskih odnosno učeničkih praksi. Ova angažiranost pokazuje posvećenost Konzuma HR podršci obrazovanju i mladima u njihovu profesionalnom razvoju.

Projekti poticanja zaštite okoliša

Mercator SRB uz podršku Dječje ekološke akademije organizirao je javni sat ekologije u jednoj osnovnoj školi, gdje je učenicima na vrlo zanimljiv način predstavljeno što kompostiranje znači za planet. Tom je prilikom Mercator SRB poklonio školi tri kompostera, kako bi i buduće generacije koje dolaze mogle na osobnom primjeru učiti kako se čuva priroda.

Ujedno, Mercator SRB planira inicijativu kompostiranja proširiti na sve prodavaonice u sustavu. Do tada će na stranici Reciklopedija nastaviti ne samo izvještavati o recikliranju i kompostiranju nego će dijeliti korisne savjete kako možemo smanjiti količinu otpada, bolje iskoristiti hranu i još mnogo korisnih informacija. Za navedeni projekt Mercator SRB osvojio je nagradu “Kampanja sa svrhom”, koja se dodjeljuje u okviru Festivala društveno odgovorne komunikacije.

Lokalna zajednica

Još je jedan od istaknutih projekata **Mercatora SLO “Sustainable Posters”** koji pokazuje da traži i otvara nova područja moguće implementacije održivijih rješenja i u oglašavanju. Vanjski reklamni plakati obično imaju samo jedan život, a nakon završetka svake pojedine kampanje nastane čak 850 kilograma starog papira. U Sloveniji se godišnje bilježi više od 820 plakatnih kampanja vanjskog oglašavanja (izvor: Brandpuls), što znači da se plakatnim oglašavanjem godišnje proizvede više od 697 000 kilograma starog papira.

Stoga je Mercator započeo s traženjem različitih opcija za rješavanje tog problema te je u suradnji s tvrtkom TAM TAM koja nudi oglašavanje na vanjskim plakatima i Institutom za celulozu i papir razvio reklamne plakate koji čiste zrak. Stručnjaci Instituta pomogli su pronaći inovativna rješenja za tisak koja su omogućila razvoj održivih plakata s posebnim premazom i odjenula gradove diljem Slovenije u plakate za čišćenje koji na sebe vežu CO₂ iz zraka. Jedan plakat apsorbira onoliko CO₂ koliko i stablo koje raste u godinu dana (izvor: Institut za celulozu i papir).

Sa stručnjacima Instituta za celulozu i papir Mercator je razvio i način čišćenja reklamnih plakata od ljepljivosti i nečistoća te preradu papira u višekratne košarice za potrošače. U projekt je uključen i najveći pružatelj usluge vanjskog oglašavanja Europlakat, a skupljao se stari plakatni papir i prerađivao u suradnji s Institutom. Tako svaka pojedinačna plakatna kampanja proizvede 3000 košara koje su besplatno ponuđene potrošačima u odabranim Mercatorovim trgovinama. Tako su plakati pročistili zrak i ponovno oživjeli u obliku prijenosnih košara za kupnju.

Idea CG i partneri na projektu **“Zajedno za IDEAlnu okolinu”** – Agencija za zaštitu životne sredine, Zavod za školstvo Crne Gore i Ispitni centar organizirali su natječaj za sve odgojno-obrazovne ustanove u svrhu edukacije o važnosti zbrinjavanja otpada.

Riječ je o aktivnosti u kojoj djeca iz odgojno-obrazovnih ustanova skupljaju i selektiraju otpad te ga predaju reciklažnim dvorištima, deponijima (Livade Podgorica, Možura Bar) ili registriranim skupljačima otpada u svojim gradovima. Najuspješniji sudionici akcije koji skupljaju PET ambalažu, limenke i papir-karton imali su priliku osvojiti jednu od nagrada.

Zaposlenici **Sarajevskog kiseljaka** sudjelovali su u velikoj akciji pošumljavanja na planini Igman u okviru pokreta **“Let’s Do It – Milion sadnica za jedan dan”** u organizaciji volontera Udruženja građana Ruke. Tom je prilikom zasađeno 1500 sadnica, što pridonosi obnovi šumskog fonda i borbi protiv klimatskih promjena.

Dodatno, Sarajevski kiseljak nastavio je s projektom **“Recikliraj i doniraj”** zahvaljujući **reciklomatima**, pametnim automatima koji prikupljaju i sortiraju iskorištene plastične i staklene boce. Projektu je 2023. dodan i humanitarni aspekt. Naime, tehnologija reciklomata omogućava stroju da prepozna tip otpada, prihvati ga i skladišti, a zatim vrednuje iznos ubačenog otpada koji se konvertira u novčanu donaciju. Prikupljena sredstva uplaćena su humanitarnoj udruzi Pomozi.ba, a reciklomati su 2023. bili dostupni na dvije lokacije više nego godinu ranije.

U akciju osvještavanja važnosti recikliranja 2023. krenula je i kompanija **Konzum BIH** kroz **pilot-izdanje** projekta **“Recikliraj Me. Pokloni mi novi život”** u suradnji s Coca-Colom te pokazala da postoji interes potrošača za pravilno odlaganje PET ambalaže. Projekt se provodio tijekom lipnja u šest odabranih hipermarketa Mercatora u pet bosanskohercegovačkih gradova, u kojima se svake subote prikupljala plastična otpadna ambalaža, s rezultatom – 108 225 prikupljenih boca!

Kroz politiku korporativnih davanja, a dodatno i kroz Strategiju korporativnih davanja koja kreće s provedbom 2024., Grupa planira dodatno usmjeriti resurse prema aktivnostima i projektima koji rezultiraju ostvarivanjem najvećega pozitivnog utjecaja u zajednicama u kojima djelujemo. Tako se dodatno ojačava utjecaj kompanija u sustavu Grupe u ostvarivanju zajedničkih ciljeva socijalne i okolišne održivosti, posebice u kontekstu globalnih ciljeva održivosti (engl. *Sustainable Development Goals* – SDG).

Lanac opskrbe

Lanac opskrbe Fortenova grupe ima znatan utjecaj na različite dionike i okoliš. Grupa je posvećena ostvarivanju pozitivnog utjecaja na cjelokupni lanac stvaranja vrijednosti putem svojih poslovnih praksi s partnerima. Procjenjuje se da Grupa surađuje s više od 27 000 dobavljača, obuhvaćajući sve od malih poljoprivrednih proizvođača, preko proizvođača sirovina, ambalaže i energije, do dobavljača gotovih proizvoda koji se distribuiraju kroz maloprodajnu mrežu Grupe te dobavljača usluga i informatičkih rješenja.

Upravljanje aspektima nabave unutar Fortenova grupe odvija se u dva ključna područja: nabava trgovačke robe za maloprodaju i nabava ostale robe i usluga, pri čemu se posljednja provodi prema unaprijed definiranoj proceduri nabave. Kompanije unutar Grupe postavljaju smjernice za nabavu sirovina u prehrambenom sektoru, koje su ne samo podložne procjeni kvalitete u skladu sa zakonom nego su i ključne za konkurentnost proizvoda u tom sektoru.

Procedura nabave detaljno je razrađena i primijenjena na operativnoj razini, odnosno sadržava prijedlog za provođenje nabavnog procesa. To uključuje poštovanje zakonskih propisa, načela etičnosti u nabavnom procesu, postupak odobrenja dobavljača te obvezu izvještavanja o eventualnim ozbiljnijim prekršajima. Zaposlenici koji sudjeluju u nabavi moraju primjenjivati načela transparentnosti, pridržavati se etičkih normi definiranih Kodeksom Grupe te osigurati pravedan i nepristran pristup potencijalnim dobavljačima tijekom procesa procjene.

Prije početka nabave postoji detaljan proces odobrenja koji uključuje kriterije za selekciju dobavljača i utvrđene rokove. Ključni se dobavljači ocjenjuju najmanje jednom godišnje, te su operativne kompanije dužne odjelu nabave holdinškog društva prijaviti prekršaje etičkih pravila, zdravstvenih i sigurnosnih normi, kao i nepoštovanje ugovornih obveza koje je naštetilo Fortenova grupi. Godine 2023. bio je jedan potencijalno značajan slučaj. Više o slučaju u poglavlju [Poslovanje u skladu s pravilima tržišnog natjecanja](#).

Stvaranje preduvjeta za poticanje održivog razvoja putem lanca opskrbe

Tijekom posljednje analize značajnosti provedene s potrošačima, održivi lanac opskrbe označen je kao važna tema za potrošače. S obzirom na početke putovanja prema održivosti Fortenova grupe, fokus je unutar nabavnog procesa na stvaranju jasnih očekivanja i strukture procjene dobavljača. Tijekom 2023. pokrenuta je procedura usvajanje Kodeksa poslovnog ponašanja dobavljača Fortenova grupe (engl. *Supplier Code*). Kodeks postavlja temelje vrijednosti za vođenje poslovnih operacija u skladu s visokim standardima društvene odgovornosti, uključujući brigu o okolišu, društvena pitanja i efikasno upravljanje. Ovaj dokument, usklađen s Etičkim kodeksom, predstavlja transparentan pristup nabavi. Glavni ciljevi Kodeksa usmjereni su na prepoznavanje i promicanje korporativne društvene odgovornosti te stvaranje održivog i profitabilnog poslovanja koje unaprijeđuje opću vrijednost Grupe. To se postiže kroz usklađivanje poslovnih operacija s ključnim načelima kao što su poslovna etika, poštovanje radnih uvjeta i ljudskih prava, zaštita okoliša, zdravlje na radu te osiguranje kvalitete proizvoda. Kodeks će biti javno dostupan i očekuje se njegovo usvajanje u prvom kvartalu 2024.

Tijekom 2023. po standardnim je procedurama kompanija provjerenom 4465 dobavljača te je za njih 3198 utvrđeno da su podložni utjecajima na okoliš na temelju procjena 11 kompanija⁴⁵.

Ovaj proces omogućio je operativnim kompanijama da već 2023. identificiraju dobavljače koji potencijalno mogu imati negativne utjecaje na okoliš. Među ovim su utjecajima i dugi dobavljački lanci iz zemalja koje nemaju implementirane odgovarajuće standarde zaštite okoliša, dobavljači proizvodnih kompanija koji nabavljaju potencijalno opasne sirovine poput goriva, gnojiva i stajnjaka te kompanije koje se bave odvozom otpada. U skladu s tim, 2024. operativne će kompanije, vodeći se Kodeksom poslovnog ponašanja dobavljača Fortenova grupe, implementirati potrebne procedure u cilju praćenja ovih utjecaja i posljedično njihovog smanjenja na najmanju moguću razinu.

⁴⁵ Energija Gradec, Jamnica Mineralna Voda, Konzum BIH, M-Energija, Mercator SRB, mStart HR, PIK Vrbovec HR, Roto dinamic, Super Kartica Sarajevo, Vinka, Zvijezda HR

Lanac opskrbe

Osim procjene dobavljača u vezi s pitanjima okoliša, provodi se i ocjena dobavljača radi osiguranja kvalitete proizvoda. Detalji o procjeni dobavljača u vezi s kvalitetom proizvoda mogu se pronaći u poglavlju [Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda](#).

Tijekom 2024. Fortenova grupa planira dovršiti proceduru “Upoznaj svog kupca” (engl. *Know Your Customer – KYC*), što će uključivati i ESG procjenu dobavljača s fokusom na etičke i odgovorne poslovne prakse u globalnim lancima opskrbe. Ovi koraci predstavljaju predanost Grupe jačanju integriteta i održivosti u svojem poslovanju.

Lokalna nabava ostvaruje pogodnosti za cijeli lanac opskrbe

Uloga Fortenova grupe kao proizvođača hrane i trgovca na malo obuhvaća i promicanje i jačanje gospodarstava lokalnih zajednica i brigu o potrebama potrošača kad je riječ o zdravijoj prehrani i svježim proizvodima. Imajući to na umu, poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja ulaže napore kako bi podržavalo lokalne proizvođače i svojim potrošačima ponudilo najbolje lokalne vrijednosti.

U nastavku su iskazani pomaci u projektima suradnje s lokalnim dobavljačima tijekom 2023.

Svojim projektom “Najbolje iz Hrvatske” Konzum HR tijekom 2023. povećao je broj trgovina u kojima kupci mogu naći asortiman proizvoda malih lokalnih proizvođača i obiteljskih gospodarstava s 80 trgovina krajem 2022. na dodatnih 11 u 2023., ukupno 91 – što uključuje 61 prodavaonicu najvećeg formata Konzuma HR, Super Konzum, 16 Maxi Konzuma i 14 malih Konzuma. U usporedbi s godinom ranije, ukupni je promet u toj kategoriji narastao za čak 39 %. Krajem 2023. asortiman je obuhvaćao čak 344 različita proizvoda 64 proizvođača, a 2024. projekt će poprimiti dodatnu dimenziju kroz isticanje podlokaliteta kroz liniju Najbolje iz Dalmacije, Istre, Slavonije i kontinenta te se očekuje još veća zastupljenost proizvoda s domaćih lokaliteta.

Putem brenda “Radi imamo domaće” Mercator SLO povezoao je lokalne proizvođače i prerađivačke kompanije u cijeloj zemlji, pri čemu se domaćim proizvodima na policama trgovina pridaje posebna pažnja.

Koncept je predstavljen još 2016. pod nazivom “Lokalno”, kao jedan od Mercatorovih jedinstvenih prodajnih prijedloga. Brend je ne samo surađivao s lokalnim proizvođačima nego je podržavao slovenske sportaše i različite lokalne udruge. Asortiman Radi imamo domaće trenutno broji ukupno 2000 lokalnih proizvoda i prisutan je u 262 trgovine. Od 2000 proizvoda, 96 su autohtoni proizvodi, a više od 127 pripada ih skupini *co-brandinga*. Prodaja Radi imamo domaće početkom 2023. činila je 3 % ukupne vrijednosti prodaje, dok je rast prodaje navedenog asortimana porastao za 35 % u odnosu na 2022. Radi imamo domaće omogućio je Mercatoru SLO da bude glavni maloprodajni kanal za gotovo 300 lokalnih dobavljača.

Projektom “Ukusi moga kraja” Mercator SRB pružio je malim proizvođačima mogućnost predstavljanja proizvoda na policama velikih maloprodajnih trgovina. Projekt je pokrenut 2015. i otada promovira autentične proizvode iz Srbije proizvedene prema tradicionalnim domaćim recepturama. Ta je linija proizvoda

2023. obuhvaćala 197 proizvoda, a od 2021. linija nosi oznaku Čuvarkuća 2021., koju u okviru projekta “Stvarano u Srbiji” dodjeljuje Privredna komora Srbije i koja je prvenstveno namijenjena pružanju potpore domaćim proizvodima i proizvođačima, ali i tome da potrošače educira o važnosti kupnje takvih proizvoda te o njihovoj visokoj kvaliteti i domaćem podrijetlu. Oznaka se dodjeljuje onim proizvodima koji obuhvaćaju najmanje 80 % domaćih resursa, što uključuje sirovine, preradu, radnu snagu, ambalažu itd. Udio prodaje navedenog asortimana kontinuirano raste i 2022. je iznosio 2,6 % u ukupnoj maloprodajnoj vrijednosti. U okviru navedenog projekta Mercator SRB trenutno surađuje s 47 lokalnih dobavljača.

Krajem 2023. Mercator SRB proveo je natječaj na koji se prijavilo 60 dobavljača s gotovo 90 proizvoda, a rezultat je uspostava suradnje s pet novih dobavljača koji su zadovoljili najstrože kriterije kontrole kvalitete te dodavanje 10 novih proizvoda u asortiman.

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Fortenova grupa ima velik raspon kategorija proizvoda koje proizvodi odnosno stavlja u promet na tržište putem svoje maloprodaje i ostalih trgovačkih lanaca – od proizvoda primarne proizvodnje i prerađenih sirovina do ponude gotovih proizvoda potrošačima. Visoka razina kvalitete i sigurnost proizvoda najviši su prioritet, a od iznimne je važnosti ostvariti zadovoljstvo i dobrobit potrošača ulaganjem u poslovni odnos s potrošačima te istraživanjem njihovih stavova i preferencija. Krilatica je Fortenova grupe postupati sa svim potrošačima uz dužnu pažnju, ljubazno, promptno i sveobuhvatno kako bi se odnos s njima temeljio na međusobnom povjerenju, uz najvišu razinu kvalitete i sigurnosti proizvoda.

Stoga je u Grupi uspostavljen strogi okvir osiguranja kvalitete i sigurnosti sirovina i proizvoda te su u cijelom opsegu poslovanja primijenjene standardizirane politike i procedure. U prehrambenim i maloprodajnim kompanijama utjecaj proizvoda i usluga Grupe na zdravlje i sigurnost kupaca procjenjuje se u svakom stadiju proizvodnje – od razvoja do plasiranja proizvoda na tržište.

Kontrola kvalitete u kompanijama Grupe organizirana je unutar službi sustava upravljanja kvalitetom i osiguranja kvalitete, čije su okosnice strogo pridržavanje zakonodavnog okvira kvalitete i zdravstvene ispravnosti, implementacija dobrih proizvodnih i laboratorijskih praksi, stalno praćenje procesa proizvodnje cjelokupnoga opskrbnog lanca te ulaganje u istraživanje i razvoj s kontinuiranim unaprjeđivanjem upravljačkih aspekata. Sustav upravljanja kvalitetom provodi se u tri područja: sigurnost hrane, zaštita hrane i prijevare povezane s hranom, a od ove godine i kroz održivost hrane.

U kontekstu upravljanja hranom, održivost uključuje minimiziranje negativnih utjecaja na okoliš i društvo uz osiguranje sigurnosti hrane, a obuhvaća cijeli lanac opskrbe hranom.

Održivo upravljanje hranom jest odgovorno i učinkovito korištenje resursima za proizvodnju, distribuciju i potrošnju hrane na način koji osigurava dugoročnu ekološku, ekonomsku i društvenu dobrobit.

Prehrambeni sustavi obuhvaćaju cijeli niz aktera i njihove međusobno povezane aktivnosti uključene u proizvodnju, preradu, distribuciju, potrošnju i zbrinjavanje prehrambenih proizvoda.

Održivost u poslovanju sigurnosti hrane uključuje integraciju ekološki odgovornih praksi i etičkih razmatranja u upravljanje sigurnošću hrane. Također, uključuje međupovezanost sigurnosti hrane, utjecaja na okoliš, društvene odgovornosti i dugoročne održivosti poslovanja.

Fortenova grupa prepoznala je i radi na nekoliko važnih aspekata održivosti u poslovanju sigurnosti hrane:

1. odgovorna nabava sastojaka i materijala te razmatranje ekološkog i društvenog utjecaja dobavljača (više o odgovornoj nabavi u odjeljku [Lanac opskrbe](#))
2. smanjenje rasipanja hrane u svakoj fazi opskrbnog lanca (više o smanjenju otpada od hrane u poglavlju [Otpad](#))
3. energetska učinkovitost i učinkovitost resursa u proizvodnim procesima, dizajnu pakiranja i ekološko prihvatljivo pakiranje te korištenje energentima (više o sličnim projektima u poglavlju [Održivo gospodarenje otpadom](#))
4. lokalni izvori kojima promiče lokalna gospodarstva, poboljšava sljedivost prehrambenih proizvoda te smanjuje emisije povezane s prijevozom (više o kratkim dobavljačkim lancima poglavlju [Lanac opskrbe](#))
5. usklađenost s propisima o zaštiti okoliša i standardima održivosti i sigurnosti hrane
6. društvena odgovornost u poslovanju sigurnosti hrane proteže se na poštenu radnu praksu, sigurnost radnika i etički tretman zaposlenika u cijelom opskrbnom lancu (više o radnim praksama u poglavlju [Socijalni pokazatelji](#))
7. kontinuirano poboljšanje sigurnosti hrane i ekološke učinkovitosti uključivanjem u inicijative i dobivanjem certifikata o održivosti (više o certifikatima u poglavlju [Certifikati kvalitete uspostavljenih sustava](#)).

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Grafika prikazuje glavne aktivnosti, odjele i timove u područjima sigurnosti hrane:

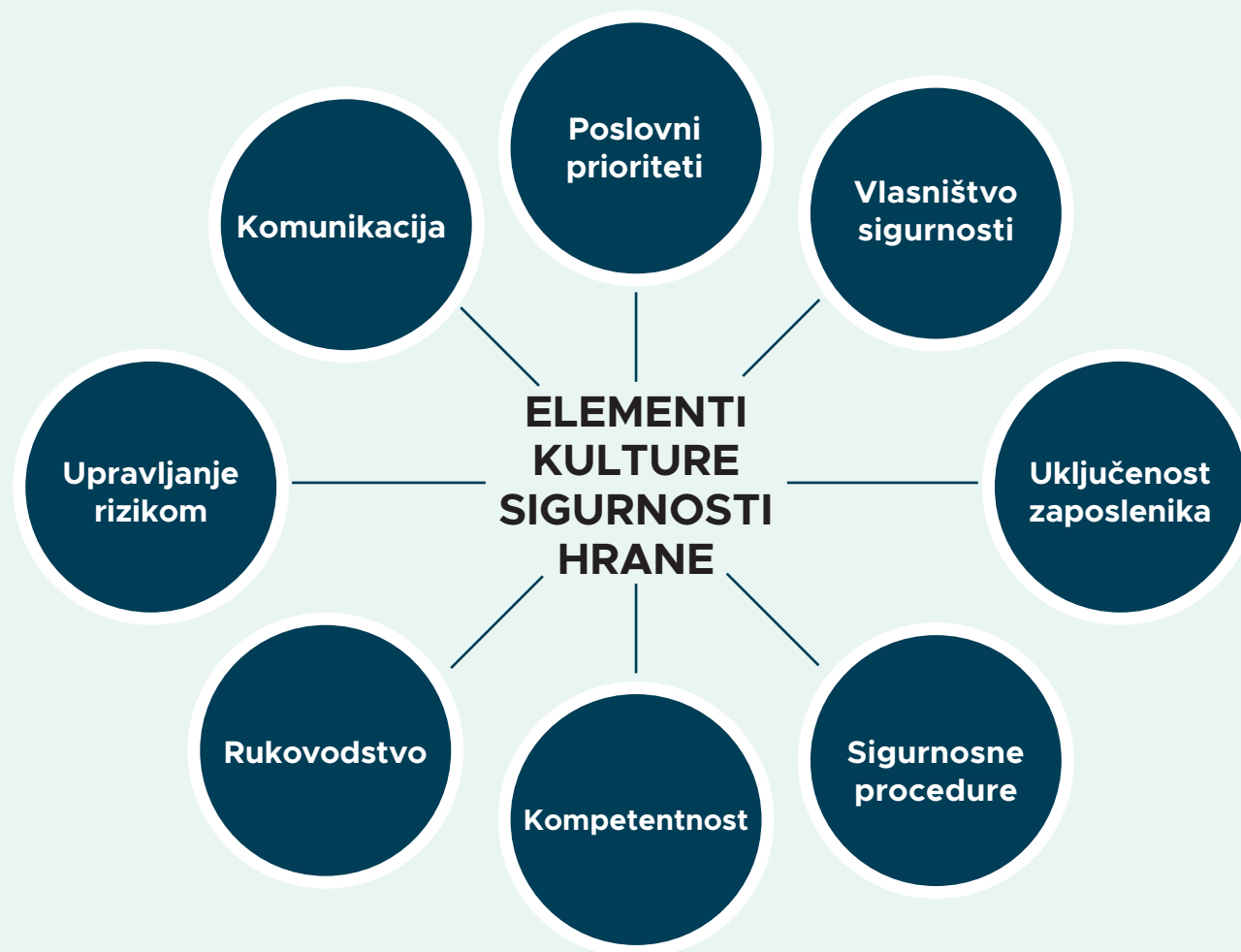
SUSTAV UPRAVLJANJA KVALITETOM	Sigurnost hrane	sprečavanje nenamjerne kontaminacije hrane; može rezultirati crijevnim bolestima HACCP tim – Služba upravljanja kvalitetom i okolišem Sektor prodaje Sektor proizvodnje Sektor razvoja
	Zaštita hrane	sprečavanje namjerne kontaminacije hrane; ideološki motivirana TACCP tim – Služba upravljanja kvalitetom i okolišem Sektor prodaje Sektor proizvodnje
	Prijevare	sprečavanje namjerne kontaminacije hrane; ekonomski motivirana VACCP tim – Služba upravljanja kvalitetom i okolišem Sektor razvoja Sektor proizvodnje Sektor nabave
	Održivost	procjena i praćenje različitih aspekata proizvodnje, distribucije i potrošnje hrane kako bi se osiguralo da su usklađeni s ciljevima održivosti.

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Kultura sigurnosti hrane

Kultura sigurnosti hrane unutar Grupe razvija se edukacijama i svakodnevnim angažmanom zaposlenika. Kultura sigurnosti hrane temelji se na zajedničkim vrijednostima, uvjerenjima i normama koje utječu na način razmišljanja i ponašanja prema sigurnosti hrane u organizaciji. Taj bihevioralni pristup ima mnogo elemenata, od sustava kojima se zaposlenici potiču na snažno preuzimanje odgovornosti u procesima, osiguravanja relevantnih kompetencija, redovitih edukacija zaposlenika do analize rizika i usmjerenja na dostupnost alata i informacija za visokokvalitetnu i konzistentnu provedbu procesa povezanih sa sigurnošću hrane. Tijekom 2023. implementirane su Politike sigurnosti hrane s posebnim osvrtom na kulturu sigurnosti hrane, a koja uključuje i Plan i verifikaciju razvoja kulture sigurnosti hrane. Politike sigurnosti propisane su ranije, no zbog novih zahtjeva standarda i Zakona o hrani u njih su unesene i odrednice da se menadžment obvezuje provoditi kulturu sigurnosti hrane. Plan razvoja kulture sigurnosti hrane redovito godišnje ispituje najviši menadžment Grupe, a upravljanje kulturom sigurnosti hrane odvija se preko sljedećih pokazatelja:

- sustavi upravljanja poslovnim procesima
- liderstvo
- komunikacija
- posvećenost
- okruženje
- rizici sigurnosti hrane.

Edukacije

Na edukaciji zaposlenika i menadžmenta po pitanju sigurnosti i kvalitete hrane, zdravlja kupaca te poslovnih procesa intenzivno se radi interno i eksterno. Posebna pažnja pridaje se edukaciji uključivanja novih djelatnika u procese, a velika važnost pridaje se evidenciji nesukladnosti proizvoda i procesa, za koje se posebno istražuju uzroci te se na temelju saznanja donose mjere za ublažavanje i prevenciju rizika.

Radionice sigurnosti hrane, koje je tijekom 2022. pokrenula Interna revizija za sigurnost hrane Fortenova grupe, zaposlenici različitih kompanija i sektora odlično su prihvatili te se kompanije samostalno javljaju s prijedlozima edukacija koje su im potrebne. Slijedom toga, Interna revizija za sigurnost hrane nastavila je i tijekom 2023. održavati edukacije i treninge za djelatnike operativnih kompanija u segmentu kvalitete i sigurnosti hrane.

894 254
analiza zdravstvene ispravnosti i kvalitete proizvoda u internim laboratorijima

Radionice su održane na sljedeće teme:

- dobra laboratorijska praksa
- validacija metoda u analitičkim ispitivanjima
- postavljanje sustava samokontrole, izrada analiza trenda, procjena roka trajanja, procjena rizika proizvoda i dobavljača
- sanitacijski programi:
  - kontrola i uklanjanje patogena u pogonu
  - monitoring patogena iz proizvodnog okoliša
- sigurnost hrane, HACCP, kultura sigurnosti hrane
- kontrola lanca opskrbe:
  - zakonske i ugovorne obveze kod trgovačke marke
  - procjena rizika dobavljača i dobavljački audit
- ESG i održiva nabava.

Analize zdravstvene ispravnosti i inspekcijski nadzori

Svi proizvodi i sirovine Fortenova grupe, osim u internim proizvodnim laboratorijima, analiziraju se i u ovlaštenim akreditiranim laboratorijima. U internim laboratorijima kontroliraju se okolišni uvjeti unutar proizvodnih pogona, oprema, sirovine, tijekom proizvodnje, voda, higijena procesa i djelatnika mikrobiološkim, kemijskim i fizikalnim analizama. Sastavni dio svakodnevne provjere odvija se provođenjem organoleptičkih analiza u kojem sudjeluju multidisciplinarni timovi, a testira se izgled, kvaliteta, boja, okus, miris te ostali zadani parametri propisani proizvođačkim specifikacijama proizvoda. Najviše organoleptičkih analiza provedeno je u Jamnici, njih 86 910.

Pregled analiza i testiranja provedenih 2023. na razini Fortenova grupe prema namjenama testiranja nalazi se u navedenom tabličnom prikazu. Ističe se Belje s provedenih 353 089 internih analiza i 110 718 eksternih analiza. Maloprodajni lacin Konzum HR proveo je 14 399 eksternu analizu svojih proizvoda.

Osim unutarnjim analizama, sigurnost i zdravlje kupaca štiti se i provođenjem internih audita te audita vanjskih certifikacijskih tijela. Interne auditi provode se unutar kompanija, no redovito se provode i auditi dobavljača, osobito novih dobavljača. Najveći broj internih audita proveo je Mercator SRB (773), dok je Konzum HR proveo najveći broj audita dobavljača, njih 254, te 34 audita novih dobavljača. Broj analiza 2023. manji je primarno iz tehničkih razloga.

Sukladnost poslovanja nadzire se i inspekcijskim nadzorima Državnog inspektorata iz područja sigurnosti hrane, kvalitete i zaštite potrošača. Tijekom 2023. kompanije Grupe bile su subjektom 3217 nadzora Državnog inspektorata. Ukupno je zabilježeno 478 slučajeva nepridržavanja propisa, što je rezultiralo plaćanjem prekršaja i mandatnih kazni u iznosu od 96 705 EUR. Za svaku otkrivenu nesukladnost poduzete su korektivne i preventivne mjere u cilju sprječavanja ponavljanja nesukladnosti. Godine 2022. podaci o mandatnim kaznama nisu prikupljeni. Radi unaprjeđenja sustava praćenja 2023. je započelo i interno praćenje i tih podataka.

Slučajevi u maloprodaji najčešće su se odnosili na mandatne kazne zbog nepoštovanja preduvjetnih programa (infrastruktura, higijena, plan monitoringa), na organoleptički nesukladne proizvode, građevinsko-tehničke nedostatke prostorija i rashladnih vitrina te rezultate ispitivanja voća i povrća.

⁴⁶ Ove godine uzeti su u obzir auditi na lokaciji kompanije i na daljinu

⁴⁷ Broj utvrđenih prekršaja i mandatnih kazni.

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Analize i testiranja	2023.	2022.
Broj analiza zdravstvene ispravnosti i kvalitete proizvoda provedenih u internim laboratorijima Fortenova grupe	894 254	1 090 501
Broj analiza zdravstvene ispravnosti provedenih u eksternim akreditiranim laboratorijima	149 863	162 978
Broj organoleptičkih internih testiranja proizvoda prehrane i neprehrane	116 897	70 209
Provjere, auditi dobavljača i proizvoda	2023.	2022.
Broj odrađenih internih audita u kompaniji	1466 ⁴⁶	1758
Auditi novih dobavljača	65	57
Auditi postojećih dobavljača (na temelju procjene rizika)	485	900
Broj audita treće strane	32	37
Provjere, nadzori, prekršaji	2023.	2022.
Broj obavljenih inspekcijskih nadzora iz područja sigurnosti hrane, kvalitete i zaštite potrošača	3217	4282
Broj prekršaja utvrđenih inspekcijskim nadzorima Državnog inspektorata iz područja sigurnosti hrane, kvalitete i zaštite potrošača 2023.	478	139 ⁴⁷
Iznos plaćenih prekršaja i mandatnih kazni u iz područja sigurnosti hrane, kvalitete i zaštite potrošača 2023.	96 705	podatak nije prikupljen
Broj pritužbi kupaca iz područja sigurnosti hrane, kvalitete i zaštite potrošača	1978	4495

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Označavanje proizvoda i usluga

Svi prehrambeni proizvodi Fortenova grupe popraćeni su i označeni propisanim obveznim informacijama o proizvodu, ambalaži, kao i o zbrinjavanju ambalaže u skladu s nacionalnim regulativama i propisima EU-a o označavanju proizvoda, ambalaže i zaštite potrošača. Informacije su označene na vidljivom mjestu tako da su lako uočljive, jasno čitljive i neizbrisive. Ako se navode dobrovoljne informacije o hrani na različitim osnovama, osigurava se ispunjavanje zahtjeva propisanih Uredbom o informiranju potrošača o hrani 1169/2011, a to je da ne dovode potrošača u zabludu, da nisu zbunjujuće ili dvosmislene te ne zauzimanju prostor namijenjen obveznim informacijama o hrani.

Unutar Fortenova grupe interni stručnjaci, uz pomoć usluga renomiranih ovlaštenih ispitnih kuća za izradu i usklađenost deklaracija, zaduženi su za izradu i usklađenost deklaracija na svim tržištima na kojima Grupa posluje.

Na deklaracijama i ambalaži proizvoda Grupe, osim osnovnih informacija, nalaze se vrijedne informacije za potrošače i okoliš⁴⁸ kao što je prikazano u tabličnom popisu.

Nastoje se provoditi najbolje prakse u označavanju proizvoda u cilju transparentnosti i funkcionalnosti proizvoda, koje komunikacijom s potrošačima pridonose zdravijim navikama populacije, ali i kvaliteti života ljudi s restrikcijama u prehrani. Za sve proizvode navodi se uputa za upotrebu, a za mnoge i preporučeni unos, odnosno udio nutritivnih tvari. Nekoliko se kompanija istaknulo u svojim praksama u deklariranju. U industriji prerade hrane PIK Vrbovec HR na mesnim prerađevinama navodi informacije o odsutnosti pojačivača okusa, umjetnih bojila, glutena i soje. Za svaki proizvod mesne prerađevine deklarira se podrijetlo proizvoda te glavnog sastojka. Mesne prerađevine predviđene za daljnju kulinarsku obradu u sastavu deklaracije imaju i uputu o upotrebi, npr. Kobasice za kuhanje i hrenovke, Planet of Plants burger i okruglice.

Na svim funkcionalnim proizvodima navodi se preporučeni unos ili se stavlja izjava odnosno tvrdnja koja je utemeljena na zakonskoj regulativi i potvrđena analizama.

Belje na svojim proizvodima ističe oznaku “Mlijeko hrvatskih farmi, prirodan izvor kalcija” na asortimanu mliječnih proizvoda,

Osnovne informacije za označavanje proizvoda	Informacije o dodatnoj vrijednosti proizvoda
<ul style="list-style-type: none"> • naziv hrane i popis sastojaka • kategorija ili količina sastojaka • alergeni • datum minimalne trajnosti • posebni uvjeti čuvanja • zemlja ili mjesto podrijetla • upute za uporabu ili pripremu • nutritivna deklaracija • ime ili naziv i adresa subjekta u poslovanju s hranom 	<ul style="list-style-type: none"> • prehrambene i zdravstvene tvrdnje funkcionalnih proizvoda <i>Better for you</i> • deklariranje glavnog sastojka za sve mesne prerađevine te podrijetla proizvoda • označeno podrijetlo proizvoda i glavnog sastojka za sve proizvode trgovačke marke • preporučeni dnevni unos • certifikati ili robni žigovi • piktogrami ambalaže i informacije o mogućnostima za recikliranje

Baranjski kulen nosi zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla, a vina Belje nose oznaku Kontrolirano zemljopisno podrijetlo.

Konzum HR i Mercator SLO za sve proizvode trgovačke marke imaju označeno podrijetlo proizvoda i glavnog sastojka.

Kod izlaganja proizvoda unutar maloprodajnih trgovina Grupe posebna pažnja posvećuje se ispravnom, jasnom i čitkom deklariranju proizvoda koji se prodaju u rasutom stanju ili na odjelima s gastronomskom i pekarskom ponudom, što pridonosi tome da kupci s restrikcijama u prehrani pronađu odgovarajuće sastojke.

U poslovnom području Maloprodaja nekoliko kompanija naglasilo je zdravstvene tvrdnje poput toga da je proizvod izvor vitamina, izvor proteina ili bez dodanog šećera. Mercator SRB i Konzum BIH kod deklariranja proizvoda privatne robne marke primjenjuju više standarde od onih propisanim zakonom i, osim u slučajevima kolizije sa zakonodavstvom Republike Srpske, prate zakonodavstvo Europske unije.⁴⁹

Dodatno, nekoliko kompanija ističe se **ponudom proizvoda sa svojstvima koja pridonose održivom razvoju** za svoje potrošače. Dijamant i Zvijezda HR nositelji su certifikata RSPO⁵⁰ za nabavu održivog palmina ulja, a Mercator SLO i Mercator EMBA na svojim su proizvodima dobili certifikat *Rainforest Alliance*, kojim se pridonosi održivoj poljoprivredi u lancu vrijednosti, uključujući očuvanje bioraznolikosti i prirodnih resursa, ali i društveno održive prakse kojom se provjerava da na farmama nije prisutan dječji rad, da su osigurani etični uvjeti rada te da se poštuju prava domorodaca. PIK Vrbovec HR pruža dobrovoljne oznake vrsta ambalažnog materijala te piktografske upute o odlaganju i recikliranju ambalažnog materijala.

Belje na svojoj ambalaži tetrapak pakiranja brenda Kravica kraljica koji obuhvaća UHT (sterilizacija ultravisokom temperaturom) mlijeko, svježe mlijeko i vrhnje za kuhanje upotrebljava oznaku *Carbon trust* (pakiranje sa smanjenom emisijom CO₂); pakiranje načinjeno od 82 % materijala na biljnoj bazi te simboli na ambalaži “recikliraj, ne zagađuj prirodu”.

U maloprodajnim kompanijama sprječava se bacanje hrane isticanjem informacija o kratkom roku proizvoda i sniženjem cijene takvih proizvoda. Također, za određene proizvode privatne marke navode se svojstva ambalaže sa smanjenim utjecajem na okoliš – primjerice, popis materijala za primarno pakiranje, ambalaža proizvedena od recikliranog materijala, 100 % od papira ili od šećerne trske.

⁴⁸ Kompanije PIK Vinkovci i Vinka, kao proizvođači primarnih poljoprivrednih proizvoda i povrća, izuzete su od obveze detaljnog označavanja.

⁴⁹ Dodatne prednosti i Europski standard za deklaracije primjenjuju se u većini slučajeva u Mercatoru SRB i Konzumu BIH, osim u slučajevima kolizije sa zakonodavstvom Republike Srpske.

⁵⁰ *Roundtable on Sustainable Palm Oil*.

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Lansiranje novih proizvoda i poboljšanje postojećeg asortimana

Fortenova grupa svake godine lansira nove proizvode i provodi brojna poboljšanja postojećih proizvoda. Aktivno se rade reformulacije proizvoda na smanjenju šećera i soli te dodatku vitamina i proteina.

Proizvodi Grupe koji nose obilježja održivog razvoja i funkcionalne hrane definirani su unutar kategorije *Better for you*, koja uključuje proizvode koji su unaprijeđeni u odnosu na svoj tradicionalni ekvivalent, u cilju doprinosa zdravlju potrošača i promicanja sirovina iz održivih izvora. Grupa sustavno ulaže u razvoj i širenje portfelja proizvoda *Better for you*, a u nastavku se navodi pregled važnijih doprinosa održivosti u kategorijama deklaracija, poboljšanja proizvoda te novih lansiranja proizvoda koji daju doprinos ciljevima održivog razvoja i zdravlja potrošača.

Tijekom izvještajne godine procijenjene su mogućnosti za sustavno uvođenje zahtjeva za nabavu sirovina iz održivih izvora, a daljnji rad na postavljanju novih zahtjeva dobavljačkom lancu za sirovine i ambalažu nastavlja se 2024.

Zvijezda HR je unaprijedila recepture za proizvode iz kategorije ketchupa: *Ketchup blagi* i *ljuti* 500 g i 1 kg te *Ketchup pizza* 490 g sa smanjenjem šećera za 10 % od ukupnih dodanih šećera, zatim proizvod: *Light* majoneza 95 g, 620 g sa smanjenom masnoćom za 5 %, a za sve proizvode iz kategorije mazivi margarin (ukupno šest SKU-a) provedena je zamjena arome i bojila u mazivim margarinima s prirodnim aromama i bojilima.

Pod brendom *Planet of Plants* na tržište je izašao novi proizvod *Natur namaz 225g*, clean label margarinski namaz bez dodanih emulgatora, bojila, konzervansa, sa samo četiri sastojka.

Istodobno je pod brendovima *Zvijezda* i *Dijamant* lansiran *Ketchup blagi* bez dodanog šećera - 0% dodanog šećera, 50% manje kalorija.

Mercator SLO poboljšao je recepture sljedećih proizvoda u kategorijama: *Simply* pasta, tjestenine od pirova brašna, izvor dijetalnih vlakana (tri proizvoda); *Active Zone Protein drink* i puding vanilija i čokolada, bogato proteinima (četiri proizvoda); *Active Zone* pakirani mokri kruh, visoko obogaćeno vlaknima, izvor

proteina; *Active Zone* maslac od kikirikija 100 %, visoko obogaćen vlaknima, izvor bjelanjčevina, bez dodanog šećera; *Rise&Smile* kukuruzne pahuljice, bez dodanog šećera i izvor dijetalnih vlakana; *Hrusty lentil snack* slani i s lukom i kiselim vrhnjem, izvor dijetalnih vlakana i proteina, 53 % manje masti (dva proizvoda); *Free Zone Oat drink* bez dodanog šećera i bez glutena; *Hrusty* integralna tortilja izvor dijetalnih vlakana, *Rise&Smile* zobene kaše, četiri okusa, bogato vlaknima i vitaminima.

Konzum HR reformulirao je proizvode brenda K plus sirupi (10 različitih okusa) bez dodanog šećera.

Konzum BIH reformulirao je proizvode brenda *Moj dan*; *Nektar* od naranče, *Nektar* od jabuke; *Nektar* od breskve i jabuke te smanjio udio šećera za 30 % dodavanjem sladila (sukraloze).

Godinu je obilježilo lansiranje novih proizvoda iz linije zdrave hrane odnosno proizvoda *Better for you* te nekoliko proizvoda čiji se utjecaj na okoliš smanjio karakteristikama odabrane ili promijenjene ambalaže. **Jamnica** je lansirala nove proizvode: *Jana* vitamin plus *collagen* malina jabuka – nova vitaminska voda s prirodnim aromama, dodanim vitaminom C (20 % preporučenog unosa / 100 ml) i mineralom cinkom (7,5 % preporučenog unosa / 100 ml), sadržava prirodni izvor kolagena, mala energetska vrijednost. *Jana* kokos i *Jana* kokos limun sadržavaju 4 % kokosove vode i 2,7 % koncentriranog soka limuna, prirodne arome i imaju malu energetska vrijednost.

Mercator SRB lansirao je 14 novih proizvoda: *K plus* rižine galete s kvinojom i *chia* sjemenkama 100 g – bez glutena, izvor vlakana, *Minute* kraljevska bukovača 200 g – bogato proteinima, željezom, magnezijem cinkom, kalijem i fosforom, *Minute* staroplaninska bukovača 200 g – bogato proteinima, željezom, kalijem cinkom i manganom, *Minute* lavlja griva 200 g – bogato proteinima, željezom, kalijem, cinkom, fosforom i bakrom, *Minute shiitake* 200 g – bogato proteinima, fosforom, kalijem, cinkom i manganom, *Rise & smile* zobena kaša 65 g – bogato vlaknima, *Rise & smile* zobena kaša s malinom 65 g – bogato vlaknima, *Rise & smile* zobena kaša sa šumskim voćem 65 g – bogato vlaknima, *Active Zone* integralni keks sa zobenim pahuljicama, komadićima čokolade i bananom 150 g – prirodno bogato vlaknima, prirodni

izvor proteina, *Active Zone* integralni keks malina, badem i zob 150 g – prirodno bogato vlaknima, prirodni izvor proteina, *Active Zone* pirov kreker sa sjemenkama lana i zobenim pahuljicama 100 g – prirodno bogato vlaknima, prirodni izvor proteina, *Active Zone* integralni kreker sa sjemenkama golice, zobenim pahuljicama i kimom 100 g – prirodno bogato vlaknima, prirodni izvor proteina, *Hrusty* Snack proizvod od leće slani 50 g manje masti – prirodni izvor vlakana, *Hrusty* Snack proizvod od leće s okusom vrhnja i luka, 50 g manje masti – prirodni izvor vlakana, proteini graška.

PIK Vrbovec HR lansirao je sedam novih proizvoda iz kategorije *Planet of Plants*: salama s maslinama 270 g (100 % *plant based*, s proteinima suncokreta, bez soje, bez glutena, izvor dijetalnih vlakana), *Planet of Plants* salama s maslinama narezak 80 g (100 % *plant based*, s proteinima suncokreta, bez soje, bez glutena, izvor dijetalnih vlakana), *PIK Natur* trajna kobasica narezak 80 g (bez dodanih nitrata i fosfata), *PIK Natur* parizer (bez dodanih nitrata i fosfata), *PIK Natur* mortadela (bez dodanih nitrata i fosfata), *PIK Natur* šunka (bez dodanih nitrata i fosfata), *PIK* pureća prsa dimljena 300 g (bez pojačivača arome, umjetnih bojila, glutena, soje, 2 % masnoće, 17 g proteina na 100 g, 389 kJ / 92 kcal na 100 g; prirodno bogata proteinima, s niskim sadržajem masti). Ujedno je *Clean label* linija mesnih prerađevina, nakon temeljitoga industrijskog istraživanja i eksperimentalnog razvoja, uspješno plasirana na tržište.

Projekt je realiziran uz sredstva Europskog fonda za regionalni razvoj koji, između ostalog, pruža podršku kompanijama za inovacije koje podržavaju održivi razvoj. Uz to, jedan od važnih elemenata uspješne realizacije ovog projekta bila je suradnja s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, koji je pružio stručno znanje i podršku kao strateški partner. Zahvaljujući tome, *Clean label* proizvodi zadovoljavaju najstrože kriterije kvalitete i sigurnosti.

Clean label liniju mesnih prerađevina čine kuhana šunka, parizer, mortadela i trajne kobasice. Ono što ih čini posebnima jest izostanak fosfata, karagenana, nitrata i nitrata te upotreba prirodnog izvora askorbinske kiseline, što rezultira proizvodima čistog okusa i visoke nutritivne vrijednosti.

Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda

Certifikati kvalitete uspostavljenih sustava

Sve kompanije Grupe u certifikacijskim auditima redovito postižu visoke rezultate, a ponosne su vlasnice certifikata iz mnogih područja: sustava kvalitete i sigurnosti hrane (ISO 9000/9001⁵¹, ISO 22000⁵², FSSC 22000⁵³, HACCP⁵⁴, IFS⁵⁵, IFS Logistic⁵⁶ ili SQMS⁵⁷), dobre proizvođačke prakse GMP+⁵⁸), GLOBAL GAP⁵⁹, zdravlja i sigurnosti na radu (ISO 45001⁶⁰), informatičke sigurnosti (ISO 27000⁶¹), upravljanja okolišem ISO 14001⁶² i energijom (ISO 50001⁶³).

Kompanije imaju održive certifikate *Sedex Members Ethical Trade Audit* (SMETA⁶⁴), UTZ⁶⁵, KOSHER⁶⁶, GRASP⁶⁷, DONAU SOJA⁶⁸, RSPO⁶⁹ i Organska proizvodnja⁷⁰.

Mercator SRB nositelj je certifikata *Family Friendly Enterprise* i Društveno odgovorni poslodavac, Mercator SLO nositelj je certifikata Družini prijazno podjetje, *Green Star* i Izabrana kakovost Slovenija za proizvode perad i govedina, iznutrice i voće.

Dijamant, Zvijezda HR, Belje nositelji su halal certifikata, a Jamnica i Mercator EMBA certifikata SQMS koji dodjeljuje korporacija McDonald's svojim dobavljačima za iznimnu kvalitetu.

Jamnica je nositelj certifikata NSF koji dodjeljuje nezavisna američka institucija za kontrolu kvalitete, za svoje prirodne mineralne vode koje plasira na američko tržište.

Već treću godinu tvrtka PIK Vinkovci ima certifikat GRASP za odgovorne društvene prakse u proizvodnji voća i povrća, čime se eksterno potvrđuje zdravlje, sigurnost i dobrobit radnika, a u procjenu je uključeno dosljedno poštovanje nacionalnih zakona te smjernica Međunarodne organizacije rada (engl. *International Labour Organisation*). Specifično se procjenjuje glas radnika.

Informacije o ljudskim i radnim pravima, pokazatelji ljudskih i radnih prava te zaštita djece i mladih radnika.

Belje, PIK Vinkovci, Vinka i Vupik također nude GLOBAL G.A.P. standard te *Integrated Farm Assurance* (IFA), primjenjiv za voće i povrće, akvakulturu, cvjećarstvo, stočarstvo itd. Ovaj standard

čini i osnovu za oznaku GGN, potrošačku oznaku za certificiranu, odgovornu poljoprivredu i transparentnost.

Od ove godine kompanija PIK Vinkovci nosi oznaku Dokazana kvaliteta dobrovoljnoga nacionalnog sustava kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda Ministarstva poljoprivrede.

51 Belje, PIK Vinkovci, Vinka, Vupik, Energija Gradec, Agrolaguna, Dijamant, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Mg Mivela, Mercator SRB, mStart HR, Mercator SLO.
 52 Sarajevski kiseljak, Konzum HR.
 53 Vinka, Dijamant.
 54 PIK Vinkovci, Dijamant, Jamnica HR, Jamnica Mineralna Voda, Mg Mivela, Roto dinamic, Zvijezda HR, Idea CG, Mercator SRB, Konzum HR.
 55 Belje, Agrolaguna, Jamnica, Mercator EMBA, PIK Vrbovec HR, Sarajevski kiseljak, Zvijezda HR, Dijamant
 56 PIK Vrbovec HR, Konzum HR.

57 Mercator EMBA nositelj je ovog certifikata kojim potvrđuje visoke standarde kompanije McDonald's s kojom surađuje dugi niz godina, Jamnica.
 58 Dijamant.
 59 Belje, PIK Vinkovci, EKO Biograd, Vinka, Vupik.
 60 Belje, PIK Vinkovci, Dijamant, PIK Vrbovec HR, Mercator SRB.
 61 Konzum HR.
 62 Belje, Energija Gradec, PIK Vinkovci, Vupik, Agrolaguna, Dijamant, Jamnica HR, MG Mivela, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Sarajevski Kiseljak, Konzum HR, Mercator SRB, Mercator SLO.

63 Belje, PIK Vinkovci, Jamnica HR, PIK Vrbovec HR, Zvijezda HR, Konzum HR.
 64 Zvijezda HR.
 65 Mercator EMBA.
 66 Belje, Vinka, Dijamant, Zvijezda HR.
 67 Eko Biograd, PIK Vinkovci.
 68 Belje, PIK Vinkovci, Vupik.
 69 Zvijezda HR, Dijamant.
 70 Mercator SRB, Mercator SLO.

FORTENOVA
GRUPA

5.

KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Skupština Društva

Fortenova grupa se sastoji od matičnog (holdinškog) društva Fortenova grupe d.d. (“Društvo”) i operativnih društava. Upravljanje Fortenova grupom d.d. i njezinim ovisnim društvima (“Grupa”) temelji se na zakonskim propisima, zdravoj poslovnoj praksi i općim načelima korporativnog upravljanja.

Skupština Društva

Glavna skupština jedino je upravljačko tijelo Društva čiji je rad otvoren za sudjelovanje svih imatelja vlasničkih udjela (dioničara). Osnovna funkcija Glavne skupštine jest osigurati izražavanje volje imatelja vlasničkih udjela. Za razliku od Upravnog odbora, Glavna skupština nije trajno upravljačko tijelo i saziva se *ad hoc*, ali najmanje jednom godišnje. Glavna skupština izravnog dioničara Društva, Fortenova Group HoldCo B.V., saziva se pisanom obavijestju (pozivom) koja se objavljuje u zakonskom roku prije dana održavanja Glavne skupštine. Skupština imatelja depozitarnih potvrda Fortenova Group STAK Stichting u Amsterdamu, krajnjeg vlasnika Društva, održava se u Nizozemskoj uživo ili elektroničkim putem, a saziva se putem obavijesti e-poštom koja sadržava podatke o mjestu, datumu i točnom vremenu održavanja skupštine, koja se šaljem imateljima depozitarnih potvrda najkasnije osam dana prije održavanja.

pripadaju imateljima vlasničkih udjela na Glavnoj skupštini jednak je broju dionica/vlasničkih udjela koje imaju, bez obzira na vrstu tih dionica/vlasničkih udjela.

Nadležnost Glavne skupštine

Glavna skupština odlučuje, između ostalog, o izmjenama i dopunama Statuta; promjeni sjedišta Društva ili države osnivanja i svakoj promjeni oblika društva; pripajanju, podjeli, spajanju ili prestanku Društva; imenovanju i/ili opozivu članova Upravnog odbora Društva, naknadi za njihov rad i svim drugim povlasticama (npr. Osiguranje) na temelju njihove funkcije; imenovanju revizora; povećanju ili smanjenju temeljnog kapitala Društva; inicijalnoj javnoj ponudi Društva; utvrđivanju godišnjih financijskih izvješća Društva na konsolidiranoj i pojedinačnoj osnovi; davanju odobrenja o pitanjima za koja je, u skladu s vrijedećim propisima ili Statutom, potrebno odobrenje Glavne skupštine; izvršava druge dužnosti koje potpadaju pod nadležnost Glavne skupštine u skladu sa zakonom ili Statutom.

Ključne odluke koje imaju znatan ili važan učinak na imovinu, financijsku poziciju, poslovni rezultat, vlasničku strukturu i upravljanje Društvom donose se isključivo na Glavnoj skupštini utvrđenom većinom.

Imateljima vlasničkih udjela dopušteno je sudjelovati te osobito glasati na sjednici Glavne skupštine primjenom modernih komunikacijskih tehnologija (npr. Elektroničkim putem). Pravo glasa obuhvaća sve imatelje vlasničkih udjela Društva, osim onih koji zbog sankcija ne mogu pristupiti glasanju, a broj glasova koji

Pet načela Kodeksa korporativnog upravljanja Fortenova grupe

Svrha	omogućava postizanje svrhe i ciljeva poslovanja
Odgovornost	jasno definirane uloge i nadležnosti/odgovornosti
	transparentnost informacija o svim važnim pitanjima
Integritet, poštenje, transparentnost i stabilnost	omogućava neovisni doprinos u donošenju odluka i raznolikost perspektiva
	temeljeno na etičkoj poslovnoj praksi i poštenju prema vlasnicima kapitala i dionicima
Strateška ujednačenost	olakšava djelotvorno formuliranje i provedbu strategije
Organizacijska djelotvornost	poduprta odgovarajućom organizacijskom strukturom, s provjerama i ravnotežom između kontrola i efikasnosti

Upravni odbor

Društvo vodi Upravni odbor. Upravni odbor Društva predan je visokim standardima korporativnog upravljanja, za koje smatra da su od presudne važnosti za integritet poslovanja i održavanje povjerenja svih dionika. Društvo očekuje od svih svojih direktora i zaposlenika da postupaju pošteno i s integritetom. Društvo nastoji djelovati u skladu sa zakonima i običajima zemalja u kojima posluje; usvaja odgovarajuće standarde poslovne prakse i procedure; posluje s integritetom te uvažava i poštuje kulturu svake države u kojoj obavlja djelatnost. Upravni odbor primjenjuje visoke etičke standarde, a tamo gdje odluke Upravnog odbora mogu različito utjecati na različite grupe imatelja vlasničkih udjela, Upravni odbor sve imatelje vlasničkih udjela tretira na pošten način.

U Upravnom odboru predviđeno je devet članova, od kojih je jedan član Upravnog odbora izvršni direktor, koji se imenuje glavnim izvršnim direktorom (engl. *Chief Executive Officer* – CEO). Preostali članovi Upravnog odbora neizvršni su direktori, od kojih je jedan član Upravnog odbora predstavnik zaposlenika Društva, u skladu s obvezujućim odredbama propisa o radu.

Članovi Upravnog odbora među sobom biraju predsjednika i najmanje jednog zamjenika predsjednika Upravnog odbora. Osoba koja je istodobno izvršni direktor ne može biti izabrana ni za predsjednika ni za prvog zamjenika predsjednika Upravnog odbora.

Članovi Upravnog odbora

Na dan 31. prosinca 2023. Upravni odbor djelovao je u sljedećem sastavu:

- predsjednik Upravnog odbora i neizvršni direktor Maksim Poletaev
  - izabran odlukom Glavne skupštine od 20. siječnja 2023.
  - rođen 6. travnja 1971.
  - ostale važne pozicije: neovisan član Nadzornog odbora National Bank for Foreign Economic Activity of the Republic of Uzbekistan
- zamjenik predsjednika Upravnog odbora i neizvršni direktor: Damir Spudić
  - izabran odlukom Glavne skupštine od 20. siječnja 2023.
  - rođen 9. travnja 1982.
  - ostale važne pozicije: zamjenik predsjednika Nadzornog odbora Pevexa d.d., zamjenik predsjednika Nadzornog odbora ENNA Fruit d.o.o., član Nadzornog odbora Dalekovoda d.d.
- član Upravnog odbora i neizvršni direktor: Vsevolod Rozanov
  - izabran odlukom Glavne skupštine od 20. siječnja 2023.
  - rođen 30. srpnja 1971.
  - ostale važne pozicije: neovisni član Upravnog odbora u društvima Softline JSC; Whoosh Holding PJSC
- član Upravnog odbora i neizvršni direktor: Pavao Vujnovac
  - izabran odlukom Glavne Skupštine od 20. siječnja 2023.
  - rođen 20. prosinca 1974.
  - ostale važne pozicije: direktor tvrtke Blue Horizon d.o.o., predsjednik Nadzornog odbora ENNA Fruit d.o.o., član Nadzornog odbora Dalekovoda d.d.
- član Upravnog odbora, neizvršni direktor i predstavnik radnika: Ivica Mudrinić
  - imenovan odlukom Radničkog vijeća od 31. kolovoza 2022.
  - rođen 28. listopada 1955.
  - ostale važne pozicije: osnivač i direktor društva MUDRINIC MANAGEMENT CONSULTING d.o.o., suosnivač društva HUB385, član Upravnog odbora Rochester Institute of Technology
- član Upravnog odbora i glavni izvršni direktor: Fabris Peruško
  - izabran odlukom Glavne skupštine od 20. siječnja 2023.
  - rođen 19. rujna 1973.

Načela odabira članova Upravnog odbora

Osnovni kriteriji za odabir novog člana Upravnog odbora osiguravaju:

- da struktura članova Upravnog odbora predstavlja kombinaciju različitih tipova znanja te profesionalnog i praktičnog iskustva, koja odražava ravnotežu kvalifikacija usklađenu sa strukturom i glavnim operativnim poslovanjem Društva
- da članovi Upravnog odbora budu osobe koje posjeduju odgovarajuće osobne kvalitete koje odražavaju visoke moralne standarde i spremnost sudjelovanja u aktivnostima i procesu donošenja odluka u Društvu na aktivan i nepristran način
- da članovi Upravnog odbora budu osobe koje imaju specijalna stručna znanja potrebna za upravljanje Društvom
- da između članova Upravnog odbora i Društva ne nastaje sukob interesa.

Barem jednom godišnje Upravni odbor razmatra vlastiti rad u prethodnom razdoblju, kao i rad svakog od pododbora. Upravni odbor podnosi izvješće o ocjeni svojeg rada Glavnoj skupštini. Ocjena i izvješće moraju uključivati doprinos i nadležnost pojedinačnih članova, skupne aktivnosti Upravnog odbora, rad pododbora, ciljeve koje je Društvo ostvarilo u usporedbi s postavljenim ciljevima te ostale mjerodavne nalaze, vodeći računa o opredjeljenju vlasnika za postizanje najviših standarda djelovanja Grupe u skladu s njezinom prisutnošću u lokalnoj zajednici.

Nadležnost Upravnog odbora

Upravni odbor postavlja strateške ciljeve Društva, vodi brigu o tome da postoje nužni financijski i ljudski resursi za ostvarivanje ciljeva Društva te nadzire i kontrolira upravljanje Društvom. Upravni je odbor također odgovoran za djelotvornost prakse korporativnog upravljanja, naknade direktorima i planiranje sljedećeg ništva, transparentan proces nominiranja i imenovanja (postavljanja) članova Upravnog odbora i izvršnih direktora, upravljanje potencijalnim sukobima interesa, integritet sustava računovodstva i financija te proces otkrivanja informacija i komunikacije.

Nadležnosti su Upravnog odbora, između ostalog:

- utvrđivanje dugoročne poslovne strategije i ciljeva Društva te praćenje implementacije strategije i postizanja tih ciljeva
- uspostavljanje kulture, vrijednosti i standarda Društva i Grupe te briga o tome da se razumiju i ispunjavaju obveze prema imateljima vlasničkih udjela
- nadziranje menadžmenta u pogledu njihova učinka u ostvarivanju dogovorenih kratkoročnih i dugoročnih ciljeva te usklađenosti s mjerodavnim zakonima, pravilima i propisima
- postavljanje financijskih ciljeva i odobravanje proračuna i financijskog planiranja te potrebnih sredstava za ostvarivanje tih ciljeva

- pregledavanje i odobravanje godišnjega poslovnog plana Društva, Grupe i najmanje svakog od ključnih operativnih ovisnih društava Društva
- odlučivanje o tome hoće li Društvo i Grupa ući u značajna nova poslovna područja ili izaci iz nekog od postojećih poslovnih područja
- odlučivanje o velikim preuzimanjima, spajanjima, prodajama ili kapitalnim investicijama
- odobravanje grupnih politika te usvajanje Poslovnika o radu Upravnog odbora i Poslovnika o radu izvršnih direktora
- imenovanje izvršnih direktora Društva
- odobravanje zapošljavanja ili otpuštanja zaposlenika na ključnim pozicijama po preporuci izvršnih direktora
- odobravanje svih pitanja i poslovnih odluka gdje takve odluke premašuju ovlasti koje je Upravni odbor delegirao pododborima ili glavnom izvršnom direktoru i izvršnim direktorima Društva u skladu s korporativnim dokumentima.

Upravni odbor djeluje u skladu sa Statutom, Korporativnim kodeksom upravljanja, Poslovníkom o radu Upravnog odbora i Etičkim kodeksom Grupe.

Upravni odbor

Nagrađivanje članova Upravnog odbora

Upravni odbor ima pravo na fiksnu naknadu i druga materijalna prava/beneficije u skladu s pravilima Politike nagrađivanja i putovanja za neizršne direktore Fortenova grupe d.d., koju usvaja Glavna skupština.

Pododbori Upravnog odbora

Upravni odbor određene odgovornosti i ovlasti delegira svojim pododborima. Rad pododбора od velike je važnosti za efektivno poslovanje Upravnog odbora. Pododbori u ime Upravnog odbora dubinski i detaljno razmatraju pitanja mjerodavna za svoj Opis poslova/nadležnosti te nakon svake sjednice podnose izvješće Upravnom odboru. Pododbori pripremaju izvješća, materijale, preporuke ili nacрте odluka za Upravni odbor (savjetodavna uloga), ali ne odlučuju o pitanjima u nadležnosti Upravnog odbora.

Upravni odbor u radu podupiru četiri ključna pododбора:

1. Odbor za reviziju i rizik

Osnovan za potrebe uspostave efikasnog i kvalitetnog sustava interne kontrole u Društvu.

Ovaj odbor:

- prati integritet financijskih izvješća Društva, osobito pravilnost i dosljednost računovodstvenih metoda koje Društvo primjenjuje, uključujući kriterije za konsolidaciju financijskih izvješća ovisnih društava koja pripadaju Društvu
- barem jednom godišnje procjenjuje kvalitetu sustava interne kontrole i upravljanja rizikom, u cilju adekvatnog identifikiranja i objave glavnih rizika kojima je Društvo izloženo (uključujući rizike povezane s usklađenošću sa zakonskim i regulatornim propisima) te upravljanja tim rizicima na adekvatan način
- osigurava efikasnost sustava interne revizije, osobito izradom preporuka za odabir, imenovanje, ponovno imenovanje i razrješenje rukovoditelja odjela interne kontrole te s obzirom na sredstva koja su mu na raspolaganju, kao i ocjenom radnji koje poduzima menadžment nakon nalaza i preporuka Interne revizije (ako ne postoji sustav revizije u društvu, ovaj Odbor jednom godišnje razmatra potrebu njegove uspostave)

- osigurava podastiranje kvalitetnih informacija od ovisnih i povezanih društava, kao i od trećih osoba (kao što su stručni savjetnici), uzimajući u obzir utjecaj tih informacija na konsolidirana financijska izvješća.

2. Odbor za financije

Osnovan za potrebe detaljnog analiziranja financijskih izvješća i pružanje podrške odjelu računovodstva Društva.

Ovaj odbor:

- utvrđuje načela za računovodstvenu, financijsku i kontrolu rizika te odobrava znatne promjene tih načela
- pregledava i predlaže za odobrenje godišnji financijski poslovni plan
- pregledava i predlaže za odobrenje godišnja i polugodišnja financijska izvješća Društva.

Ovaj Odbor prati integritet financijskih izvješća Društva, uključujući njegova godišnja i polugodišnja izvješća, privremene izjave menadžmenta, preliminarne najave i sve ostale formalne izjave povezane s njegovim financijskim rezultatima te pregledava i izvještava Upravni odbor o znatnim problemima financijskog izvješćivanja i prosudbama koje ta izvješća sadržavaju. Kad ovaj Odbor nije zadovoljan s bilo kojim aspektom predloženoga financijskog izvješćivanja Društva, o svojim će stavovima izvijestiti Upravni odbor.

3. Odbor za imenovanja, nagrađivanje i korporativno upravljanje

Svrha je ovog Odbora voditi računa o općeprihvaćenim načelima dobrog upravljanja te:

- osigurati da postoji formalna, rigorozna i transparentna procedura imenovanja novih članova Upravnog odbora i izvršnih direktora
- asistirati Upravnom odboru vodeći brigu o tome da se njegov sastav redovito pregledava i osvježava, tako da bude djelotvoran i sposoban raditi u najboljem interesu imatelja vlasničkih udjela
- asistirati Upravnom odboru u ispunjavanju njegove nadzorne funkcije, vodeći brigu o tome da se politika i praksa

nagrađivanja provode na pošten i odgovoran način i da nagrađivanje bude povezano s korporativnim i individualnim rezultatima

- ocjenjivati i preporučivati korporativnu strukturu Društva tako da ona evoluirala
- savjetovati o imenovanjima drugog ključnog osoblja, uključujući novostvorene pozicije.

4. Odbor za strategiju i transformaciju

Svrha je Odbora za strategiju i transformaciju nadgledanje strateškog smjera i portfelja transformacije Grupe (uključujući financijske i nefinancijske utjecaje i koristi, opseg, potencijalne rizike, određivanje redoslijeda i vremenski raspored projekata sadržanih u njemu). Primarna odgovornost za provedbu strategije i projekata transformacije dodijeljena je izvršnim direktorima, a nadgleda je Upravni odbor. Ovaj Odbor podržava Upravni odbor u ispunjavanju njegovih odgovornosti nadgledanja koje se odnose na strategiju Društva.

Ovaj Odbor je ovlašten da:

- pruža nadzor i upravljanje projektima u portfelju transformacije Grupe
- prati i upravlja napretkom, ostvarivanjem koristi (ušteda) i utjecajem svakog projekta
- prati izdatke u odnosu na definirani proračun
- identificira projekte, određuje im prioritete i alokira resurse
- upravlja međusobnim ovisnostima na visokoj razini i rizicima povezanim sa svim projektima transformacije i portfeljem transformacije šire Grupe
- pregledava i odobrava komunikacije portfelja transformacije Grupe (interno i eksterno)
- pribavlja, o trošku Društva, primjerene vanjske savjete o donošenju odluka, kako smatra potrebnim.

Izvršni direktori

Upravni odbor imenuje izvršne direktore. Društvo može imati od tri do sedam izvršnih direktora, od kojih se jedan izvršni direktor imenuje među članovima Upravnog odbora. Glavnim izvršnim direktorom imenuje se jedan od izvršnih direktora koji je ujedno član Upravnog odbora. Izvršni direktori upravljaju operativnim poslovanjem Društva kao kolektivno tijelo.

Izvršni direktori

Na dan 31. prosinca 2023. izvršni su direktori Društva:

- glavni izvršni direktor: Fabris Peruško, prvi put imenovan u travnju 2019.; specifična znanja: restrukturiranje, korporativno upravljanje; iskustvo: član uprave Tiska za financije, direktor operacija društva Lamoda.ru, konzultant McKinsey & Co.
- izvršni direktor, poslovno područje Financije: James Pearson, prvi put imenovan u ožujku 2020.; specifična znanja: kontroling, riznica, revizija područja maloprodaje, FMCG i poljoprivrede; iskustvo: direktor za financije društva British American Tobacco
- izvršni direktor, poslovno područje Maloprodaja: Zoran Mitreski, prvi put imenovan u ožujku 2023.; specifična znanja: maloprodaja, veleprodaja, nabava; iskustvo: predsjednik Uprave Konzuma HR, član Uprave Konzuma HR za nabavu i marketing, direktor područja nabave i *category managementa* u Mercatoru SLO
- izvršni direktor, poslovno područje Poljoprivreda: Damir Leko, prvi put imenovan u ožujku 2023.; specifična znanja: prodaja, restrukturiranje, poljoprivredna proizvodnja, korporativno upravljanje; iskustvo: direktor prodaje Petrokemije
- izvršni direktor, poslovno područje Prehrana: Sotiris Yannopoulos, prvi put imenovan u studenome 2019.; specifična znanja: strategija, tržišni kanali i rast prihoda; iskustvo: voditelj u društvu Procter i Gamble, generalni regionalni direktor društva Coca Cola Hellenic

- izvršni direktor za pravne poslove i usklađenost poslovanja: Hido Lajtman, prvi put imenovan u kolovozu 2023.; specifična znanja: korporativno upravljanje, restrukturiranje, akvizicije i prodaje, financijski aranžmani, usklađenost poslovanja; iskustvo: direktor za pravne poslove i usklađenost u Fortenova grupi, direktor za pravne poslove u Agrokoru
- izvršna direktorica za ljudske potencijale: Gordana Fabris, prvi put imenovana u kolovozu 2023.; specifična znanja: strategija, razvoj zaposlenika i upravljanje organizacijskim promjenama; iskustvo: upraviteljica ljudskih resursa u Valamar hotelima i ljetovalištima te u Valamar Rivijeri.

Načela odabira izvršnih direktora

Upravni odbor bira izvršne direktore Fortenova grupe d.d. vodeći računa o prethodnom radu kandidata, kompetencijama i stručnosti. Prema ulaznim parametrima koje daje Upravni odbor, u postupak odabira uključene su i neovisne specijalizirane agencije s relevantnim iskustvom u području zapošljavanja strateškog menadžmenta. Procesom selekcije rukovode Ljudski potencijali Grupe. Pri procesu odabira između prijavljenih kandidata, vodi se računa o tome da se kandidati u svojem prethodnom radnom iskustvu ili životnom djelovanju posebno ističu u vrijednostima koje Grupa podržava i proklamira u svojim propisanim aktima u skladu Kodeksa korporativnog upravljanja.

Nadležnost izvršnih direktora

Izvršni direktori vode poslove Društva i djeluju u skladu sa Statutom, Korporativnim kodeksom upravljanja, Poslovníkom o radu izvršnih direktora i Etičkim kodeksom Grupe.

Izvršni direktori u skladu sa svojim nadležnostima prema Statutu obavljaju sljedeće dužnosti i imaju sljedeće nadležnosti:

- zastupaju Društvo
- upravljaju operativnim poslovanjem Društva
- sazivaju Glavnu skupštinu Društva u situacijama propisanim mjerodavnim zakonom
- izvršavaju odluke koje usvoje Glavna skupština i Upravni odbor u okviru svojih nadležnosti
- u ime Društva ostvaruju dioničarska prava u izravnim ovisnim društvima Društva, uz odobrenje Upravnog odbora i Glavne skupštine, već prema tome što je primjenjivo
- podastiru izvješća Upravnom odboru u skladu sa zakonom
- obavljaju dužnosti koje su prema zakonu ili Statutu u njihovoj nadležnosti.

Izvršni su direktori ovlašteni zastupati Društvo u svakodnevnom poslovanju. Za određena pitanja povezana s Društvom izvršnim je direktorima potrebna prethodna suglasnost Upravnog odbora i/ili Glavne skupštine. Za određena pitanja koja se odnose na izravna ili neizravna ovisna društva izvršnim je direktorima potrebno prethodno odobrenje Upravnog odbora ili Glavne skupštine. Naime, izvršni direktori zastupaju Društvo pri ostvarivanju prava glasa na glavnoj skupštini izravnih ili neizravnih ovisnih društava.

Nagrađivanje izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava

Kriterije i iznose nagrada za izvršne direktore određuje Upravni odbor. Nagradu izvršnih direktora čine:

- fiksna nagrada (tj. Osnovna plaća, materijalna prava/beneficije i mirovina)
  - nepromjenjiva naknada koja ne ovisi o rezultatima Društva
- godišnji bonus
  - varijabilna nagrada koja je povezana s poslovnim uspjehom i individualnim učinkom i doprinosom u određenoj poslovnoj godini
- naknada putnih i ostalih troškova.

Na razini Grupe donesen je Pravilnik o uvjetima za ostvarivanje prava na bonus za menadžment, a zasebnom odlukom Upravnog odbora definiraju se ključni pokazatelji uspješnosti za izvršne direktore, s posebnim naglaskom na rezultatima istraživanja korporativne klime i kulture.

Godišnji ključni pokazatelji uspješnosti članova najviših tijela upravljanja definiraju se odlukom Upravnog odbora Fortenova grupe d.d. te se kaskadno spuštaju s Upravnog odbora Grupe preko izvršnih direktora na uprave operativnih kompanija. U ključnim pokazateljima uspješnosti članova najvišeg tijela upravljanja pojedine kompanije poseban naglasak i udio u ciljevima čine kriteriji zaštite na radu i zdravlja zaposlenika te rezultati organizacijske klime i kulture.

Upravni odbor provodi procjenjivanje rada izvršnih direktora prema ključnim pokazateljima uspješnosti, primjenjujući metode samoprocjene i procjene. Izvršni direktori provode isti takav postupak procjene učinka uprava operativnih društava. Dosadašnje procjene pokazale su zadovoljavajuće rezultate članova najviših tijela upravljanja. U pratećim se razgovorima dogovara te se eventualno daju sugestije o poboljšanjima u odnosu na prethodno promatrano razdoblje.

Vrednovanje učinka najvišega tijela upravljanja u ključnim kompanijama⁷¹ provodi se na temelju Pravilnika o uvjetima i kriterijima za ostvarivanje prava na bonus za menadžment, pri čemu su točno određeni kriteriji za vrednovanje učinka. Načela vrednovanja primjenjuju se u ključnim kompanijama Grupe, a kriteriji za ostvarivanje prava na bonus u pravilu uključuju ostvareni EBIT, novčani tok, tržišni udio, korporativnu kulturu i osobni doprinos, s time da se iznos godišnjeg bonusa za isplatu utvrđuje ovisno o razini uspjeha društva, razini individualnog uspjeha, razdoblju aktivno provedenom na poziciji koja daje pravo na godišnji bonus i faktoru solidarnosti. Za svakog se sudionika utvrđuje i potpisuje (ugovara) individualni godišnji plan bonusa koji se sastoji od ciljeva koje treba postići, a koji uključuju zajedničke ciljeve koje je definirala Glavna skupština društva te osobne ciljeve.

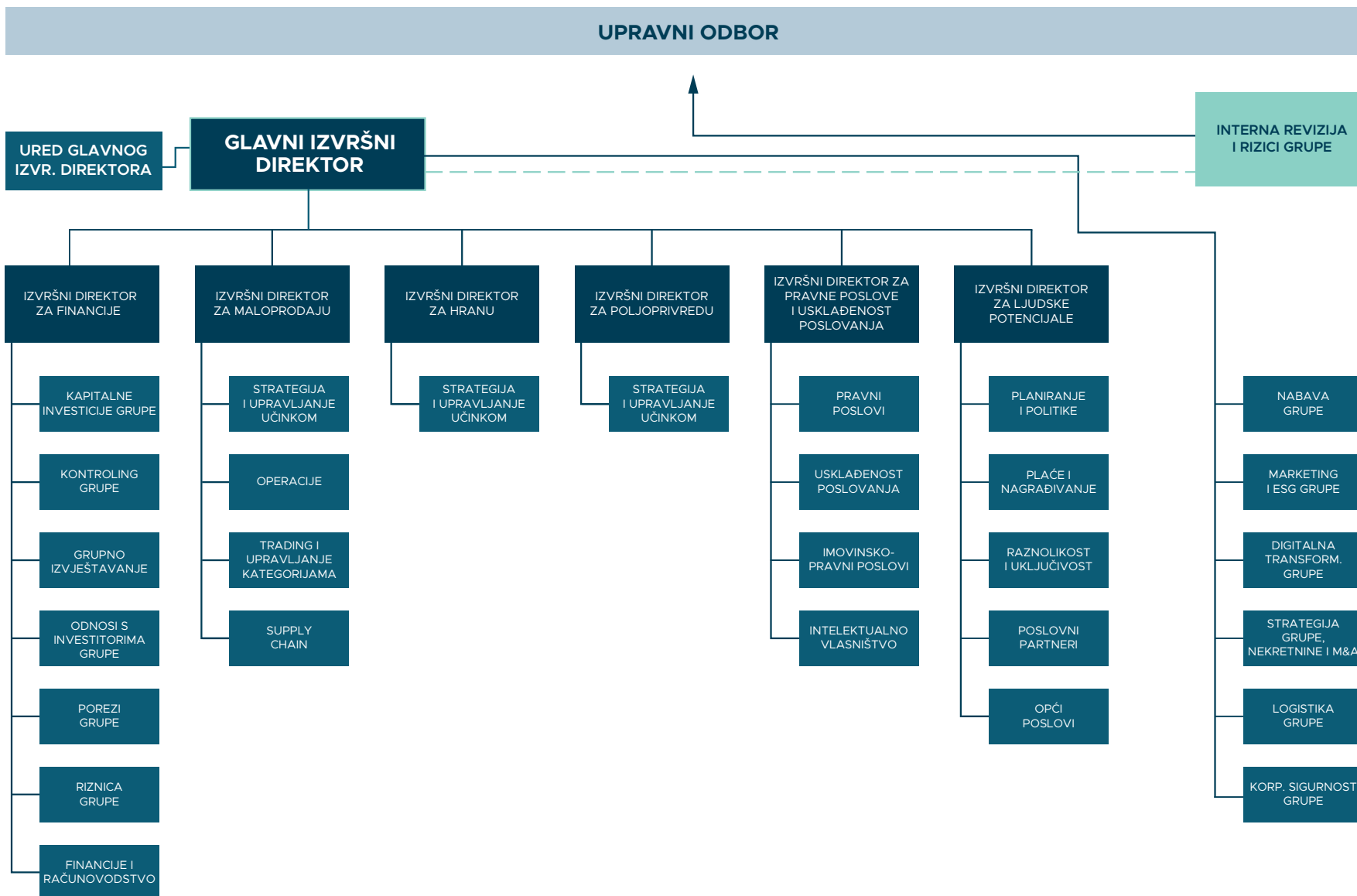
⁷¹ Fortenova grupa d.d., Konzum HR, Konzum BiH, Tisak, Mercator SLO, Mercator BiH, Mercator SRB, Idea CG, Dijamant, Zvijezda HR, Sarajevski kiseljak, Jamnica HR, Mg Mivela, Roto Dinamic, PIK Vrbovec HR, PIK Vinkovci, Vupik, Belje, Agrolaguna, mStart HR.

Izvršni direktori

Korporativna struktura 2023.

U kolovozu 2023. došlo je do promjena u organizacijskoj strukturi Grupe. Tako su ljudski resursi i pravni poslovi i usklađenost Grupe izdignuti iz korporativnih funkcija na razinu izvršnih direktora. Poslovnim području Marketing dodano je i područje ESG-a, a uvedena su tri nova poslovna područja: Logistika Grupe, Strategija, nekretnine i M&A Grupe te Digitalna transformacija Grupe.

Izvršni direktori

Komunikacija o ključnim pitanjima

Statutom Fortenova grupe d.d. propisuje se da slanjem pisane obavijesti izvršnim direktorima dioničari mogu zatražiti održavanje Glavne skupštine u bilo kojem trenutku. Glavna skupština održava se najmanje jednom godišnje i uvijek kada to zahtijevaju interesi Društva.

Proces izvještavanja u Društvu odvija se putem predlaganja odluka i održavanja redovitih te izvanrednih sjednica Upravnog odbora i sjednica izvršnih direktora Fortenova grupe d.d.

Upravni je odbor, kao najviše upravljačko tijelo, 2023. održao ukupno 19 sastanka na kojima su članovi Upravnog odbora bili prisutni osobno odnosno putem odgovarajućeg sredstva komunikacije. Na sjednicama su ukupno usvojene 103 odluke o ključnim pitanjima za Grupnu, a 33 odluke Upravni je odbor usvojio korespondentnim glasanjem.

Izvršni direktori održali su 48 redovnih i 31 izvanrednu sjednicu, na kojima su redovnom procedurom usvojene 453 odluke, a 42

odluke usvojene su izvanrednom procedurom. Od ukupnog broja donesenih odluka, 466 se odnosilo na odluke operativnih društava, a 29 na Fortenova grupu d.d.

Izvršni direktori odgovorni su za kontinuirano praćenje i procjenu:

- učinka / poslovnih rezultata Društva i Grupe
- relevantnih tržišnih okolnosti i izgleda
- ostalih događaja i okolnosti (političkih, regulatornih itd.) koji mogu bitno utjecati na poslovanje ili položaj Društva, Grupe ili bilo koje od njezinih članica.

Izvršni direktori obvezni su izvjestiti Upravni odbor o svim važnim događajima, okolnostima ili izgledima koji mogu imati znatan nepovoljan učinak na poslovanje ili položaj Društva, Grupe ili bilo koje od njezinih članica. Ta se izvješća pripremaju u pisanom obliku, s primjerenom argumentacijom i podacima, osim u slučaju izvanrednih okolnosti koje zahtijevaju da ih se odmah priopći najbržim načinom komunikacije. Kad to od njih zatraži

Upravni odbor, izvršni direktori imaju obvezu pravodobno pripremiti objašnjenja i izvješća o svim pitanjima koja su u njihovoj nadležnosti.

U operativnim društvima komunikacija o ključnim pitanjima odvija se na sjednicama uprava te u komunikaciji uprava s izvršnim direktorima Fortenova grupe d.d., usmeno i neposredno na sastancima te pismeno e-poštom, biltenom u obliku odluka, uputa, politika, pravilnika, preporuka i sl. Sistematizacijom radnih mjesta koja predstavlja opise poslova te internim odlukama jasno su propisane obveze i odgovornosti menadžera i drugih zaposlenika za ekonomske, okolišne i društvene teme.

Nadzorni odbori društava podnose skupštinama društava izvješća o obavljenom nadzoru nad upravom.

Komunikacija o ključnim pitanjima odvija se i putem propisanih godišnjih izvješća o radu kao što su godišnja financijska izvješća i ostala propisana izvješća.

Usklađenost poslovanja i korporativne politike

Sustav usklađenosti poslovanja Fortenova grupe kontinuirano se unaprjeđuje kako bi se osigurala usklađenost sa zakonima i usvojila najbolja praksa, pri čemu je cilj osigurati da zakonske promjene budu uzete u obzir što je moguće brže. Usklađenost je definirana Politikom usklađenosti poslovanja, prema kojoj se definira odgovornost zaposlenika i menadžmenta, a provodi se s pomoću četiriju osnovnih načela usklađenosti i službene funkcije usklađenosti poslovanja.

Politikom usklađenosti poslovanja utvrđuju se osnovni zahtjevi u pogledu okvira usklađenosti u cijeloj Grupi te minimalne zaštite i standardi koje je potrebno primjenjivati. Glavna su načela usklađenosti:

- integritet
- načelo “ton s vrha” (engl. *tone from the top*)
- usklađenost poslovanja u vlasništvu je menadžmenta
- usklađenost poslovanja odgovornost je svakog zaposlenika.

Od svih kompanija Grupe zahtijeva se dobro razumijevanje svih mjerodavnih zakona, propisa i standarda na tržištima i u zakonodavstvima u kojima posluju te postupanje u skladu s njima. Dodatno, u 45 % kompanija⁷² Fortenova grupe postoji nositelj funkcije usklađenosti poslovanja. Nositelji funkcije usklađenosti poslovanja educirani su o politikama usklađenosti poslovanja putem individualnih i grupnih sastanaka i obrazovnih materijala te putem svakodnevne komunikacije u slučaju pitanja koja se odnose na implementaciju. I kompanije Grupe koje nemaju nositelje funkcije usklađenosti poslovanja dužne su uspostaviti okvir usklađenosti poslovanja usvajanjem grupnih politika i drugih internih akata, provođenjem implementacijskih aktivnosti i drugih aktivnosti koje koordinira Fortenova grupa.

Godine 2023. na razini Fortenova grupe zabilježeno je 419 slučajeva (nadzori, formalno pokrenuti sudski sporovi i dr.) u kojima je izrečena novčana kazna u ukupnoj vrijednosti od 274 543 EUR.

Najvažniji slučajevi 2023. opisani su odjeljku o poslovanju u skladu s pravilima tržišnog natjecanja te u odjeljku o informacijskoj sigurnosti i zaštiti podataka. U odnosu na 2022., porastao je broj slučajeva u kojima je izrečena novčana kazna, no iznosi pojedinačnih kazni u prosjeku su dvostruko manji. Najčešći slučajevi odnose se na standardne inspeksijske postupke iz domene radnog prava, sigurnosti hrane i zaštite okoliša.

Korporativne politike

Tijekom 2021. počeo je razvoj vlastitih politika usklađenosti poslovanja – opće Politike usklađenosti poslovanja, Politike sprječavanja podmićivanja i korupcije – darovi i nagrade, Politike sprječavanja pranja novca i Politike sprječavanja sukoba interesa. Tijekom 2022. provodile su se implementacijske aktivnosti u pogledu usvojenih politika te je usvojena nova politika – Politika zaštite tržišnog natjecanja. Tijekom 2023. usvojene su nove grupne politike te su provedene implementacijske aktivnosti, i to Politika raznolikosti, pravednosti i uključivosti i Politika Korporativnih komunikacija.

Sve najvažnije politike usklađenosti poslovanja usvojene su kao grupne politike te ih se moraju pridržavati sva društva unutar Grupe.

Ugrađivanje obveza korporativnih politika

Grupa promiče odgovarajuću kulturu usklađenosti poslovanja, svijesti o standardima, procedurama i smjernicama usklađenosti poslovanja te razumijevanja relevantnih problema povezanih s usklađenošću poslovanja. Stoga svaki proces unutar društava Grupe mora biti reguliran odgovarajućom internom procedurom, a ako je potrebno detaljnije objasniti korake interne procedure, izrađuje se uputa za rad, i to posebno za svaki sektor/odjel koji sudjeluje u procesu.

Iznimno je važno da u svim internim procedurama budu predviđene interne kontrole, tj. da se za svaki ključni korak definira osoba i način na koji će se prekontrolirati pravilnost provedenih radnji i prateće dokumentacije. Procedurom je potrebno predvidjeti i način na koji će osoba zadužena za kontrolu potvrditi da je obavila bitnu, a ne formalnu kontrolu pravilnosti obavljenih radnji.

Društva Grupe redovno pružaju primjeren trening i edukaciju o temama koje se odnose na usklađenost poslovanja utvrđenima Etičkim kodeksom i povezanim politikama, omogućavaju dostupnost svih internih akata i primjenjuju politiku otvorenih vrata za sve probleme.

⁷² Konzum HR, Konzum BiH, Mercator SLO, Mercator SRB, Tisak, Jarnica HR, Mg Mivela, Sarajevski kiseljak, Zvijezda HR, Dijamant, PIK Vrbovec HR, Belje, Agrolaguna, PIK Vinkovci, Vupik, mStart HR, Roto dinamic.

Etički kodeks

Etički kodeks Fortenova grupe uspostavlja osnovni skup pravila i načela u području morala i profesionalne etike koja se primjenjuju na svakodnevne aktivnosti Grupe radi uspostavljanja i održavanja korporativne odgovornosti i organizacijske kulture među svim dionicima Grupe.

Osnovna su etička načela koja je potrebno štiti i poštovati prema Etičkom kodeksu:

- zaštita dostojanstva i poštovanje ljudskih prava
- sloboda rada i zabrana rada djeteta ili prisilnog rada
- profesionalni i osobni razvoj zaposlenika
- zaštita okoliša, zdravlja i sigurnosti.

Kodeks se primjenjuje na sve osobe, fizičke ili pravne, koje su u bilo kakvom poslovnom odnosu s Fortenova grupom, uključujući, ali ne ograničavajući se na zaposlenike Grupe, njezina društva kćeri, poslovne partnere, savjetnike, dobavljače, klijente itd.

Prijavljivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi

U svim kompanijama Grupe mehanizam prijavljivanja nepravilnosti propisan je Etičkim kodeksom Grupe, kao i postupak ispitivanja zaprimljenih prijava.

Proces obrade pritužbi Etičkom povjerenstvu

Svi dionici imaju pravo podnijeti pritužbu protiv neetičnog ponašanja koje se odnosi na poslovanje Grupe. Pritužba se podnosi e-poštom, poštom ili telefonom navedenim u Etičkom kodeksu.

Pritužbu zaprima Etičko povjerenstvo te se obrađuju na sjednicama. Uz pomoć različitih metoda poput prikupljanja dokaza, saslušavanja svih strana, provođenja izvanrednih revizija itd., provodi se detaljna provjera kako bi se utvrdilo je li pritužba osnovana ili nije.

Na temelju prikupljenih dokaza i analiza, Povjerenstvo donosi odluku je li pritužba osnovana ili nije. Ako se zaključi da je pritužba osnovana, predlažu se odgovarajuće mjere i/ili sankcije razmjerne neetičnom ponašanju.

Mjere zbog povrede mogu se odrediti prema težini: naredba da se ispravi povreda Etičkog kodeksa; pisano upozorenje kojim se naglašava mogućnost otkaza ugovora o radu; otkaz ugovora o radu; mogući kazneni progon protiv počinitelja neetičnog postupanja, u skladu s primjenjivim propisima.

Nakon završetka procesa, osobe koje su podnijele pritužbu obavještava se o rezultatima provjere.

Upravni odbor i izvršni direktori redovito se obavještavaju o statusu prijave nepravilnosti pri održavanju sjednica.

Upravni odbor i Izvršni direktori redovito se obavještavaju o pitanjima koja daju povoda za posebnu zabrinutost, tako da se broj ukupnih prijava i njihov status redovito prezentiraju na sjednicama. Dodatno, ako je Interna revizija provela pregled ili izvanrednu reviziju na temelju pristigle prijave, rezultati se isto tako redovito prezentiraju izvršnim direktorima i Odboru za reviziju i rizik Upravnog odbora, u formi izvješća.

Ostali kanali prijave nepravilnosti unutar Fortenova grupe

Fortenova grupa d.d. prepoznaje da se integritet i reputacija temelje na povjerenju njezinih zaposlenika i poslovnih partnera te stoga Društvo primjenjuje i promiče etička načela i vrijednosti, proaktivno težeći poštovanju najviših mogućih poslovnih standarda prema primjenjivom pravu i propisima u cilju reguliranja i jasnog predstavljanja korporativne odgovornosti svih dionika Grupe, regulatorne usklađenosti te zaštite onih osoba koje “progovore” protiv sumnje na nepravilnost ili počinjenja nepravilnosti.

Stoga je Fortenova grupa d.d. donijela i **Pravilnik o postupku internog prijavljivanja i rješavanja nepravilnosti**, kojim se uređuje postupak unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti u Društvu, određuje procedura u slučaju da zaposlenik Društva ili druga osoba prijavi sumnju u nepravilnost ili počinjenje nepravilnosti u radnom okruženju te uređuje postupak imenovanja povjerljive osobe i njezina zamjenika. Cilj je Pravilnika osigurati primjereno prijavljivanje nepravilnosti i zaštitu prijavitelja nepravilnosti od osвете povezane s prijavljivanjem. Povjerljiva osoba dužna je zaprimiti prijavu nepravilnosti, poduzeti radnje radi ispitivanja nepravilnosti i dostaviti prijavitelju povratnu informaciju o prijavi u pravilu u roku od 30 dana, ali ne dulje od 90 dana od dana potvrde o primtku prijave te čuvati identitet prijavitelja nepravilnosti i podatke zaprimljene u prijavi od neovlaštenog otkrivanja, odnosno objave drugim osobama. Sva prava, ovlasti i obveze povjerljive osobe primjenjuju se i na zamjenika povjerljive osobe.

Druga društva Grupe u Hrvatskoj, koja su to bila obvezna učiniti u skladu sa Zakonom o zaštiti prijavitelja nepravilnosti iz 2022., također su uspostavila ili ažurirala već postojeći mehanizam unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti povjerljivoj osobi.

Uz to, **Pravilnik o radu** pojedinog društva Grupe propisuje postupak i mjere zaštite dostojanstva radnika na radu i zabranjuje svaku izravnu ili neizravnu diskriminaciju povezanu s radom i uvjetima na radu, uključujući kriterije i uvjete za zapošljavanje, napredovanje u karijeri, profesionalno usmjeravanje, stručnu kvalifikaciju i obuku te prekvalifikaciju, u skladu s posebnim zakonodavstvom. Fortenova grupa d.d. i njezina operativna društva imenovali su ovlaštenog predstavnika za zaprimanje i rješavanje pritužbi koje se odnose na zaštitu dostojanstva radnika.

Ukupni broj prijava nepravilnosti putem različitih kanala 2023.

Broj prijava zaprimljenih 2023.			
Etičko povjerenstvo (Etički kodeks)	Povjerljiva osoba (Pravilnik o postupku internog prijavljivanja i rješavanja nepravilnosti)	Ovlaštenik poslodavca za pritužbe radnika (Pravilnik o radu)	UKUPNO
15	17	31	63

Kategorije prijave nepravilnosti	Etičko povjerenstvo	Povjerljiva osoba	Ovlaštenik poslodavca za pritužbe radnika	UKUPNO
Kršenje ljudskih prava	4	4	6	14
Kršenje prava radnika	3	0	15	18
Kršenje poslovne etike	6	11	10	27
Zaštita okoliša	0	1	0	1
Zdravlje i sigurnost	2	0	0	2
Ostalo	0	1	0	1

Ukupni broj prijava nepravilnosti putem Etičkog povjerenstva – usporedba 2022. i 2023.

	Broj prijava zaprimljenih putem Etičkog povjerenstva 2023.	Broj prijava zaprimljenih putem Etičkog povjerenstva 2022.
U procesu rješavanja	1	0
Riješene prijave	14	15
UKUPNO	15	15

Ljudska prava

Poštovanje ljudskih prava i zaštita dostojanstva dio su osnovnih etičkih načela definiranih Etičkim kodeksom Grupe. Poštovanje ljudskih prava temeljno je načelo svih kompanija Grupe. Tijekom 2023. 15 % zaposlenika prošlo je neki oblik obuke povezan s ljudskim pravima. Ciljevi su Ljudskih potencijala da se ta brojka postupno povećava.

Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja

Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja uključuju razradu i implementaciju mjera ublažavanja rizika ili pružanje savjeta i pomoći u pogledu tih mjera, uključujući jasne standarde, procedure i smjernice kako bi se važni rizici usklađenosti poslovanja spriječili, ublažili ili sveli na najmanju mjeru te kako bi se utvrdila i prijavila kršenja usklađenosti poslovanja i kako bi se reagiralo na njih.

Remedijacija kod prijava radnika povezanih sa zaštitom ljudskih prava, kao i drugim socijalnim i kadrovskim pitanjima, u skladu s Pravilnikom o prijavljivanju unutarnjih nepravilnosti provodi se tako da se prijavitelja nepravilnosti obavještava o njegovim pravima predviđenima nacionalnim propisima. Mehanizmi djelovanja organizacije propisani su Pravilnikom o postupku unutarnjeg prijavljivanja nepravilnosti u Fortenova grupi, a oslanjaju se na Etički kodeks, Politiku o zaštiti osobnih podataka, Politiku sprječavanja pranja novca i Politiku tržišnog natjecanja te Pravilnik o radu. U operativnim kompanijama kolektivnim je ugovorom predviđen postupak zaštite dostojanstva radnika i mjere zbog eventualne povrede. Zaposlenici su uključeni putem svojih predstavnika poput

GLAVNA PODRUČJA DJELOVANJA GRUPE U SKLOPU LJUDSKIH PRAVA:

- zaštita dostojanstva i bezuvjetno poštovanje ljudskih prava
- sloboda pojedinca da radi i bira radno mjesto i zabrana rada djeteta ili prisilnog rada
- profesionalni i osobni razvoj zaposlenika
- zaštita privatnosti
- nulta stopa tolerancije na diskriminaciju, uznemiravanje i *mobbing* te u skladu s time stroga zabrana svake diskriminacije, uznemiravanja i *mobbinga* protiv bilo koje osobe
- raznolikost i uključivost
- zdravlje i sigurnost svakog čovjeka.

radničkih vijeća ili vijeća zaposlenika ili sindikata, ovisno o zakonskim propisima države. Svaka osoba koja je bila uključena u postupak prijavljivanja nepravilnosti ima pravo na povratnu informaciju, a prijavitelj ima pravo i na odluku s uputom o pravnom lijeku. Grupa provodi revizije, ankete i analize na temelju kojih se stvaraju politike i procesi u cilju ublažavanja postojećih i sprječavanja budućih negativnih utjecaja.

Upravljanje sukobom interesa

Budući da Fortenova grupa obuhvaća operativna društva koja posluju na nekoliko tržišta i bave se brojnim aktivnostima, povećana je mogućnost pojave situacija sukoba interesa. Fortenova grupa stoga je donijela **Politiku sprječavanja sukoba interesa** i prateću **Proceduru utvrđivanja krajnjih stvarnih vlasnika**. Njima su definirani primjeri potencijalnog sukoba interesa, ključne osobe, uloge i odgovornosti, postupak prijavljivanja, postupak rješavanja prijave i mjere ublažavanja. Svaki prijavljeni sukob interesa i svaka opravdana sumnja u postojanje sukoba interesa adekvatno se dokumentiraju u Registru sukoba interesa.

Svi zaposlenici i ključne osobe⁷³ dužni su izbjegavati svaki sukob interesa koji bi mogao utjecati na obavljanje njihove dužnosti. Kad se identificira sukob interesa, moraju se bez oklijevanja poduzeti razumni koraci za njegovo rješavanje kako bi se zaštitili interesi Grupe i operativnih društava. Ključne osobe dužne su navesti informacije o vlastitim vezama te vezama svojih supružnika i krvnih srodnika u izravnoj liniji, srodnika u pobočnoj liniji do četvrtog stupnja ili srodnika po tzbini (ženidbenoj liniji) do drugog stupnja ili vlasništva nad poslovnim subjektima (više od 5 %), menadžerskim pozicijama u pravnim subjektima ili pak zaposlenju u bilo kojem drugom poslovnom subjektu. **Izjava o sukobu interesa** podnosi se jednom godišnje, a potencijalne sukobe interesa u svom opsegu rada može provjeravati i Interna revizija tijekom svojih angažmana. Osim toga, Procedurom utvrđivanja krajnjih stvarnih vlasnika regulira se i potencijalni sukob interesa u odnosu na treće strane. Na razini Grupe uspostavljena je baza podataka o krajnjim stvarnim vlasnicima dobavljača i drugih poslovnih partnera. Riječ je o živoj bazi u koju se redovno unose podaci o novim partnerima i isto tako periodički ažuriraju podaci o postojećim partnerima. Politika sprječavanja sukoba interesa i prateći interni akti usvojeni su u svim operativnim kompanijama Fortenova grupe.

Suzbijanje korupcije

Fortenova grupa ne tolerira zlorabu moći i ne sudjeluje ni u kakvom obliku korupcije ili podmićivanja kako bi postigla nepoštenu prednost ili dobitak. Svaki oblik nedopuštene upotrebe utjecaja radi pribavljanja osobne koristi ili koristi za bilo koju drugu osobu ili Grupu zabranjen je, što uključuje, ali nije ograničeno na sljedeće: aktivno, pasivno i neizravno podmićivanje te nepotizam. U skladu s načelima definiranim u Etičkom kodeksu Grupe o nultoj toleranciji prema svakom obliku korupcije te obvezama zaposlenika da budu upoznati, prepoznaju i spriječe svaki doticaj sa situacijama u kojima postoji sumnja na korupciju, provode se preventivna priopćenja o antikorupcijskoj politici Grupe i edukacije o dosljednom provođenju te politike.

Godine 2023. u pet kompanija koje čine 13 % poslovnih aktivnosti provedena je procjena izloženosti riziku od korupcije. Rizik je povezan s izbjegavanjem podmićivanja i korupcijskih praksi, s posebnim naglaskom na darovima i nagradama, specifično u

pogledu uspostavljanja novoga poslovnog odnosa ili nastavka postojećega poslovnog odnosa te tekućeg ili nedavno završenog projekta.

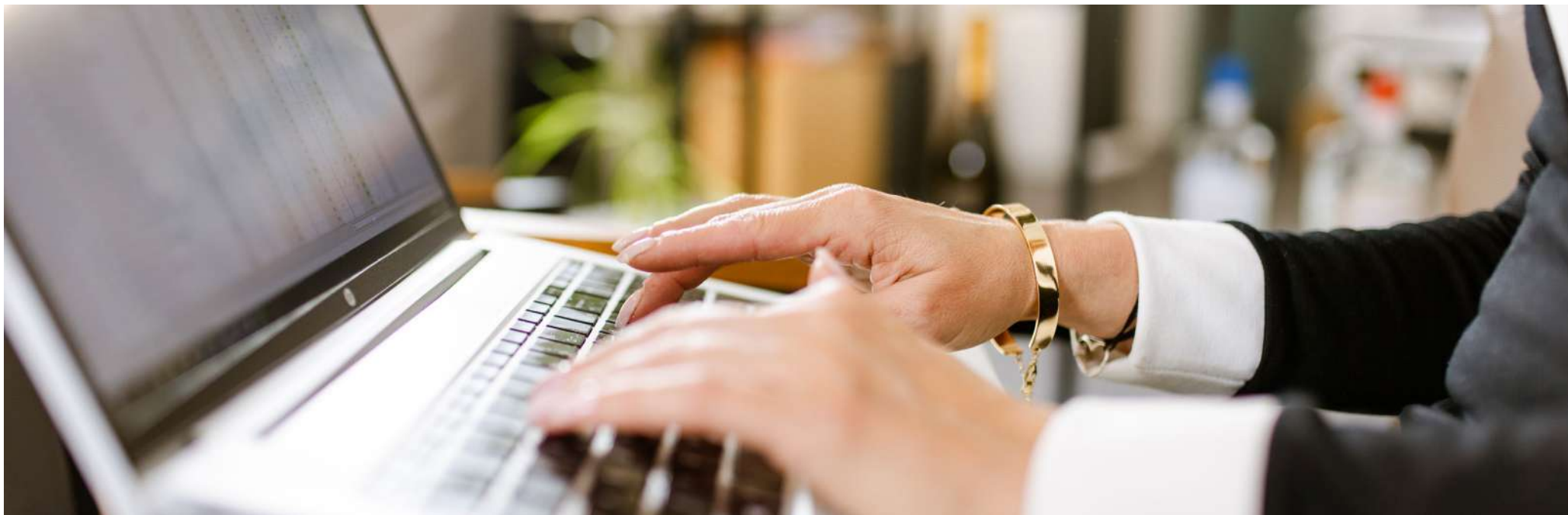
U izvještajnom razdoblju 38 % zaposlenika izravno je informirano o antikorupcijskoj politici Grupe, a 9 % zaposlenika pohađalo je edukaciju na tu temu. Priopćenje antikorupcijske politike upućeno je na 60 % viših menadžera. Najveći udio, 55 % ukupnog broja priopćenja antikorupcijske politike primili su zaposlenici u Sloveniji, a 71 % ukupno provedene obuke o antikorupcijskoj politici prošli su zaposlenici u Hrvatskoj. Osposobljavanje se 2023. nije provodilo u Bosni i Hercegovini te Crnoj Gori, ali su kompanije u Crnoj gori prijavile 10 % svih priopćenja o antikorupcijskoj politici u Fortenova grupi. Grupa razmatra pojačano praćenje i povećanje dosljednosti u priopćenjima nadolazećih godina, objedinjujući saznanja o postojećim praksama u svim kompanijama zbog velike važnosti ove teme za vanjske dionike Grupe.

Priopćenja o antikorupcijskoj politici i broj obuka o antikorupciji u 2023.

	Hrvatska	Slovenija	Srbija	BIH	Crna Gora	Viši menadžment	Srednji menadžment	Linijski menadžment	Ostali zaposlenici	Ukupno
Broj zaposlenika koji su primili priopćenje antikorupcijske politike i postupaka	5485	9344	404	0	1712	158	398	1884	14 505	16 945
%	32 %	55 %	2 %	0 %	10 %	60 %	71 %	53 %	36 %	38 %
Broj zaposlenika koji su prošli antikorupcijsku obuku	2694	1028	61	0	0	43	76	252	3412	3783
%	71 %	27 %	2 %	0 %	0 %	16 %	14 %	7 %	9 %	9 %

⁷³ Izvršni direktori i direktori/menadžeri razine B-1 u Fortenova grupi d.d.; članovi uprava, direktori/menadžeri razine B-1 i članovi nadzornih odbora u operativnim društvima. U svim kompanijama (gdje je primjenjivo) – radnici koji imaju ovlast donošenja odluka u obavljanju radnih zadataka: B-2 direktori/menadžeri, radnici unutar odjela/funkcije compliance, nabave, prodaje, interne revizije, ljudskih potencijala i/ili kadrovske službe, radnici koji obavljaju poslove povezane s nekretninama i drugi radnici koji mogu biti više izloženi situacijama sukoba interesa.

Poslovanje u skladu s pravilima tržišnog natjecanja

Godine 2023. nije bilo znatnih incidenata ni sudskih postupaka povezanih s tržišnim natjecanjem ni protiv jednog od društava Grupe. Jedini potencijalno značajan slučaj odnosio se na upravni postupak radi utvrđivanja iskorištavanja značajne pregovaračke snage nametanjem nepoštenih trgovačkih praksi dobavljaču jedne od kompanija Grupe.

Informacijska sigurnost i zaštita osobnih podataka

Uza sve veće globalne operativne, financijske i reputacijske rizike povezane s informacijskom sigurnošću i zaštitom osobnih podataka, ovo je područje prepoznato kao dio održivosti Grupe u dva aspekta – tehničkoj i socijalnoj izvrsnosti u upravljanju informacijskim sustavima, ali i pravu na privatnost kao područje temeljnih ljudskih prava u kojem Fortenova grupa ima utjecaj na mnogobrojne dionike – od zaposlenika, preko poslovnih partnera, pa sve do potrošača i kupaca.

Sustav upravljanja informacijskom sigurnošću u Grupi temelji se na kontinuiranoj procjeni sigurnosnih prijetnji i rizika kojima je Grupa izložena, primjeni najboljih industrijskih praksi u zaštiti povjerljivosti, integriteta i dostupnosti podataka i IT sustava, kontinuiranom nadzoru i izvještavanju o učinkovitosti ključnih IT sigurnosnih kontrola i edukaciji zaposlenika.

Svaki zaposlenik Grupe koji upotrebljava IT sustave, osim blagajni u maloprodaji i veleprodaji, obvezan je netom nakon zapošljavanja pohađati *online* osposobljavanje o informacijskoj sigurnosti, gdje prima priopćenja o praksama objavljenima u pravilnicima, kao i upute za prijavu sigurnosnih incidenata. Dodatno, sustav informacijske sigurnosti certificiran je standardom ISO 27001 te primjenjuje CIS *Critical Security Controls* i PCI DSS (engl. *Payment Card Industry Data Security Standard*). Tijekom 2023. nije zabilježen nijedan sigurnosni incident.

Pri upotrebi osobnih podataka u poslovne svrhe Fortenova grupa uspostavlja zaštitu i promociju prava na privatnost te procedure za prijavljivanje, praćenje i sprječavanje povreda prava na privatnost. Pravilnikom o klasifikaciji podataka Grupe osobni podaci definirani su kao povjerljiva informacija. Upravljanje zaštitom podataka provodi se prema Zakonu o provedbi Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka (GDPR), a europski standard zaštite provodi se i u državama poslovanja izvan EU-a.

Najvažniji slučaj povrede osobnih podataka 2023. odnosio se na gubitak poštanskih pismena među kojima su bila i tri pismena koja su sadržavala osobne podatke. Kompanija je poduzela dodatne mjere radi potrage za poštom te je radniku odgovornom za ovu povredu raskinut ugovor o radu.

6.

FINANCIJSKI POKAZATELJI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Stvaranje ekonomske vrijednosti

Određivanje financijskih pokazatelja kojima se mjeri napredak prema održivom razvoju jedan je od ključnih alata kojima privatna poduzeća prate svoj put prema održivosti. Godine 2023. unutar Fortenova grupe nastavili smo s praćenjem relevantnih pokazatelja, a radimo i na uvođenju novih. Tako smo u odluke o investicijama ugradili i ESG kriterije kako bismo mogli procijeniti buduće utjecaje projekata i njihov doprinos zelenoj tranziciji Grupe.

Smatra se da stvaranje ekonomske vrijednosti unutar Grupe pozitivno utječe na gospodarski razvoj zajednica u kojima posluje, posebice putem uplata u državni proračun od 533,7 milijuna EUR, te strateški odabranim sponzorstvima i donacijama kojima se potiču projekti povezani s dobiti lokalne zajednice i zaštitom okoliša.

Podaci o stvaranju i distribuciji ekonomske vrijednosti daju osnovnu naznaku o načinu na koji je organizacija stvorila vrijednosti za dionike. Godine 2023. ostvareno je

5750 milijuna EUR neto prodaje, što je povećanje od 8,9 % u usporedbi s 2022., dok je izravno stvorena ekonomska vrijednost porasla za 8,86 % Distribuirana ekonomska vrijednost rezultat je operativnih troškova, plaća zaposlenika, plaćanja davateljima kapitala, plaćanja u državne proračune i ulaganja u zajednicu. Plaćeni porezi i ostala davanja prikazani su na razini država u tablici. Prikaz financijskih rezultata u kontekstu doprinosa stvaranju i distribuiranju ekonomske vrijednosti za dionike nalazi se u priloženoj tablici.

Parametar	Ukupno (mil. EUR) 2023.	Ukupno (mil. EUR) 2022.
Izravno stvorena ekonomska vrijednost – prihodi od prodaje proizvoda, roba, usluga, imovine, najma, kamata, dividendi i ostali poslovni prihodi	5899,6	5419,0
Distribuirana ekonomska vrijednost	5916,9	5297,5
Operativni troškovi: troškovi materijala i trgovačke robe, usluga, bankovne usluge i provizije, materijalnih prava zaposlenika, premije osiguranja, provizije prema izdavateljima kreditnih kartica i ostali troškovi.	4774,5	4287,9
Plaće zaposlenika	447,2	408,6
Plaćanja davateljima kapitala (plaćene kamate)	158,7	67,0
Uplate u državni proračun (porezi i ostala davanja)	533,7	531,4
Ulaganja u zajednicu	2,8	2,6
Zadržana ekonomska vrijednost	-17,3	121,5

Izravno stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost

Stvaranje ekonomske vrijednosti

Upravljanje porezima i poreznim rizicima

Poreznu politiku Fortenova grupe, uvedenu 2020., odobrio je Upravni odbor Fortenova grupe d.d. te se ažurira kada to zahtijevaju okolnosti. Politikom se utvrđuje porezna strategija Grupe, koja uključuje sljedeće okosnice:

- usklađenost s poslovnom strategijom i mjerodavnim zakonima ispunjavanjem obveza porezne usklađenosti i izvještavanja u svim zemljama u kojima Grupa posluje
- optimizaciju poreza i ocjenjivanje prilika za planiranje u skladu sa zakonom i unutar jasnih parametara rizika te održavanje okvira porezne kontrole koji omogućava proaktivno upravljanje poreznim rizikom
- iskazivanje poreza u skladu s mjerodavnim nacionalnim propisima i zahtjevima za izvještavanje te standardima poput MSFI-ja
- podržavanje poslovanja u stvaranju, izgradnji i zaštiti vrijednosti za dioničare.

Porezna funkcija organizirana u okviru područja Financija Grupe odgovorna je za strateška porezna pitanja i ona koja su relevantna za Grupu, dok su odjeli i mjerodavne osobe u operativnim društvima odgovorni za svakodnevna i specifična porezna pitanja. Interna revizija može se obavljati godišnje u cilju provjere jesu li operativna društva postupala u skladu s načelima Porezne politike te u skladu s poreznim strategijama definiranim na razini operativnih društava.

Komunikacija o poreznim pitanjima s poreznim tijelima odvija se otvoreno i transparentno. Operativna društva upravljaju svakodnevnom operativnom komunikacijom s poreznim tijelima o pitanjima kao što su podnošenje poreznih prijava i tehnička pitanja, dok je porezna funkcija Grupe uključena u pitanja relevantna za cijelu Grupu te u specifičnim okolnostima u kojima je njezina uključenost relevantna, poput javnih savjetovanja u slučaju novih poreznih propisa.

Porezni rizici s kojima se Grupa suočava povezani su s njezinom veličinom i složenosti te uključuju rizike neusklađenosti, pravne, transakcijske, operativne i reputacijske rizike. Prije ulazanja u značajne transakcije, porezne implikacije i rizici preventivno se analiziraju. Porezna funkcija uključena je u analize i odluke kod značajnih transakcija. Centralno upravljanje poreznim rizicima na razini Grupe odgovornost je porezne funkcije Grupe, koja se za

potrebe analize poreznih rizika povezuje s operativnim kompanijama i ostalim organizacijskim jedinicama.

Podaci o porezima povezanim s ekonomskom vrijednošću razmijenjenom s lokalnim stanovništvom putem obveza određenih lokalnim zakonima, uključujući porezne izdatke, objavljeni su u ovom izvješću, dok su preostali parametri dostupni u financijskim izvješćima Fortenova grupe i operativnih kompanija.

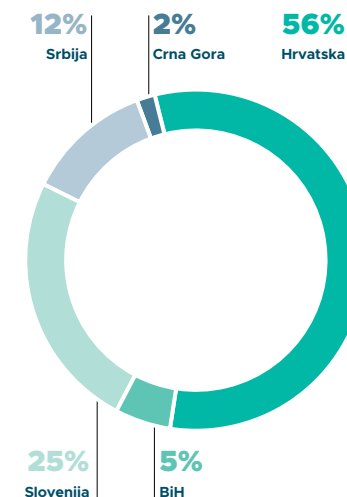
Najvažnija su davanja u Fortenova grupi porez i prirez na dohodak te doprinosi, porez na dodanu vrijednost i porez na dobit, koji čine 98 % ukupno plaćenih poreza. U ukupno plaćenim porezima najveći udio, odnosno 48 %, odnosi se na davanja povezana s plaćama, uključujući porez na dohodak, prirez i doprinos. Od ukupnih je davanja 56 % plaćeno u Republici Hrvatskoj, što je izravno povezano s brojnošću i veličinom kompanija Grupe u Hrvatskoj.

Dodatno, u konsolidiranom financijskom izvješću Grupe mogu se naći općenite informacije o porezima na dobit, kao što su informacije o tekućem porezu na dobit, odgođenim porezima, prenesenim poreznim gubicima itd.

Europski zeleni plan predviđa ažuriranje porezne politike Europske unije kao jednog od financijskih instrumenata kojima se želi postići usmjeravanje poslovanja prema održivom razvoju.

Preliminarnom identifikacijom regulatornih promjena povezanih s europskim zelenim planom Fortenova grupa uzima u obzir mogućnost povećanja zelenih poreza te će shodno očekivanim promjenama sljedeće godine procijeniti relevantne utjecaje na poslovanje u budućnosti.

Uplate u državni proračun – porezi i ostala davanja

Parametar	Hrvatska	BiH	Slovenija	Srbija	Crna Gora	Ukupno (mil. EUR) 2023.	Ukupno (mil. EUR) 2022.
Uplate u državni proračun (ostali porezi i plaćanja državi):	-300,7	-28,1	-131,5	-64,3	-9,1	-533,7	-531,3
Porez na dodanu vrijednost	-149,6	-13,5	-55,3	-26,7	-4,6	-249,7	-207,1
Porez na dobit	-19,3	-0,2	1,7	-0,7	0,0	-18,5	-17,0
Porez i prirez na dohodak, doprinosi	-123,8	-13,5	-77,2	-36,0	-4,5	-254,9	-251,0
Ostali porezi i davanja (trošarine, članarine, komunalne naknade, carine, koncesije, ostalo)	-8,0	-1,0	-0,7	-0,8	0,0	-10,5	-56,2

Stvaranje ekonomske vrijednosti

Financijska pomoć primljena od vlade

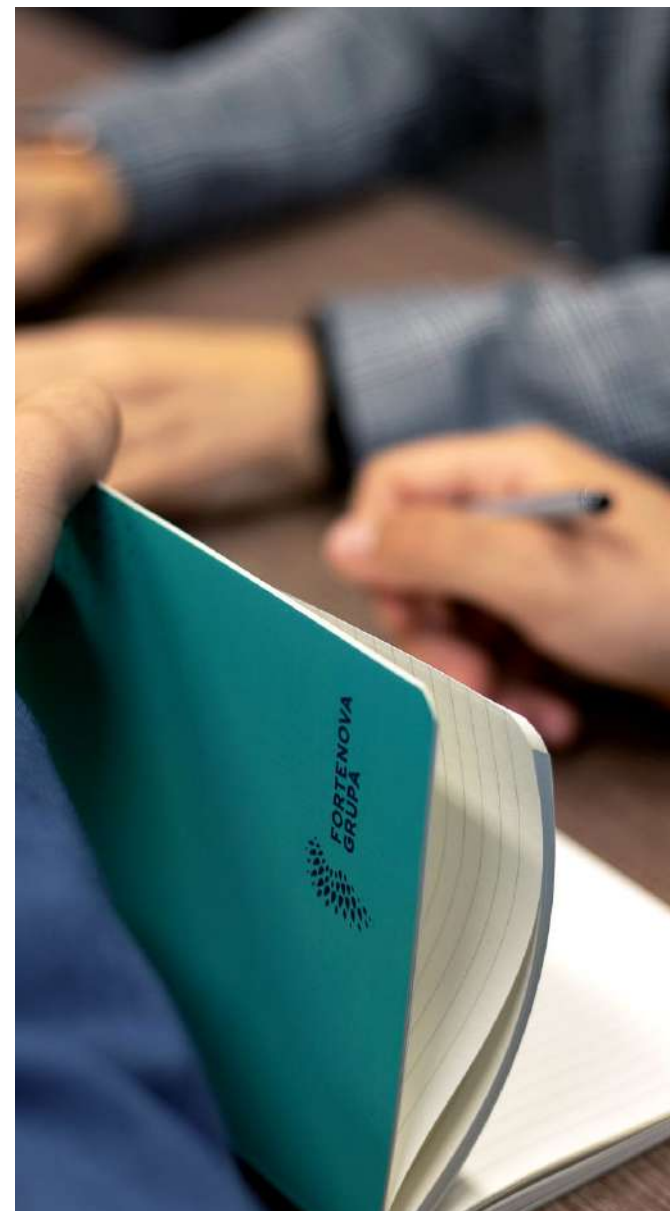
Državne potpore u Fortenova grupi ostvaruju se većinom u poslovnom području Poljoprivreda, posebice u stočarstvu. Na temelju registriranih djelatnosti poljoprivrede i uzgoja stoke, pravo na isplate izravne potpore ostvaruje se prema Pravilniku o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja u svrhu očuvanja aktivnosti kompanija s poljoprivrednom djelatnošću. Potpore se dodjeljuju za proizvodnju, uzgoj ili sadnju poljoprivrednih proizvoda, za uzgoj ili držanje stoke, kao i za održavanje poljoprivredne površine u stanju pogodnom za pašu ili uzgoj.

Da bi korisnici ostvarili pravo na izravnu potporu, moraju poštovati uvjete propisane navedenim pravilnikom kao i Pravilnikom o višestrukoj sukladnosti, koji propisuju uvjete i standarde kojih se poljoprivrednici moraju pridržavati u proizvodnji. Isto tako, sve proizvodne površine moraju biti upisane u sustav ARKOD, a sva grla stoke u Jedinstveni registar domaćih životinja (JRDŽ).

Društva u zadanom roku podnose zahtjev Agenciji za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju za svaku proizvodnu godinu, prema sjetvenom planu i broju grla stoke.

Financijska pomoć primljena od vlade

Parametar	Hrvatska	BiH	Slovenija	Srbija	Crna Gora	Ukupno (mil. EUR) 2023.	Ukupno (mil. EUR) 2022.
Ukupna novčana vrijednost financijske pomoći koju je organizacija primila od vlada tijekom izvještajnog razdoblja	31,7	0,0	8,2	1,9	0,0	41,8	26,7
Oslobođenje od plaćanja poreza i porezni krediti	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5
Potpore, darovnice za ulaganja, istraživanje i razvoj te druge značajne vrste darovnica, financijski poticaji i nagrade	31,6	0,0	4,1	1,9	0,0	37,6	25,6
Odgode plaćanja naknada	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Financijska pomoć od izvoznih kreditnih agencija (ECA)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ostale financijske koristi koje su primljene ili mogu biti primljene od bilo koje vlade za bilo koju djelatnost	0,1	0,0	4,1	0,0	0,0	4,2	0,6
Udio u kojem je vlada prisutna u dioničkoj strukturi (%)	14,1	-				14,1	14,14

Taksonomija EU-a

Taksonomija EU-a predstavlja klasifikacijski sustav koji identificira i promiče okolišno održive ekonomske aktivnosti te sadržava detaljne tehničke kriterije koji se moraju ispuniti kako bi se određena aktivnost smatrala održivom. Ovaj sustav predstavlja ključan segment sveobuhvatnog plana Europske unije za poticanje održivih ulaganja te za širu implementaciju europskoga zelenog plana.

Inicijativa europskoga zelenog plana, predstavljena 2019., obuhvatila je širok spektar političkih mjera usmjerenih na postizanje niza okolišnih ciljeva, kako bi se ostvarila klimatska neutralnost do 2050. Međutim, kako bismo se učinkovito suočili s izazovima poput "manipulativnog zelenog marketinga" (engl. *greenwashing*), uspostavljena je zajednička definicija održivih aktivnosti i ulaganja. Upravo iz tog razloga, EU je razvio Akcijski plan o održivom financiranju, koji je obuhvatio deset ključnih mjera podijeljenih u tri glavne kategorije:

Preusmjeravanje kapitalnih tokova prema održivim aktivnostima: Ovaj segment akcijskog plana usredotočen je na promicanje financiranja projekata i aktivnosti koje podržavaju okolišnu održivost. Cilj je potaknuti investitore da usmjere svoje resurse prema inicijativama koje pridonose održivom razvoju i smanjenju negativnog utjecaja na okoliš.

Uključivanje održivosti u procjenu rizika: Druga ključna kategorija akcijskog plana naglašava važnost integracije okolišnih faktora u procjenu rizika financijskih ulaganja. Time se osigurava da se okolišni rizici uvažavaju jednako kao i tradicionalni financijski rizici, što olakšava donošenje informiranih odluka i smanjuje potencijalne štete za investitore.

Uključivanje održivosti u izvješća poduzeća: Treća kategorija akcijskog plana usmjerena je na osiguravanje transparentnosti i odgovornosti putem zahtjeva za uključivanje okolišnih pokazatelja u izvješća poduzeća. To omogućuje investitorima bolje razumijevanje utjecaja tvrtki na okoliš te da donose odluke koje podržavaju održivost.

Za potrebe određivanja održivosti neke ekonomske aktivnosti definirani su sljedeći okolišni ciljevi:

- **ublažavanje klimatskih promjena** – znatno pridonosi stabilizaciji emisija stakleničkih plinova izbjegavanjem ili smanjivanjem tih emisija ili poboljšanjem uklanjanja stakleničkih plinova
- **prilagodba klimatskim promjenama** – znatno pridonosi smanjenju ili sprječavanju štetnog učinka trenutačne ili očekivane buduće klime na samu tu djelatnost ili na ljude, prirodu i imovinu
- **održiva uporaba i zaštita vodnih i morskih resursa** – promiče očuvanje vodnih i morskih ekosustava te njihovu održivu uporabu; navedeno podrazumijeva efikasno upravljanje vodnim resursima, sprječavanje onečišćenja voda i zaštitu morskih ekosustava od degradacije
- **prelazak na kružno gospodarstvo** – potiče ekonomske aktivnosti koje promiču kružnu ekonomiju, gdje se resursi upotrebljavaju efikasnije, a otpad se minimizira i reciklira
- **sprječavanje i kontrola onečišćenja** – ističe važnost smanjivanja i ublažavanja štetnih učinaka onečišćenja na okoliš i zdravlje ljudi
- **zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava** – ovaj cilj ističe važnost očuvanja bioraznolikosti i funkcionalnosti ekosustava kroz zaštitu prirodnih staništa, obnovu degradiranih područja te suzbijanje invazivnih vrsta.

Kako bi se ekonomska aktivnost smatrala održivom, potrebno je zadovoljiti sljedeće parametre:

- znatno pridonijeti jednom okolišnom cilju od njih ukupno šest
- ne štetiti bitno ostalim okolišnim ciljevima (engl. *Do no significant harm* – DNSH)
- provoditi se u skladu s minimalnim zaštitnim mjerama (engl. *Minimum safeguards* – MSS)
- usklađena je s kriterijima tehničke provjere (engl. *technical screening criteria* – TSC) koje je razvila Europska komisija.

U regulatornom okviru delegiranih akata⁷⁴ Europske unije nabrojene su i temeljito opisane održive ekonomske aktivnosti koje znatno pridonose okolišnim ciljevima. Važno je istaknuti da aktivnost proizvodnje hrane i pića nije bila uključena u djelatnosti navedene u delegiranim aktima, ali se navedeno očekuje u bliskoj budućnosti.

74 Delegirana uredba Komisije (EU) 2021/2139 od 4. lipnja 2021. o dopuni Uredbe (EU) 2020/852; Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2485 od 27. lipnja 2023. o izmjeni Delegirane uredbe (EU) 2021/2139; Delegirana uredba Komisije (EU) 2023/2486 od 27. lipnja 2023. o dopuni Uredbe (EU) 2020/852.

Taksonomija EU-a

Opći metodološki pristup

1. korak – identifikacija taksonomski prihvatljivih aktivnosti

Prvi korak u procjeni taksonomije EU-a je test prihvatljivosti, tijekom kojeg se zauzima pristup odozgo prema dolje (engl. *top-down*). Kako bi se utvrdilo koje su aktivnosti doista prihvatljive u okviru taksonomije, provedena je detaljna procjena u odnosu na ekonomske aktivnosti na razini svih operativnih kompanija i Fortenova grupe d.d. pregledavanjem opisa aktivnosti i oznaka NACE navedenih u okviru taksonomije EU-a i njezinih delegiranih akata. Procjene su napravljene na pojedinačnoj razini svake od uključenih operativnih kompanija, a rezultati su potom agregirani na razini Grupe. Za potrebe stvarne procjene svaka je operativna kompanija napravila vlastitu analizu registriranih aktivnosti, kao i onih koji se provode u praksi, i bilježi prihod, operativne troškove ili kapitalna ulaganja. Od ispitanih 40 operativnih kompanija, 34 (85 %) su identificirale taksonomski prihvatljive aktivnosti. Identificirano je ukupno 36 različitih taksonomski prihvatljivih aktivnosti.

Identificirane prihvatljive aktivnosti uključuju:

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Ublažavanje klimatskih promjena	23	4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom 4.16. Postavljanje i rad električnih toplinskih pumpi 4.20. Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije 4.24. Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije 5.1. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom 5.2. Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom 5.3. Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda 5.4. Obnova sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda 5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru

Ublažavanje klimatskih promjena	23	5.9. Oporaba materijala iz neopasnog otpada 6.10. Pomorski i obalni prijevoz robe, plovila za lučke potrebe i pomoćne djelatnosti 6.14. Infrastruktura za željeznički prijevoz 6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima 6.6. Usluge cestovnog prijevoza robe 7.1. Gradnja novih zgrada 7.2. Obnova postojećih zgrada 7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost 7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade) 7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada 7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora 7.7. Kupnja i vlasništvo nad zgradama 8.1. Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima 8.2. Rješenja za smanjenje emisija stakleničkih plinova koja se temelje na podacima
Prilagodba klimatskim promjenama	-	-
Održiva uporaba i zaštita vodnih i morskih resursa	3	2.1. Opskrba vodom 2.2. Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda 4.1. Osiguravanje rješenja za smanjenje istjecanja koja se temelje na podacima informacijske/operativne tehnologije

Taksonomija EU-a

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Prijelaz na kružno gospodarstvo	8*	2.3. Skupljanje i prijevoz neopasnog i opasnog otpada 2.5. Oporaba biootpada anaerobnom razgradnjom ili kompostiranjem 2.7. Sortiranje i oporaba materijala iz neopasnog otpada → <i>relevantni cilj Ublažavanje klimatskih promjena</i> 3.1. Izgradnja novih zgrada → <i>relevantni cilj Ublažavanje klimatskih promjena</i> 3.2. Obnova postojećih zgrada → <i>relevantni cilj Ublažavanje klimatskih promjena</i> 5.1. Popravak, obnova i ponovna proizvodnja 5.4. Prodaja rabljene robe 5.5. Proizvod kao usluga i drugi kružni modeli usluga usmjereni na uporabu ili rezultate
Sprečavanje i kontrola onečišćenja	1	2.1. Skupljanje i prijevoz opasnog otpada
Zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava	1	2.1. Hoteli, odmarališta, kampovi i sličan smještaj

*Od ukupno osam aktivnosti identificiranih kao prihvatljive za okolišni cilj "Prijelaz na kružno gospodarstvo", za tri je odabrano "Ublažavanje klimatskih promjena" kao relevantni cilj. Stoga, kako ne bi došlo do dupliciranja doprinosa istih aktivnosti različitim ciljevima, prilikom analize prihvatljivosti odabrani su najrelevantniji ciljevi te se analiza usklađenosti s TSC i DNSH-om provela samo za te ciljeve.

2. korak – procjena usklađenosti prema kriterijima tehničke provjere (engl. *technical screening criteria* – TSC)

Kriteriji tehničkog pregleda taksonomije EU-a skup su kriterija koje je razvila Europska komisija u cilju definiranja održivih ekonomskih aktivnosti. Usklađenost s kriterijima tehničke provjere procijenjena je i dokumentirana pojedinačno za svaku ekonomsku aktivnost na razini operativnih kompanija, na decentralizirani način. Od 36 prihvatljivih aktivnosti, 16 (44%) se pokazalo usklađenima s TSC kriterijima.

Aktivnosti usklađene s tehničkim kriterijima uključuju:

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Ublažavanje klimatskih promjena	9	4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom 4.24. Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije 5.2. Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom 5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru 6.5. Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima 7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost 7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade) 7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada 7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora
Prilagodba klimatskim promjenama	-	-
Održiva uporaba i zaštita vodnih i morskih resursa	2	2.2. Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda 4.1. Osiguravanje rješenja za smanjenje istjecanja koja se temelje na podacima informacijske/operativne tehnologije
Prijelaz na kružno gospodarstvo	4	2.3. Skupljanje i prijevoz neopasnog i opasnog otpada 5.1. Popravak, obnova i ponovna proizvodnja 5.4. Prodaja rabljene robe 5.5. Proizvod kao usluga i drugi kružni modeli usluga usmjereni na uporabu ili rezultate

Taksonomija EU-a

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Sprečavanje i kontrola onečišćenja	1	2.1. Skupljanje i prijevoz opasnog otpada
Zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava	-	-

3. korak – procjena nanošenja bitne štete ostalim okolišnim ciljevima (engl. *do no significant harm – DNSH*)

Načelo DNSH služi kao zaštitna mjera kojom se osigurava da ekonomska aktivnost klasificirana kao usklađena ne uzrokuje znatnu štetu drugim okolišnim ciljevima, a ako postoje potencijalni negativni utjecaji, moraju se poduzeti mjere za njihovo ublažavanje ili minimiziranje na prihvatljivu razinu.

DNSH kriteriji ispitani su na razini aktivnosti unutar pojedinačne operativne kompanije. Od 16 aktivnosti usklađenih s TSC kriterijima, 11 (69%) je usklađeno s DNSH kriterijima.

Aktivnosti usklađene s DNSH kriterijima uključuju:

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Ublažavanje klimatskih promjena	7	4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom 5.2. Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom 5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru 7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost 7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)

Okolišni cilj	Br. identificiranih prihvatljivih aktivnosti	Naziv aktivnosti
Ublažavanje klimatskih promjena	7	7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada 7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora
Prilagodba klimatskim promjenama	-	-
Održiva uporaba i zaštita vodnih i morskih resursa	1	2.2. Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda
Prijelaz na kružno gospodarstvo	2	5.4. Prodaja rabljene robe 5.5. Proizvod kao usluga i drugi kružni modeli usluga usmjereni na uporabu ili rezultate
Sprečavanje i kontrola onečišćenja	1	2.1. Skupljanje i prijevoz opasnog otpada
Zaštita i obnova bioraznolikosti i ekosustava	-	-

U 2022. godini također je identificirano 11 taksonomski usklađenih aktivnosti na razini Grupe. Iako je ukupan broj usklađenih aktivnosti jednak kao i prethodne godine, sam popis aktivnosti se razlikuje.

4. korak – procjena minimalnih zaštitnih mjera (engl. *minimum safeguards – MSS*)

Kompanije članice ispunjavaju zahtjeve minimalnih zaštitnih mjera po četirima temama – ljudska prava, uključujući prava radnika, korupcija i mito, oporezivanje te pošteno tržišno natjecanje. Navedeno je provedeno identificiranjem dokumenata na razini Grupe koji se odnose na zahtjeve u politikama i zakonodavstvu utvrđene Uredbom o taksonomiji te provjerom prepoznatih dokumenata usredotočenom na ključna tematska područja minimalnih zaštitnih mjera. Za ovo izvještajno razdoblje MSS procjena napravljena je samo na razini Grupe, a za sljedeće izvještajno razdoblje, sukladno regulativi, u planu je i MSS procjena na razini cijelog lanca vrijednosti.

5. korak – izračun KPI-jeva (promet, operativni troškovi i kapitalna ulaganja)

Nakon što su unutar Fortenova grupe prepoznate ekonomske aktivnosti koje su prihvatljive za primjenu taksonomije i one usklađene s njome, provedeno je prikupljanje financijskih podataka i analiza KPI-jeva (promet, operativni troškovi i kapitalna ulaganja) u odnosu na pojedine aktivnosti. Odgovarajući KPI-jevi prema taksonomiji EU-a izvode se iz konsolidiranih financijskih pokazatelja te stoga uključuju samo operativne kompanije koje su potpuno obuhvaćene konsolidacijom. Takva je analiza provedena za fiskalnu godinu 2023. na razini svake kompanije koja je prepoznala najmanje jednu aktivnosti prihvatljivu po taksonomiji. Kompanije obuhvaćene ovom analizom prikupile su i analizirale vlastite financijske podatke u kontekstu ekonomskih aktivnosti uključenih u taksonomiju EU-a, tj. nazivnik i brojnik za svaki

KPI. Nazivnik za KPI-jeve za prepoznate prihvatljive i usklađene aktivnosti uključuje stavke definirane Uredbom o taksonomiji, dok se brojnik može pripisati aktivnostima koje su prepoznate kao prihvatljive ili usklađene tijekom mjerodavne procjene. Kao što je ranije spomenuto, rezultati su potom konsolidirani za potrebe izvješća.

Završni je korak nakon izračuna KPI-jeva bila objava relevantnih informacija i KPI-jeva kao sastavnog dijela nefinancijskog izvješća. Prema Uredbi o taksonomiji, Fortenova grupa dužna je objaviti kako su i u kojoj mjeri njezine ekonomske aktivnosti povezane s održivim aktivnostima koje su navedene u Uredbi. Objava u skladu s taksonomijom EU-a omogućava Fortenova grupi stvoriti transparentnost u pogledu održivih aktivnosti i prikazati napredak koji postiže u održivosti.

PIK Vinkovci, Jamnica HR i Konzum HR su operativne kompanije koja se ističu po najvećem broju usklađenih aktivnosti, njih čak ukupno 5:

PIK Vinkovci	Jamnica HR	Konzum HR
4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom	5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	4.1. Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom
5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)	5.5. Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru
7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost	2.1. Skupljanje i prijevoz opasnog	7.3. Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost
7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada	5.4. Prodaja rabljene robe	7.4. Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)
7.6. Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	5.5. Proizvod kao usluga i drugi kružni modeli usluga usmjereni na uporabu ili rezultate	7.5. Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada

Tablica EU Taksonomija

Prethodne godine prvi puta raden je izračun KPI-jeva za usklađene djelatnosti i tek su se usvajali zahtjevi taksonomije, dok su prilikom izračuna KPI-jeva za 2023. godinu operativne kompanije unaprijedile proces za izračun KPI-jeva, posebice kada je riječ o OpEx-u i razdvajanju operativnih troškova. U usporedbi s prethodnom godinom, s prihodovne strane KPI je ostao nepromijenjen (0.6%, uključujući prihvatljiv i usklađen prihod), usklađen CapEx je porastao s 1.8% na 4.5%, a prihvatljiv s 18% na 23.5% u 2023. što pokazuje predanost Grupe u provedbi zelene tranzicije. Usklađeni KPI povezan s OpEx-om porastao je s 0.5% na 0.6%, dok je prihvatljiv OpEx pao s 4.6% na 3.6%, što je rezultat pažljivijeg razdvajanja operativnih troškova na prihvatljive elemente za izračun KPI-ja.

Važan aspekt doprinosa KPI-jeva leži u interkompanijskim transakcijama. Iako su takve transakcije isključene iz formalnog izračuna KPI-jeva, njihov značajan doprinos je ipak relevantan te u skladu sa zahtjevima EU taksonomije, što ističe predanost Grupe prema održivosti.

Taksonomija EU-a

Financijska godina - Promet 2/2	2023			Kriterij značajnog doprinosa						Kriterij za nenanošenja značajne štete ('DNSH' kriterij)										
	Kod (2)	Apsolutni promet (3)	Udio prometa (4)	Ublažavanje klimatskih promjena (5)*	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Onečišćenje (8)	Kružno gospodarstvo (9)	Bioraznolikost i ekosustavi (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Onečišćenje (14)	Kružna ekonomija (15)	Bioraznolikost i ekosustavi (16)	Minimalna društvena jamstva (17)	Udio prometa usklađenog s taksonomijom, 2023. godine (18)**	Udio prometa usklađenog s taksonomijom, 2022. godine (19)	Kategorija (enabling aktivnosti) (20)	Kategorija (transitional aktivnosti) (21)
										Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	%	%	E	T
Prodaja rabljene robe	5.4.	86 406,03	0,0%	-	-	-	-	EL	-								0,0%			
Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	5.5.	489 226,40	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Oporaba materijala iz neopasnog otpada	5.9.	954 542,95	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	6.5.	395 343,97	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Usluge cestovnog prijevoza robe	6.6.	1 380 307,62	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Kupnja i vlasništvo nad zgradama	7.7.	17 938 404,74	0,3%	EL	-	-	-	-	-								0,3%			
Rješenja za smanjenje emisija stakleničkih plinova koja se temelje na podacima	8.2	173 819,87	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Promet taksonomski prihvatljivih, ali okolišno neodrživih aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti) (A.2)		36 134 272,57	0,6%	0,6%	n/p	n/p	0,0%	0,0%	0,0%								0,6%	0,6%		
A. Ukupno (A.1+A.2)		36 407 315,43	0,6%	0,6%	n/p	n/p	0,0%	0,0%	0,0%								0,6%	0,6%		
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																				
Promet taksonomski neprihvatljivih aktivnosti (B)		5 850 591 684,57	99,4%																	
Ukupno (A+B)		5 886.999 000,00	100,0%																	

* For the purposes of this illustrative template, this figure shows the: Taxonomy-aligned turnover of the activity / Total Taxonomy eligible turnover of the activity.
 ** Taxonomy-aligned turnover of the activity/ Total turnover of undertaking

Taksonomija EU-a

Financijska godina - CapEx 1/2	2023			Kriterij značajnog doprinosa						Kriterij za nenanošenja značajne štete ('DNSH' kriterij)						Minimalna društvena jamstva (17)	Udio CapExa usklađenog s taksonomijom, 2023. godine (18) ⁺	Udio CapExa usklađenog s taksonomijom, 2022. godine (19)	Kategorija (enabling aktivnost) (20)	Kategorija (transitional aktivnost) (21)						
	Kod (2)	Apsolutni CapEx (3)	Udio CapExa (4)	Ublažavanje klimatskih promjena (5) ⁺	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Onečišćenje (8)	Kružno gospodarstvo (9)	Bioraznolikost i ekosustavi (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Onečišćenje (14)	Kružna ekonomija (15)	Bioraznolikost i ekosustavi (16)						Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI		EUR	28,0%																							
A.1. Okolišno održive aktivnosti (usklađene s taksonomijom)																										
Proizvodnja električne energije solarnom fotonaponskom tehnologijom	4.1.	698 566,33	0,6%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,6%	n/p	E	-						
Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.2.	7930,18	0,0%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-						
Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	5.5.	86 185,30	0,1%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,1%	0,0%	E	-						
Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetska učinkovitost	7.3.	3 303 025,48	2,8%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	2,8%	1,3%	E	-						
Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)	7.4.	167 010,58	0,1%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,1%	0,0%	E	-						
Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada	7.5.	174 047,84	0,1%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,1%	0,1%	E	-						
Postavljanje, održavanje i popravak tehnologija za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	7.6.	848 476,79	0,7%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,7%	0,0%	E	-						
CapEx okolišno održivih aktivnosti (taksonomski usklađen) (A.1)		5 285 242,50	4,5%	4,5%	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	-	-	-	-	-	-	-	4,5%									
od kojih Omogućujuće		5 285 242,50	4,5%	100,0%	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	-	-	-	-	-	-	-	4,5%	1,8%	E							
od kojih Prijelazne		-	-	0,0%						-	-	-	-	-	-	-	-	-	-						T	
A.2 Taksonomski prihvatljive, ali ne i okolišno održive aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti)																										
Opskrba vodom	2.1.	26 936,46	0,0%	-	-	EL	-	-	-								0,0%									
Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda	2.2.	1885,00	0,0%	-	-	EL	-	-	-								0,0%									
Obnova postojećih zgrada	3.2.	27 792,44	0,0%	-	-	-	-	EL	-																	
Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije	4.20.	57 696,54	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%									
Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije	4,24	556 191,71	0,5%	EL	-	-	-	-	-								0,5%									

Taksonomija EU-a

Financijska godina - CapEx 2/2	2023			Kriterij značajnog doprinosa						Kriterij za nenanošenja značajne štete ('DNSH' kriterij)										
	Kod (2)	Apsolutni CapEx (3)	Udio CapExa (4)	Ublažavanje klimatskih promjena (5)*	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Onečišćenje (8)	Kružno gospodarstvo (9)	Bioraznolikost i ekosustavi (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Onečišćenje (14)	Kružna ekonomija (15)	Bioraznolikost i ekosustavi (16)	Minimalna društvena jamstva (17)	Udio CapExa usklađenog s taksonomijom, 2023. godine (18)**	Udio CapExa usklađenog s taksonomijom, 2022. godine (19)	Kategorija (enabling aktivnosti) (20)	Kategorija (transitional aktivnosti) (21)
										EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N
Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.1.	58 245,73	0,0%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0%	-	-	-
Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.2.	103 800,00	0,1%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1%	-	-	-
Obnova sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	5.4.	182 718,12	0,2%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2%	-	-	-
Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	6.5.	4 399 009,16	3,8%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3,8%	-	-	-
Usluge cestovnog prijevoza robe	6.6.	2 493 040,04	2,1%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,1%	-	-	-
Gradnja novih zgrada	7.1.	10 442 204,24	8,9%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8,9%	-	-	-
Obnova postojećih zgrada	7.2.	8 942 269,67	7,6%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7,6%	-	-	-
Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetska učinkovitost	7.3.	46 384,30	0,0%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0%	-	-	-
Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima	8.1.	10 412,54	0,0%	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0%	-	-	-
Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	8.2.	116 348,74	0,1%	-	EL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,1%	-	-	-
CapEx taksonomski prihvatljivih, ali okolišno neodrživih aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti) (A.2)		27 464 934,69	23,5%	23,3%	0,1%	0,0%	n/p	n/p	n/p								23,5%	15,0%		
A. Ukupno (A.1+A.2)		32 750 177,19	28,0%	27,8%	0,1%	0,0%	n/p	n/p	n/p								28,0%	16,7%		
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																				
CapEx taksonomski neprihvatljivih aktivnosti (B)		84 328 822,81	72,0%																	
Ukupno (A+B)		117 079 000,00	100,0%																	

* For the purposes of this illustrative template, this figure shows the: Taxonomy-aligned turnover of the activity / Total Taxonomy eligible turnover of the activity.

** Taxonomy-aligned turnover of the activity/ Total turnover of undertaking

Taksonomija EU-a

Financijska godina - OpEx 1/2	2023			Kriterij značajnog doprinosa						Kriterij za nenanošenja značajne štete ('DNSH' kriterij)						Minimalna društvena jamstva (17)	Udio OpExa usklađenog s taksonomijom, 2023. godine (18)**	Udio OpExa usklađenog s taksonomijom, 2022. godine (19)	Kategorija (enabling aktivnost) (20)	Kategorija (transitional aktivnost) (21)
	Kod (2)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpExa (4)	Ublažavanje klimatskih promjena (5)*	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Onečišćenje (8)	Kružno gospodarstvo (9)	Bioraznolikost i ekosustavi (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Onečišćenje (14)	Kružna ekonomija (15)	Bioraznolikost i ekosustavi (16)					
Gospodarske aktivnosti (1)		EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	%	%	E	T
A. TAKSONOMSKI PRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI			4,2%																	
A.1. Okolišno održive aktivnosti (usklađene s taksonomijom)																				
Prikupljanje i prijevoz opasnog otpada	2.1.	4590,00	0,0%	-	-	-	Y	-	-	Y	Y	Y	-	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-
Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda	2.2.	11 836,00	0,0%	-	-	Y	-	-	-	Y	Y	-	Y	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-
Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.2.	1570,00	0,0%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-
Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	5.5.	3 536 144,83	0,3%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,3%	0,3%	E	-
Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetske učinkovitost	7.3.	3 175 445,33	0,3%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,3%	0,2%	E	-
Postavljanje, održavanje i popravak stanica za punjenje električnih vozila u zgradama (i na parkirnim mjestima uz zgrade)	7.4.	16 388,80	0,0%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-
Postavljanje, održavanje i popravak instrumenata i uređaja za mjerenje, regulaciju i kontrolu energetske učinkovitosti zgrada	7.5.	14 889,59	0,0%	Y	-	-	-	-	-	-	Y	Y	Y	Y	Y	Y	0,0%	n/p	E	-
OpEx okolišno održivih aktivnosti (taksonomski usklađen) (A.1)		6 760 864,55	0,6%	99,8%	n/p	0,2%	0,0%	n/p	n/p	-	-	-	-	-	-	-	0,6%			
od kojih Omogućujuće		6 760 864,55	0,6%	100,0%	n/p	100,0%	100,0%	n/p	n/p	-	-	-	-	-	-	-	0,6%	0,5%	E	
od kojih Prijelazne		-	-	0,0%						-	-	-	-	-	-	-	-	0,0%		T
A.2 Taksonomski prihvatljive, ali ne i okolišno održive aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti)																				
Prikupljanje i prijevoz opasnog otpada	2.1.	79 315,86	0,0%	-	-	-	EL	-	-								0,0%			
Hoteli, odmori, kampovi i slični smještajni kapaciteti	2.1.	17 512,49	0,0%	-	-	-	-	-	EL								0,0%			
Pročišćavanje komunalnih otpadnih voda	2.2.	68 927,78	0,0%	-	-	EL	-	-	-								0,0%			
Prikupljanje i prijevoz neopasnog i opasnog otpada	2.3.	190 526,42	0,0%	-	-	-	-	-	EL								0,0%			
Oporaba biootpada anaerobnom razgradnjom ili kompostiranjem	2.5.	27 393,89	0,0%	-	-	-	-	-	EL								0,0%			
Pružanje it/OT rješenja temeljenih na podacima za smanjenje istjecanja	4.1.	1058,00	0,0%	-	-	-	-	-	EL								0,0%			
Kogeneracija energije za grijanje/hlađenje i električne energije iz bioenergije	4.20	1 093 757,05	0,1%	EL	-	-	-	-	-								0,1%			
Proizvodnja energije za grijanje/hlađenje iz bioenergije	4.24	244 575,51	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			

Taksonomija EU-a

Financijska godina - OpEx 2/2	2023			Kriterij značajnog doprinosa						Kriterij za nenanošenja značajne štete ('DNSH' kriterij)										
	Kod (2)	Apsolutni OpEx (3)	Udio OpExa (4)	Ublažavanje klimatskih promjena (5)*	Prilagodba klimatskim promjenama (6)	Voda i morski resursi (7)	Onečišćenje (8)	Kružno gospodarstvo (9)	Bioraznolikost i ekosustavi (10)	Ublažavanje klimatskih promjena (11)	Prilagodba klimatskim promjenama (12)	Voda i morski resursi (13)	Onečišćenje (14)	Kružna ekonomija (15)	Bioraznolikost i ekosustavi (16)	Minimalna društvena jamstva (17)	Udio OpExa usklađenog s taksonomijom, 2023. godine (18)**	Udio OpExa usklađenog s taksonomijom, 2022. godine (19)	Kategorija (enabling aktivnost) (20)	Kategorija (transitional aktivnost) (21)
Gospodarske aktivnosti (1)		EUR	%	%	%	%	%	%	%	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	Y/N	%	%	E	T
Izgradnja, proširenje i rad sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.1.	7200,00	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Popravak, obnova i ponovna proizvodnja	5.1.	394 100,00	0,0%	-	-	-	-	EL	-								0,0%			
Obnova sustava za skupljanje, pročišćavanje i opskrbu vodom	5.2.	21 316,98	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Obnova sustava za skupljanje i pročišćavanje otpadnih voda	5.4.	40 109,45	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Prikupljanje i prijevoz neopasnog otpada u frakcijama koje se odvajaju na izvoru	5.5.	3 364 974,76	0,3%	EL	-	-	-	-	-								0,3%			
Pomorski i obalni prijevoz robe, plovila za lučke potrebe i pomoćne djelatnosti	6.10	240 389,46	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Infrastruktura za željeznički prijevoz	6.14	19 147,60	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Prijevoz motociklima, osobnim automobilima i lakim gospodarskim vozilima	6.5.	3 544 972,95	0,3%	EL	-	-	-	-	-								0,3%			
Usluge cestovnog prijevoza robe	6.6.	5 760 482,75	0,5%	EL	-	-	-	-	-								0,5%			
Obnova postojećih zgrada	7.2.	20 983 851,46	1,9%	EL	-	-	-	-	-								1,9%			
Postavljanje, održavanje i popravak opreme za energetska učinkovitost	7.3.	268 384,17	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Kupnja i vlasništvo nad zgradama	7.7.	11 549,57	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Obrada podataka, usluge poslužitelja i djelatnosti povezane s njima	8.1.	506 563,34	0,0%	EL	-	-	-	-	-								0,0%			
Računalno programiranje, savjetovanje i djelatnosti povezane s njima	8.2	3 015 958,55	0,3%	-	EL	-	-	-	-								0,3%			
OpEx taksonomski prihvatljivih, ali okolišno neodrživih aktivnosti (nisu taksonomski usklađene aktivnosti) (A.2)		39 902 068,04	3,6%	3,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%								3,6%	4,6%		
A. Ukupno (A.1+A.2)		46 662 932,59	4,2%	103,0%	0,3%	0,2%	0,0%	0,1%	0,0%								4,2%	5,1%		
B. TAKSONOMSKI NEPRIHVATLJIVE AKTIVNOSTI																				
OpEx taksonomski neprihvatljivih aktivnosti (B)		1 054 736 204,31	95,8%																	
Ukupno (A+B)		1 101 399 136,90	100,0%																	

* For the purposes of this illustrative template, this figure shows the: Taxonomy-aligned turnover of the activity / Total Taxonomy eligible turnover of the activity.

** Taxonomy-aligned turnover of the activity/ Total turnover of undertaking

7. KLJUČNI POKAZATELJI 2023.

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

E

Količina emisija stakleničkih plinova u Opsezima 1 i 2 2023. (tone CO ₂ e)	666 796,1
Količina emisija stakleničkih plinova u Opsezima 1 i 2 2022. (tone CO ₂ e)	677 493,2
Promjene emisija stakleničkih plinova u Opsezima 1 i 2 (%)	-2
Količina emisija stakleničkih plinova u Opsegu 3 2023. (tone CO ₂ e)	5 184 410,8
Intenzitet emisija stakleničkih plinova u Opsezima 1 i 2 2023. (tone CO ₂ e / EUR neto prodaje)	0,11
Potrošnja energije 2023. (GJ)	5 719 051
Potrošnja energije 2022. (GJ)	5 996 484
Smanjenje utrošene energije (%)	5
Energenti iz obnovljivih izvora (%)	17
Lokacije poslovanja u vlasništvu, zakupu, pod upravom ili u neposrednoj blizini zaštićenih područja te područja visoke vrijednosti u pogledu bioraznolikosti izvan zaštićenih područja (%) ⁷⁵	12
Zahvaćena pitka voda (ML)	2779
Zahvaćena voda (ML)	7283
Potrošena voda (ML)	2057
Fluktuacija zahvaćene vode (%)	-5
Zahvaćena voda iz područja s nestašicom vode (ML)	0
Količina potrošenog materijala i sirovina (t)	1 449 756
Fluktuacija potrošnje materijala (%)	8
Broj onečišćenja u ispustu vode	0
Količina otpada 2023. (t)	88 380,85
Povećanje količine otpada (%)	1
Onečišćenja povezana s otpadom	0
Kompanije s certifikatom ISO 14001 (%)	35

S

Broj zaposlenika	45 383
Fluktuacija zaposlenika (% prestanka ugovora o radu)	23
Stopa zabilježenih ozljeda na radu s gubitkom radnog vremena na 100 zaposlenih radnika (LTIR)	2,5
Stopa gubitka radnih dana zbog ozljeda na radu na 100 zaposlenih radnika (LWDR)	113
Udio žena u višem menadžmentu (%)	37
Udio žena u menadžmentu (% uključujući viši, srednji i linijski)	60
Broj stranih radnika	1930
Prosječni broj sati osposobljavanja zaposlenika	7,4
Obuhvaćenost zaposlenika kolektivnim ugovorima (%)	94,16
Udio zaposlenika koji su primili ocjenu radnog učinka (%)	37
Udio zaposlenika koji su dobili direktnu zamolbu za informiranje o antikorupcijskoj politici (%)	17
Udio zaposlenika koji su prošli osposobljavanje o ljudskim pravima (%)	15

G

Odvojena funkcija izvršnog direktora i predsjednika Upravnog odbora	Da
ESG kriterij za ocjenu radnog učinka članova tima izvršnih direktora	Da
Udio kompanija u kojima je izvršena procjena izloženosti riziku od korupcije (%)	13
Broj osnovanih slučajeva korupcije	0
Broj osnovanih slučajeva protivnih tržišnom natjecanju	0
Broj prijava Etičkom povjerenstvu	15
Broj prijava Etičkom povjerenstvu povezanih s kršenjem prava djece	0
Broj osnovanih slučajeva kršenja Etičkog kodeksa	1
Broj osnovanih slučajeva diskriminacije	1 ⁷⁶
Ukupni broj prijava zabrinutosti o etičkim pitanjima u kompanijama Grupe uključujući prijave Etičkom povjerenstvu	63
Broj značajnih incidenata informacijske sigurnosti	0
Broj slučajeva povrede zaštite osobnih podataka	0

⁷⁵ PIK Vinkovci (proizvodna djelatnost koja graniči sa zaštićenim područjima u Hrvatskoj br. 930 i 892), Belje (poljoprivredna djelatnost unutar Parka prirode Kopački rit), Jamnica HR (proizvodna djelatnost unutar Pokupskog bazena, Natura 2000 POP HR1000001), Idea CG (manja trgovina unutar Nacionalnog parka Skadarsko jezero, WDPA ID 16385), Mercator SRB (srednje velika trgovina unutar Nacionalnog parka Kopaonik u Srbiji).

⁷⁶ Riješeno je 14 slučajeva, a jedan je još u istrazi.

8. O IZRADI OVOG IZVJEŠĆA I PRILOZI

IZVJEŠĆE O ODRŽIVOSTI 2023.

Nagrade i članstva 2023.

Nagrade

Kompanije Fortenova grupe 2023. osvojile su više od 150 medalja, priznanja i ostalih nagrada, od čega je 12 nagrada povezanih s pozitivnim praksama upravljanja ljudskim potencijalima, 105 nagrada s kvalitetom proizvoda, a preostali broj s marketinškim komunikacijama, kampanjama i ostalim korporativnim nagradama.

KOMPANIJA	OSTALE NAGRADE	KVALITETA PROIZVODA	LJUDSKI RESURSI	UKUPNO 2023.	UKUPNO 2022.
Agrolaguna d.d. (+ Vinarija Novigrad)	0	24	0	24	25
Belje plus d.o.o. (+ Belje Agro-vet plus d.o.o.)	2	12	1	15	27
Dijamant d.o.o.	7	6	0	13	7
JAMNICA plus d.o.o.	3	0	0	3	8
Konzum plus d.o.o. (+ Mercator H d.o.o. + Žitnjak d.d.)	6	2	2	10	9
Konzum d.o.o. Sarajevo	2	0	2	4	0
M Energija d.o.o.	2	0	0	2	0
Mercator IP d.o.o.	0	55	0	55	4
MERCATOR-S d.o.o. Beograd	3	1	1	5	10
MultiPlusCard d.o.o.	0	1	0	1	0
PIK Vinkovci plus d.o.o. (+Felix)	1	0	0	1	0
PIK VRBOVEC plus d.o.o.	0	2	2	4	7
Poslovni sistemi Mercator d.o.o..	12	0	1	13	17
ROTO DINAMIC d.o.o.	2	0	1	3	0
Sarajevski kiseljak d.o.o.	0	0	1	1	3
ZVIJEZDA plus d.o.o.	2	1	1	4	3
	42	105	12	159	120

Članstva

Tijekom 2023. Fortenova grupa ostala je član udruženja i inicijativa koje se bave ciljevima održivog razvoja poput UN Global Compacta, HR PSOR-a, Međunarodnog instituta za klimatske aktivnosti (Institut IICA), slovenskog Instituta za razvoj društvene odgovornosti – IRDO, a pokrenuta je i procedura učlanjenja u Forum za održivo poslovanje u Srbiji.

Članstvom u tim organizacijama Fortenova grupa aktivni je sudionik relevantnih inicijativa razvoja održivosti, uz pristup svim informacijama i znanjima važnima za to područje društvenog djelovanja. Tako i vlastitim primjerom potiče snažnije uključivanje poslovnog sektora u aktivnosti namijenjene napredovanju prema ciljevima održivog razvoja i postizanju korporativne održivosti.

Na temelju važećih zakonskih propisa koji poslodavce u Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Crnoj Gori i Sloveniji obvezuju na članstvo u samostalnim stručno-poslovnim organizacijama, Fortenova grupa i njezine operativne kompanije članice su Hrvatske gospodarske komore te privrednih komora Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore odnosno Gospodarske zbornice Slovenije.

Istodobno su, na principu dobrovoljnosti, Grupa i operativne kompanije članice brojnih nacionalnih i širih interesnih grupacija i udruženja kojima je svrha zaštita, zastupanje, usklađivanje i promicanje interesa članica, poslodavaca/menadžera odnosno djelatnosti u kojima kompanije posluju.

U Hrvatskoj su kompanije Fortenova grupe 2023. bile **obvezno** učlanjene u **12** udruga. Kad je riječ o **dobrovoljnom članstvu**, kompanije su bile članice **37** udruga, među kojima su Hrvatski poslovni savjet za održivi razvoj i Udruga trgovine i logistike.

U Srbiji su 2023. kompanije bile **obvezno** učlanjene u pet udruga, a **dobrovoljno** u **25** udruga, od kojih se ističu NALED, Žita Srbije, eCommerce asocijacija Srbije te Produktivna berza.

U Sloveniji su 2023. kompanije bile u **obveznom članstvu** u **13** udruga, dok su **dobrovoljno** bile učlanjene u **15** udruga, kao što su Udruženje nadzornika Slovenije, Udruženje menadžera, Zbornica za arhitekturu i prostor Slovenije i Slovenski nacionalni naftno-plinski komite svetovnega naftno-plinskog sveta (SNNK-WPC).

U BiH i Crnoj Gori kompanije ulaze u članstva udruga isključivo dobrovoljno, pa su tako 2023. u BiH bile učlanjene u **12** udruga, a u Crnoj Gori u **30** udruga.

Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave

Treće Izvješće o održivosti Fortenova grupe pokriva razdoblje od 1. siječnja do 31. prosinca 2023., a pripravljeno je uzimajući u obzir standarde Globalne inicijative za izvješćivanje (engl. *Global Reporting Initiative – GRI*), verzija 2021. U opseg je obuhvaćeno 40 kompanija, a na kraju Izvješća nalazi se i GRI sadržaj. Za sva dodatna pitanja o ovom izvješću obratite se na: sustainability@fortenovagrupa.hr.

Prikupljanje i kvaliteta podataka

Podaci o socijalnim i okolišnim pokazateljima prikupljeni su kroz standardizirane obrasce koji su bili uspostavljeni još 2022. Kako bi se 2023. dodatno unaprijedila kvaliteta prikupljenih podataka, ti su obrasci 2023., minimalno mijenjani. Svih 40 kompanija iz obuhvata dostavilo je ispunjene tablice, no važno je istaknuti da su neka polja u tablicama ostala prazna. Riječ je o poljima u kojima su podaci ili iznosili nulu ili kompanijama, uglavnom malim uredskim tvrtkama, određeni aspekti nisu bili relevantni. Svi prikupljeni podaci pažljivo su analizirani i ručno provjereni, jer proces obrade podataka još nije u potpunosti automatiziran, što znači da postoji mogućnost odstupanja ili ograničenja u kvaliteti podataka.

Podaci su uspoređivani s podacima iz 2022. koji su također prikupljeni složenom ručnom metodologijom, zbog čega postoji mogućnost odstupanja. Zbog promjene metodologije, posebno veliki izazov bila je usporedba podataka o energiji i potrošnji ključnih energenata koji su 2022. bili prikupljeni putem obrazaca koji se upotrebljavaju za GHG izračune. Upravo zbog takvih izazova, 2024. pokrenut je proces veće automatizacije prikupljanja podataka putem IT platforme, u cilju poboljšanja kvalitete i usporedivosti podataka u budućnosti.

Opseg uključenih kompanija

Izveštaj obuhvaća 39 kompanija i Fortenova grupa d.d. kao holdinško društvo, ukupno 40 kompanija. Razlika u odnosu na prošlu godinu, kada je obuhvaćalo 43 kompanije, nastaje zbog

pripojenja Žitnjaka Konzumu HR, Mercatora BiH Konzumu BiH te činjenici što je poduzeće Jamnica Water Limited Liability Company u postupku likvidacije.

Podaci za Žitnjak i Mercator BiH se nalaze u izvješću, ali integrirani u podatke Konzuma HR odnosno Konzuma BiH.

Radi različitosti u poslovanju Grupe, kompanije su klasificirane u četiri poslovna područja: Poljoprivreda, Prehrana, Maloprodaja i veleprodaja te Neosnovne kompanije. Neosnovne kompanije ponekad se grupiraju zajedno s holdinškim društvom. Poslovno područje Maloprodaja i veleprodaja dodatno se dijeli na maloprodaju, društva za poslovanje s karticama vrijednosti te maloprodaju – ostalo. Područje prehrane podijeljeno je na podgrupe: grupa pića, grupa ulja, grupa mesa i ostalo. Razlog je dodatnoj segmentaciji u lakšoj usporedivosti podataka s obzirom na slične djelatnosti pojedinih kompanija.

O svim važnim temama izvještava se za svih 40 kompanija Grupe, osim u području zaštite i sigurnosti na radu.

Izveštavanje o zaštiti na radu ograničeno je na kompanije iz poslovnih područja Poljoprivreda, Prehrana i maloprodajnih i veleprodajnih djelatnosti. Neosnovne djelatnosti Fortenova grupe d.d. isključene su iz izvještavanja zbog toga što su njihove aktivnosti vrlo ograničene na administrativne djelatnosti ili poslove niskog rizika te zapošljavaju prosječno 14 ljudi.

Osim podjele po poslovnim područjima, postoji i podjela po tržištima na kojima Grupa posluje, obuhvaćajući pet država regije: Hrvatsku, Sloveniju, Srbiju, Bosnu i Hercegovinu te Crnu Goru. Radi jednostavnijeg pregleda, Izveštaj prate tablice koje su detaljno objašnjene i u tekstovima. S obzirom na opsežnost podataka, ključni ESG pokazatelji nalaze se u tablici Ključni pokazatelji 2023. Broj kompanija koje sudjeluju u Izvješću razlikuje se od broja kompanija navedenih u konsolidiranom financijskom izvješću⁷⁷. Izuzete kompanije nisu imale prihod ili su zapošljavale manje od dva zaposlenika ili se uglavnom bave aktivnostima koje nemaju znatan utjecaj na ESG aspekte.

⁷⁷ Kompanije koje su uključene u konsolidirano financijsko izvješće, a nisu u ovom izvješću su: Agropromet, Euroviba, Idea real estate, Jamnica Water Limited Liability Company, Kron, M-Profil SPV i Zvijezda BiH.

Okolišni parametri

Energija

Potrošnja energije izračunava se kao razlika sume ukupne kupljene energije i proizvedene energije unutar organizacije i sume prodane energije. Pritom se prikupljaju podaci o različitim izvorima energije, uključujući električnu energiju te obnovljive i neobnovljive izvore. Neobnovljivi izvori energije obuhvaćaju fosilna goriva, plin, loživo ulje i slično, dok podaci o obnovljivim izvorima energije uključuju biomasu i bioplin. Kada je riječ o prodanoj energiji, to se posebno odnosi na električnu energiju proizvedenu u pet bioplinskih postrojenja kompanije Energije Gradec.

Emisije stakleničkih plinova

Izravne bruto emisije Fortenova grupe proračunate su na osnovi operativnog nadzora za 40 kompanija obuhvaćenih u opsezima 1, 2 i 3, izražene u tonama ekvivalenta CO₂, što uključuje sve relevantne tipove stakleničkih plinova (CO₂, CH₄, N₂O i PFC-ove). Metodologija primijenjena za izračun emisija stakleničkih plinova temelji se na Protokolu o stakleničkim plinovima za poslovne subjekte (*GHG Protocol Corporate – A Corporate Accounting and Reporting Standard*) i standardu ISO 14064-1. Nacionalni faktori emisija preuzeti su iz baze podataka Europske agencije za okoliš (EEA) za Hrvatsku, Sloveniju, Bosnu i Hercegovinu, Srbiju te Crnu Goru. Sve relevantne kategorije uzete su u obzir za sva tri opsega.⁷⁸

Godine 2023. Grupa je prvi put iskazala Opseg 3 za svih 40 kompanija. Također, uspostavljen je sustav praćenja dodatnih kategorija poput Uporabe proizvoda i proširenog obuhvata kategorije Kupljeni materijali i usluge. Preračunali smo podatke za 2022. u skladu s utvrđenim nedostacima u prethodnom praćenju podataka i utvrđenim dvostrukim računanjima zbog interkompanijskih poslovnih odnosa. Tijekom 2024. planira se unaprijediti praćenje podataka povezanih s ulaznim i izlaznim prijevozom, preciznije iskazivanje kupljenih materijala, kapitalnih dobara u kilogramima, podataka povezanih s prostorima koji se daju u najam i franšizama, a kod pojedinih kompanija potrebno je unaprijeđenje praćenja podataka povezanih s gubicima rashladne tvari.

Voda

Potrošnja vode izračunava se oduzimanjem ispuštene vode od zahvaćene. Dio zahvaćene vode ugrađen je u trgovačke proizvode. Kod poljoprivrednih i prehrambenih kompanija ispuštanje

vode mjeri se na lokacijama, dok maloprodajne i veleprodajne kompanije procjenjuju ispuštanje vode. Na temelju toga ciljevi koji se postavljaju za maloprodaju i veleprodaju zasnivaju se na ukupnoj količini crpljene odnosno zahvaćene vode.

Ukupne količine zahvaćene i ispuštene vode korigirane su za 2022. Naime, uslijed ručne analize podataka došlo je do pogreške u izračunu ukupne količine vode u kompanijama Konzum HR i Mercator SLO. Taj je podatak 2023. dopunjen i ispravljen.

Materijali

Manja su odstupanja i u materijalima za pakiranje i sirovinama, s obzirom na povećanje obuhvata materijala koji su analizirani 2023., kao što su plastične vrećice na blagajnama i odjelima voća i povrća u maloprodaji i veleprodaji te živa stoka u prehrambenoj i poljoprivrednoj diviziji.

Ljudski potencijali

Menadžment

Viši menadžment određen je kao osobe koje su ili članovi najvišega upravljačkog tijela u društvu ili direktori na razini B-1. Srednji i linijski menadžment u svakoj kompaniji definirani su prema inter-nim organizacijskim shemama i sistematizacijama radnih mjesta.

Ostali radnici

Prema metodologiji Globalne inicijative za izvještavanje, Standardu GRI 2, Objavi 2-8, pod kategorijom “ostali zaposlenici čiji rad nije u redovnom radnom odnosu, ali je pod kontrolom organizacije”, obuhvaćaju se radnici s ugovorom o djelu, korisnici vaučera, konzultanti, sezonski radnici, radnici na privremenim poslovima, pružatelji usluga skladištenja i rukovanja robom te ostale fizičke osobe koje obavljaju poslove prema drugim vrstama ugovora.

U ovogodišnjoj metodologiji, dodaju se detaljnije kategorije “muško” i “žensko”, omogućujući pregled podataka po spolu i godinama uzimajući u obzir spol. Ova poboljšanja u metodologiji omogućuju dublju analizu i transparentnost kada je u pitanju radna snaga.

Izjašnjavanje o rodnoj pripadnosti

U zakonodavnim okvirima zemalja u kojima kompanije djeluju radnicima nije dopušteno izjašnjavanje izvan opcija “muško” i “žensko” niti im se pruža mogućnost odbijanja izjašnjavanja o spolu, zbog čega ta kategorija nije obuhvaćena u podacima o zaposlenicima.

⁷⁸ Opseg 1 (izravne emisije iz nepokretnih izvora izgaranja, izravne emisije iz pokretnih izvora izgaranja, izravne emisije iz procesa, izravne fuge emisije i izravne emisije/uklanjanja iz LULUCF-a). Opseg 2 (neizravne emisije iz potrošnje električne energije i neizravne emisije iz potrošnje toplinske i rashladne energije). Opseg 3 (Kupljena roba ili usluge, Kapitalna dobra, Ulazni tok goriva i energije koji nije uključen u opsege 1 i 2, Ulazni prijevoz i distribucija robe, Otpad nastao u poslovanju, Službena putovanja, Dnevna putovanja zaposlenika na posao, Izlazni prijevoz i distribucija robe, Uporaba prodanih proizvoda, Kraj životnog ciklusa prodanih proizvoda, Iznajmljena imovina i Franšize).

Skraćeni nazivi kompanija Fortenova grupe za potrebe izvješća

Poslovno područje	Država poslovanja	Puni naziv kompanije	Skraćeni naziv kompanije	Poslovno područje	Država poslovanja	Puni naziv kompanije	Skraćeni naziv kompanije				
Poljoprivreda	Hrvatska	1	Belje Agro-vet plus d.o.o.	Belje Agro-vet	Maloprodaja i veleprodaja	Bosna i Hercegovina	23	Konzum d.o.o. Sarajevo	Konzum BiH		
		2	Belje plus d.o.o.	Belje		Hrvatska	24	Konzum plus d.o.o.	Konzum HR		
		3	Eko Biograd plus d.o.o.	Eko Biograd		Bosna i Hercegovina	25	Mercator-BH d.o.o. Sarajevo	Mercator BiH		
		4	Energija Gradec d.o.o.	Energija Gradec		Slovenija	26	Mercator IP d.o.o.	Mercator IP		
		5	PIK-Vinkovci plus d.o.o.	PIK Vinkovci		Crna Gora	27	MERCATOR-CG d.o.o. Podgorica	Idea CG		
		6	VINKA plus d.o.o.	Vinka		Srbija	28	MERCATOR-S d.o.o. Beograd	Mercator SRB		
		7	VUPIK plus d.o.o.	Vupik		Slovenija	29	Poslovni sistem Mercator d.d.	Mercator SLO		
		8	Felix plus d.o.o.	Felix		Slovenija	30	M-Energija d.o.o.	M-Energija		
Prehrana	Grupa pića	Bosna i Hercegovina	9	Sarajevski kiseljak d.o.o.		Sarajevski kiseljak	Društva za poslovanje s karticama vjernosti	Hrvatska	31	MultiPlusCard d.o.o.	MultiPlusCard
		Slovenija	10	Jamnica mineralna voda d.o.o.		Jamnica SLO		Srbija	32	Super Kartica d.o.o. Beograd	Super Kartica SRB
		Hrvatska	11	JAMNICA plus d.o.o.	Jamnica HR	Crna Gora		33	Super Kartica d.o.o. Podgorica	Super Kartica CG	
		Srbija	12	Mg Mivela d.o.o. Trstenik	Mg Mivela	Bosna i Hercegovina		34	Super Kartica d.o.o. Sarajevo	Super Kartica BiH	
		Hrvatska	13	Agrolaguna d.d.	Agrolaguna	Maloprodaja - ostalo		Hrvatska	35	Mercator-H d.o.o.	Mercator HR
		Hrvatska	14	Vinarija Novigrad d.o.o.	Vinarija Novigrad				36	A007 plus d.o.o.	A007
	Bosna i Hercegovina	15	PIK BH d.o.o. Laktaši	PIK BiH	37		TISAK plus d.o.o.		Tisak		
	Hrvatska	16	PIK VRBOVEC plus d.o.o.	PIK Vrbovec HR	38		ŽITNJAK d.d.		Žitnjak		
	Grupa mesa	Srbija	17	PIK Vrbovec S d.o.o. Beograd	PIK Vrbovec SRB	Holdinško društvo	Hrvatska	39	Fortenova grupa d.d.	Fortenova grupa d.d.	
		Slovenija	18	Zvijezda d.o.o. Ljubljana	Zvijezda SLO			40	Kor Broker d.o.o.	Kor Broker	
		Hrvatska	19	ZVIJEZDA plus d.o.o.	Zvijezda HR			Hrvatska	41	LG Moslavina plus d.o.o.	LG Moslavina
	Srbija	20	Dijamant d.o.o. Zrenjanin	Dijamant	42				mStart plus d.o.o.	mStart HR	
	Grupa ulja	Slovenija	21	Mercator-EMBA d.o.o.	Mercator EMBA	Neosnovno poslovanje i nekretnine	Srbija	43	mStart Business Solutions d.o.o.	mStart SRB	
		Hrvatska	22	ROTO DINAMIC d.o.o.	Roto dinamic						

Mišljenje komisije HR PSOR-a o izvještaju o održivosti Fortenova grupe za 2023. godinu

Procjenom Izvještaja o održivosti Fortenova grupe, koji sadrži informacije o utjecajima na održivost Grupe u 2023. godini, potvrđujemo da je izvještaj sukladan zahtjevima Standarda za izvještavanje o održivosti Globalne inicijative za izvještavanje 2021, uključujući relevantan Sektorski standard, GRI 13 – Standard za sektore poljoprivrede, akvakulture i ribarstva 2022.

Fortenova grupa najveća je poslovna organizacija u Hrvatskoj s različitim proizvodnim djelatnostima koje uključuju aktivno prisustvo u zemljama regije te je izrazito kompleksne strukture. Izrada izvještaja ovako kompleksnog sustava koji će na jasan, razumljiv i pregledan način obuhvatiti sve različitosti kompanija u sastavu Fortenova grupe, iznimno je izazovan proces. Impresionirani smo načinom na koji je to postignuto jer je izvještaj koji je pred nama jasan, razumljiv, informativan te sukladan zahtjevima GRI Standarda, a istovremeno interesantan običnom čitatelju jer nudi mnogobrojne zanimljive informacije.

Izvještaj je u pravom smislu riječi izvještaj poslovnog vodstva jer se u uvodnom dijelu daje jasan pregled poslovanja u odnosu na sve značajne vanjske utjecaje i promjenu okolnosti zbog kojih su se donosile određene strateške odluke s ciljem ublažavanja utjecaja. To je posebno važno kada uzmemo u obzir veličinu kompanije te njen udio u domaćoj proizvodnji hrane i energije.

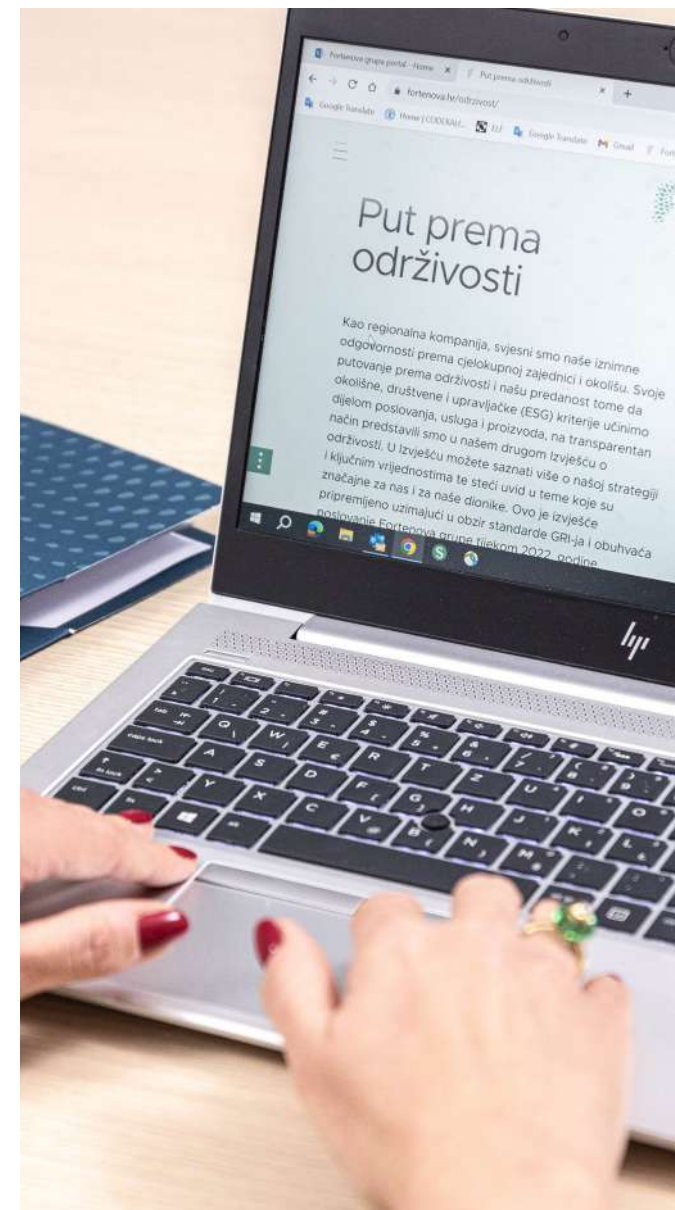
U izvještaju je donekle vidljiva struktura upravljanja održivim razvojem u kompaniji u kojoj djeluje Odbor za održivi razvoj kao i Koordinacijski odbor za održivost čiji su članovi svi izvršni direktori Fortenova grupe. ESG kriteriji temelj su za evaluaciju učinka menadžera što znači da su kvantificirani ciljevi održivosti. Ipak isti kriteriji nisu integrirani u evaluaciju učinka najvišeg menadžmenta. Smatramo važnim istaknuti da su ESG kriteriji također temelj

za odlučivanje o CAPEX-u što je možda i najbolji pokazatelj da kompanija ozbiljno korača putem održivosti.

U ocjeni korporativne kulture, značajan je broj odgovora prikupljenih u anketi zaposlenika (na razini kompanije je sudjelovalo 69,5 %, a u 15 kompanija više od 90% zaposlenih) i broja prijedloga i sugestija (gotovo 18 600) vezanih za unaprjeđenje poslovanja. Rad na povećanju zadovoljstva zaposlenika Fortenova grupe treba gledati u kontekstu sve izraženijih problema privlačenja i zadržavanja radne snage. U izvještaju je dobro prikazano upravljanje zaposlenicima, s detaljnim pregledom strukture, broja i vrste zaposlenih. Detaljno su opisani projekti usmjereni na poboljšanje radnih uvjeta kao i beneficije koje se nude zaposlenicima. Međutim, u izvještaju nije naveden omjer plaća najviše plaćene osobe grupe i ostalih zaposlenika niti je na bilo koji način prikazan odnos menadžerskih plaća i plaća zaposlenika.

Procjena klimatskih rizika i drugih okolišnih rizika provedena je temeljito i s kvantifikacijom rizika i prilika što predstavlja primjer dobre prakse za Hrvatsku. Možda nedostaje jasnija poveznica između evaluacije rizika i određivanja značajnih tema. No ključno je da se utjecaji evaluiraju, kvantificiraju i temeljem istih definiraju ciljevi i investicije što znači da je proces implementacije integriran, a ciklus zatvoren.

Kada govorimo o klimi i povezanim rizicima, Fortenova ulaže u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora. Pet je bioplinskih postrojenja, koja iz farmskog biootpada i drugih biosirovina proizvode ukupno 25 % ukupne električne energije iz bioplina u Hrvatskoj. Obnovljiva goriva, uključujući krutu biomasu i biopljin, čine 17 % energetske mješavine koja se upotrebljava u Grupi. Znatno je napor uložen u povećanje kapaciteta za proizvodnju

obnovljive energije ulaganjem u solarne elektrane PIK-a Vinkovci i Zvijezde HR i povećanje uporabe solarnih panela u cijeloj Grupi.

Također je vidljiv napredak u mjerenju i izračunima emisija stakleničkih plinova, naročito u Opsegu 3 gdje je uspostavljen kvalitetniji sustav praćenja podataka.

Grupa je detaljno prikazala potrošnju materijala podijeljenu na obnovljive i neobnovljive izvore, što je u skladu sa zahtjevima za izvještavanje ESRS standarda.

Podaci vezani uz količinu otpada jasno su opisani i tablično prikazani uz napomenu kako je vidljiv trend porasta količina, a značajno je porasla količina otpada koji se energetske oporabljuje. Tome treba pridodati da se Fortenova grupa aktivno uključila u procese smanjenja otpada od hrane potpisivanjem sporazuma "Zajedno protiv otpada od hrane" Ministarstva poljoprivrede što je rezultiralo ukupnim smanjenjem otpada od hrane za 4 %.

Vrijedi istaknuti napore koji se ulažu u razvoj novih ambalažnih materijala čiji će negativan utjecaj na okoliš biti značajno smanjen.

Grupa već sada ima 50 % ambalaže koja je reciklabilna, a gotovo su postigli zakonski minimum u udjelu recikliranih materijala u ambalaži. Grupa dodatno želi do 2030. postići da se sva ambalaža koju koriste može ponovno koristiti, reciklirati ili kompostirati, što je praksa koja može biti ogledni primjer drugim dionicima na tržištu.

Primjena napredne tehnologije u poljoprivredi očituje se primjerice u praćenju zdravlja usjeva korištenjem dronova, dok se obveze izvještavanja temeljem GRI 13 – standarda za sektor poljoprivrede očituju usvajanjem politike dobrobiti životinja na grupnoj razini čime se u mnogobrojnim farmama grupe uzgoj životinja temelji na održivim praksama.

Grupa je vrlo detaljno opisala proces ocjene taksonomske usklađenosti za sve kompanije unutar grupe te je na vrlo razumljiv i transparentan način prezentirala rezultate provedene taksonomske analize. Posebno je izazovno bilo prikazati taksonomske usklađenosti za pojedine kompanije čime se pokazuje predanost i uključenost svih razina grupe u pripremu podataka i izradu samog izvještaja.

Fortenova grupa usvojila je Kodeks poslovnog ponašanja dobavljača što zasigurno jest korak u smjeru uspostave dobre i odgovorne prakse u dobavljačkom lancu. No osim primjene Kodeksa, pred Fortenovom je iznimno kompleksan proces dubinske procjene utjecaja lanca vrijednosti na održivost što će zasigurno biti zanimljiva tema za izvještaje koji dolaze.

Izvještaj o održivosti grupe Fortenova, primjer je odgovornog i temeljitog izvještavanja, kojim je uspješno sumiran i integriran ogroman raspon različitih utjecaja ove raznolike Grupe. Nije moguće sve dobre prakse koje su vidljive u izvještaju spomenuti u ovom ograničenom mišljenju te smo pokušali izdvojiti one najvažnije. Osim što je sam izvještaj kvalitetno koncipiran, iz njega se vide sistematični naponi kompanije da paralelno djeluje na više razina utjecaja ulažući u njihovo kvalitetno upravljanje i kontinuirano smanjenje negativnih i poboljšanje pozitivnih utjecaja. Pred Fortenovom su veliki izazovi za uspostavu sustavnog upravljanja utjecajima na održivost te izvještavanja, što je kako je vidljivo iz ovog izvještaja, Grupa zasigurno ozbiljno shvatila.

GRI indeks sadržaj

Izjava o korištenju	Fortenova grupa, d.d. izvjestila je sukladno GRI Standardima za razdoblje od 1. siječnja 2023. do 31. prosinca 2023.
Naziv GRI 1 koji je primijenjen	GRI 1: Osnove 2021
Primijenjen GRI sektorski standard	GRI 13: Poljoprivreda, akvakultura i ribarstvo 2022

Značajne teme	
E	Dekarbonizacija / Rizici i prilike uslijed klimatskih promjena (GRI 305 Emisije), Upravljanje otpadom (GRI 306 Otpad), Energija i učinkovitost (GRI 302 Energija), Voda (GRI 303 Voda i otpadne vode), Dobrobit životinja (GRI 13)
S	Dobrobit zaposlenika (GRI 202 Prisutnost na tržištu, GRI 401 Zapošljavanje, GRI 402 Odnos zaposlenika i menadžmenta, GRI 403 Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu, GRI 404 Obuka i obrazovanje, GRI 406 Sprečavanje diskriminacije, GRI 407 Sloboda udruživanja i pregovaranja) Raznolikost i uključivost (GRI 405 Raznolikost i jednake mogućnosti)
G	Etička pitanja i antikorupcija (GRI 205 Antikorupcija)

Važne teme srednje razine značaja	
GRI 304: Biološka raznolikost 2016	
GRI 308: Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš 2016	
GRI 413: Lokalne zajednice 2016	
GRI 417: Marketing i označavanje 2016	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Opće objave						
GRI 2: Opće objave 2021	2-1 Informacije o organizaciji	Opće informacije i strateški pokazatelji				
	2-2 Subjekti uključeni u izvještaj o održivosti organizacije	Korporativna struktura Skrraćeni nazivi kompanija Fortenova grupe za potrebe izvješća				
	2-3 Izvještajno razdoblje, učestalost izvještavanja i kontakt	Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave				
	2-4 Ponovne objave informacija	Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave				
	2-5 Vanjska potvrda	Ocjena stručne komisije HR PSOR-a o izvješću				
	2-6 Aktivnosti, lanac vrijednosti i drugi poslovni odnosi	Opće informacije i strateški pokazatelji Lanac opskrbe				13.23.1
	2-7 Zaposlenici	Socijalni pokazatelji				
	2-8 Radnici koji nisu zaposlenici	Socijalni pokazatelji				
	2-9 Struktura upravljanja i sastav	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Korporativno upravljanje	c - ii, vi, viii	Informacije nepotpune	Podaci se trenutno ne vode na takav način	
	2-10 Imenovanje i izbor najvišeg tijela upravljanja	Načela odabira članova Upravnog odbora Načela odabira Izvršnih direktora	b - ii, iii	Informacije nepotpune	Podaci se trenutno ne vode na takav način	
	2-11 Predsjednik najvišeg tijela upravljanja	Članovi Upravnog odbora Izvršni direktori				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
GRI 2: Opće objave 2021	2-12 Uloga najvišeg tijela upravljanja u nadgledanju upravljanja	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti				
	2-13 Delegiranje odgovornosti za upravljanje utjecajima	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti				
	2-14 Uloga najvišeg tijela upravljanja u izvještavanju o održivosti	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti				
	2-15 Sukob interesa	Upravljanje sukobom interesa				
	2-16 Komunikacija pitanja od posebne zabrinutosti	Etički kodeks				
	2-17 Kolektivno znanje najvišeg tijela upravljanja	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti				
	2-18 Procjena učinka najvišeg tijela upravljanja	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Izvršni direktori				
	2-19 Politike nagrađivanja	Nagrađivanje članova Upravnog odbora Nagrađivanje izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava Ključni pokazatelji 2023.: G				
	2-20 Proces određivanja naknada	Nagrađivanje izvršnih direktora i najviših tijela upravljanja ključnih operativnih društava Nagrađivanje članova Upravnog odbora	a - iii	Informacije nepotpune	U 2023. godini konzultanti za nagrađivanje nisu bili uključeni u određivanje nagrada. Radničko vijeće je ovlašteno izabrati predstavnika radnika u Upravni odbor.	
	2-21 Ukupni godišnji omjer naknada		a, b, c	Nije primjenjivo	Fortenova grupa prikuplja podatke o omjeru godišnjih naknada koristeći metodologiju ESRS-a te dodatno analizira razlike plaća žena i muškaraca no još ne objavljuje ove podatke.	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
GRI 2: Opće objave 2021	2-22 Izjava o strategiji održivog razvoja	Pismo glavnog izvršnog direktora i člana Upravnog odbora				
	2-23 Obveze korporativne politike	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Usklađenost poslovanja i korporativne politike Ljudska prava Ugrađivanje obveza korporativnih politika	c	Nije primjenjivo	Interne politike nisu javno dostupne, odnosno dostupne su internim dionicima. Ljudska prava definirana su Etičkim kodeksom Grupe. Etički kodeks je javno objavljen.	
	2-24 Ugrađivanje obveza korporativne politike	Ugrađivanje obveza korporativnih politika				
	2-25 Procesi remedijacije negativnih utjecaja	Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja Prijavljivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi Ostali kanali prijave nepravilnosti unutar Fortenova grupe	e	Informacije nepotpune	Nije uspostavljen mehanizam prikupljanja, obrade i izvještavanja o učinkovitosti žalbenih mehanizama.	
	2-26 Mehanizmi za traženje savjeta i izražavanje zabrinutosti	Prijavljivanje nepravilnosti i neetičnog ponašanja u Fortenova grupi Ostali kanali prijave nepravilnosti unutar Fortenova grupe				
	2-27 Usklađenost sa zakonima i propisima	Procesi ublažavanja i sprječavanja negativnih utjecaja				
	2-28 Članstvo u udruženjima	Članstva				
	2-29 Pristup uključivanju dionika	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
	2-30 Kolektivni ugovori	Sloboda udruživanja				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Materijalne teme						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-1 Proces određivanja materijalnih tema	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
	3-2 Popis materijalnih tema	Uključivanje dionika i procjena značajnosti				
Ekonomski učinak						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Financijski pokazatelji				
GRI 201: Ekonomski učinak 2016	201-1 Izravna stvorena i distribuirana ekonomska vrijednost	Stvaranje ekonomske vrijednosti				
	201-2 Financijske posljedice i drugi rizici i prilike vezani uz klimatske promjene	Rizici i prilike povezani s okolišnim, društvenim i upravljačkim aspektima	iii, iv	Informacije nepotpune	Analiza rizika i prilika je provedena no podaci o objavama Financijske posljedice rizika ili prilike prije poduzimanja mjera i Troškovi mjera poduzetih radi upravljanja rizikom ili prilikom su još u fazi analize te metodološkog usklađivanja	
	201-4 Financijska pomoć primljena od vlade	Financijska pomoć primljena od vlade				
Prisutnost na tržištu						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Socijalni pokazatelji				
	202-2 Udio višeg menadžmenta zaposlenog iz lokalne zajednice	Dobrobit zaposlenika				
Praksa nabave						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Lanac opskrbe				
GRI 204: Praksa nabave 2016	204-1 Udio izdataka na lokalne dobavljače	Lokalna nabava ostvaruje pogodnosti za cijeli lanac opskrbe	a	Informacije nepotpune		

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Anti-korupcija						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Usklađenost poslovanja i korporativne politike				13.25.1, 13.26.1
GRI 205: Antikorupcija 2016	205-1 Poslovne djelatnosti za koje je izvršena procjena izloženosti riziku od korupcije	Usklađenost poslovanja i korporativne politike Suzbijanje korupcije				13.26.2
	205-2 Komunikacija i obuka o anti-korupcijskim politikama i postupcima	Suzbijanje korupcije				
	205-3 Potvrđeni slučajevi korupcije i poduzete mjere	Ključni pokazatelji 2023.				
Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Suzbijanje korupcije				
GRI 206: Ponašanje protivno načelu slobodnog tržišnog natjecanja 2016	206-1 Ukupan broj pravnih postupaka pokrenutih zbog ponašanja u suprotnosti s načelom slobode tržišnog natjecanja, antitrustovske i monopolističke prakse	Ključni pokazatelji 2023.				
Porezi						
GRI 207: Porezi 2019	207-1 Pristup porezima	Upravljanje porezima i poreznim rizicima				
	207-2 Upravljanje porezima, kontrola i upravljanje rizicima	Upravljanje porezima i poreznim rizicima Etički kodeks	i, iv	Informacije nepotpune	Porezna politika nije javno dostupna	
	207-3 Uključivanje dionika i upravljanje pitanjima koja se odnose na poreze	Upravljanje porezima i poreznim rizicima Etički kodeks	c	Informacije nepotpune	Određeni porezni podaci dostupni su u sklopu financijskog izvještavanja, a temeljem zakonske regulative. Financijski izvještaj dostupan je na stranicama FINA-e.	

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Materijali						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Materijali i sirovine				
GRI 301: Materijali 2016	301-1 Upotrijebljeni materijali prema težini ili obujmu	Materijali i sirovine				
	301-2 Reciklirani materijali koji spadaju u reciklirane ulazne materijale	Materijali i sirovine				
	301-3 Preuzeti prodani proizvodi i njihovi ambalažni materijali	Opetovano korištenje materijala				
Energija						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Energija i emisije				
GRI 302: Energija 2016	302-1 Potrošnja energije unutar organizacije	Energija i emisije	c-i, d-i	Informacije nepotpune	Potrošnja pare je uključena u potrošnju toplinske energije	
Voda i otpadne vode						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Voda Metodologija prikupljanja podataka i ispravljene objave: Voda				13.7.1.
GRI 303: Voda i otpadne vode 2018	303-1 Interakcije s vodom kao zajedničkim resursom	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Voda				13.7.2.
	303-2 Upravljanje utjecajima nastalim ispuštanjem vode	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Voda	a - i, ii, iii	Informacije nepotpune	U Grupi još nije odobrena politika na ovu temu, odnosno u fazi je pripreme.	13.7.3.
	303-3 Crpljenje vode	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Voda	c			13.7.4.
	303-5 Potrošnja vode	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Voda				13.7.6.

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Biološka raznolikost						
GRI 304: Biološka raznolikost 2016	304-1 Lokacije poslovanja u vlasništvu, zakupu, pod upravom ili u neposrednoj blizini zaštićenih područja te područja visoke vrijednosti u pogledu biološke raznolikosti izvan zaštićenih područja	Ključni pokazatelji 2023.	a - vi, viii	Informacije nepotpune	Kompanija postupa u skladu s zakonskim propisima kada je riječ o trgovinama lociranima u nacionalnim parkovima te u skladu sa danim koncesijama za proizvodne djelatnosti.	
Emisije						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Klimatske promjene				13.1.1, 13.2.1
GRI 305: Emisije 2016	305-1 Izravne emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 1)	Emisije stakleničkih plinova Ključni pokazatelji 2023.				13.1.2
	305-2 Neizravne energetske emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 2)	Emisije stakleničkih plinova Ključni pokazatelji 2023.				13.1.3
	305-3 Ostale neizravne emisije stakleničkih plinova (GHG) (Područje 3)	Emisije stakleničkih plinova Ključni pokazatelji 2023.				13.1.4
	305-4 Intenzitet emisija stakleničkih plinova (GHG)	Ključni pokazatelji 2023.				13.1.5
Otpad						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Otpad				13.8.1
GRI 306: Otpad 2020	306-1 Stvaranje otpada i značajni utjecaji vezani uz otpad	Otpad				13.8.2
	306-2 Upravljanje značajnim utjecajima vezanim uz otpad	Otpad	b	Informacije nepotpune	Ne provodi se u potpunosti postupak kojim se utvrđuje upravlja li otpadom treća strana.	13.8.3
	306-3 Nastali otpad	Otpad				13.8.4
	306-4 Otpad preusmjeren sa zbrinjavanja	Otpad				13.8.5
	306-5 Otpad usmjeren na zbrinjavanje	Otpad				13.8.6

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Procjena dobavljača u pogledu utjecaja na okoliš						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Lanac opskrbe				
	308-2 Negativni utjecaj dobavljačkog lanca na okoliš i poduzete mjere	Stvaranje preduvjeta za poticanje održivog razvoja putem lanca opskrbe				
Zapošljavanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Socijalni pokazatelji				13.20.1
GRI 401: Zapošljavanje 2016	401-1 Stope novog zapošljavanja i fluktuacije zaposlenika	Dobrobit zaposlenika				
	401-2 Povlastice osigurane zaposlenicima koji rade na puno radno vrijeme, a koje nisu osigurane zaposlenicima zaposlenima privremeno ili na nepuno radno vrijeme	Ravnopravnost u dodjeljivanju pogodnosti				
	401-3 Roditeljski dopust	Pravo na rodiljini, roditeljski i očinski dopust				
Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.1

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
GRI 403: Zdravlje i sigurnost na radnom mjestu 2018	403-1 Sustav upravljanja zdravljem i sigurnošću na radnom mjestu	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.2
	403-2 Identifikacija opasnosti, procjena rizika i istraživanje nesreća	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.3
	403-3 Zdravstvene usluge na radnom mjestu	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.4
	403-4 Sudjelovanje radnika, savjetovanje i komunikacija o zdravlju i sigurnosti na radnom mjestu	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.5
	403-5 Obuka radnika o zdravlju i sigurnosti na radnom mjestu	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.6
	403-6 Promocija zdravlja radnika	Glavne vrste ozljeda				13.19.7
	403-7 Sprečavanje i ublažavanje utjecaja zdravlja i sigurnosti na radnom mjestu direktno povezanih s poslovnim odnosima	Aktivnosti koje se odnose na zdravlje i sigurnost na radu				13.19.8
	403-8 Radnici obuhvaćeni sustavom upravljanja zdravljem i sigurnošću na radnom mjestu	Zdravlje i sigurnost na radu				13.19.9
	403-9 Ozljede na radu	Glavne vrste ozljeda				13.19.10
Obuka i obrazovanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				
GRI 404: Obuka i obrazovanje 2016	404-1 Prosječan godišnji broj sati obuke po zaposleniku	Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika				
	404-2 Programi za stjecanje vještina i programi koji podupiru stalnu mogućnost zapošljavanja zaposlenika	Razvoj, napredovanje i osposobljavanje zaposlenika				
	404-3 Postotak zaposlenika koji dobivaju redovitu ocjenu radnog učinka i individualnog razvoja	Povratne informacije i ocjena radnog učinka				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Raznolikost i jednake mogućnosti						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				13.15.1
GRI 405: Raznolikost i jednake mogućnosti 2016	405-1 Raznolikost upravnih tijela i zaposlenika	Korporativno upravljanje Ravnopravnost i jednake prilike				13.15.2
Sprečavanje diskriminacije						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				
GRI 406: Sprečavanje diskriminacije 2016	406-1 Slučajevi diskriminacije i poduzete korektivne mjere	Ljudska prava Etički kodeks				13.15.4
Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti Dobrobit zaposlenika				13.18.1, 13.21.1
GRI 407: Sloboda udruživanja i kolektivnog pregovaranja 2016	407-1 Djelatnosti i dobavljači prepoznati kao oni kod kojih bi ostvarivanje prava na slobodu udruživanja i kolektivnog pregovaranja moglo biti ugroženo	Sloboda udruživanja	b	Nije primjenjivo	Sloboda udruživanja i pregovaranja osigurana je u potpunosti i ovo je pravo iskorišteno u 94% slučajeva, stoga nisu navedene mjere za njegovo osiguravanje	13.18.2, 13.21.2

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Lokalne zajednice						
GRI 413: Lokalne zajednice 2016	413-1 Djelatnosti u kojima su provedeni uključivanje lokalne zajednice, procjene utjecaja i razvojni programi	<u>Lokalna zajednica</u>	a	Nije primjenjivo	Sustavno praćenje utjecaja na društvo i okoliš još nije uspostavljeno na razini Grupe, odnosno trenutno je uspostavljen samo dio tog segmenta Politikom korporativnog davanja.	13.12.2
Zdravlje i sigurnost kupaca						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	<u>Strategija, upravljanje, rizici i analiza značajnosti</u> <u>Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda</u>				13.10.1
GRI 416: Zdravlje i sigurnost kupaca 2016	416-1 Procjena utjecaja na zdravlje i sigurnost značajnih kategorija proizvoda i usluga	<u>Lansiranje novih proizvoda i poboljšanje postojećeg asortimana</u>				13.10.2
	416-2 Slučajevi nepridržavanja propisa u vezi s utjecajima proizvoda i usluga na zdravlje i sigurnost	<u>Analize zdravstvene ispravnosti i inspekcijski nadzori</u>				13.10.3
Marketing i označavanje						
GRI 3: Materijalne teme 2021	3-3 Upravljanje materijalnim temama	<u>Kvaliteta, sigurnost i održivost proizvoda</u>				
GRI 417: Marketing i označavanje 2016	417-1 Vrsta podataka o proizvodu i usluzi i označavanje	<u>Označavanje proizvoda i usluga</u>	b	Nije primjenjivo	Podaci se trenutno ne vode po kriterijima Objave 417-1 a	
	417-2 Slučajevi nepridržavanja propisa i dobrovoljnih kodeksa u vezi s podacima o proizvodu i usluzi te označavanju	<u>Označavanje proizvoda i usluga</u>				

GRI standard	Objava	Referenca	Izostavljene objave			Referentni broj GRI sektorski standarda
			Izostavljene objave	Razlog	Objašnjenje	
Održiva poljoprivreda						
GRI 13.4: Zdravlje tla	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse				13.5.1
GRI 13.6: Upotreba pesticida	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse				13.6.1
	13.6.2. Upotreba pesticida prema razinama toksičnosti	Održive poljoprivredne prakse	.13.6.2	Nepotpune informacije	Pokrenute su inicijative smanjenje mineralnih gnojiva i pesticida na razini Grupe.	13.6.2
GRI 13.9: Sigurnost proizvodnje hrane	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Održive poljoprivredne prakse Otpad				13.9.1
	13.9 Težina nastalog otpada od hrane	Otpad				13.9.2
GRI 13.22: Ekonomska inkluzija	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Lokalna nabava ostvaruje pogodnosti za cijeli lanac opskrbe Stvaranje ekonomske vrijednosti za dionike				
Zdravlje i dobrobit životinja na farmama						
GRI 13.11: Zdravlje i dobrobit životinja na farmama	3-3 Upravljanje materijalnim temama	Dobrobit životinja				13.11.1